

Demagoji demokrasisi

Nihal B. Karaca 2006.12.27

2007 bütçe görüşmesini TV'den izledim; Habertürk Deniz Baykal'ın konuşmasını en önemli yerinde kesip araya reklam girince iyi ki TRT-3 var deyip kanal değiştirdim.

2007 bütçe görüşmeleri bende acaba 'serbest demagoji hakkı'nı garanti altına alan bir kanun var da bizim mi haberimiz yok, etkisi uyandırdı. Birbirini anlamamakta direnen insanların yanlış anlamayı avantaja çevirmek için yaptıkları salvolar aksiyon filmini aratmayacak düzeydeydi. Yekdiğerini 'düzeysiz' ilan etme yarışı da cabası. Kötü bir ses rengi ve kötünün ötesinde diksiyonu olan CHP'lilerin AK Parti'lileri 'sus, senin kültürün yetmez' türü laflarla aşağıladığı sekanslar için uygun bir atasözü aradım, bulamadım.

Ama her şeyden önemlisi şunu sezdim: Bu ülkede siyaset saikiyle yapılan her türden mülhaza anlamak için değil, çetele tutmak için, 'not etmek' için, var olan bilgiyi perçinlemek için yapılıyordu. İlginç olan kimseyi dinlemeyen adamın yanındakinin de dinlemediğine emin olmasıydı.

Eksik dinleme, yanlış anlama ile sonuçlandığında ısrarcı olmak gerekiyordu üstelik. Yeterince sert çıkarsan karşı tarafı savunma yapmaya mahal bulunmayan muğlak bir düzleme çekebilir, görece zafer duygusunu tadabilirdin. 25 Aralık 2006 gecesi Deniz Baykal'ın başına gelen aşağı yukarı böyle bir şeydi.

Manzarayı sizin için özetleyeyim: Baykal, 'anlaşılamayan' sözlerinden az önce, günlerdir yaptığı şeyi yapıyordu. Baykal'a göre cumhurbaşkanı olacak kişinin Anayasa'daki yeterlilik şartlarını taşıması yeterli değildi. Bu tespit, üstü kapalı olarak Erdoğan'ın anayasal yeterlilik şartlarını taşıdığını ima ediyordu; fakat Baykal, Erdoğan'ın farklı tutum, düşünce ve davranışlarından dolayı cumhurbaşkanı olamayacağına ısrarlıydı. Ona göre, 'Anıtkabir'de 'sap' gibi duruyorlar benzetmesini yapan, AİHM'ye ulemayı adres gösteren, İstanbul'u imar ederken Ofer'lerin tercihlerine göre hareket eden, türban yasaklarını kaldırmak için toplumsal mutabakat arayan, ama cumhurbaşkanlığı konusunda biz biliriz diyen, demokrasi amaç değildir araçtır diyen, ümmeti bir gecede okumaz yazmaz hale getiren harf inkılabı kimlerin işine yaramıştır diye soran, 'Kemalizmin kendisinden başka bir dine hayat hakkı tanımamıştır.' diyen Hikmetyar'ın dizinin dibinde oturan, Türkiye Türklerindir sözüne karşı çıkıp Türkiye'ye Osmanlı'daki gibi bir eyaletler sistemini öneren' biri cumhurbaşkanı olmamalıydı. Kimi dava konusu olmuş ve Erdoğan lehine beraat ile sonuçlanmış bu gerekçelerin her biri haklı itirazlarla karşılaşılabilecek cinstendi ve ilerleyen saatlerde Erdoğan tarafından yanıtladı. Fakat o an, Meclis'i birbirine katan sözler bunlar değildi. Baykal "Başörtüsü, eşlerin ayıplarını örtmeye yetmez." diyecek oldu, koptu bir fırtına.

Baykal, AK Parti tabanına bir imada bulunuyordu, 'çok açık' çok anlaşılabilir şekilde. 'Eşinin başörtülü olması seçtiğiniz adamların masum olduğunu göstermiyor' demeye getiriyordu. Gelgelelim, AK Parti milletvekilleri öyle bir yaygara kopardı ki, bir süre ne olduğunu anlamadı Baykal. Sözü bir anda 'başörtülü ve ayıplı eşler' sularına sürüklenmiş, bir namus meselesi kıvamına bürünmüştü ve yanlış anlayan yanlış anlamasının verdiği keyifle sıralara vurmaktaydı. Baykal konuşurken 'virgül'ün görünmediğini varsaymamıştı belli ki. Ama yine de o cümledeki ayıpların siyasetçiyle değil başörtülü eşlerle ilgili olduğunu sanmak için ya çok az dinlemek ya da demagojiyi bir karakter unsuru haline getirmiş olmak gerekiyordu. Belli ki en az dinleyen ve ilk yanlış anlayan baskın çıkıyordu bu demagoji demokrasisinde. Başka zamanlarda Deniz Baykal da su taşımıştı bu tuhaf değirmene. Bu düzende fırtınayı bir bardak suda kopartmaktı âdet olan, hatta mümkünse, boş bir bardakta.

Asıl tepki verilmesi gereken Baykal'ın hükümete yönelttiği 'türban yasaklarını kaldırma meselesinde toplumsal mutabakat arayan; ama iş cumhurbaşkanı olmaya gelince bunu biz biliriz diyen...' cümlesindeki ithamdı oysa.

Ne tepki aldı, ne yanıtlandı, ne de üstünde duruldu.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çocuk katili Sparta'dan 'özgürlük' dersleri

Nihal B. Karaca 2007.03.23

Kanın tıpkı çizgi ya da grafik romanlardaki gibi, fizik kurallarını hiçe sayan açılarla sıçraması, karakterlerin kol ve karın kaslarındaki şaşılacak abartı ve sonra Leonidas'ın garip saç kesimi, Pers Kralı Zerhes'in ise piercing, hırma ve halhal üçlemesinden oluşan gözüleliliğı, bir sinema yapıtı için hayati önem arz eden şeyler ise, evet, 300 Spartalı, görsel efektleri ve grafik tasarımları ile bir 'aferin'i hak ediyor. Lakin zarftaki işçilik, mazrufun çirkinliğini örtebilmeye muktedir değıl.

300'ün ne türden tarihsel hatalar içerdiğini tarihçiler tartışsın. Söylemini dayandırdığı tez ile gösterdiği şeylerin nasıl çeliştiğine bakalım biz. Olay nedir? Spartalı 300 askerin Pers ordusuna karşı, tüm Yunanistan'ın birlik olmasının öncülüğünü yapan Thermopylae savaşında gösterdikleri yiğitlik. Tez nedir? Batının özgürlük ve demokrasi mücadelesinin daha MÖ 480'de başladığı, Doğunun o gün de tıpkı bugün gibi köle, kölec ve köleleştirici olduğu. 300 cesur Spartalının açtığı yolda, dünyayı 'mistisizmden ve zorbalıktan kurtaracak özgür bir geleceğın' temelleri atılmış olmaktadır. Abartı yok, filmde gerçekten kahrolası mistizm gibi bir ifade geçiyor ama buradaki mistiklerden kasıt Sparta'nın Ephor adı verilen kendi mistikleri; zorbadan kasıt ise pektabii Persler ve beraberlerindeki Asyalılar!

Sparta kralı Leonidas sadece Perslerle değıl, çirkin yaratıklar olarak tasvir edilen Ephor'ların konseyce 'ilahi' kabul edilen fetvalarıyla da savaşıyor. Tam teşekküllü bir özgürlüğün yolu sekülerizmden geçer hesabı. Fakat o çağda böylesine tekemmül etmiş bir 'özgürlük' tasavvurunun olmasına imkan olmadığı gibi, filmin karakterlerinin de özgürlükten hiçbir şey anlamadıklarını söylemek mümkün. Hadi, Sparta'daki erkek çocukların küçük yaşlarda alınıp 'agage' adı verilen ve en temel ilkesi 'merhamet yok, acıma yok' olan çetin bir eğitim sürecinden geçirildiğini anladık diyelim. Olay bununla kalmıyor fakat. Pers kralını her fırsatta 'zalim, kölec, köle toplumunun kralı' olarak betimleyen film, Sparta'da doğan her bebeğ e şöyle bir bakıldığını ve eğer çelimsiz ise, bebek iskeletleriyle dolu olduğunu gördüğümüz çukura atıldığını gösterecek kadar küstah, bu olguyu 'yiğitlik' mitini destekleyen bir marifet gibi sunacak kadar hödük... Kusura bakmasınlar ama bu veriden olsa olsa bir batı medeniyeti ironisi çıkar, olayı bu sahneden alıp epik bir destana sürüklemek ise neresinden baksanız çifte püsküllü bir Amerikan gerzekliğidir. Zira ana rahmine düşmesini geçtim, doğmuş olmakla artık yaşama hakkını şeksiz şüphesiz kazanmış olan bir insan yavrusunu, çelimsiz olduğundan bahisle öldürenlere 'özgürlük savaşçısı' denmez, 'vahşi' denir. Bu durumda dahi sanat ve sanatçı 'dokunulamaz' kalabilir mi? Bence hayır; ortada sanatlı bir yalancılık, zenaatli bir gözbağcılık vardır; hepsi bu.

Herkes bilir; geçmiş her defasında yeniden yazılır. Bu yeniden yazılma işleminden amaç, geçmiş i galiplerin bugünkü siyasi pozisyonlarını onaylayan bir güzellemeye; mağlubu ise ontolojik olarak yanlış-eksik gösterecek bir iddianameye dönüştürmektir. 300 Spartalı tam olarak bunu yapmaya çalışıyor. Yok öyle yapımcıların 'bir sinema eserine böyle bakmamalı, bakın bazı seyircilerimiz Pers kralı Zerhes'i Bush'a benzetti, bakış açısına göre değışiyor bıdı bıdı...' türünden laflarına aldanmaca! Sen medeniyetler çatışması tezini kanırtacak her türlü

hainliği yap, sonra da iki salak izleyicinin algı yanıltmasını fırsat bilerek 'yorum farkı' gibi bir moral üstünlük aralığından sıvışmaya çalış. Gören de, karşımızda Tarkovsky'nin 'Ayna'sı gibi bin yoruma açık bir yapıt var zanneder. Hadi oradan. "Sebastio, konuğumuza yolu göster!" repliğini hatırlatmak isterim. 'Köle'nin, üzerinde mutabakata varılmış sinematoğrafik karşılığını. Dahası, bu 'yapıt'a emek verenlerin neo-conların kültür elçiliğini üstlenmiş bir Spielberg'in 'Amistad'ını dahi görmemiş olmaları mümkün mü? Özgürlük simsarlığı yapanlar, onların filmlerini ne çok izlediğimizi unutuyor olmalılar, ki bu da giderek bizim 'ironik' durumumuz haline geliyor; geçelim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[Sinema] Örümcek Adam parti amblemi olsun

Nihal B. Karaca 2007.05.11

Süper kahramanlar arasında en çok Batman'i severim. Çünkü, yoksul, gariban ve sıradan insan kimliğine bürünerek bizleri yanıltan, gerçekte ise özel mi özel bir mutant olan diğerleri gibi değildir; paravan kimlik için arkadaşlarının başvurduğu ezik rollere ihtiyaç duymaz; son derece 'ortada' bir hayat yaşar; jet sosyetenin önde gelen ailelerinden, zengin ama -illa ki- yaralı bir adamdır; süperliğini ise Allah vergisi genetik irisi hasletlerine değil, kul yapısı aparatlara borçludur.

Kurşun geçiren cildi ile, sadece tam donanımlı kostümü sayesinde uçabilen bir adam olarak atlamıştır süper kahramanlar piyasasına, gerektiğinde uçağa dönüşebilen bir arabası olsa bile, teknolojinin nimetlerinden başka bir koz yoktur elinde; ki bu ona fazladan bir puan yazmamız için yeter de artar.

Diğer gruba giren, yani doğası mutasyona uğramış olan, ya da farklı bir gezegenden geldiği için insan ötesi yeteneklere sahip kahramanlar arasında ise Örümcek Adam'ın ayrı bir yeri vardır bendenizde. Tobey Magiure'nin sevimliliği konu dışında kalsın. Örümcek Adam da tıpkı Batman gibi, yapabildiklerinin çoğuna katıksız bir güçten ziyade, istikrar, azim ve sağlam bir psikoloji tarikiyle ulaşabilmektedir. Öyle ki, kendisine güvenini yitirdiğinde ya da misyonu konusunda kafası karıştığında, ağ bile atamamaktadır. Dengesi bozulduğunda perdeyi yıkip viran eylemesi işten bile değildir. Fakat hakkını yemeyelim, bu arkadaş, ataleti simgeleyen ve Türkiye'de bir zamanlar pek yaygın olarak kullanılan 'örümcek kafalı' betimlemesine de ilham veren malzemeyi, 'örümcek ağı' imgesini, durağanlıktan kurtarıp, dinamizme ve hatta bir tür mobilize olma imkanına dönüştürmekteki başarısı ile dahi, tebrike şayandır gözümde.

Sayesinde örümcek de, örümcek ağı da, köhnemişliğin değil, bilakis o dam senin bu tavan benim, sürekli bir hareket-bereket denkleminin imgesi olmuştur ki, güzel ülkemizde olduğu gibi, başka başka memleketlerde de, çok ama faydasız dostları, az ama etkin düşmanları olur böyle, şaşırtan denklemlerin. Rakip sayısı ikiye katlanır. Nitekim Spider Man 3'te bizi gereksiz gerilime sokan yegane şey, kötü adam sayısının hipertrofiye olmasıdır. Film deyip geçmeyelim; ama gerçekte de böyle olur bazen. Yine film deyip geçmeyelim, çünkü sahiden 'kötü adam' hiçbir zaman katıksız kötü değildir. Ya kırdığın bir dosttur o (New Goblin), ya kendine göre mazeretleri olan ve affetmediğin için anlayamadığın, anlayamadığın için nefret ettiğin bir talihsiz (Sandman), ya da aşağılanmışlığını intikam hırsına tahvil etmiş bir muhteris (Venom). Hepsisi mazurdur aslında, hayatta da böyledir, dostların ve müttefiklerin düşmana dönüşmesi bir 'hata'ya bakar.

Nitekim bizim Örümcek Adam'ı yanıltan da, o faydasız şakşak seslerini fazlaca hayra yormaktır. 'Beni seviyorlar' cümlesinin aşırı özgüven ışınlımlarına maruz kalıyor Spider Man; sağa sola asılmış afişlerinden, üzerinde resmi bulunan tişörtlerden, adına kurban sen çok yaşa başkan nidalarından kendini alamaması; yüzüne ilişkin, durumdan hoşnut olma tebessümlerini sıyırıp atamaması, oldukça insani, ama lider-kahraman için darboğaza

girecek bir sürecin habercisi aynı zamanda. Uzaydan gelip, Örümcek Adam'ın taltif ve alkışlarla hazırlanmış egosantrizmine yapışverişen siyah habis organizma 'kibir'den başka bir şey değil. İlk elden Spider Man'in kostümü olmaya soyunması da hoş bir metafor olarak okunabilir. Özgüvenden kibre giden çizgideki ilk sınır aşımı insanın kıyırık da olsa eski kostümünü terk etmedeki heveskârlığı değil mi zaten?

Kibir bazı açılardan insana iyi de gelir; potansiyelini artırır, libidoyu ateşler. Öyle de oluyor, kibirli bir Spider Man (Peter Parker), eskisine oranla on kaplan gücünde, daha şık, daha zeki, daha karizmatik. Fakat güçlü birinin elindeki kibrin kontrolü de güçtür, hiçbir engele takılmadığı için hızla genişler, yumak yumak nefret büyütür. Üstelik bulaşıcıdır da; bir kere tezahür etti mi, bölünerek çoğalır, bir kere tebarüz etti mi, sen vazgeçsen, yanındaki talip olur.

Hey gidi Spider Man, maceran her zaman olduğundan daha gerçek göründü birden.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Charlie Wilson'un şakası

Nihal B. Karaca 2008.02.15

Amerikalılar, büyük olayların arkasında, becerikli ama zaafarla dolu sıradan insan hikâyeleri görmeye bayılıyor. Charlie Wilson'un Savaşı adlı film de Afganistan'daki Sovyet işgali sırasında komünizme karşı direnen mücahitlere gizli yollardan silah ve finans desteği sağlayan Teksaslı Kongre üyesi Charlie Wilson'un 'gerçek yaşam öyküsü'; ancak onun öyküsüne gerçek demek, herhalde soğuk savaşın en önemli anı olan Afganistan deneyinin yanında soğuk bir şaka olabilir ancak.

Film, kadın, alkol ve uyuşturucu bağımlısı Charlie Wilson ile zaman zaman koruyucusu zaman zaman sevgilisi olan zengin Teksaslı kadın Joanne Herring'in, yanlarında CIA ajanı Gust Avrakotos da olduğu halde, mücahidleri silahlandırmak için verdikleri mücadeleyi anlatıyor. Sonuçta Sovyetlerin püskürtülmesi, bir yanda üç hırslı anti-komünistin; diğer yanda kendilerine gerekli silah temin edildiğinde büyük işler başaran Afganlıların başarısı olarak takdim ediliyor. Fakat bu başarının hayra vesile olmayacağı vurgusu da, iyi tasarlanmış filmin en büyük avantajı. 'Bir şeyler oldu, şanslılardı ve dünyayı değiştirmişlerdi' diyor Charlie Wilson, filmin sonunda, sonra devam ediyor: "... sonra oyunun sonunu mahvettik." Wilson, Afganistan'ın soğuk savaşı bitirmesini sağlıyor; fakat aynı kongreye, 'şimdi bu insanların çocukları okuyacak, okul yapmalıyız ki, başımıza dert olmasınlar' mealinde bir dizi eğitim önerisi de yapıyor, 'iyi de bize zaten minnettar olmaları gerekir, sonuçta onları Sovyet belasından kurtaran biziz' cevabını alıyor. 'O çocuklar Times okumuyor, okusalar da işe yaramazdı, bu gizli bir savaştı, Amerika dünyaya böyle çekidüzen verir' türü cümlelerle büyük itirafı da yapıyor; ama nafi. Kongreyi ikna edemiyor yeniden yapılandırılacak Afganistan için.

Filmde gidişatı daha en baştan gören, komünistlere haddini bildirme işinin bir din savaşı havasına bürünmemesi gerektiğine dikkat çeken ajan Gust, sonunda haklı çıkıyor. Fakat, Afganların Sovyet direnişi baştan Charlie Wilson üzerine kurulduğu, 'bunları bir adam yaptı' popülistliği üzerinden kurgulandığı için Gust'un uyarıları, film içinde tutarlı kalmakla beraber, realite açısından naif ve yetersiz olmakla mâlul. Zira Charlie Wilson, yapılan gizli yardım miktarını 5 milyon dolardan peyderpey 500 milyon dolara çıkartmadan çok önce, güvenilir bazı kaynaklara göre ABD tarafından düşünülmüş ve örgütlenmiş Afgan cihadının ana hedefi şöyleydi: Dünya çapında bir milyar Müslüman'ı Sovyetler Birliği'ne karşı verilecek kutsal bir savaşta, bir haçlı seferinde birleştirmek. CIA bu haçlı seferini yürütebilmek için bir Suudi prensi aramıştı, bulamayınca kraliyetle arası iyi bir ailenin oğluna yönelmişti: Usame bin Ladin'e. Charlie Wilson's War'da ismi hiç geçmeyen Usame bin Ladin, 1986'da bir büyük projeyi inşa etmek için çalışıyordu: Pakistan sınırına yakın dağların altından geçen

Kost tüneli kompleksinde. Nitekim ABD'nin daha sonra El Kaide'den geri kalanları vurmaya çalıştığı yer de orası olacaktı: Kendi Afganistan savaşında vurduğu meşhur dağ mağaraları.

Pakistan bağlantısı da filmde, General Ziya'nın cihad için destek isteyen ve sarayında içki ikram etmeyen fanatik kişiliğiyle geçiriliyor. Oysa ABD tarafından uluslararası cihadın örgütlenmesi için 1980'lerin sonlarında Pakistan'da kurulan medreselerin bazıları daha sonra Taliban'ın ortaya çıkmasını sağlayacaktı.

Charlie Wilson'un 'sıra eğitimdeydi ama bunu başaramadık' şeklindeki timsah gözyaşlarının da aslı astarı yok, zira Sovyetler püskürtüldükten sonra verilemeyen eğitim neyse ne; cihad sürerken verilen şu eğitime ne denilebilir peki? Afganistan eğitim merkezleri için Nebraska Üniversitesi'nde hazırlanan bir 4. sınıf matematik kitabından alıntı: 'Bir Kalaşnikof mermisinin hızı saniyede 800 metre, bir Rus mücahitten 3.200 m. uzaklıktaysa, merminin Rus'un alnına çarpması için kaç sn. geçmesi gerekir?'

Charlie Wilson'un Savaşı, Rus'un alnına saplanacak mermilerdeki ABD etkisini hafife almakla beraber, soğuk savaş süreciyle ilgilenenler için, detayların nasıl çarpıtıldığını görmek için bile izlenebilir. Hem anti-komünist karakter ağzından soğuk savaş eleştirisi de ancak bu kadar olur diyebiliriz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sinemada politik hava

Nihal B. Karaca 2008.02.22

Oldukça güçlü filmlerin yer aldığı bir haftayı bitiriyoruz. Her aşamasında Özhan Eren imzası taşıyan 120, Birinci Dünya Harbi arefesinde Van'da yaşanan bir kahramanlık öyküsünün çocuk karakterleriyle; kayıtsız kalınamayacak bir prodüksiyon ve hikâye ile gelmişti.

'Şeytan Duymadan Önce' Oscar'ın en şanslı adayları arasında sayılıyordu, 'Canavar', Blair Cadısı esprisinin nirvanaya ulaştığı an olarak tanımlanabilirdi, kafası kopmuş hürriyet heykelinin yer aldığı afiş bile filme yekten politik zemin temin etmeye kâfi; 'Sweeney Todd: Fleet Sokağının Şeytan Berberi' için ise sadece Johnny Depp ve Helena Bonham Carter, o da yetmediyse gotik ile punk'un alaşımından çılgın işler çıkarma ustası Tim Burton ismi için ilgi görecekti: Nitekim, 'Hayalet Süvari'yi beğenen, bunu da beğendi.

Ancak aynı zamanda bir politik tema paketi, haftanın filmleri. Oscar adayı "Kan Dökülecek/There Will Be Blood", vahşi batının altın bulma sevdasını petrole tahvil edişi üzerinden ciddi bir Amerikan rüyası sorgusuna giriyor. Giriştiği tek sorgulama da bu değil; Daniel Day Lewis'in Martin Scorsese imzalı filmi New York Çeteleri'nde canlandığı karakteri derinleştiriyor âdeta. Yönetmen Paul Thomas Anderson'un bu işte ne kadar iyi olduğunu da, Magnolia/Manolya'yı izlemiş olanlar hatırlayacaktır. Bir görünüp bir kaybolan, ama ortaya çıktığında dişe dokunur işlerle dönen Anderson, Daniel Day Lewis'in canlandığı Daniel Plainview karakteriyle 20. yüzyılın esas meselesine iniyor, tarihsel olma iddiası taşımadan ve sadece bir kişinin öyküsü, kişiliği ve o kişiliği besleyen kaynaklar üzerinde durarak... Daniel Plainview, Yurttaş Kane kadar akılda kalıcı/kalması gereken bir tip olarak tezahür ediyor.

Film arazisinde petrol çıkartma haklarını almasıyla birlikte servetini hızla katlayan bir işadamı ile kasabanın karizmatik genç rahibinin paralel öyküsünü anlatıyor. 'Altına hücum' döneminden tevarüs edilen paranın canına okuma dürtüsünün petrole akıtılmış versiyonunda da aynı dramatik hikâye var. Gözü insani olan her şeyden kopmuş bir hırsın ister istemez din ile çatışma halinde olması gerektiğine ilişkin bir farkındalık taşıyor film; fakat aynı zamanda dinin asıl nosyonunun ve meselesinin sermayenin yanında konumlanan müesses din tarafından nasıl yutulduğunu da. Kan Dökülecek, 20. yüzyıla ilişkin bu hikâyesini 'sahip olmak' dürtüsü

etrafında örgütlenmiş başarı formülünün 'olmak' şerefinden mahrum bıraktığı insanı, kazanan ve kaybeden, yükselen ve çöken yanlarıyla ele alarak dönem filmi olmanın sınırlayıcı etkilerini bertaraf ediyor. Bitmiş bir hikâyeyi değil, sürmekte olan bir hikâyeyi anlattığına dair sihirli bir fısıltı taşıyor içinde. Bizlere şimdi ülkemizin de içinde olduğu bölgenin ne menem bir güç tasavvuru ile yüz yüze olduğuna dair güncel şeyler de söylemiş oluyor hasılı kelimeler.

Bölge dedik de, suç filmlerinin medar-ı iftiharını Brian De Palma'nın bu film bolluğu ve bereketi arasında gölgede kalması pek muhtemel olan filmi "Redacted/Örtülü Gerçek"e, özel dikkat ve ilgi lütfen. İsminin altını başarıyla dolduran film, Irak'ta süren savaşın 'redakte edilmiş', medya aracılığıyla yeniden düzenlenmiş ve estetize edilmiş bir savaş olduğunu, gördüklerimiz karşısında tümüyle kuşkuda olmamız gerektiğini söylüyor çünkü. "Örtülü Gerçek", her nabza her meşrebe uygun savaş mefhumu uyduran medyayı ve iletişim olanakları dediğimiz şeyi masaya yatırıyor; Irak'taki Amerikan işgaline sinema yoluyla muhalefet eden az sayıdaki örnekten biri olmanın hakkını başarıyla veriyor. Belgeselmiş gibi davranan bir kurmaca film olarak Brian De Palma'ya Venedik Film Festivali en iyi yönetmen ödülünü de getirmiş durumda.

Uluslararası haber ajanslarının görüntüleri, uydu aracılığıyla yapılan görüntülü telefon bağlantıları, Amerikan askerî üssündeki güvenlik kameraları vs. Görüntünün egemenliği, iletişim aygıtı adetine savaş tasviri ortaya koymuş vaziyette; her tasvir savaşı olanakları oranında çarpıtıp, olduğundan başka bir şey haline getiriyor; böylece şiddetin ve savaşın her muhayyilede aynı anlama gelmesi imkânsız hale geliyor, çünkü görüntü ile ona anlam verme arasındaki bağ parçalanmış durumda. Redacted'in düşündürdükleri: Başkalarının acısına bakmak kolaylaştıkça, o acıyı algılayabilmek zorlaşıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Babil'de Türkçe

Nihal B. Karaca 2008.02.27

Dil, barıştırmacı olduğu kadar da ayrıştırıcı bir nesne. Benzer tasavvurlara sahip olduğun insanlar söz konusu olduğunda 'küçük' bir engel.

Farklı hayat stratejilerinin olduğu ve muhatabını anlamaya ilişkin bir niyetin olmadığı anlarda bir kuyu kadar kör olması muhtemel. Farklı kültürler ve eşya ile mefhum arasına gerilmiş ayrı tasavvurlar söz konusu olduğunda, etten bir duvara dönüşmesi işten bile değil.

'Türkçe olimpiyatlarının New York seçmeleri' gibi, benliğimin 'anamlı olsun ama içinde kontrast da bulunsun' arzusuna tekabül eden bir okazyon çıkınca, kendimi New York'a giden uçakta buldum. New York ve Türkçe. İtiraf edeyim, Matthew isimli bir gencin ağzından Âşık Veysel dinlemenin ayrı bir hazzı var. O haz, Boşnak Leyla'nın ya da Estonyalı Natascha'nın dilinden dökülen Türkçe kelimelerin verdiği lezzetle aynı değil. Biraz politik ve bu nedenle azıcık da süfli bir lezzet bu; bütün dünya ite kaka Amerikan aksanının içine yuvarlanmış iken, artık Türkçe bile Amerikan aksanı ile konuşulurken, Matthew'in okuduğu kıtalar, 'küreselleşme'yi icat edenler için sürpriz yan tesir etkisi taşıyor olmalı. Etme bulma dünyası. Dünya küçük bir köy olsun ve kafalar 60'ına merdiven dayamış Bruce Willis'in döktürdüğü aksiyon sahneleriyle ve Sylvester Stallone'nin dehlediği 'deja vu'larla 'bi' dünya olsun, öyle mi? Al sana Sezai Karakoç, al sana Arif Nihat Asya, al sana Âşık Veysel. Bak Matthew bile...

Meselenin çok cüz'i ve çok kişisel boyutu, bunlar. Genel olarak organizasyon Türkçe sevgisinden ve bu sevgiyi başka milletlerden olan insanlarla paylaşmak etrafında tanımlanabilecek amaçlar taşıyor. Yeterince

tanıtıldığında sesine kulak verilecek bir dildir Türkçe. Yeterince kavrandığında söyleyecek sözü olanların dilidir Türkçe. Nokta.

'İftirak-ayrılık' sözcüğü, 'fark' kökünden türüyor öte yandan. Farklı dilleri, kültürleri, pratikleri uyum içinde yaşatan bir toplum için söz konusu farklılıklar elbette o topluma zenginlik katan unsurlar. Ancak iftirak ve fark kelimelerinin akrabalığı, birbirinden farklı olanların aynı zamanda uzak ya da ayrı olduğu hakikatini de anımsatıyor. Başka bir dilin uzaklaştırdığı, ayrı kıldığı ya da öyle bir zan uyandırdığı insanlarla, o başkalık aradan çekiliverdiğinde, o yabancı olma hali, 'yabancı dil' engeli kalkiverdiğinde ne olacak? O kişinin bir 'başka' olduğu gerçeği sonsuza kadar devam mı edecek, yoksa o yabancılık kendiliğinden önemsiz bir şey haline mi gelecek? Sanırım, bu soruya ilişkin cevap arayışı ile deneysel bir yanı da var bu Türkçe olimpiyatlarının. Bir engeli engel olmaktan çıkarıp, 'koridor'a dönüştürme deneyi. Zira söz konusu arayış şimdiye kadar hep aynı zamanda tahakkümün de göstergesi olan 'İngilizce' skalası üzerinde gerçekleşmişti; şimdi küçük adacıklar halinde de olsa, Türkçe öğrenen bir nesil üzerinde aranıyor yakınlık ihtimallerinin, birbirini anlayabilmenin anahtarları. Hiç kuşkusuz bunu öğrenmek için epey zaman gerekecek. Hayırlısı.

İşin ilginç yanı New York böyle manalı etkinliklere yoğunlaşabilmek için gereken enerjiyi toparlayabilmenin son derece güç olduğu bir yer. Geleli daha iki gün olduğu için filmlerden edindiğim 'New York=Bina ve zina' formülünün sağlamasını henüz yapabilmiş değilim. Kente hakim olan elegant tarz, zaten pek tartışma götürür bir mevzu değil, 'bina' sözcüğünü mahcup edecek devasa yapılar, Babil kulesinin temsil ettiği kibirle gökyüzünü yüzlerce parçaya ayırıyor. Ve Babil'deki kaosun birkaç gömlek ötesine geçilmiş sanki; insanların birbirini anlamak gibi bir derdi yok gibi. Düzgünlüğü ve güzelliği ile kavradığını ve kucakladığını söylediği bütün 'farklılıkların' üzerine çökmüş bir kent gibi göründü bana. Parfumania ile shomania arasında oluşan tüketim dürtüsü türbülansını iliklerime kadar hissettim; ama 5th Avenue'ye kadar yürüyüp ortalıkta bir baş Sex and the City kadını görememiş olmayı bahtsızlığıma mı vereyim, yoksa söz konusu dizinin 'her dem tutkulu, her dem şık ve bakımlı New York kadını' propagandasının bir patlangaçtan ibaret olduğuna mı hükmedeyim, bilemedim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

8 Mart attacks!

Nihal B. Karaca 2008.03.12

Ne tuhaf bir 8 Mart'tı. Aynı zamanda ne de hakiki. 'Kadın'ın bir varoluş hali olmaktan çok bir mücadele, bir meydan okuma, bir reddetme, bir hükümet etme, bir tasarlama alanı haline geldiğinin en konfetili gösterilerinden biri oldu bu yıl 8 Mart. Tansel Çölaşan'ın darbeyi devrim diye nitelemek ve Menderes'in asılmasını kutlamak için 'Dünya Kadınlar Günü'nü' seçmesi bir tesadüf değildi kuşkusuz.

Bülent Ersoy'un 'ben doğurabiliyor olsam, çocuğumu göz göre göre ölüme göndermem' mealindeki sözleriyle hoplamış bir asabla girdik 8 Mart'a. Kendisi hakkında halkı askerlikten soğutma suçu uzamında bir dizi kanuni işlem başlatılmış durumda. Bu arada 'zorunlu askerlik' taraftarlarının Ersoy'a karşı çıkarken kantarın topuzunu fazlaca kaçırdıklarını düşünüyorum. Zorunlu askerliğin tek iyi yanı, insanları cepheye, çatışmaya süren politikalar konusunda devletin halkına dönüp hesap vermesini 'zorunlu' kılmasıdır sonuçta. Çocuğunu askere aldığı anneye meseleyi anlatman, onu ikna etmen demektir zorunlu askerlik. Bütün kadın politikalarını 'annelik' üzerine yeşertip ondan sonra 'mevzu vatansa annelik teferruattır' demeye getirmek, ne yazık ki zorunlu askerliği seçen sistem açısından hiç de adil bir tutum değil. Çünkü insanlardan büyük bedeller ödemelerini isteyen 'askerliğin', hasbel kader Bülent Ersoy'un seslendirmiş olduğu 'annelik canavarı' tarafından

denetlenmediği, baskı altına alınmadığı zaman, kamu vicdanını çatır çutur yemesi işten bile değil. Bu nedenle bu türde istifhamlar doğduğu zaman yapılması gereken o tarafa dönüp bütün annelere 'doğurduğunu bana borçlusun' diye meydan okumak değildir diye düşünüyorum. Fakat boşuna. Mevzu vatan olduğunda anneliğin nasıl bir teferruat, nasıl kendiliğinden bir ödev, vakayı adiyeden bir mesele olduğunu, Başbakan'ın 8 Mart günü yaptığı açıklama sayesinde fazlasıyla idrak etmiş bulunuyoruz.

'En az üç çocuk doğurun' açıklaması, içinden geçtiğimiz 8 Mart'a epey renk kattı. Erdoğan'ın açıklaması erkeklerin annelik hakkında ne kadar az şey bildiğinin göstergesi de olsa, bu açıklamanın Başbakan'ın İslami formasyonundan çok pragmatist devlet adamı tarafıyla ilişkili olduğunu düşünüyorum. İslam, doğum kontrolüne izin veren bir din sonuçta. Öte yandan cumhuriyet de kadını 'hakları ile tanıştıran', onu modern dünyaya eklemleyen bir zemin temin etti diye biliyoruz. Fakat cumhuriyetin ilk yıllarında da kadınları doğurmaya teşvik etmek bir devlet politikasıydı. 1930'lu yıllardaki Hayat dergilerinden birinde şöyle bir başlık okuduğumu dün gibi hatırlıyorum: 'Çoğalalım da memleket şenlensin!' Dahası 'on yılda on beş milyon genç yarattık her yaştan' diye övünen mısrayı biraz kazıyın bakalım, altından ne çıkıyor? Çoğalmamız gerektiğinde doğurma potansiyeli olan annelerin eli öpülüyor; lakin nüfus planlaması gerekiyor; ama kadınlar hâlâ doğurmaya devam ediyorsa o zaman da halkımızın ne kadar cahil olduğundan bahsediliyor. Mevzu vatansa, kadınlığın ayarlarıyla oynamak teferruattır. Mevzu 'cumhuriyet' ise her yol mubahtır!

Cumhuriyet gazetesinin '8 Mart özel' çalışması, modern genç kızlar başlarını örtmeye devam ederse cumhuriyetimizin elimizden gideceği vurgusunu taşıyordu. Önce başı açık, sonra başı kapalı bir genç kadın, bir erkeğin sesiyle şu cümleleri sarf ediyor: "Ne istediğime tabii ki ben karar veriyorum." Başı açık kadınları hür, başı kapalı kadınları 'sahibinin sesi' olarak tasavvur eden bu anlayışa, kadınlar arasındaki uçurumu büyüten bu ayrıştırıcı ve bölücü tutuma verilecek en anlamlı cevap ise 'birbirimize sahip çıkıyoruz' bildirisiyle geldi. "Kol kola yürüyemediğimiz bir kamusal alan bizim kamusal alanımız değildir" cümlesiyle başlayan bildiri, başörtülü kadınların 'İslamî robot' imajıyla değerlendirilmesine karşı çıkarken, başörtüsüz kadınların 'tahrik mekanizması' gibi cinsiyetçi yaklaşımlarla değerlendirilmesine de itiraz ediyordu. (Bildirinin tam metnini görmek ve imzalamak için: birbirimizsahipcikiyoruz.blogspot.com) Bu 8 Mart'ta ihtiyacımız olan tek şeyi yapan, kadınlar arası uçurumların derinleştirildiği her yerde, sömürünün ve haksızlığın kazanacağını hatırlatan bildiriye emek veren ve imza atan herkese teşekkür ediyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Büyük kapatılma

Nihal B. Karaca 2008.03.19

Ne yalan söyleyeyim, hükümet ile askerin Kuzey Irak konusunda 'birlikte' hareket edebiliyor olmaları, hatta askerin, bütün kışkırtmalara rağmen AKP ile değil CHP ile karşı karşıya gelmesi karşısında epey huylanmıştım. ('Aman Allah'ım yolunda gitmeyen bir şey var.') Hatta nikâh salonlarının dibinde son anda bitiveren ve 'durun siz kardeşsiniz, evlenemezsiniz' diyerek her şeyi mahveden meçhul karakterler gibi karşılarına dikilip 'durun, siz düşmansınız, geçinemezsiniz' demek gelmişti içimden.

'Türkiye buna hazır değil, aman diyeyim, sistem sizin birbirine sırt çevirmiş iki rakip olduğunuz, olacağınız, ilanihaye didişeceğiniz ihtimali üzerine kurulu, yapmayın, ayrılın' diyesi olmuş idim. Öyle ya, asker dediğin 'seçimle gelene saygısı, bir nebze müdânâsı olmayan' bir görüntü vermeli, böyle %47 ile başa geçmiş bir iktidarla her halükarda çekişmeli bir poz içinde olmalı ki aramızdaki nanemollalar rahat etsin, 'aman neyse

şekerim, nasılsa asker var' diyerek gönüllerini ferah tutabilsin. Nitekim CHP de uyarmadı değil, çık aradan dedi, daha ne desin?

Cumhuriyeti korumakla gardiyancılık oynamak arasındaki farkı bir türlü anlamayanlar, yapacaklarını yaptılar ve AK Parti'ye kapatma davası açtılar. Bundan sonra ne olur? Her şey karanlık.

Darbelerin ya da bu türden sivil görünümlü otoriter müdahalelerin, boğulmaya çalışılan iradeyi daha da güçlendirdiği tezi muteber bir tezdır. e-muhtıra sonrasındaki seçim başarısı en yakın örnek. Ancak tersi durumlar da vâki. 28 Şubat postmodern darbesi ve akabinde gelen kapatmalar, Refah Partisi'ne de, Fazilet Partisi'ne de yaramamıştı. Bu noktada hemen 'ama AK Parti'ye yaradı' denilebilir. Hatta Refah ya da Fazilet ile kıyaslanınca AK Parti'nin daha demokrat olduğu, demek ki askerî ya da bürokratik müdahalelerin bazen beklendiğinin tersine iyi sonuçlar verebileceği de. Ben aynı kanıda değilim. Çünkü AK Parti örneğiyle de gördük ki, kimlik ciheti suç unsuru haline getirilen siyasi eğilim ne kadar güçlü olursa olsun, sürekli olarak samimiyetinden kuşku duyulan bir parti oluyor. Takiye yapıp yapmadığı sorgusunu sırtında bir yük gibi taşımak zorunda kalıyor. Bu yük nedeniyle hareket kabiliyeti azaldığı gibi, enerjisinin bir bölümünü ne kadar demokrat ve çağdaş olduğunu ispat etmeye harcıyor. İçeride sıkıştırılan siyasi eğilim, kendisinin meşru olduğuna tanıklık edecek Avrupalı ağızlar, dışarıdan partnerler bulma yoluna itilmiş oluyor. Kanaatimce AK Parti 'ekonomiye ağırlık vermek' düsturuna, serbest piyasa ekonomisine sınırsız ve koşulsuz uyum sağlarsa, kimliğinin sorun olmayabileceği fikri üzerinden varmıştı biraz da. Fakat sonuç ne oldu? AK Parti, kamusal alanı dinî olandan arındırmaya cehdetmiş, milletin dininden rahatsız olan 'odakları', gizli ajandası olmadığına ikna edemediği gibi, milli hasletleri de sorgulanan bir parti durumuna düştü. Kimi ağızlar AK Parti'nin kaldırmaya çalıştığı yasaklar üzerinden başörtüsünü BOP'un bir oyunu olarak göstermeye çalışacak kadar ileri gittiler.

AK Parti, sonuçta seküler kriterler üzerinden siyaset yapmaya karar vermiş, bu noktada kitleleri de ikna etmiş bir partiydi. Ancak yaptığı her şey, kimi yakışsız laf ebelikleri bile haksız yere, partideki kimselerin dinî altyapısıyla ilintilendirildi. Eğer kapatılırsa bu durumun "ne kadar demokratlaşırsan demokratlaş, ister merkeze yaklaş, isterse değiştim de, 'din düşmanları' seni asla kabullenmeyecek, seni eşiti gibi görmeyecek" diyen aşırı eğilimleri güçlendireceği de ortada. Dahası, gardiyancılık oynayanlar kantarın topuzunu kaçırdığı müddetçe bu ülkede haklı ulusal kaygılar da kaybetmeye mahkum olacak. Ve BOP'un bir oyunu varsa, o da budur. Hatta denilebilir ki, bir arada yaşama iradesi geliştirmekten o kadar uzağız ve bu halimizle o kadar çantada kekliğiz ki, projelendirilmemize felan gerek kalmıyor; ne yapıp edip o meş'um altın tepsideki yerimizi alıyoruz. Hatırlatmak isterim ki, bölgeyi manipüle etmek isteyenler için, ne söylediğinizin çok da anlamı yok; birbirinin canına okumaya bileylenmiş, o hale getirilmiş, bir halk olmanız yeterli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Moğol usulü 'Kanuni'...

Nihal B. Karaca 2008.03.21

Cengiz Han'ı nasıl bilirsiniz? Kuşkusuz 12. yy'a damgasını vuran bir fatih; kıstasımız 'başarı' ise onu tarihin görüp göreceği en büyük stratejistlerin, en büyük devlet adamlarının, en önemli savaşçıların yanına hiç çekinmeden yerleştirebiliriz.

Fakat Cengiz Han dendiğinde gözümüzün önünde vahşi bir adam canlanmasına da engel olamayız. Fethetmeye gittiği yerlerde özellikle kütüphaneleri yakmaktan zevk aldığını, ordusuna yağma izni verdiğini, ele geçirdiği kadınlara hiç çekinmeden tecavüz ettiğini, kıyımdan ve katliamdan çekinmediğini, kısaca Batılıların taktığı 'barbar' lakabını hak etmek için elinden geleni ardına koymadığını okumuş, duymuşuzdur çünkü.

Peki bir adam hem bu kadar zalim hem de hayranlık duyulması bir şahsiyet olabilir mi? Zulüm tarih kadar eski, ama zulmün tarifi kuşaktan kuşağa değişiyor. Kendisini uygar varsayan her yeni kuşağın da geçmişe bakarken zalimleştiğini söyleyebiliriz. Modern algı terazisi, yüz yıllar önceki tahakküm ilişkilerini tartarken haddinden fazla kaba, insanlık dışı yabancı figürler vehmetmeye yatkın.

Sergei Bodrov imzalı Rusya, Almanya, Kazakistan ve Amerika ortak yapımı Mongol/Cengiz Han filmi, bildiğimiz Cengiz Han'ın hayatına tam da bu anlamda bilinmedik bir parantez açıyor. Bir üçleme olarak tasarlanmış konseptin ilk filminde, Cengiz Han'ı 'kağan' olmaya götüren koşulları, henüz 'temuçin' iken çektiği acıları izlerken, 'barbar' yönüyle kontrast teşkil eden yığınla detaya şahit oluyoruz. Daha dokuz yaşında babasını öldüren ve sonra da kendisinin peşine düşen adamlarla mücadele etmek zorunda kalıyor, defalarca esir düşüyor, kaçacak hiçbir yeri kalmayana dek kovalanıyor. Yine küçük yaşta babasının kurallarını çiğneyerek seçtiği eşi Börte'ye kavuşabilmek için önemli bir Moğol kuralına başkaldırıyor; 'bir kadın için savaşıyor', yine bir Moğol kuralını hiçe sayarak, Temuçin'in hayatını kurtarmak için düşmana teslim olan ve hamile bırakılan Börte'nin bebeğine babalık ediyor. İşin tuhafı Tangut Krallığı'nda esir düştüğü yıllarda Börte yine Temuçin'i kurtarabilmek için bir kervan sahibinin eşi oluyor. Esareti, karısının edindiği mülk ve sağladığı rüşvet sayesinde sona eren Temuçin'i kapıda başka bir sürpriz bekliyor. Mungun adında bir çocuk daha! Kocasının hayatını iki kez kurtaran, iki kurtarışı da başka eşlerden edinilmiş bebeklere sebep olan Börte'nin soğukkanlılığı da, Temuçin'in bu evlatlara 'ben sizin babanızım, OK?' kıvamındaki kural dışı sevecenliği de filme garip bir mizah duygusu katıyor; önce kan kardeş olduğu sonra da savaştığı Camoka adlı karakterin Cengiz Han'dan rol çalan sempatikliği de filmdeki ince mizaha anlamlı katkılar yapıyor.

Sonuçta yağmacılığa ve katliam yapmayı âdet haline getirmiş serseri Moğollara biraz merhamet öğretmek için halkın yarısını öldürmeyi göze alan, hayatının her hakiki merhalesinde kurallara karşı geldiği halde hayatını Moğol kabilelerine kanun/kural getirmeye adanmış olan bu adamın hikâyesinden şunu öğreniyoruz: Her büyük zaferin ve her büyük fatihin hikâyesinde büyük çelişkiler mevcuttur; ancak bu çelişkilerin trajik mi, ironik mi, lirik mi olduğuna hikâyeye bakan karar verir. Rus tarihçi Lev Gumilyov'un 'bakışından' derlenmiş senaryo gözü pek ama naif, savaşçı ama zarif, cahil ama zeki, stratejist ama mistik bir kağanla baş başa bırakıyor bizi. Sergei Bodrov'un Cengiz Han'ı, 'mevzuu Temuçin ise konjonktür gereği mecbur kalınmış kocaları devreden çıkarmak, (gerekirse boğazlayıvermek) teferruat' fikriyatında olan dişi kurdumuz Börte'den çok daha merhametli; ganimeti adil bölüştürüyor, savaş esirlerine iyi davranıyor, tabii yerseniz. Ama yemeyecek bile olsanız, bu filmde hoşnut kalmanızın her halükarda garanti olduğunu söyleyebiliriz. Temuçin'in çocuklukla yetişkin bir adam olma arasında yaşadığı uzunca bir dönem atlanıyor, bu adamın iyi kılıç kullanmayı hangi safhada öğrendiği muğlak kalıyor, ama işte, mevzuu böyle bir tarihî figür için anlamlı bir parantez açmak olunca, teferruat mühim olmayabiliyor. Asgari sinema duygusu olan herkesi mest edebilecek doğal güzelliklerden iyi yararlanılmış olması, iyi kadrajlar, iyi kostümler, geniş ve yakın planlardaki başarı düzeyinin de bu tatminde büyük bir payı var hiç kuşkusuz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon'dan çıkan 'kurtadam'

Nihal B. Karaca 2008.03.26

Çekirdeğe bir şey olacak olması gerekmiyor; değil mi ki meyvenin etli kısmı üzerindeki tasarruf hakkı ve meyveyi aşılama, koruma, bölüştürme ve gelecek nesillere bırakma ödevi, 'biraz' ama 'bariz' surette 'öteki'ne geçmiş! Vaveyla sanatını konuşturmak için bu veriler yeterli; bu bir daha asla o meyveden yetismeyeceğini, çünkü özüne zarar geldiğini, o meyvenin tarih sahnesinden silinmekte filan olduğunu 'iddia etmek' için yeterli.

Bağın bostanın elden gitmekte olduğu, bağın bostanın bütün kazanımlarının kanı bozuklara ve 'bizden' olmayanlara peşkeş çekildiğini, meyveleri feda etme pahasına, bahçenin bir kez daha kurtarılması, bu yolda gerekirse yakılmasını iddia etmek için yeterli. O halde gelsin en cibilliyetsiz arzuların kendisine Kayı Han, Dokuz-Oğuz süsü vererek ortalara düşmesi, gelsin yüzyıllık destanlardan imge devşirmeler, hukukla, adaletle, hakkaniyetle kurdun eniğiyle oynadığı gibi oynayabilmeler!

Gelsin 'Hilal' görmekten korkanların Börteçine kılığında arzı endam etmesi!. Oysa, içinden 'hilal' geçen her şeye dellene, sadece dolunay çıktığında havaya girene; 'Ay ışığı'ndan ilham alıp, gece görüşünün bir miktar mümkün hale gelmesini 'benzerini' yok etmek için kullanmak isteyene sadece 'kurtadam' denir. 'Sadece' diyorum zira, kurdun kendinden büyük imgesinin yanında kurtadam, popüler-fantastik kültürün gerçeğe attığı şaplak gibidir.

Ergenekon isminin ucuna takılıp gelen faaliyetler de, Türkiye'yi yaşanmaz bir yer haline getirmeye ilişkin dirayetleri, Türk kimliğini militarizmle kol kola görmek isteyen çarpık bakış açısı, demokrasi gibi, tolerans gibi, 'seçimle gelenin meşruiyeti' gibi kavramların semantik genetiğini bozma ve hırpalama eğilimi ile kurttan ziyade, fantastikten gerçeğe ışınlanmış kurtadamlarla karşı karşıya olduğumuzu gösteriyor. Gündüz eczacı, doktor, rektör, yazar, savcı, hakim, işadamı biçiminde aramızda geziniyor ve 'kendi işlerine bakmayı' bir türlü beceremiyorlar; içlerinde önce gizlenmeyi 'vakti geldiğinde' ise en acımasız pençeleriyle ortaya çıkmayı vâzden bir ukde taşıyorlar, klanın ileri gelenlerinin ağzından 'kan' lafı eksik olmuyor, 'kansız olmaz' 'kan dökülecek!' Gelin görün ki adil gelir bölüşümü diye bir şey görmemiş, sınıflar arası uçurumdan başı dönüp kan şekeri fazlaca düşmüş olan bir kitle de duyduğunu hayra yoruyor bu arada; 'kan varsa ortada anlamlı bi'seyler vardır' dendi mi mutlaka anlamlı bir şeyler olmaktadır' saflığı ile 'kan' üzerinden kurulan anlamsız bağlamin kölesi, taşeronu olmaya aday hale geliyor. Oysa kurtadamlar akrabalık bağı gibi, kan bağı gibi bağlara saygı duymazlar, 'kendilerinden olana' da saldırabilirler. Söylemlerine irtifa temin eden bir gazeteye vurulmuş, devletin bir kurumu basılmış ve insanlar öldürülmüş, çok mu? Hepsi daha çok kan için... Yok, yok, kan bağı... Üzerinde sadece aynı kandan olan insanların yaşadığı, sadece kana iman ederek meşruiyet kazanılabilen bir sistem, kanı bozukların haddini bileceği bir sistem, 'ben kan man bilmem, din bilirim, hem bir dua okurum apışıp kalırsın' diyenlerin iskartaya çıkarılacağı, 'helal et' stantları için Suudi Arabistan'a filan gönderilecekleri bir sistem; ne bakir ne velud bir 'av sahası'... Düşünsenize... Gücünü benzerini ötekileştirmekten, onu zayıf kılmaktan alanlar için de, nasıl dar, paylaşılması kolay, şıpınışı kotarılacak bir iktidar alanı.

Ay ışığı'nı dönüşme, çıkma ve saldırma vakitleri için kerteriz kabul eden kurtadamlar, çıkarmayı umdukları arbede sonrasında bölgeye üşüşecek çakallar ve akbabalara her halükarda galebe çalacakları gibi bir vehme sahipler. Oysa sebep olmayı umdukları tablo, onlar için bile bir mutlu son olacak değildir. Çünkü rektör, yazar, savcı, hâkim, işadamı olarak gezdikleri anlarda kahve kokusunu, asma yaprağını ve yoğurdu özemeleri ihtimali vardır. Yakıp yıktıkları bahçeden; yetenekleri azaltılmış, enerjisi çalınmış, o verimsiz topraktan alabildikleri tek şeyin 'arpa' olduğunu anladıklarında, pişman olurlar mı dersiniz? Hiç sanmam.

'Yunanistan'a girelim' derler, ve bu fikir gözlerine iyi görünür.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hakikatin ipini kesen uçurtma

Nihal B. Karaca 2008.03.28

Bir Marc Forster filmi olan Uçurtma Avcısı'na adeta uçarak gittim. Çünkü yönetmen, Lütfen Beni Öldürme/Stranger than Fiction, Gitme/Stay ve Kesişen Yollar/Monster's Ball gibi beğendiğim işlerin

yönetmeniydi.

Uçurtma Avcısı/Kite Runner bir romana dayanması hasebiyle iyi bir hikâyeye ve güçlü diyaloglara sahip bir film. Uçurtma müsabakalarının filme eklemlediği görsel ziyafet boyutu da tartışılmaz, ancak bütün olarak bakıldığında sonuç büyük bir hüsrân. Çünkü Uçurtma Avcısı, tam tekmlî vicdansızlığıyla son derece ürpertici bir film.

Film 2000 yılının California'sında açılıyor ve Emir'e gelen bir telefonla 70'lerin sonlarına, Kabil'e ışınlanıyoruz. Afganistan'ın Ruslar tarafından işgal edilmediği bu zaman diliminde Kabil'in burjuva sınıfına mensup olan bir tüccarın evindeyiz. Annesi kendisini doğururken ölen ve bu nedenle babası tarafından itilip kakıldığını düşünen küçük Emir, hizmetlerini gören ve Peştun olanlar tarafından fazlaca aşağılanan bir 'Hazara' ile, hizmetkârlarının oğlu Hasan ile arkadaşlık etmekten son derece hoşnut. Birlikte uçurtma uçuruyorlar ve rakip uçurtmaların ipini keserek büyük bir zafer bile kazanıyorlar. Ancak tam da o zafer gününde, Hasan'ın başına Emir'i suçluluk duygusuna itecek ve giderek çirkinleştirecek bir olay geliyor; ve Emir, Hasan'ın maruz kaldığı şeye biraz da kendi cesaretsizliğinin neden olduğunu bildiği için, Hasan'a iftira atarak evden ayrılmasına neden oluyor. Derken Ruslar Afganistan'ı işgal ediyor ve Emir babasıyla birlikte ülkeden kaçıyor. Baba karakteri 'Mollalar ruhumuza hükmetmek istiyorlar, komünistler ise bir ruhumuz olduğunu inkar ediyorlar' şeklinde özlü cümleler kuran ve düşüncelerini her halükarda yüksek sesle dile getiren bir liberal. Nitekim baba-oğul Amerika'da düşük ücretli işlere mahkum olsalar da, Marc Forster'in görselleştirdiği metne mahkum olduklarından, rahat ve konforlu oldukları izlenimi vererek yaşıyorlar. Oysa hikâyeye göre, Emir'in yıllar geçse de Hasan'ı hiç unutamadığını, hep bu acıyla yaşadığını düşünmemiz gerekiyor. Khaled Hosseini (Halid Hüseyin demek oluyor sanırım) adlı yazarın aynı adlı romanından uyarlanan film, romandaki üzüntüyü 'Amerikan tarzı yaşamın verdiği mutluluk' mesajı nedeniyle 'iç ediyor'. Yetişkin Emir karakterini canlandıran Khalid Abdalla'nın beceriksizliğinin de bu sonuca katkısı oluyor. Stranger Than Fiction'da Will Ferrel gibi itici bir adamdan harika bir oyuncu çıkarmayı başarmış bulunan Forster, Khalid Abdalla seçiminde resmen çuvallamış görünüyor.

Derken, Emir'in büyük bir kazık atmış olduğu çocukluk arkadaşı Hasan'a olan vefa borcunu ödemek adına yaptığı Afganistan yolculuğu ile 'politically correct' noktasından hiç mi hiç nasibini almamış 'Taliban Afganistan'ı sekansına geçiliyor. Film, ne kadar zalim bir tarz-ı siyaset güttüğünü elbette tartışamayacağımız Taliban'ı, söz konusu dehşetin 'oğlancılığa' kadar vardırıldığı şeklindeki aşırı iddiasıyla masum durumuna düşürüyor. Recm sahnesi göstererek provokasyonun sınırlarında dolaşıyor. Ama 'Taliban'ın ortaya çıkışına 'süper' destek vermiş olan 'süper güç'e dair tek bir gönderme yapmıyor. 70'li yıllardaki Kabil sosyetesinin Batılı-disko parçalara yerli dans figürleriyle eşlik etmesi gibi son derece eğlenceli detayların bile atlanmadığı, post prodüksiyon katkısıyla daha da güzelleşen uçurtma uçurma sanatının 'ip kesme' gibi tekniklerine kadar ele alındığı film, son sekansta belirginleşen kesif Amerikancılığı ile bütün güzelliğini mahvediyor. Çoğu Afganistan Farsçasıyla çekilmiş olan Uçurtma Avcısı'nın aslında tek bir dili konuştuğu anlaşılıyor: "Amerika'nın düşman dediği düşmandır, Amerikan yaşam tarzı, tarzların en mükemmelidir". Emir'in abdest alıp namaz kılmaları da, aile dostu Rahim Han'ın 'Amerika'da çok iyi doktorlar var, gel seni tedavi ettirelim.' diyen Emir'e verdiği 'Amerikan iyimserliği seni de esir almış, ben Allah'ın takdirine inanırım.' cevabı da, filmin politik çarpıklığının neden olduğu dehşeti hafifletemiyor, daha doğrusu filmin ürkütücü tarafgirliğinin yanında hafif kalıyor.

Sinema ile siyaset yapmak ayrı şey, sinemanın siyasete alet olması ayrı şey. Uçurtma Avcısı ise sinema politika ilişkisi üzerine düşünenlere şiddetle tavsiye edilecek şekilde, ikinci kategoriye giriyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gerilim bezirgânlığı

İnsanı dudağının kenarına ilişmiş kıvrık ve acı bir gülümseme ile gezmeye mahkûm eden bir ülkede yaşıyoruz. Öyle bir ülke ki, hayat tarzım deyip sıkı sıkı yapıştığı ritüellerini agresif bir tutumla savunan Batıcı zevatı, aynı Batı'nın demokrasisine, insan hakları ve inanç özgürlüğü gibi mefhumlarına zerrece saygı duymuyor.

Ülkenin dindar kesimiyle aralarına koydukları en kalın çizgi 'Batı tipi modernleşmeye' duydukları bağlılık olmasına rağmen, askerî yönetimi halkın seçtiklerine tercih etmek gibi, parti kapatmak gibi Batı'nın 'aşağıladığı' tutumlara seçenek gözüyle bakabiliyor. İyi yetişmiş, iyi eğitim almış; hayatlarına şehirliliğin ve modernliğin temsilleriyle anlam katmış durumdalar, ama ufukta ne zaman 'halk' belirse en korkunç komplolara sarılıyor, Nutuk'tan ve cumhuriyetin kazanımları başlığı altında tekrarladıkları ezberlerden devşirdikleri kelimeleri muska yapıp boyunlarına asıyor, laikliği bir 'din' haline getirmekte hiçbir beis görmüyorlar. Sonsuz nüfuz ve talep etme alışkanlıkları fren nedir bilmediği için, nihayet kendine benzeyen birilerinin iktidara gelmesinden büyük bir sevinç duyan kitlelerin keyifli hallerinden bile inanılmaz düzeyde rahatsız oluyorlar. En fazla 'alışacaksınız artık' ya da 'eh, şimdi sıra bizde' düzeyine kadar varmış olan bir tür keyiflilik halini; laiklik karşıtlığı, cumhuriyet düşmanlığı filan değil en kötü ihtimalle 'diklenmek' en kötü ihtimalle 'alaycılık' kategorisine girebilecek münferit ifadeleri 'rejim meselesi' haline getirebiliyorlar. Çünkü diklenmenin de, alaycılığın da, şımarmanın da patentleri onlarda. Onlar yaptığı zaman hak, berikiler yaptığı zaman ülkeyi 'germek'. 'Ayyy çokluklu çocuklu her yere doluşuyorlar' mealindeki laflar normal, 'üç çocuk doğurun' deyince ülke geriliyor.

İktidarda olan bir partinin kapatılması ihtimali üzerinden oluşturulan siyasi depresyonun izale edilmesi için girişilecek kirli pazarlığın izlerini görmek de zor değil. Savcının, son başörtüsü girişimi olmasaydı, bu davayı açmayabileceğine yönelik ifadeleri de, MHP'nin R. Tayyip Erdoğan'sız AK Parti formülünü zikredebilmiş olması da, önümüzdeki günlerde hakkaniyet duygusundan uzak bir kefaret metoduna bel bağlanabileceğinin habercisi. Önümüzdeki günler Çankaya'da eşi başörtülü bir cumhurbaşkanının bulunmasının intikamını halkın neredeyse yarısından oy almış bir partiyi yok olma tehlikesiyle karşı karşıya getirerek alma, partiyi bedel ödemeye zorlama hesaplarına gebe. 'Asker darbe yapmak istemiyor, darbe ile alınacak neticeleri 'uzlaşma' adı altında, ölümü gösterip sıtmaya razı ederek alırsak biz de' durumları. Ödenecek bedelin ödeteleceği kişiyi işaret etmek için kullanılacak bahane, anahtar sözcük: Gerilim. Oysa bu ülkede gerilim hep 'ama ulema dedi', 'ama üç çocuk doğurun dedi' diyerek 'gerildiklerini' iddia edenlerin gerilim de gerilim diye bas bas bağırmaları yüzünden çıktı. Aynı çevreler, 'ülkeyi germemek adına' tabanına verdiği sözü tutmak için 'beş yıl beklemiş' bir başbakanı hedef tahtasına çekme gayreti içindeler. Kimse kendisini kandırmasın, pazarlıkların ve ortaya çıkacak denklemin kenarında, dışında, rahatta kalacağını/kalabileceğini vehmetmesin. Hedef tahtasına çekilen şey hakkaniyet duygusudur, 'pes' sözcüğünün bile pes ettiği bir vicdansızlıktır. Parti de, onun başkanı da onlarca konuda eleştirilebilir, ama 'laiklik karşıtlığının odağında' olmadıklarını anlamak için yakın dönemde hazırlanmış sivil anayasa metnine bakmak bile yeterlidir. Nasıl bir laiklik karşıtlığıdır ki bu, kendi huzurunda hazırlanmış bir anayasa metninde laiklik ilkesini koruma meselesinin daha da sıkıya bağlanmasına, laiklik karşıtlığı anlamına gelebilecek eylemlerin daha da genişletilmesine izin ve onay verebilmiştir?

Hakkaniyet duygusu kalmayan bir ülkede hiçbir şey kalmamış demektir ve bunu hatırlayan birilerinin bulunduğunu umut ediyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[Sinema] Burada kader, hep Amerika lehine işler...

Olaylar baktığınız cihete göre değişir ve her olayın birden çok boyutu vardır. Ama o olay Amerikan başkanına düzenlenen bir suikast ise, bir bakış açısı enflasyonuna yelken açacağınız kesin gibidir.

Bakış Açısı/Vantage Point, bir Amerikan başkanına yapılan suikastı, suikastı izleyen, süreci içeriden müşahade eden, suikastı önlemekle memur olan, suikastı tasarlayan ve suikast girişiminin nesnesi olan Başkan'ın bakış açılarından anlatma denemesine soyunuyor. Akira Kurosawa'nın Rashomon'unu andıran anlatı tekniğini son derece hızlı seyreden bir politik aksiyona uyarlayarak zor bir işin içinden başarıyla sıyrılıyor. Filmin ilk yarısı tekrarlara sivrulma ve iplerin bir kısmını kaçıracağı, bir kısmını da kördüğüm halinde bırakacağı izlenimi vererek güvensizlik aşılasa da, ikinci yarı konuyu toparlama işinde yaya kalmıyor.

William Hurt'un canlandırdığı Başkan Ashton, Ortadoğu ve Amerika arasında süregiden gerilime son vermek ve artan terör eylemlerine karşı ortak bir barış platformu oluşturmak amacıyla düzenlenen tarihî zirveye ev sahipliği yapan İspanya'dadır. Konuşmak için platforma çıktığı anda vurulur ve ardından iki bomba patlar; biri az ötede başkanın ikamet etmek için seçtiği otelde, diğeri konuşma platformunun kurulduğu yerde.

Film, olayın arka planını, olayla ilgisi birbirinden çok farklı zaviyelerde olan kişilerin gözünden takip etme şansı vererek, suikast ile ilgili verileri birbirine bağlamamızı sağlıyor. Her bir epizod saat 11.59'da başlıyor ve tabii her biri ayrı bir açıdan meselenin bir önceki epizodda karanlıkta kalmış olan bölümlerini aydınlatmak ve bizi bir sonraki bölüme hazırlamak üzere devreye girmiş bulunuyor. Önce zirveyi takip eden medyanın takip edebildiği verileri alıyoruz, sonra Amerika'dan kalkıp gelen bir turistin el kamerasıyla kaydettiği görüntüler aracılığıyla bir şeyler öğreniyoruz, geçmişte Başkan'ın hayatını kurtarmış olan bir koruma görevlisi (Dennis Quaid) aracılığıyla büyük bir ihanete tesadüfen tanık oluyoruz, sonra suikast girişimini haber alan Amerikalı devlet erkanı sayesinde esaslı bir tedbir alındığını, lakin saldırıyı düzenleyenlerin bu tedbirden de haberdar olduğunu fark ediyoruz. Nihayet İspanyol, Latin Amerika kökenli, Arap ve Amerikalı işbirliğiyle hazırlanan son derece zekice tasarlanmış bir planla karşı karşıya olduğumuzu anlıyoruz. Sırada terörist liderden işittiğimiz o beylik laf var: "Amerikan küstahlığının en güzel yanı, bir adım önde olmadıkları bir dünya düşünememeleri!"

Film neredeyse ahlaksız diyebileceğimiz bir fikir jimnastiği üzerinden harekete geçiyor. Çünkü derinlerde bir yerde 'Kim bir Amerikan başkanını vurmayı düşlememiştir ki?' sorusunu veri kabul ederek çıkıyor yola. Bu kadar tekinsiz bir arzu nesnesi seçtikten sonra keskin bir U dönüşü yapması da kaçınılmaz oluyor nitekim, uyandırmayı seçtiği gayri ahlaki duygu ancak keskin U dönüşü ve kesif Amerikan propagandasıyla aklanabilir. Tıkır tıkır işleyen, üstelik sahiden, Amerika'ya rağmen bir adım önde olan bir planla annesini arayan küçük kız arasındaki 'ilahî' bağlantıya, o hep iyiler lehine işleyen kelebek etkisinin gedige oturacak bir taş gibi tetikte beklemesine şaşmamalıyız bu noktada. Hakeza sorunun cevabı yine aynı derinliklerden beslenen başka bir soru oluyor: Kim bunu başarabilir ki? Kader bile Amerika'nın lehine işlerken!

İyilik Amerika'nın yanındaydı, güç öyle, vicdan, özgürlük, demokrasi öyle ve şimdi; tesadüfün uzun kolları da, Amerikan Başkanı'nı sarmak üzere önceden ısıtılmış battaniyelerden çıkıp peliküle servis ediliyor. Amerikan propagandası daha beş yıl önce son derece statik ve klişe imgelere, bayıcı metaforlara sığınılarak yapıldı, şimdi kabuk değişiyor. Geçtiğimiz haftanın 'Uçurtma Avcısı' vak'asından sonra, 'Bakış Açısı' da, Hollywood'un deneysel formlarla, yerel dillerle, özeleştirî sosuna bulanmış kontrataklarla flört eden daha etkili, şaşırtıcı tekniklerle karşımıza çıkacağını habercisi. Allah'ın da Amerika'nın 'tarafında' olduğuna neredeyse yemin edecek muhafazakarlıkta, ama görsel/biçimsel imkanları, sinematoğrafik dili kullanmada daha yetkin, ince zevklere sahip olan yapımlar. Darısı bizim muhafazakarların başına...

Kızı öpmeden önce...

Nihal B. Karaca 2008.04.09

Tam evet bu ülke değişti, belirli bir mesafe kaydetti diyorsun, o da ne? Türkiye hiç orada değilmiş ve hiçbir zaman da olmamış gibi davranmaya başlıyor.

Rencide edilmiş, dudakları sinirden titreyen bir kadına dönüşüyor. Üstüme iyilik sağlık diye bağırın, ayakkabısının topuğunu kafanıza geçirmesine ramak kalmış bir kadına. Güzel ama çok kaprisli, hem seçici hem ulaşılabilir, mazbut ama 'bir şeyler yaşaması gerektiğinin biyolojik ve çevresel baskısı altında', 30'larında ve arafta, bir yandan çok aile kızı bir yandan fena halde cüretkâr bir kadın bu, Türkiye. Sen, demokrat; her dem hep bir mesafe kat edildiğini artık bir noktaya gelindiğini düşünen siyasetçi, milletvekili, oy alan, oy veren, okuyucu, düşünen ve yazan olarak hep o 'adam'ın rolünü üstlenmekle sınanıyorsun. Yeterince yeşil ışık aldığı için adım atan, aşkının karşılıklı olduğunu düşündüğü için bir hamlede bulunan ve bir anda 'her şeyi yanlış anlamış' bir enayi ya da 'sapık' konumuna düşen, elinde çiçek, en ağırından 'fordçu' muamelesi gören adam.

'Üstüme iyilik sağlık, ne AB'si, ne %47'si, ne açılımı, ne değişimi? Benim anayasamı değiştirecek daha anasından doğmadı; 301'i kaldırayım da arkamdan ona buna konuş, dedikodumu yap, değil mi? Hacılarına hocalarına saygı-hoşgörüyümü... Sonra gelsinler en mutena köşelerimde abdest filan alsınlar öyle sulu sulu öyle mi? Başörtüsüyle üniversitelere de girsinlermiş... Doğacak kızımın oje sürme hakkını kendi ellerimle boğayım yani, bunu mu istiyorsun? Ana dilde eğitilmiş, Güneydoğu'da halkın bazı beklentileri varmış... Benim beklentilerim n'olacak? Bu gidişle sen beni yabancılara da satarsın. Ben senin bildiğin ülkelerden değilim, kız oğlan kız taş gibi ulus devletim, hooşşt be, haddini bil!'

Pardon deyip yutkunuyorsun... 'Ben sanmıştım ki..'

Ülkemiz olup bitenleri ile diyalog hep bu minvalde seyrediyor. Karakterler değişiyor ve elbette hatalar da her zamanki gibi karşılıklı, suç hiçbir zaman tek tarafta değil. Ama ağır olan bedeli hangi tarafın ödeyeceği, en başından belli. Vuslat/ tarafların konuşabilen, tartışabilen ama güven ve hakkaniyet esasları içinde yaşadığı bir ülkenin hayali, yeniden başka bir bahara kalıyor. İlişki sandığın şeyin geçici, arızı ve yanıltıcı bir süreç olduğunu anlıyorsun. Hatta geçen zaman içinde nasıl olup da ağzını o kadar gevşek, elini o kadar uzun tutabildiğine bile şaşıyorsun geriye dönüp bakınca.

Sonra, söylediğin konuştuğun şeyler aslında hiç anlaşılmadığı, kör bir kuyuya yuvarlandığı, bir boşluğa ışınlandığı için o kadar çok konuşabildiğini fark ediyorsun. Gençler çok apolitik diye yakınmışsın çok değil, üç dört sene önce. Bir bakıyorsun, üniversiteler kaynıyor, kafa göz yarıyor. Apolitik kalsalar daha iyiymiş demek ki, diye düşünürken buluyorsun kendini. Popüler kültür, anlamdan boşaltıp yaldıza bürüdüğü bir fanteziyle kitleleri 'oyalıyor' demişsin. Gün gelmiş, 'Biz kaç kişiyiz?' tavernası çıkmış, piyanist şantör felaket anonsları ile etki altına aldığı isimleri tek tek sahneye çağırıyor. 'Semra Hanım' bundan iyiydi diyorsun şimdi. Yararlı olmayan, ama çok zararlı da olmayan bir şeyle 'oyalıyordu' hiç değilse. Kültürel emperyalizm ciddi bir tehdit, Türkler klasik Türk musikisine Maori yerel halk dansı muamelesi yapıyor, bir şeyler yapmalı demişsin; 'emperyalizm' kelimesi 'öfke ve ötekileştirme'den başka sermayesi olmayan grupların hatta çetelerin eline düşmüş ve sahiciliği tartışılmaz olan bu kavram üzerinden tespit yapmak neredeyse imkânsız hale gelmiş... İnsanların 'çıkar' peşinde koşmasını, yani kapitalizmi eleştirmişsin. Çünkü değerler sistemi salt çıkar peşinde koşana zemin sağlayacak bir kıvama gelmiş, ama ne tuhaftır ki bu zemine saldıranların, parti kapatılmasın ama... yapanların hepsi bu zeminden en çok çıkar sağlayanlar olmuş...

Üç ya da dört yıl öncesinden ne kadar uzağa savrulduğumuzu görebiliyor musunuz? Sizi bilmem. Ama bazen ülkenin tüm demokratları için değilse de, %47'yi alan ve ona 'ya ya ya şa şa şa' yapanlar için şu geçiyor içimden: Bir dahaki sefere, niyetinin halis olduğunu yeterince anlatamamış olabileceğini düşün ve kızı öpmeye yeltenme!

Zira kafana çantayı yediğinde, seni gaza getirenlerin hepsi 'cık cık cık' ikiyezlülüğüne savrulmuş olacak yine.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[Sinema] Mevzu iktidar ise gerisi teferruattır

Nihal B. Karaca 2008.04.11

Jack Kerouac'ın hayatına kısmi bir bakış olan ve Kerouac'ın arkadaşı Carrolyn Cassady tarafından yazılmış olan Heart Beat adlı romanın sinema uyarlamasında şöyle bir cümle vardı: 'Kadınların en büyük hatası, karşılarında kendilerinden daha fazla seven bir erkek olduğu hissine kapılmalarıdır.'

İster 'Yollarda' geçsin, isterse tam tekmil lüks bir konakta, başrolünde ilişki olan bütün hikâyelerde izini sürebileceğimiz bir yanlış anlamadır bu.

Aşkından buhrana girip sağa sola caz yapan bir erkek karakter, kadın izleyicide 'çok sevdi ama kalbi kırıldı' etkisi yaratır hep. Oysa sadece gururu kırılmıştır.

Bir kadın için düello yapan iki erkek klişesi, adı üstünde ömre bedel bir sevda ve uğruna mücadele edilen bir kadın söz konusu olduğunu düşündürür. Mevzuu 'sahip olma' güdüsünün tezahür ediş şekillerinden biri de olsa, klişenin içerdiği mucizeviliğe aldanmaya yatkınsızdır.

Zaman zaman bazı romanlar ya da tiyatro eserleri çıkar ve kadınların gururunu kırma pahasına erkekler arasındaki bütün mücadelenin gurur meselesinden ibaret olduğunu anlatmaya soyunur. Ölümcül Oyun (Sleuth) onlardan biri.

Film Anthony Shaffer'in kitabı Sleuth'dan uyarlanmış, senaryosuna 2005 yılının Nobel edebiyat ödülünü alan Harold Pinter'in de eli değmiş. Yönetmen koltuğunda Shakespeare'a düşkünlüğü bilinen ve ne zaman bir filmde oynasa teatrallliği ile dikkat çeken, ne zaman bir film çekse sinemayı tiyatroya yakınlaştırma çabası içinde olduğunu düşündüren oyuncu Kenneth Branagh var. Nitekim filmimiz baştan sona tek mekanda geçiyor; hikâye Andrew Wyke adlı zengin bir polisiye roman yazarı ile züğürt ama yakışıklı bir tiyatro oyuncusu olan Milo Tindle arasındaki diyaloglar üzerinden ilerliyor.

Film, sadede gelme konusunda lafı dolandırmayan bir üsluba sahip; 'paylaşılmayan kadın' diye bir mesele yok; rekabet ve iktidar savaşı var. Andrew Wyke, daha evi gezdirirken başlıyor yakışıklı genç ama bir baltaya sap olamamış Milo'yu ezmeye. (Bütün bunlara sahip olduğuma göre kadın da benim.) Sahiden, Heidegger'in 'dil insanın evidir' cümlesine nazire yaparcasına, 'ev, kibrin dilidir' dedirtecek bir vurguyu kuşanmış bir ev karşımızdaki. Gözetleme kameraları, ışıklandırma sistemi, dekoratif olmakla birlikte işlevsel de olan tablo ve süslemeler ile Wyke'in kibrinin ve gücünün cisimleşmiş halini sembolize eden 'ev', iki erkeğin kapışma sahası olmaktan çıkıyor, varlık iddiası olan ayrı bir kimlik kazanıyor.

Milo Tindle'in 'huzursuzluk çıkarma, boşanmayı kabul et' talebinin peşi sıra gelişen olaylar zinciri, bir multimedya fuarını andıran bu kibir kalesinin mutantan duvarına tosluyor önce. Sırada dedektif romanları yazarı Wyke'in, suçun ve kumpasın doğasını çok iyi bilen bir adamın ego duvarı var ki, o da aşılabacak gibi

görünmüyor. Fakat Milo da az çetinçeviz değil, oyunu kuralına göre oynamakla kalmıyor, rakibini şaşırtan cüretkâr oyunlar da kuruyor. (Fakir olabilirim ama kurnaz ve cesurum, bu durumda elbette kadın benim.) Karşılıklı anlaşmalar, birbirinin sırtını yere getirmeler, silahlar, güya uğruna bu kadar belaya katılan kadın için edilen itiraflar, açık saçık suçlamalar. Derken, 'ölüm'ün de bu oyuna safi bir korkutma, yüzleştirme aracı olarak değil, tüm gerçekliği ile dahil olduğunun anlaşılması. İş, Andrew Wyke'ın (Michael Caine), eşinin kendisini terk etmek istemesine neden olan genç Milo Tindle'e (Jude Law) 'aklını beğendim, karımı boşver, arkadaşım ol, sana dünyayı gezdireyim, bir de tiyatro kurayım' teklifine kadar gidiyor. Fakat Milo, bir hayli başarılı olduğu bu akıl oyunlarına kendisini o kadar kaptırmış durumda ki, oyunun bittiğini algılayamıyor ve şoke edici gerçekle karşı karşıya kalıyor.

İşin hoş yanı, filmde Andrew Wyke'ı canlandıran Michael Caine'in, filmin aynı adla 1972'de çekilmiş olan Joseph L. Mankiewicz uyarlamasında Milo Tindle'i canlandırmış olması. Yıllar geçiyor, roller değişiyor ama mesele erkekler ve kadınlar olduğunda değişmeyen şeyler değişebilen şeylere galebe çalıyor. Tarih gibi sinemanın da sürekli tekerrür ettiği hayat sahnesinde, bu küçük rol değişimi de filmin anlattığı şeye hoş bir gönderme yapmış oluyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Modern kadın ya da potansiyel kurban

Nihal B. Karaca 2008.04.16

Pippa Bacca'nın barış yolculuğu ölümle sonuçlandı. Saldırgan tecavüz etmekle yetinmemiş, suçunu gizlemek için Pippa'yı boğarak öldürmüştü. Hep rastlanılageldiği şekilde.

Gebze belediye başkanı, Pippa Bacca adına anıt dikme sözü vermiş. Cenazesini uğurlayan feminist dernek ve ÖDP sözcüleri kadınların tecavüze uğrayıp öldürülmedikleri bir dünya için yükseltiyorlar seslerini. Yükseltsinler elbette. Fakat bir kere durup düşünelim: Bütün bunların Pippa'ya bir faydası var mı?

Pippa öldürüldü ve onun gibi yetiştirilen; 'hayatın tekin bir yer olduğu' iyimserliği ve pembe gözlükleri ardında güvende olduğu zannıyla yaşayan yığınla kadın aynı tehditle yüz yüze. Ve ne yazık ki konuya ilişkin duyarlılığı takdir ve tebrik edilesi feminist kanaat önderleri, milletvekilleri ve dernekleri, ideal olana öykünmekle yetiniyor; 'realiteyi hesaba katmama inadından' milim taviz vermiyorlar. Bu inat genç kadınlara hiç de yardımcı olmuyor.

Tecavüz ve tecavüzle tetiklenen cinayet Türkiye'de, Mısır'da; herhangi bir Doğu toplumunda ve özellikle bir turiste karşı gerçekleştirildiğinde, durumu az gelişmişlikle, ideolojik nedenlerle ilintilemeye pek teşneyiz. Canan Arıman gibi meseleyi haremlik-selamlık kültürüne bağlayıp ölümden siyasi rant çıkarma arayışına girenler bile var. Batı toplumlarında haremlik selamlık uygulanmıyor ama date-rape (buluşma üzerine tecavüz) vak'aları kan dondurucu boyutta. Vizyonu burnunun ucuyla sınırlı olanlar için ne gam!

Köşe yazarlarımızın 'Biz ne sefil bir milletiz' serzenişine de değinmek lazım. Özeleştiriyi iyi, ama 'kendi oryantalizmini kendin yap' kıvamına gelen özeleştiriyi hakikati iskalamakla mâlûl. Zira tecavüzü Türkler icat etmedi. Amerika'da her 90 saniyede bir kadın tecavüze uğruyor. (Us Department of Justice 2000 verilerine göre) 2003 yılı İngiltere Suç Araştırması verilerinde 754 bin kadın en az bir kere tecavüze uğramış bulunuyordu ve İngiltere'de her gün 167 kadının tecavüze uğradığı belgelenmiş durumdaydı. Rakamlar geçen birkaç yıl içinde eksilmedi, daha da arttı.

Ezcümle, Türkiye'de İngiltere'de ya da Amerika'da; kadınlar yüzlerce yıldır tecavüze uğruyor. Modern öğretinin erkekleri bir parça daha eğittiği gerçeğini yadsıyamayız. Fakat aynı modern öğretiyi kadını feci halde savunmasız

bırakmış durumda. Modern öncesi toplumda kadın, erkek zorbalığından nasıl korunabileceğine ilişkin bir terbiyeden geçiyordu; feminist öğretileri içselleştirmiş bulunan modern hayat stratejisi ise kadınlara erkeklerle aralarında hiçbir fark olmadığını, ne isterlerse giyebileceklerini, nereye isterlerse gidebileceklerini, hiçbir tedbir ve temkine ihtiyaç duymaksızın her ne isterlerse yapabileceklerini söylüyor. Erkekler adına verilen bu sözler 99 erkeği bağlıyor diyelim; kalan 1 kişi 1 Pippa'nın, 1 Elif'in ya da Nicole'ün ölümü demek. Ödenebilir bir maliyet midir? Birleşe birleşe yüzler, binler ediyorlar üstelik.

Gerçek şu: Kadın hep cinsel tehdit altındaydı ve her zaman öyle kalacak. Modern-feminist öğretisi fazlasıyla toy olan cinsellik tasavvuruyla, hiç tanımadığı erkekler adına kadınlara söz verirken, bu gerçeği bile isteye gizliyor. Üstüne bir de, medeni davranma adına geliştirdiği davranış paterni ile, kadınları 'gardını alma' lüksünden de alıkoyuyor. -Erkek 'sizi gideceğiniz yere kadar bırakayım' der ve ona ısrarla hayır demenin 'kaba' bir davranış olacağı varsayılır vs.- Oysa NYPD ve bilumum CSI dosyası kaba olmama adına güvenliğini tehlikeye atan kadın mağdur ve maktul isimleriyle dolu. "Sesini kes ve çıktığın ahıra geri dön!" gibi cümlelere, durdurucu ve önleyici tavırlara gereksinim duyulan bir dünyada yaşadığı bilgisinden itina ile uzak tutulmuş maktuller. Yerlisiyle turistiyle, Türkiye de böyle bir dünyanın parçası artık.

Hayır, ürkekliğin faydalarını övmüyorum; ya da güven adına engellenmeye boyun eğmekten bahsetmiyorum. Kadınların erkeğin içinde gizlenen avcıyı engellemek ile ilgili sorumluluğu tek başlarına üstlenmek zorunda olduklarından bahsediyorum. Erkeklerin 'avcı' olmadığını, bunun çok eskilerde kaldığını söyleyen modern hurafelere kanmamak gerektiğinden...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Taciz ve mütecaviz

Nihal B. Karaca 2008.04.30

Bir internet sitesi 'bu haberi dinci medyada okuyamazsınız' ekiyle verdi haberi. Daha sonra 'AK Partililerin en çok okuduğu bilmem kaçınıcı yazar' lansmanı ile geçti adı. 14 yaşındaki bir kıza cinsel istismarda bulunduğu iddiasıyla aynı cümlede.

Hüseyin Üzmez'in yuvarlandığı ya da tercih ettiği ilişki ağı bir hayli acıklı görünüyor; ilerleyen yaşla akamete uğraması makul sayılan kimi ihtirasların azalmayıp arttığı ve en olmayacak yerden hortladığı bir felaket senaryosuna eşlik ediyor yüzü. İşlediği iddia edilen suçtu işlemiş olduğunu düşünmek bile istemiyorum. Hayranı olduğumdan değil. Bu yaşta bir adamın bunları yapmamış olduğu bir dünyayı dilediğim için. 14 yaşındaki B.Ç. için; 'çok şükür o çirkin yaklaşıma maruz kalmamış' diyebilmek için. Bir kurguya, bir düzmeceye bulaşmış olmayı atlatabilir insan, tacizi atlatamayabilir.

Doğrusu benim 'İslamcı yazardı, bizi rezil etti' gibi sızlanmalarla ve yuhlamalarla işim yok. Çünkü mesele ne olursa olsun, 'köşe yazarı' kavramı etrafında oluşturulan sentetik şayialara baştan beri itibar etmişliğim yok. Çünkü medyatik sürecin bir ürünü olarak 'köşe yazarı', pohpohlanmalarla, okurlar tarafından sürekli şişirilen ve azdırılan bir 'nefs'le, ilkel güdü ve korkularla sürekli tetiklenen bir duygusal repertuar ile baş etmek zorunda olan acınası bir yaratıktır gerçekte. Hangi kesimden, klandan, cenahtan olursa olsun. Ancak büyük anlatılara, felsefi disiplinlere, inanç sistemlerine ilişkin bir tasavvuru taşıyanlar üzerinde, bir de yaşamını düşündükleriyle tartmak gibi bir baskı vardır. Kimi bünyeler bu baskıyı sağaltabilecek kişilik yapısına ve manevi donanımına sahiptir, kimisi değildir ve bu durum çeşitli sapma/suçların içine düşme ihtimalini azaltmak bir yana artırabilir bile.

Köşe yazarı mürşid değildir, kanaat önderi de değildir. Kanaat serdeden ile kanaat önderi arasındaki en önemli fark ikincisinin, ortaya koyduğu gündelik yaşam pratiği ile de etrafında sürükleyici bir ilgi tahakkuk ettirmiş olmasıdır. Kanaat önderi köşe yazabilir, fakat yazı yazan her tok sesli erkeğe kanaat önderi denemez; çok okunuyor olsa bile.

Hüseyin Üzmez, okunan bir köşe yazarıydı. Bunun dışında karakteri, kişiliği zaman zaman sorgulanan, açıklamaktan çekinmediği aşırılıkları şimdi aleyhine delil olarak kullanılan; 'sıradan ve herhangi bir adam', 'bir günahkâr', 'bir düşkün' olma hakkını talep edencesine konuşan, açılıp saçılan bir adam. Fakat medya ona kendi benzerlerine yaptığı muameleyi yapmıyor. Çünkü kimin yazar olduğuna, kimin olmadığına o medya karar veriyor. Hem bunu yaparsa 'meslek hastalığıdır, itinayla örtülür, haber değeri olan her vukuat bir telefonla çözümler' kredisinden fayda tahsis etmesi gerekir ve fakat bulduğu hırpalama fırsatını köpürtmeden kaçırarak değildir şimdi. O yüzden, açıktan delinin tekiyim, bu davanın iti bile olamam gibi ifadeleri bulunan; 'evet âşık oldum, Kuşulu Park'ta duygusal yakınlaşmamız oldu, cehennemde de yanardım' gibi deli deli itirafları bulunan bu adamı 'İslami kesimi temsil eden' zatı muhterem sıfatıyla donatıyor. Birilerini temsil ettiği varsayılmalı ki temsil olunana hesap sormak mümkün olabilsin... 'AK Partililerin en çok okuduğu yazarlardan' ibaresinin söz konusu haberle birlikte geçmesi yeterince manidar değil mi? İddialar doğru bile olsa, her gazetede yazabileceğini beyan etmiş bir adamı sırf muhafazakâr bir gazetede yazıyor diye, geniş bir camiadan hesap sorma aracı haline getirmek adil mi?

Gün boyu ısrarla aranan ve olay hakkında konuşmaya ikna edilen 'diğer İslamcı yazarlar'ın görüşlerini, sırf 'umarız gerçek değildir' dediler diye, 'İslamcı yazarlardan tecavüz bahaneleri' gibi korkunç bir başlık altında sunabilme 'becerisi' var bir de. (Hürriyet, 29.4.2008) 'Olay pedofilidir', 'gerçek buysa kendisini asla savunmayız' gibi cümlelere rağmen hem de.

Ve biliyoruz ki 'Hz. Muhammed ile evlendiğinde Hz. Aişe'nin yaşı kaçtı?' mevzuu da bu mütecavizlikten payını almak üzere uslu uslu sırasını bekliyor... Amaç hem üzüm yiyeyim, hem bağcıyı döveyim, hem şarap içeyim öyle değil mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[Sinema] Bu kez tehlikede olan mahallenin hafızası

Nihal B. Karaca 2008.05.02

Michel Gondry, ciddi meseleleri alışlageldik formüllerde işleyen film kalıplarını bölük pörçük eden, onları o şekilde ele alınabileceğini pek düşünmediğimiz bir estetikle donatan ve içerdikleri meselenin ciddiyetine halel getirme-me-yi yine de başarabilen bir yönetmen.

Eternal Sunshine of the Spotless Mind/Sil Baştan'da 'aşk' ile 'hafıza' arasındaki bağıntıyı araştırıyor ve bunu bilimkurgunun çocuksu dünyasıyla ve romantik komedi türüne özgü bir hafiflikle flört ederek yapıyordu. Asıl sürpriz ise amacına fazlasıyla ulaşması, bütün bu karmaşaya rağmen ortaya dramatik yapısı dört dörtlük olan, felsefi yanı zedelenmemiş bir aşk filmi çıkarabilmesi oluyordu. Rüya Bilmecesi de oldukça ilgi gördü. Yine hüznü; rüyaların imkanları ile gerçeklerin dayanılmazlığı arasında sınanan bir aşk hikayesi söz konusuydu. Yönetmen Gondry, Sil Baştan ile kazandığı sevgiyi Rüya Bilmecesi ile temize çekti.

Ancak son filmi olan Be Kind Rewind/Lütfen Başa Sarın'da hemen herkes tarafından sevilmesi zor bir işe imza atmış görünüyor. Çünkü filmi eğlenceli kılan anların hemen tamamı sinefiller gözetilerek çekilmiş gibi. Aşk yok.

Mesaj safhası da Gondry'den beklenen tarza uymuyor; yani, ponponlar ve kurdelalar ile 'sevimli' hale getirilmemiş.

New Jersey'in Passaic semtinde sıkıcı bir hayat süren iki kafadarın video kaset dükkanında yol açtığı karmaşa, mahalle halkının 'var olma' kaygısıyla örtüşür ve hadise sıradan insanların sinema deneyimiyle, zamanın belleğinde ışıma çabasına dönüşür. Nitekim film, Danny Glover'in canlandığı yaşlı mekan sahibinin cazcı Fat Williams'ın anısına olan bağlılığıyla açılır; öyle de kapanır. Anlaşılacağı şekilde, bu kez tehlikede olan, mahallenin hafızasıdır.

Daha normal bir özet için şu paragrafı okuyun: Elektrik santralinde çalışan geveze ve sorumsuz Jerry bir sabotaj girişiminde aşırı elektrik yüklenince, arkadaşı Mike'ın çalıştığı video kaset dükkanındaki kasetlerin çoğunun silinmesine neden olur. Dükkanı geçici bir süre için emanet almış olan Mike, arkadaşı Jerry ile birlikte silinen kasetlerdeki filmleri yeniden çekmeye karar verir. Böylece ikili Hayalet Avcıları'nı çeker. Yaptıkları 're-make' o kadar ilgi çeker ki, ikili kısa süre içinde Robocop, Aslan Kral, Terminatör, King Kong, 2001: Bir Uzay Macerası, Yüzüklerin Efendisi, Bitirim İkili ve hatta Miss Daisy'nin Şoförü'nün 'yeniden çevrimini' yapar. Gondry, kahramanlarının kullandıkları teknikler ve son derece yaratıcı yöntemlerle Hollywood'un ucuz ve çöp film kralı Ed Wood'a saygı duruşunda bulunuyor gibi. Hollywood'un hazır formüllerinin ve büyük stüdyoların malı satma taktiklerinin makaraya alınması da damakta hoş bir tat bırakıyor. Bu arada bol keseden 80'li yıllar güzellemesinin ağır kapitalizm eleştirisiyle iç içe geçmiş olması da, postmodern bir harmoni olarak bizim kuşağın aşına olduğu politik melezliğe tekabül ediyor. Toplu konut düzeneğine geçmek üzere olan mahallede bu eğilime tek direnen dükkanın, 80'li yıllar teknolojisini 2000'lerin 'yeniden çevrim'leri ve ev partilerinin gözdesi haline gelmiş olan 'trash/çöp' film gibi kavramlarıyla bütünleştirip, ortaya çıkan kültürel-politik ucubeden medet ummasında hüznü ve manidar bir şeyler var kuşkusuz. Fakat aşılama umutla, sırtını o mahallede yaşamamış bir cazcı etrafında oluşturulacak sahte bilince dayamaya yeltenen taşıma maneviyatla bir yere kadar. Bilimkurgu ya da fantastik türlerin besleyici damarlarını, hüznün ve aşkın hakiki manevi imkanlarını bu kez kapı dışarı etmiş olan Gondry, aynı nedenlerle çıkış yolunu da doğrultmıyor. 80'lerde tavan yapan vahşi kapitalizmi 80'lere özgü kültürle aşabilmenin bir yolu yok, global kültürün New Jersey gibi 'merkez'e birkaç kilometre uzaklıkta yaşayan insanları bile 'ötekileştirebilen' üsttenciliği, mimari tekipleştirmenin ve şirket kültürünün 'mahalli' imkanlarla alt edilebilmezliği gibi meseleler de 'değinmekle' aşılamayacak kadar çetrefilli konular. Sonuç, umut aşılama ile beraber, aşıladığı umudu, tam da aşıladığı yerden mezara sokan tuhaf bir kara komedi oluyor. Yalnızca sinefiller ve Jack Black sevenler için, diyoruz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Fetişten hakikate: Taksim'de 1 Mayıs

Nihal B. Karaca 2008.05.07

Doğrusu 'Taksim'de 1 Mayıs' meselesinde kafam hayli karıştı. AK Parti hükümetinin 77'dekine benzeyen olaylar yaşanmasını engellemek istemesinde hümanist bir yan da var diye düşünüyordum.

Türkiye'nin dengesizleştirilmeye çalışıldığı bir konjonktürde benzer olayların cereyan ettiği bir 1 Mayıs, sadece ölen kişilerin ailelerini değil, sadece hükümeti değil, tüm milletin kaderini değiştirebilecek bir duruma evrilebilirdi çünkü.

1 Mayıs'a evet'ti. Fakat Taksim'de kutlama için harcanan enerjinin yarısı, şu 'sömürü' konusunun kitlelere anlatılabilmesinin dili ve yöntemleri meselesine harcansaydı mesela, daha iyi olmaz mıydı? Sendikaların ancak 500 bin gibi acıklı rakamlarla ifade edilebilen üye sayıları üzerinde durulsaydı, projektörler özel sektördeki

işverenlerin sendikaya üye olan işçiyi derhal çıkarmasına, sendika tahammülsüzlüğüne ve bunun nasıl aşılabileceğine tutulsaydı mesela. AK Parti'den daha önce başlayan ve artık bir eksene oturan neo liberal politikalar ile sendikaların 'dernekleştirilmesi', keyfe keder dayanışma örgütlerine dönüşmesi, oysa sendikal hareketi boğulmuş bir ülkede demokrasiden bahsedilemeyeceği ve bunun gibi gerçekleri temize çekmeye yarasaydı 1 Mayıs? Vesaire vesaire...

Bu kafa karışıklığım 1 Mayıs günü olanlar sırasında o kadar netleşti ki olayların üzerinden 7 gün geçmiş bulunmasına rağmen bu konudaki fikrimi beyan etme gereği duydum. Çünkü hiçbir zaman partizanca tutmadığım, yer yer eleştirdiğim, ama her türden anti demokratik oluşum ve girişim karşısında halkın iradesi adına varolma çabasını umutla izlediğim hükümetin sorunları ve olayları yönetme biçiminden ilk kez bu kadar rahatsızlık duydum. Taksim'i 1 Mayıs'a açmama yolundaki kararlarını 'aldıkları istihbarata' bağlama eğiliminde olmama, devletin vatandaşını bazen vatandaşına rağmen koruma hakkına sahip bulunduğuna inanmama rağmen...

Siyasi eğilimleri ne olursa olsun, çalışanların hak taleplerine karşılık aramak için kurulmuş örgütlere karşı asimetrik savaş jargonu kullanmak, çalışanı ve onu temsil edeni varlık hiyerarşisinin en alt kısmına yerleştirmek de yeterince kötüydü. Ama kötünün bir sözden fazla bir şey olan hali, tecessüm etmiş yanıydı artık, 2 Mayıs'ta gazete sayfalarında yer alan: Acil servise getirdiği çocuğu, hastaneye atılan gaz bombası nedeniyle bayılmış olan anne. Nefes alamadığı için çocuğunu taşımakta zorlandığı her halinden belli olan bir anne. Fotoğrafı, maillerimizi şimdiden doldurmuş olan 'Anneler Günü' bültenleriyle paralel saatlerde düştü önüme. Günü geldiğinde hiç utanmadan Anneler Günü kutlanacak kadındı o. Kocası, şimdi baygın olan o oğul yerine hediye almak için, çağrıldığı alışverişe doğru yola çıkacaktı, vakti geldiğinde. Alışveriş yaparken iyiydi tüm o anneler, babalar, 'aile'! Hatta sanki bir süredir, çok alışveriş yaptığı için 'iyi' bir şeydi aile. Ama 'yahu bizde de var anne manne, ama değil hediye almak karnını zor doyuruyoruz!' demek isteyenlerin arasına karışmışlarsa, karışmaları bile gerekmez, o gün 'hastane' gibi keyfe keder(!) bir mekânda bulunmuşlarsa çok fena! Doğrusu ben, bundan daha provoke edici bir tablo, bir zihniyet ya da sistem düşünemiyorum. Gelecek 1 Mayıs, Anneler Günü'nde ve Taksim'de, 'ananı da al gel' şenlikleri şeklinde mi kutlansa acaba diye düşünüyorum.

Siyasetin bir tanımı da 'çantada keklik' sayılan kesimlerin bile, 'olayların arka planı' edebiyatına sonsuza kadar prim veremeyeceği gerçeğini öngörebilme sanatı olsa gerektir. Yansıyan 'görüntüler', 1 Mayıs'ta Taksim Meydanı ısrarını bir fetişten hakiki bir talebe dönüştürmüştür. Kortejin Taksim'e girmesini engellemek ile bir hastaneye gaz bombası atmak arasındaki mesafeyi bu kadar korkunç bir hızla kat edebilen zihniyetin karşısında yer alanların da, Taksim'i fetişleştirmek gibi bir hakları vardır çünkü. Şahsen artık değil Taksim'de, Mescidü'l Aksa'da kutlayacağız deseler, şu haleti ruhiye ile gıkım çıkmaz. Çok geç de olsa, bu utancı gerçek sorumluların da paylaştığını umut ediyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yolu sevgiden geçen sadizm

Nihal B. Karaca 2008.05.09

Korku filmlerine ilgi ve sevgi tam gaz devam ediyor. Bugün ele alacağımız film de böyle, yolu sevgiden geçen herkesi, bilhassa sevdiklerinin sabrını ve sevgisini sınamaktan özel lezzet alanları 'dehşetle' ilgilendirebilecek bir film.

Bir korku filminin 'sevgi testi' gibi bir temayı işlemesi neresinden baksanız ilginç bir durum. Fakat filmin 'bir annenin çocuğuna duyduğu sevgi bile tartışılabilir' demek için seçtiği yöntem filmle ilgili etik sorunlar

doğuruyor ve kendisini tavsiye edilemez boyuta sürüklüyor.

O halde neden WAZ? Çünkü film sıra dışı bir hikâyeye, iyi bir kurguya, cazibeli bir anlatıma ya da yönetime sahip olmamasına rağmen, korku türü seyircisini bir hayli cezbetmiş durumda. En büyük kozu kötü yazılmış senaryosuna rağmen iyi bir fikirden yola çıkmış olması. Birçok yapımda rol almasına rağmen, Dalgaları Aşmak, Karanlıkta Dans ve Dogville'de oynadığı için bana 'bir Lars von Trier oyuncusu' gibi gelmiş olan poker surat Stellan Skarsgard'ın da filme özgün bir ağırlık kattığını söyleyebiliriz. Konu oyunculuktan açılmış iken bu film Melissa George'un 'yeni nesil korku filmi kraliçesi' olarak tesciline de imkan tanımıştır diyebiliriz. Dünyanın en güzel yüz hatlarına sahip olan bir doğal sarışın düşünün ki, şimdiye dek oynadığı bütün ele avuca gelir filmlerin hepsi son derece sadist korku/gerilim filmleri: WAZ, 30 gün 30 Gece, Turistas, Dehşet Sokağı, Raydan Çıkanlar. George'un 2009'da gösterime girecek iki filmi, Triangle ve Stopping Power da az dramalı bol 'thriller' kategorisinden.

Neyse neyse, deyip filmimize dönelim. Polis departmanından Eddie ve Helen, üzerine WAZ ibaresi kazanmış cesetlerin menşeyini araştırıyorlar; karşılaştıkları manzaralar nisbeten acar sayılabilecek Helen'i dehşete düşürürken Eddie'yi zorluyor, pek tabii seyirciyi de. Parmaklarına çiviler çakılmış, organları dilimlenmiş cesetlere, elektrikli sandalyede can vermiş başka cesetler eşlik ediyor. Eşlikçi cesetler, diğer tarafın bir şey üzerinden sınıandığının ve bu sınavı kaybettiğinin sağlaması oluyor. Cesetlere kazanmış olan WAZ ibaresinin, W (Delta) Z formülü ile ilintili olduğu ortaya çıkıyor sonra. Bu formül akrabalık bağının gerçek olmadığını ve doğada fedakarlık diye bir şey bulunmadığını, var olan tek şeyin 'gen' olduğunu ve genlerin ilanihaye sadece ve sadece kendisini koruduğunu ileri süren bir teze dayanıyor. Söz konusu tez ile cesetler arasındaki bağlantıları birlikte ele alan memurlarımız, katilin kurbanlarını bir 'sevgi testi'nden geçirdiği sonucuna varmakta gecikmiyor. Katil kurbanına 'Hayatta kalmak istiyorsan en sevdiğini öldürmelisin' diyor. 'Öldür ve hayatta kal'. Ya da 'Sevdiğini yaşatmak için öl, tabii gerçekten seviyorsan'. Kafayı 'doğada fedakarlık var mı? Sevgi var mı? Varsa sınırları ne?' sorusuna takmış olan katili motive eden tek şey alacağı yanıt değil. O aynı zamanda vaktiyle kendisine yapılan bir şeyin de öcünü alıyor. Kahramanlarımızı ucu polis departmanının içine kadar sızmış olan bir çürümenin hesabını vermeye zorluyor.

Yönetmen Tom Shankland mekan kullanımı bağlamında iyi bir iş çıkarıyor. Şehrin göbeğinde yer alan; uyuşturucuyla perçinlenmiş her türden suçun ve infazın izini taşıyan mağaramsı binalar mükemmel tasvir edilmiş. Katilin bütün caniliğine rağmen 'işkence yapmaktan hoşlanmayan bir katil olması', 'yapıyorsam sebebi var' tarzında 'meselesi olan katil' portresinin çizilmesi, filmdeki dehşete garip bir hüzün de katıyor. (Kestikten sonra kusan bir katil bu.)

Gelelim yazının ilk paragrafında bahsettiğim 'etik' soruna. Film, dramatik gücü artırmak ve insanların sadece midesini değil, kalbini de tahriş etmek amacıyla kullanılan 'çocuk ölümü/çocuk cesedi' sekansı ile alabildiği puanları kaybetmeye mahkûm ediyor kendisini. Çocuk ölümü/çocuk cesedi göstermek, sinemanın gizli tabularından birine tosladığı için genel olarak kaçınılan bir şeydi. Sinemanın delemmediği ve geçemediği az sayıdaki sınırdan biriydi. Fakat bu giderek değişiyor; söz konusu sınır gevşiyor ve bu durum ahlaki bir sorun haline geliyor. Mevzunun 'sinemada şiddet' konusu dışında özel bir kalem olarak ele alınmasının, el birliğiyle kınanması gerektiğini düşünüyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[Sinema] Kadın, politika, sinema: Süpürge terapisi

Kadının toplumsal ve bireysel yaşamdaki iddiasını, birikimini ve bakış açısını sinema üzerinden değerlendirmeyi ve teşvik etmeyi amaçlayan Uçan Süpürge Kadın Filmleri Festivali, 11. yaşına basmış durumda.

8 Mayıs Perşembe akşamı yapılan açılış, Meral Çetinkaya'nın 'başarı ödülü', Nilüfer Aydan'ın ise 'onur ödülü' almasıyla amacına vasil oldu. Gecenin yıldızı ise dört çellisten oluşan 'Çellisima' grubuydu. Kulağıma gelen en ilginç yorum, bir erkek izleyicinin yaptığı 'Ne hoş, hem güzeller hem sanatçı!' şeklindeydi. Böyle anlık, üzerinde uzun uzun düşünülmeden yapılan yorumları, içerdikleri 'sahicilik' dozu nedeniyle ilgi çekici bulurum; nitekim izleyicinin şaşkınlığı 'Feministler çirkin olur' cümlesindeki genellemenin bir uzantısıydı. Toplumumuzda sadece feministler değil, 'iddia sahibi' olan her kadın için geçerlidir bu yargı ve bir cezalandırıcı işlevi görür. Çirkin ve mutsuz oldukları için bir davaya adanmışlardır, sanat yapmışlardır, felsefe yapmışlardır, 'erkekleşmişlerdir'. İstatistik verileri bu yargıyı yalanlar oysa. Çünkü erkek ve onun taşıdığı erkek egemen kültürün kalıpları güzel-çirkin ayırmaz, gelebilir her genç kadının başına. En uzlaşımçı, en diyalogcu, en mülayim ve en güzel kadınların bile erkek egemen dili kuşanmış bu sistemle, rejimle, toplumla ve kültürle bir derdi, bir meselesi olacaktır günün birinde.

Uçan Süpürge Film Festivali, meselesini sinema ile anlatmış kadınların üretimlerine yer verdiği için önemli. 'Sanatın kadını erkeği olmaz' görüşünün sınılandığı bir platform burası. Oluyor işte; dünyayı erkeğin vizöründen alımlamaya alıştığımız bir noktada, kadın yönetmenler eliyle bambaşka bir politika, coğrafya, aşk ve evren kurgusu geliyor. İtiraf edeyim, Uçan Süpürge heyetinin seçtiği filmlerin birçoğu benim dünyayı algılama şeklimle, ideal kadın-erkek ilişkisi tasavvurumla, varlık ve evren tasavvurumla uyumuyor. Fakat bu durum, kadınları sömüren ve üzerinde baskı kuran çeşitli süreçlere itirazım olduğu gerçeğini değiştirmiyor. Kamera arkasındaki kadının perspektifinin çeşitli düzeylerde çok farklı sinematografiler geliştirdiğini gözlemlemek ve bunlardan heyecan duymak da cabası. Uçan Süpürge Film Festivali, siyasetin odak noktası olan ve farklı siyasi-felsefi eğilimleri belirginleştiren kadın meselesini 'sinema' gibi bir sanatla yumuşatan, çatışma noktalarına tanışma-buluşma potansiyeli taşıyan bir platform. Elbette bazı kör noktalar var. Laiklik gerekçesiyle ve sadece kadınlara uygulanan ve 'kadın hakları' bağlamının sağırlığına toslayan: Başörtüsü meselesi. Bu festivalde şimdiye kadar kadının örtünmesinin özgürleşme ve daha iyi bir hayatı dileme hedeflerine halel getirmeyeceğine ilişkin bir film, üniversitelere alınmayan başörtülü genç kızlar hakkında yapılmış bir belgesel, örtünme ile pozitif bir temas kuran bir yapıt izlediğimi hatırlamıyorum. Ancak organizasyonu düzenleyenlerin bu eleştiriye verdikleri cevap 'Bize böyle bir film gelmedi' doğrultusunda. El hak, 'Bir kadın yönetmen böyle bir film çekti de, festival komitesi o filmi göstermeye layık görmedi' gibi bir durum söz konusu değil.

Velhasıl festival başlamış bulunmakta. İlk günün bitiminde aklımda kalan hemen hemen iyi şeyler. Emel Çelebi'nin çektiği dokümanter film, Lilit'in Kızkardeşleri, festivalin bu yılki mottosu olan 'kendin ol, düşün' yarat'a cevap niteliğinde adeta. Söke civarında, köydeki evini bırakıp, dağlarda Benazir Butto, Dominik, John Major gibi isimler taktığı hayvanlarıyla yaşayan, onlara şarkılar söyleyen ve ekmeğini taştan çıkaran Hatice, unutulması güç karakterlerden biri. 'Pastacı', main stream sinema sayesinde 'kıytırık' bir tür olarak kodladığımız 'romantik komedi' formunun ne kadar güçlü bir yol olabileceğini, 'kendi ayakları üzerinde durma' temasının sevimsizleşmeden de anlatılabileceğini göstermesi bakımından hem önemli hem de eğlenceli bir film. Abbas Kiarostami'nin çektiği 'On' filmi ile tanıdığımız oyuncu Mania Akbari'nin '20 Parmak'tan sonra çektiği ikinci uzun metraj film olan '10 artı 4' ise her yönüyle kuşatıcı bir deneyim seyirci için. '10'da nisbeten kurmaca sayılabilecek öykü, '10 artı 4'te Akbari'nin gerçek hayatında yakalandığı kanser hastalığının izdüşümleri ile bir özyaşam öyküsüne dönüşüyor. Akbari ile yaptığım konuşmayı daha sonra aktarmayı düşünüyorum. Konu İran sinemasına gelmişken, üç İranlı kadın yönetmen daha olduğunu, Hana Makhmalbaf'ın 'Utanc', Ensieh Shah Hosseini'nin 'Hoşça Kal Hayat' ve Rakhsan Beni Etemad'ın 'Gilane' adlı yapımlarını izlemek için de hâlâ vakit olduğunu duyurmak isterim. Fırsat bulduğum ölçüde izlemeyi planladığım diğer filmler ise şöyle: Savage Ailesi,

Babalık, Yarın Taşınıyoruz, Mutum, Fikret Bey, Muhteşem Kariyerim, Jeanne Dielman, Rüzgâr Kumları Kaldırırsa, Ölmek Zamanı, Büyük Sessizlik: Kongo'da Tecavüz... İyi seyirler...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[Sinema] İran kadını, 'eziliyoruz' oyununu çok sevdi

Nihal B. Karaca 2008.05.14

11. Uçan Süpürge Film Festivali'nin konuklarından İranlı kadın oyuncu ve yönetmen Mania Akbari, yaptığımız söyleşide ülkesi ve İran sineması hakkında ilginç itiraflarda bulundu. Rejimin dayatmaları tartışılmaz olsa da 'İran'da kadınlar eziliyor' söyleminin bir oyundan ibaret olduğunu söyleyen sanatçı, bu oyunu, hem dünyanın hem İranlı kadınların hem de temasını rejim eleştirisinden alan İran filmlerinin çok 'sevdiğini' söyledi.

Mania Akbari, İran sinemasıyla ilgilenenlerin tanıyacağı bir isim. Abbas Kiarostami'nin '10' adlı filminde başrol oynayan Akbari filmin devamı niteliğinde olan "10 artı 4"te yönetmen olarak çıkıyor karşımıza. 10 artı 4, Uçan Süpürge Film Festivali'ne şahsen katılan Akbari'nin '20 Parmak'tan sonra yönettiği ikinci uzun metrajlı film.

İran toplumunda kadın olmanın geleneksel, toplumsal ve dinsel karşılıklarına değinen '10'un aksine, 10 artı 4, çoğunlukla, Akbari'nin yakalandığı kansere eşlik eden, hastalığının seyrini ve analizini içeren bir film olmuş. Ancak Akbari'nin bu iki film arasında gördüğü bağlantı seyircinin kurduğu bağlantıdan çok daha farklı. Akbari için 10 artı 4, sadece bir devam filmi değil, yakalandığı kanserin müsebbibiyle tehlikeli bir dans ve aynı zamanda hastalığının reçetesi olmuş. Akbari, '10' filmini yakalandığı kanseri çağıran bir süreç olması nedeniyle 'intihar' olarak değerlendiriyor; 10 artı 4'ü ise, bu intiharı sinematoğrafik yollarla telafi etmeye çalışan bir eser. Hatta hastalığının tekrar etmemesi için yapılan bir tür dua. Kemoterapiye eşlik eden bir sinema terapi. 10 artı 4, İran sinemasının parlak buluşu olan gerçek-kurgu flörtünün zirve noktası. İnsanın en acılı anlarında, en aciz olduğu anlarda kameraya alınmayı kabul etmesi ve hatta bu anları kendisinin yönetmesi ancak kurguyla gerçeğin birbirine naz yaptığı İran sineması bilindiğinde şaşırtıcı olmaktan çıkacak, makul sayılabilecek bir şey. Bir kanser hastasının en çok istediği şeyin hayatına sahip olmak olduğunu hatırlarsak, bu filmin kendi hastalığı üzerine uzun uzun düşünen, yaşamın sadece yaşamda değil, ölümden de aranabileceği duygusu üzerinde soluklanan yönetmene de 'iyi gelmiş olduğunu' görebiliriz. Mania Akbari'ye dikkatle baktığımızda da onun iyi olma, iyi görünme, iyi çalışma gibi kalemlerin her birinde ayrı ayrı iddialı olduğunu fark edebilir, güçlü olmaya duyduğu şevke hayranlık duyabiliriz.

Peki 'güçlü kadın' ifadesini telaffuz ederken bile heyecan duyabilecek olan bu kadın, hemcinslerinin 'rejim mağduru İran kadını' şeklinde imajlandırılıp, dünyanın imgelemine bu şekilde zımbalanmış olması karşısında ne hissediyor? Ne düşünüyor?

Söyledikleri son derece çarpıcı: "İran mevzu bahis oldu mu, bize sadece bu ülkedeki kadınların ezilmesi soruluyor. Açıkçası dünya bu 'oyunu' çok sevdi; ama İran kadını ve İran filmleri de çok sevdi!"

Dünyayı anladık, söz konusu senaryo, oryantalizm hevesi hiç dinmeyecek olanlara malzeme temin ediyor. Ama İran kadını neden sevdi bu oyunu?

"İran kadını derin zekası ve tembelliği ile zayıflık maskesinin ardına sığınan bir kadın. Çünkü ben güçlüyüm ve etkinim diyen insandan hep daha fazlasını beklersiniz. Bu beklentinin sorumluluğunu taşımamak için, 'haklarım bana verilmiyor' diyor İranlı kadınlar, bu yüzden bu söylemi seviyorlar".

Güçlü kadın olmak onu seçmekle ilgili

İran rejiminin baskıcı yanı ne savunulacak ne de mazur gösterilecek bir şey değil ve elbette İran'ın ortaya koyduğu başarılar, rejimin başarıları mı, rejime rağmen ortaya konan başarılar mı, bu uzun uzun tartışılabilir ve yine de içinden çıkılamayabilecek bir konu. Fakat İran'ı, nükleer enerji çalışmalarının yanı sıra, rejimini ve 'kadınlara uyguladığı baskıyı' bahane ederek yalnızlaştıran politikaların yüzüne tokat gibi inmesi gereken gerçekler de var. Akbari tüm bunların farkındalığının ve gerçekliğinin içinden konuşuyor. 'Bakın' diyor: "İki kere evlendim ve çok rahat boşandım, ilişkilerim de oldu. Öte yandan yaptığım resimler uluslararası karma sergilerde yer aldı, iki uzun metraj film çektim, bir filmde oynadım, 49 ülke gezdim ve ben İran'da yaşıyorum. Bütün bunları yapabildim ve yapmaya devam edeceğim. Ve bir tek ben değilim, benim gibi yaşayan yüzlerce kadın var."

Güçlü kadın olmak biraz da onu seçmekle ilgili diyor özetle. Tüm zorluk ve sıkıntılara rağmen, bütün mesele biraz da zayıf olmamayı seçmekte.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Son şişmanlık fayda etmez

Nihal B. Karaca 2008.05.21

Kraliçe II. Elizabeth'in nasıl görüldüğü yere göre sığdırılmazken, Hayrünnisa Gül'ün Dilek Hanif'e hazırlattığı giysi enine boyuna tartışıldı. Pembeydi, gümüş rengiydi, türban tasarımıydı denildi, kulp üstüne kulp takıldı ama alt metinde gidip gelen şey hep o oldu: Hayrünnisa Hanım'ın kiloları.

Hayrünnisa Gül, biraz da Dilek Hanif'in düşüncesizliği sayesinde 'rejim'in iki anlamını da kuşatan bir çağrışım zenginliğiyle çıkmıştı Kraliçe'nin ve 'Kraliçeyi severim orijininden ötürü' zevatının karşısına. Hem tesettürlüydü, hem de kilolarını vurgulayan bir giysi taşıyordu. Hem dersini bilmiyor/hem de şişman herkesten* dizelerini zevkle söylemek yarışında olanlara estetik algı üzerinden 'politik' şeyler söyleme/ima etme fırsatı vermişti söz konusu 'gümüşi, gül kurusu'...

Politik diyorum. Zira referansı ne olursa olsun ucundan kıyısından siyasetin jargonuna dahil olan hemen her şey gibi başörtüsü de, 'estetik algı' da sadece oldukları şeyler değiller artık. Bu bağlamda Işın Karaca gibi şarkıcılar için 'ah ne rahat kadın, şişman ama hiç takmıyor' gibi övgü meselesi, özgüven nişanesi olarak görülebilecek kilo olgusu, başörtülüler söz konusu olduğunda, kötü bir klişe için imajlandırılır. Ömrünü ataerkil yapının üzerine ördüğü duvarlar arasında geçirmiş, kendisini çocuk doğurmaya ve hamur işine adanmış, zaman içinde durumuyla barışık hale gelmiş, ehl-i keyf kurban klişesi. Adil bir yargı değildir kuşkusuz, ama doğrusu, dindar olmakla şişman olmak arasında dinî açıdan olumsuz bir bağlantı da yok değildir. "Sofradan doymadan kalkın" diyen bir peygamberin ümmeti olduğumuz gerçeği ile, salt kadınlar değil, mebzul miktarda şişman, göbekli dindar erkek popülasyonu arasındaki reel ilişkiyi inkar etmek de güç olsa gerektir. Söz konusu realite, anlaşılabilir da değildir elbette. Yemek yemek, bir dindarın dünyevi zevkler içinden seçebileceği en risksiz/en sakıncasız eğlence biçimidir. Üstelik fitnessten jogginge, aerobikten pilatese varana kadar neredeyse bütün formda kalma yöntemleri hem Batı'yı piti piti takip eden bir zümrenin ilgi alanları olarak kodlandığı için antipatik gelmiştir öteden beri, hem belirli bir düzeyde horlanması gereken bedene/nefse yatırım yapmakla ilintilenip küçümsenmişlerdir; hem de 'insanları dış görünüşüne göre değerlendirmeme' şeklindeki kadim ahlaki ilke tarafından ezilip geçilmişlerdir. Modern söylem, ince olmayı seksi olmakla bağdaştırıp, düğümlemiştir üstelik; dindar insanların da, kadınlı-erkekli, bu şifreleme karşısında refleks geliştireceğini tahmin etmek güç değildir o vakit. Lakin şişmanlığı bir muhafazakâr için 'anlaşılabilir' kılan nedenler, şişmanlığı

bir sağlık, estetik, imaj sorunu ve hatta bir insanlık suçu haline getirmiş dünyevi algıyı bağlayacak değildir; o yorumunu yapar ve çekilir aradan: Hem türbanlı - hem de şişman herkesten!

Benzer şekilde, 'parıltılı' veya 'çiçekli' eşarpların da kaderi aynıdır. Gucci'nin, Armani'nin lameli doreli kıyafetleri hesapta pek 'trendy' sayılır, kızlar ayaklı zücadeye dükkânı gibi ortalarda dolanır; ancak bu pul-payet-hede-hödö zincirinin küçük bir kütlesi tesettürlü kadının üzerinde tesbit edildiği vakit işler karışır. Önce 'Doğu zevkinin', 'arabeskin' parantezine alınırsınız, sonra itinaıyla 'görgüszürlük-köylürlük' paftasına iliştilirsiniz, ruhunuz duymaz.

Durum budur ve bununla savaşılmaz. Dolayısıyla Dilek Hanif'e böyle durumlar için Audrey Hepburn'ün, 'Tiffany'de Kahvaltı' koleksiyonunu baz almasını öneririm, Elizabeth Taylor'un 'Kleopatra'sını değil...

Sözüm bunlara takılarak yaşamının yaşamı körelttiğini bilenlere değil, 'dindarların imajı' 'modern dünyada Müslüman'ın verdiği görüntü' gibi cümleler kuran ve söz konusu eleştirilerin politik mahiyetinden etkilenenlere... Her halükarda, eleştirileri kendini yenilemek için avantaja dönüştürmek ayrı şey; dindarları kendi iç referansları ile çelişkiye düşüren her şeyle altüst olmak ayrı şey diye bir şerh düşmekte fayda var. İlki perspektifi zenginleştirir vs., ikincisinde ise artık dindar kalmanın imkânsız olduğu bir yere ışınlanır, kaybolursunuz. Allah kalbi ağırlıkları kaybetmekten korusun diyelim..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[Sinema] İyi hikâye, kötü film

Nihal B. Karaca 2008.05.23

Sırrı Süreyya Önder ile Beynelmîlel hâlâ gösterimde iken tanışmıştık. Ben çay üstüne çay deviriyordum, o anı üzerine anı... Yağ gibi akıyordu, anlattıklarının üzerinde. Hikâyelerinin çoğu 12 Eylül darbesi faciası ve akabinde gerçekleşen dramatik hayata tutunma çabalarıydı, ama öyle bir anlatıyordu ki, gülmekten yanaklarım ağrıdı.

Bir ara içimden 'yuh be kızım, güldüğün adamın hayatı' diye geçirip kendimi ayıplamıştım. Ama sonra 'bunu hak ediyor' diye düşünmüştüm. İnsanı kendi hikâyesinin matlığı ile yüzleştirecek kadar, 'Ne sıkıcı bir hayat yaşamışım' dedirtecek kadar iyi anlatıyordu çünkü. Hakkı yoktu buna ve bu yüzden her şeyi hak ediyordu. Kıskançlığın kendine özgü mantığı...

Tam bir yıl önce, kafasındaki senaryonun taslağını anlattığında çok heyecanlanmıştım; O... Çocukları'nı izledikten sonra ise filmin küfürbaz Mehtap ablasından ödünç aldığım bir dille şöyle dedim kendime, 'Bu kadar iyi bir hikâye bu kadar mı p.ç edilir?' Zira benim dinlediğim hikâye, daha taslak iken bile, zengin dokunuşu ve mizahi örgüsünü yedeğine katıp dörtümla politik hicve koşan bir projeydi. Film ise hikâyede güçlü olan her şeyi küçük figürasyonlara indirgemiş. O... Çocukları, bu memlekette devletin millete yaptığı muamelenin ta kendisi olmaktan çıkıp, hiçbir tevriye sanatına imkân vermeyecek şekilde harbiden salt Tarlaşağı bahtsızlarını ifade eder hale gelmiş.

1981'in askerî rejimle yönetilen günlerinde, ömürlerinde silah taşımamış adamların işkence altında son bulan hayatlarına devlet eliyle kaza süsü verilirken, Tarlaşağı'ndaki bir evde son derece ilginç şeyler olmakta. Hayat kadınlarının çocuklarına bakıcılık yapan Mehtap, kocası ve kardeşi 'içeride' olan bir annesi küçük kızıyla birlikte gizlemeyi kabul ediyor. Anne İtalya'ya kaçıyor ve kızını aldırmanın yollarını arıyor. Bir yol bulunuyor nitekim. İtalyan bir çift küçük Hazan'ı, kendi kızları gibi göstererek Türkiye'den çıkaracak, İtalya'ya getirecek. Ancak bunun için Hazan'ın biraz İtalyanca öğrenmesi gerekecek. Öğretici ise konservatuvar öğrencisi, yarı Türk yarı İtalyan Donatella kılığındaki Özgü Namal olacak. Gelgelelim, Namal, Beynelmîlel'de sergilediği performansın

yanına bile yaklaşmıyor, muhteşem güzelliği bile onu Mehtap ablayı canlandıran Demet Akbağ'ın gölgesinde ezilmekten kurtaramıyor. Bu İtalyan kızın kendisini bırakıp giden bir Türk babanın dilini böylesine akıcı konuşabilmek için gereken motivasyonu nereden bulduğu ve anadili olması gereken İtalyancasının neden bu kadar berbat olduğu da anlaşılamıyor. Konservatuvarlı Donatella ile yaklaşılabilir düzeyde bir adam haline gelmesi için doğallığından ödün verilen, hızlandırılmış janti, kaçakçı Saffet karakteri, parlak olmanın ötesinde, filmi adeta yaralıyor. Hatice rolünde oldukça trajik bir yan hikâyenin kahramanı olan İpek Tuzcuoğlu dahi, yönetmenin kötü performansının kurbanı olmuş durumda. Demet Akbağ güçlü oynuyor, attığı pasların diğer karakterlerce tutulduğu, karşılandığı karelerde hikâye de ışıltıyor nitekim. Zaten Demet Akbağ ve başta Hayati karakteri olmak üzere, çocuk oyuncuların tatlılığı götürüyor filmi. Müzik kullanımı ise skandal derecede kötü. Ama en kötü olan şey, filmin en kötü oynayan iki oyuncusunun (Özgü Namal-Sarp Apak) canlandırdığı karakterler üzerinden sürmesi. 80'li yıllarda, babası işkencede, annesi İtalya'da, kendisi ise anaçlığı 'bana emanet edilen çocuğu devlet bile elimden alamaz' iddiasıyla maruf eski hayat kadınının evinde olan bir çocuk söz konusu ama film, bu imkânları değerlendiremiyor. Siyasi bir travmanın yol açtığı absürd karşılaşmalar, farklı insani deneyimler ve sürprizler için çok ideal bir alan olabilecek bu tarafsız bölgede, Donatella-Saffet aşkına odaklanmak gibi bir yola sivrulmak büyük talihsizlik yönetmen için. Finaldeki buluş, sürekli fikir üreten Hayati'nin bulduğu çözüm ise o kadar aceleci ve özetleyici bir üslupla anlatılıyor ki, insan koca bir 'açıklama' ihtiyacıyla, bir 'nasıl yani?' sorusuyla kalkıyor koltuktan.

O... Çocukları, 12 Eylül hikâyesi olmak için fazla eklektik, bir Türkiye hikâyesi olmak için fazla spesifik bir film olmuş. Neyse ki Sırrı Süreyya Önder'in elinde daha çok hikâye var diyerek teselli buluyorum. Bir de, kendi hikâyelerini kendi sinematografisiyle anlatsın lütfen, diye temenni ediyorum. Çünkü o hikâyeler, bunu hak ediyor. Bir sinemaseverin o hikâyeleri sahibi adına kıskanma hakkı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İmam, öğretmen, büyük birader...

Nihal B. Karaca 2008.05.28

Şerif Mardin, SORAR tarafından düzenlenen toplantıda 'mahalle baskısı' denilen şeyi kaçınılmazlaştıran koşullara değinmiş. 'Öğretmen imamla rekabet edemedi, yenildi' diyor. Doğruluk payı olan bu sözün ifade ettiği gerçeklik biraz daha farklı.

Çünkü eski mahalleye yeni âdetler geldi. Türkiye'de klasik şehirli/köylü, zengin-fakir, dindar-laik gibi ayrımların ortasında, tercihlerini seçim sonuçlarından, gündelik hayata kadar yansıtabilecek büyüklükte geniş bir kitle var. Bu kitle, öğretmeni pas geçerek direkt imama bağlanmış bir kitle değil; Sezar'ın hakkı Sezar'a diyen bir kitle. 'Öğretmen doğru söylüyor, kadınlara yanlış yapıyoruz' diyen, ama insanın inançla mana bulduğuna inanan, manevi ihtiyaçları için imama koşan...

Mardin, cumhuriyet ideolojisinin taşıyıcısı olan 'öğretmen'in iyiye, doğruya ve güzele ilişkin derinlikli bir tasavvur taşımadığını, dolayısıyla mahalledeki imamla rekabet edemediğini söylüyor. Klasik mahalle anlayışına hakim olan İslami düşünce tarzında ise iyiye, güzele ve doğruya ilişkin bir tasavvur var. Yani mahalle baskısı denilen şey, çoğunlukla, mahallenin bu tasavvuru korumak için yaptığı şey. Bakması, izlemesi, farkına varması ve denetlemesi. 'Bakma ve gözetleme'nin salt kadına ve onun ilişkilerine yoğunlaştığı durumlardan tatsız sonuçlar doğduğu kuşku götürmez. Fakat mahalle aslında her şeye bakıyor, eviniz soyulduğunda komşunuz utanç içinde 'bilseydim evden ayrılmazdım' diye vahlanıyor mesela. Modern zaman hastalığı olan bencilliğin etkisine girmişse de, 'komşuluk', hastalıkta, hırsızlıkta, ihtiyaçta sigorta görevi görüyor hâlâ. Doğrudur, hâlâ bir

kadının iyi bir kadın mı, kötü bir kadın mı olduğu ile fazlaca ilgileniyor. Ama 'öğretmenin' bakış açısını da yer yer içselleştirmiş bir göz bu. Muhafazakâr bir muhitte bile yaşıyor olsa, gazeteci, doktor vb. bir kadını kimse eve geç gelmeleri nedeniyle kınamıyor, yargılamıyor artık. Mahallenin, çığlıklar gelen bir eve ilişkin 'amaan, kocası dövüyordur, koca hem döver hem sever' duyarsızlığı da yerini 'Bu ne rezalet, kadın dövülür mü? Var mı dinimizde böyle bir şey? Hem de bu çağda?' teyakkuzuna bırakıyor.

'Mahalleli' kızlarını okutma, bir meslek sahibi yapma fikrini hayata geçiriyor, resmi ideolojinin 'laiklik' kaprisine tosuyor ama. Gariptir, öğretmenin sözlerinden aldığı, dinlediği ve hayata geçirmeye çalıştığı ne varsa, dayak yediği yer de orası oluyor. Çünkü öğretmen, 'Dediğim yolda gittin ama düztabanmışsın sen, sayılmaz.' diyor: Öğretmenin sürprizlerle arası iyi değil. İmam ise daha esnek. Bir toplumsal normu korumak, onun yaşamasını sağlamak ile, o normun dışında kalanı reddetmek, yok saymak arasındaki farkı biliyor; ilkeleri savunuyor ama savunduğu ilkelere ters düşen insanı düşman ilan etmiyor. Kendisine uygun olmayan bir sonuç husule geldiğinde 'Mevlam görelim neyler, neylerse güzel eyler' diyor. Görece başarısının altında yatan da bu. Tüm sözlerini dinletebildiği de söylenemez. Yeni mahalle, imamın söylediklerine uygun düştüğü oranda hayata geçiriyor öğretmenin sözlerini; ama daha çok 'büyük birader'i dinliyor gibi. O da, 'öğretmen baskısına' mukavemet etme ihtiyacı yüzünden başladı. Gelineen noktada maksadını aştığı söylenebilir.

Mutlak bir zafer de yok, mutlak bir hezimet de. Hem öğretmen kaybediyor, hem imam. Hem öğretmen kazanıyor hem imam. Mahalle, değerlerini koruma kaygısı içinde, başka mahalleler ve anlayışlarla kendisi arasına koyduğu karşıtlığı sorguluyor. Bu karşıtlık ontolojik mi, konjonktürel mi, mutlak mı, nisbi mi? Dindarlığını dünyanın kenarında değil, içinde yaşaması gerektiğini idrak ediyor. Çünkü, kaçınılmaz olan 'akletme' işi, dış dünyadan gelen uyarıların zenginleşmesi sayesinde gelişiyor; 'akletme' faaliyeti arttıkça, imandan, inançtan alınan lezzet de artıyor.

Dindarlığın gündelik hayattan mutlak bir kopuşu buyurmadığını öğrendikçe yaşama atlıyor mahalleli. Kafasını ağır pragmatizme, sert bir rasyo'ya vurup feleğini şaşıranlar da var, kendine gelenler de. Üstelik deniz büyük - bütün mahallelere yetecek kadar-. Yeter ki kimse, 'bu deniz benim' demesin.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

[Sinema] En popüler oryantalist: Indiana Jones

Nihal B. Karaca 2008.05.30

Çocukluğumuz Indiana Jones ile geçti. 80 kuşağını birbirine bağlayan ortak değerlerden biridir, ama aynı zamanda bir kuşağın beynini yiyen etmenlerden de biridir. Bizim neslin 'Almanlar hırs küpü manyaklardır' ya da 'Uzakdoğulular saykodur' gibi genellemelerinin, çok Alman ya da Çinli tanımlılar gibi yaptıkları uzun menzilli atışların arkasında o vardır.

Öte yandan, bu filmler nesnelerle ilişkimizi de değiştirmiştir. Ben şahsen hâlâ, büyük tahta bir sandık gördüğümde tedirgin olurum ve açılırken içine bakmam. Durum o kadar vahimdir.

İlginç bir husus da, Indiana Jones'un kampüste beyefendi, arazide maço, hatta yarı yarıya orangutan kesilmesidir. 'Bi sus be kadın' moodunda, tesadüf bu ya, maceraya 'bir şekilde' dahil olan hatunlarla durmaksızın polemiğe girer. En büyük aşklar nefretle başlar klişesi de, şapkası ve kamçısıyla baştan aşağı klişe olan adamla birlikte âbâd olur. Kuşkusuz James Bond'dan daha derin ve sevimlidir, beyazperdenin gördüğü

diğer maceraperestlere oranla daha namuslu bir heriftir diyebiliriz. Fakat bunu puan hanesine yazmadan önce, onun sinemanın oryantalizmin eskortlarından biri olduğunu da dikkate almamız ilzam eder. Indiana Jones filmleri içine gizem karıştırılmış yarı yarıya çarpık tarihsel anekdot ile başat bir aksiyon turudur, turistikdir. Oryantalizm namına ne söylenmişse, hepsi Indiana Jones'un naçiz ve popüler kimliğinde tecessüm eder. Indiana Jones filmlerinde Ruslar ya da Almanlar tehlikeli ama akıllı düşmanlardır; dünyanın geri kalanı ise düpedüz deli, cahil, yetersiz, ilkel ya da gereksiz... Oryantalizmin en tipik göstergesi, yani ülkenin tarihî ve arkeolojik değerlerini överken, aynı topraklar üzerinde yaşayan halkı değersiz, basit ve elindeki kıymeti anlamayacak kadar cahil olduklarını ima etme ve deklare etme gayreti; Indiana Jones filmlerinde tüm haşmetiyle cereyan eder. Bu ülkelerin en sofistike sırlarını açığa çıkaran ama üzerinde tepinen, binlerce yıl ayakta kalmış otantik ve karmaşık yapıları ayarlarıyla oynayıp yerle yeksan eden Indiana Jones, şapkasını kavrar, şapkası için canını verir, ama kendilerine rehberlik eden Arap'ın dehlize yuvarlanarak ölmesi karşısında kılını bile kıpırdatmaz. Uzakdoğu kültürü Indiana Jones sayesinde bir neslin bilinçaltına 'sofraya canlı maymun getirip kafatasını kıran ve beynini yiyen sapıklar' olarak kodlanmıştır. Hakeza son filmde nasibini alan da Peru. Jones'un, 'Yeni Indiana Jones mu?' diye düşündürten ve Indiana Jones ile akrabalığı da tescil edilen Mutt karakteri ile birlikte ziyaret ettiği bir mezarlık sahnesi var ki düşman başına. Hayır cesetleri demiyorum, örümcek gibi yürüyen, yarı insan yarı hayvan ve aslında 'evrimini tamamlamamış bir tür' hissi veren, ilerleyen karelerde haklarında hiçbir açıklama da yapılmayan saldırganlardan bahsediyorum. Tek bir şey biliyoruz, Peru yerlisi olduklarını.

Peki 'Indiana Jones: Kristal Kafatası Krallığı'nın hoş yanları yok mu? Olmaz mı? 50'li yıllar atmosferi gerçekten tatlı bir hava katmış. O yılların arabalarını, aksiyonun 21. yy'da geldiği nokta ile aşık atarken görmek ilginç. Arkeologla mezar soyguncusu arasındaki ince sınıra dikkat çeken espriler de hoş, bütün serinin öz-asıl- esas kızı Marion'un, son filmde hem de 50'li yaşlarda bir kadın olarak ortaya çıkması da öyle. Harrison Ford 66 yaşına rağmen son derece formda görünüyor; öte yandan Mutt karakteri de Cate Blanchett'in canlandırdığı Rus casus Irina ile yaptığı eskrim gösterisi sırasında ciddi rol çalıyor. Üstelik bu genç arkadaşın 'yeni Indiana Jones olarak konumlandırılacağından hemen hiç şüphem yok. Neden mi? Bu ucuz ama doyurucu seride bir karakteri yan karakter olmaktan çıkarıp ana karakter yapmanın tek yolu ona sürekli tekrarlanan jestler ve ritüeller eklemektir. Indiana Jones'un şapkası ve kamçısı neydi ise genç Mutt'un da en tehlikeli anlarda tarağını çıkarıp saçını taraması o. Salt bir 50'li yıllar genci imajı sağlamanın ve Marlon Brando'ya saygı duruşunda bulunmanın ötesinde bir şey bu ve ana karakterlere özgü bir durum.

Saygı duruşu dedik de, filmde saygıya durulmayan hemen hiçbir şey kalmamış olması biraz can sıkıcı. Grease'den Tarzan'a, X-Files'dan E.T'ye kadar, her şeye gönderme var, göndere göndere bitirememişler. Son kertede, eğlence var mı? Var. Ucuz, eğlencelik ve 'gerçek sanat ucuzdur tamam mı, bakın ben ucuzum ve nasıl da sanatım aynı zamanda' tarzı Tarantino'vari ukalalıklarla göz boyamaya da çalışmıyor. Şu dahi erdem haline geldi ya, ben ona yanıyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Serin sulardan kızgın çöllere

Nihal B. Karaca 2008.06.04

Zaman Gazetesi'nin salı günkü nüshası ibretlik. Zira Türkiye'deki iki farklı kıyının, iki farklı yaşam tasavvurunun resmini çiziyor adeta.

Bunlardan biri eşi başörtülü olduğu için Ahmet A. ve ailesini otellerine alamayacaklarını deklare eden Bodrum Mavi Kumsal Otel; ve muhtemeldir ki onun iyi bir tatilin yolu ayrımcılığın kalbinden geçer zihniyetindeki müşterileri, dar dairede yaşam alanlarını sen, ben, bizim çocuklar ilkesi etrafında örgütlemiş, "biz anca bize benzeyenle yaşarız" diye diye hepsi birbirine benzemiş, sıkı 'cemaat(!)' üyeleri. Diğeri ise bütün dünyaya; dünyanın içindeki kardeşlik potansiyeline bakmak ve onu kucaklamak gibi bir vizyon, bir adanış içinde olan adamlar. Ne gariptir ki sık sık 'cemaatçi' ithamıyla tukaka edilenler de onlar. Mavi Kumsal tasavvuru bütün şubeleriyle, hayatının merkezine ehl-i keyf bir 'ben' koymuş, buna rağmen gergin ve nereden bir arıza çıkacak da ağzımın müstakbel tadı kaçacak telaşında, tatilde bile rahat değil, rahat olamayacağının da bilinciyle ortamını süper hijyenik bir laboratuvara dönüştürme gayretkeşliği içinde. Diğeri, arzın her yeri aynı derecede değerlidir, insan olana bütün dünya memlekettir demiş; almış başını gitmiş Vietnam'da, Endonezya'da, Tanzanya'da, Kamboçya'da, Ukrayna'da Türkçe öğretiyor, bir yandan da onların dilini/kültürünü öğrenip kendine bir şey katıyor. En azından 'tek bir kültür var, o da Hollywood'un anlattığı' ön kabulüyle zehirlenmiş bir dünyadan ayrılıp gerçekliğin içine akıyor, fena mı? Hiçbir 'hijyen' kaygısı gütmüyor, en öldürücü mikrobun 'nefs' denilen sirenin sesine kapılıp gitmek, en onulmaz hastalığın enaniyet ve yekdiğerine üstünlük taslama olduğunun farkında. Kullandığı dili ve kültürünü gittiği yerdeki insanları 'kendine benzetmek' için değil, kıymetli bulduğu bir farkındalığı paylaşmaya dair bir his taşıdığı için aktarıyor. Çalışırken kendisi de değişiyor, başka biri oluyor,

Yüzlerce öğretmen... Sonra, Erkan Çağıl örneği var bir de. Tanzanya'da okul arsası ararken bir trafik kazasında can vermiş. Siyah incilerim dermiş Tanzanyalılara. O kadar 'oralı' olmuş ki, Tanzanya'ya gömülmek istemiş. Eşi Arzu Çağıl, Tanzanya'da hâlâ; oğlu Haluk daha 12 yaşında, babasının vizyonunu aynıyle sahiplenmiş, orada bir üniversite açacağını söylüyor. Bu, herhalde ne Avrupalı oryantalistlerin ne de emperyalizmin vizyonudur. Emperyalizm demek, satmak için söktükleri ağaçların yerine gizli gizli yenisini dikmeye yeltenen beyaz adama, diğer beyaz adamın dehşet içinde müdahale etmesidir çünkü. 'Ne yapıyorsun sen?' diye telaşla bağırır adam, 'Burada, burada kalacak bir şey mi bırakıyorsun?!' İnanmayan, kendisini kadın hareketine ve sömürgeciliğe isyan etmeye adanmış olan Dorris Lessing'in 'Türkü Söylüyor Otlar' adlı kitabını okusun.

Türkçe Olimpiyatları, herhalde Türk okullarının başkalarından medeniyet öğrenmek yerine, kendi medeniyetini başkalarına taşımak ve o medeniyeti hegemonik bir kibirle değil, gönüllülük esasına göre paylaşmak konusundaki bir niyetin ifadesidir. Vietnamlı çocuklara zeybek oynatmak, Vietnam Türk olsun diye değil, farklılıklardan ve kontrastlardan ille de zıtlık, ille de düşmanlık doğmayacağını; bilakis farklı olana duyduğumuz meraktaki heyecanın yekdiğeri için kardeşlikten başka bir temaya gereksinmediğimizi göstermek. Kendine kumdan kaleler yapıp, kurtarılmış bölgelerinde çılgınca güneş yağı tüketenlere duyurulur. Dindarlığından yahut muhafazakârlığından nefret ettiği kitleleri 'bunlar kapitalist, emperyalizmin kölesi bunlar' gibi cümlelerle malul göstermeye çalışanlara da hatırlatmak lazım. Söyleyecek sözü olanı sınır aşırı uzama, ulus ötesi vizyona ve belki global paratonerlere zorlayan ya da teşvik eden, her zaman yerli despotlar olmuştur. Bu despotlar, sebep oldukları şeylerle hem teşekkürü hem de en galizinden ağır bir sitemi hak etmektedirler. Biz ilkinin tercih edelim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Aslan kral

Nihal B. Karaca 2008.06.11

Sarah Bernhardt, 1870'lerde bir hayli ünlü olan bu Fransız kadın sanatçı, tek kelime İngilizce bilmez ama Kuzey Amerika'ya yaptığı turneler sırasında huşuyla izlenirmiş.

Shakespeare, Moliere ya da her kimi oynuyorsa, birkaç Amerikalı dışında kimse anlamazmış. Tiyatroya gidenlere oyunun İngilizce librettosu verilirmiş. Rivayet odur ki, yer göstericilerin izleyenlere yanlış librettolar verdiği de olurmuş. Fakat izleyicinin elinde sahnelenen oyundan tümüyle farklı bir metnin olduğu hallerde dahi, şikâyetlenen olmazmış. Eleştirmenler bile atlarmış bu meseleyi.

İyi bir 'sistem' bir 19. yy. tiyatro sahnesi kadar sürükleyici ve inandırıcı olabilmeli diyor insan. Bir güven vermeli en azından. Aktör aktörlüğünü bilmeli, müzik yükseleceği yeri, ışık kimin üstüne düşeceğini; suflör haddini. Böyle olsaydı belki, kelimeleri anlayamayan izleyici bile sahnede olup bitmekte olanın 'iyi bir şey olduğuna' hükmedip ilgisini devam ettirebilirdi. Elimize tutuşturulmuş librettonun yanlışlığına aldırmayabilirdik o zaman. Toplumsal barış, mutabakat, uzlaşma, gerilim, kutuplaşma birkaç homurtuyla geçirilebilirdi; teşrifatçıyla ağız dalaşına girmek serbest olur, ama son kertede gözler sahneye dönerdi, anlamak ayrı, anlam yüklemek ayrı şeylerdi.

Ama bırakın oyunun kalitesini, bir oyunun ilan edildiği şekilde oynanması bile mümkün değil bu ülkede. Üstelik librettoların her biri ayrı telden çalıyor. Birininkinde 'milli irade' yazıyor, diğerininkinde 'rejimin temel ilkeleri'... Öbürünün elindeki metinde 'laiklik olmadan demokrasi olmaz', berikinde 'hakimiyet milletindir', başka birinde 'cumhuriyet önemli, demokrasi fasa fiso'.

Sahne dökülüyor, oyun oyuncularını aşıyor, millet yanlış bir gösteriye geldiğinin farkında, yapacak bir şey yok.

Esas oğlan olması gereken, görüldüğü her sahnede salonun çoğunluğu tarafından alkışlanan Don Kişot-Malkoçoğlu kırmızı biri var; kellesi etrafında dönen hesapların bir misli de sahne arkasında cereyan etmekte. Oyun başlarken loca dahil tekmi kısımdan 'Aslan Kral' muamelesi gören adam o. Şimdi döve döve Mephisto kostümü giydiriliyor üzerine. Durmadan hakarete uğrayan bir kız var sonra. Başörtülü bir Ophelia. Asabı bir hayli bozulmuş, çılginca yuhlanıyor locada oturanlar tarafından.

Sahnenin kenarında biri, Türkiye'nin en yaşlı Peter Pan'ı, 'Scapin'in Dolapları' modunda neşeli taklalar atıyor cübbeli koronun şarkısına ritm tutarak. Başrolde gözü yok onun. 'Sanat (devlet) egemen sınıfa hizmet eder' diye fısıldıyor repliğini aşarak. Fısıltıları locadakilerin yüzünü ısladıyor. "...Ve egemen sınıfı ben temsil ederim".

İzleyicilerden biri yanındakini dürterek esas oğlanı soruyor. 'Hamlet değil miydi bu? Bana öyle dedilerdi'.

'Yok' diyor görmüş geçirmiş olanı. 'Şimdi bu esas oğlanın, bir noktada Ophelia'dan ödün vermesi gerekiyordu, ona kıyamayınca, oyun yeniden değişti. Ama bilmelisin ki bunlar oyun, aslında sorun hiçbir zaman Ophelia değil, hiçbirine inanma'

'Bendeki metinde 'Penelope' yazıyor zaten'

'O da olur'

Olan oluyor. 'Genç Werther'in Acıları'na dönmüş oyun da. Bir söylenti yayılıyor sonra. Aslan Kral'ı klonluyorlarmış! Kiminin içi biraz olsun ferahlıyor. Kimi, klonu aslı gibi olmaz, artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak diyor. Bazıları da diyor ki, Aslan Kral dediğin de zaten, sonu b.ka sarmış başka bir maceranın küllerinden dirilmişti, neden olmasın? Hayat devam ediyor.

Hayat devam ediyor sahi. Ama yanlış olan bu belki. Bu kadar kötü bir hikâyeye rağmen hâlâ devam edebilmesi hayatın. Kimsenin bu sahneyi/sistemi, onarmak, yıkip yeniden yapmak, yahut yıkmadan restore etmek; bu Türkiye hikâyesine adanmak için ciddi bir bedel ödemeyi göze alacak durumda olmaması. Kimsenin oynanan oyunu beğenmemesi, kimsenin ortada doğru dürüst bir oyun olduğunu iddia etmemesi, ama kimsenin onu değiştirmeyi ciddi anlamda istememesi.

Bu halinin kiminin mevcut, kiminin muhayyel, kiminin müstakbel arzularına az ya da çok tekabül etmesi.

Neye layıksanız, öyle yönetilirsiniz kelamı düşünüyor sahnenin üzerine.

Hayat devam ediyor. Bir başka oyunda yeniden buluşmak üzere.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Donduran cazibe öldüren çeviri

Nihal B. Karaca 2008.06.13

Edward Norton'lu bir sihir-bilim-aşk filmi olan 'Sihirbaz/The Illusionist' 2006 yılında bizde de gösterime girmiş ve pek sevilmemişti. Ön planda bir aşk hikâyesi olsa da, bilimsel gelişmelere sahne lansmanlığı yapan sihirbazlığın 19. yy'da yüklendiği misyona da ışık tutuyordu film.

Tıpkı Sihirbaz'dan bir süre sonra gösterime giren 'Prestij/The Prestige'de olduğu gibi. Christopher Nolan imzalı büyük ve aynı şekilde ilgi görmemiş olan 'Prestij' de, dönemin ruhunu soğurmuş olan bu mesleği, oldukça iyi anlamış ve anlatmıştı: Doğa üstüne/ötesine, metafiziğe, daha da açalım, dinin varlık tasavvuruna ilişkin inanç bilimsel gelişmelerle bir hayli örselenmiştir; fakat 'bütün bunlar yalan, evren hâlâ bir gizemdir' çılgılığı atan vicdanlar, asırlardır inandıkları şeyi teyid etmek için sihir ve büyü içeren gösterilere gitmektedir. Sihirbazlar ne yapar peki? Kimi kendi icatları olan, kimini bilim adamlarından aşırıdıkları tekniklerle halka bazı illüzyonlar sunarlar; halkın dine ilişkin beklentilerini bilimsel ve henüz bulunduğu bilinmeyen buluşlarla tatmin ederler. Bilimi dine alet ederler, seyirci dünyanın düz ve basit olmadığını 'kanıtlayacak' bir imkânın, bir ihtimalin peşindedir. Sihirbaz onlara bu imkânı verir. Bunları, dilimize 'Öldüren Cazibe' gibi korkunç bir isimle çevrilmiş olan 'Death Defying Acts' adlı film yüzünden hatırladım. 'Benim sihirbazlarım' nev'inden bir flash-back... Marie McGravie adlı yarı şarlatan yarı medyum bir kadının Harry Houdini adlı performans sanatçısının meydan okumasına cevap verip psişik deneyine katılmasını ve fakat ona âşık olmasını anlatan Öldüren Cazibe, yine bir dönem filmi olmasına rağmen, psişik güçlerle dans eden gösteri sanatı alısına, yukarıda bahsettiğim türden güçlü bir tema üzerinden yaklaşmayı seçmiyor; bir ara etrafında dolaştığı hissi veriyor, o kadar. Yönetmen Gillian Armstrong, biri başarılı diğeri yoksul iki gösteri sanatçısı arasındaki tutuk aşk hikâyesi ile, Oidipus ve Elektra kompleksleri göndermeleri ile yetiniyor ve insan ister istemez, nerede Prestij, nerede Sihirbaz nerede bu, diyor.

İnsan bedeninin sınırlarına fiziksel efor sarf ederek mesafe kazandıran Harry Houdini, yaptıklarının halk tarafından 'büyü ya da sihir'le ilintilendirilmesinden rahatsız değil, bir yarı tanrı olarak tanınmaktan da. Ancak kendisini 'bilim adamı' gibi görüyor ve medyumluğun çok adice bir sömürü olduğunu kanıtlama deneyine soyunuyor. Ölen annesinin, sadece Houdini'nin bildiği son sözleri tekrarlayan medyum, 10 bin doları hak edecek! Bu arada bulmayı umduğu bir şey var. Sahi, annesi ne dedi son anlarında? Çok sevilen biri için duyulan suçluluk duygusunun insana yaptıramayacağı şey yok galiba. Âşık olmak dahil. Ve asıl sihir burada. Ancak sihir dediysek, bağlam gereği. Perdeden bize yansıyan hiç öyle değil. Guy Pearce ile Catherine Zeta Jones'un inandırıcı iki âşık olabildiğini söyleyemiyoruz. Sanırım evlilikten. Malum, C.Z. Jones, Michael Douglas'ın kendisini boşaması durumunda evli kalınan her yıl için 2 milyon sterlin alacak. Bir erken boşanma halinde alacağı para daha az olacak; eh, bu kadar hesabı kitabı olan bir kadın oyuncuya aşk filmi çektiirmek yersiz; bu iki arkadaş birbirinden neredeyse ürküyor gibi.

Ciddi bir soruna, filmin Türkçe ismi meselesine geri dönüyorum ve söyleyeceklerim sakıncalı olabilir. Filmin adına bakıp da (Öldüren Cazibe!) 'filmin cazibelisi Catherine Zeta Jones olduğuna göre, bu cazibenin

öldürdüğü biri olacak, demek ki filmin diğer ana karakteri, esas oğlanı Mr. Houdini ölecek.' sonucunu çıkaramayacak tek bir 'sinemasever' var mıdır bilmiyorum. Türkler, Türk filmleri için hazırladıkları fragmanlarda filmin sonunu belli eden bir kare attırmadan duramıyorlar, iş 'seçilen Türkçe isim filmin sonunu da söylesin' şeklinde bir fanteziye kadar geldi. Evet filmi sürükleyen Marie McGravie olsa da, Harry Houdini rolünde harika bir oyunculuk sergileyen Guy Pierce ölüyor, ama Catherine Zeta Jones yüzünden değil. Fakat yine filmin adı nedeniyle yanılıp, 'adam bu aşkın psikişik tarafından zayıf düşmüş olabilir, yok yok bu ölümde kadın parmağı var' diye düşünmeniz, yanlış yollara sapmanız da olası; zira öyle iddialı bir isim "Öldüren Cazibe!" Üstelik gayet yersiz biçimde 80'lerin kült filmi Glenn Close'lu 'Öldüren Cazibe'yi (Fatal Attraction) çağrıştırıyor; fakat emin olun, bu film söz konusu olduğunda gereksiz bir çağrışım bu. Aslına bakarsanız, Öldüren Cazibe, bir bütün olarak izlenmesi gerekli olmayan filmler kategorisine giriyor. Ama cümlelerin dolu tarafına bakmak da mümkün. Nedir o? 'Fena da değil'...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Jandarmadan korkan yazlıkçı

Nihal B. Karaca 2008.06.18

Hafta sonunu İstanbul'a yakın tatil beldelerinden birinde geçirdim. Dönüş yolunda küçük bir komedi yaşandı. Beldeden çıkmak için kullandığım mutat yol trafiğe kapanmıştı; çıkış için yol ararken İstanbul yönüne doğru konuşlanmış yolun başında 'Jandarma' tabelası gördüm; gayet manasız bir şekilde direksiyonu diğer tarafa kırarak, çıkmaz bir sokağa saplandım. Yalnız değildim. Bütün arabalar aynı hatayı yapıyordu.

Hadi benim durumum belliydi, sistem için sakıncalı addedilmiş milyonlarca kadından biriydim ve zihnim jandarma-asker-bürokrasi -amanın kaçın! arasındaki en kısa devreyi hemence kurabilecek kıvamdaydı ve 'jandarmaya gider' anlamına gelen tabelanın bende algıda seçicilik/algıda eşek tepti etkisi yapıcılık türü bir refleks yaratması normaldi. Şık arabaları içindeki diğer 'tatilci-yazlıkçı'ya n'oluyordu peki?

Aynı şey oluyordu. Hepimiz yolu jandarmadan geçen seçeneği bir lahzada eleyen bir milletin çocuklarıydık. Aynı kısa devrenin benzer versiyonlarını paylaşıyorduk. 'Jandarma'nın tabelası bile direksiyonu en manasız seçeneğe çevirmeye yetiyordu. Söz konusu seçenek bir de manalıysa, cümbür cemaat akılıyordu oraya, sonuç % 47 filan oluyordu işte. Manasız bile olsa milletçe birikilirdi orada, değil mi ki 'diğer' seçenektir o.

Sahi kimdi bu millet? Jandarmadan korkan mangal yürekli yazlıkçı kim? Bugün hukukun altını dinî değerler lehine boşalttığı iddia edilen iradeye teveccüh göstermiş olan bu millet kim? Bu millet gizli gizli İslam devleti kurmayı planlayan bir iradeyi başa getirecek, 'o da olur' diyecek kadar dindar bir millet mi? Cevap olarak bu milletin 'dindar cumhurbaşkanı istiyoruz' propagandasını değil, 'dindar cumhurbaşkanı istemiyorlar' anti propagandasını alkışladığını söylesek yeterli olur mu? Başörtüsünü 'siyasallaştıran' da üzerine abanan profan dayatma değil miydi?

Bu millet diye başlayan cümleleri sevmem. Ama bugün istisna olsun. Bu millet yaratıcısıyla arasındaki bağlardan birine ket vuracaksa, bunu en kötü ihtimalle kendi isteğiyle yapmış olmayı tercih edebilecek bir millet. 'Allah affetsin, beceremedik' demeyi, 'devlet izin vermedi' demekten daha makul, daha kabul edilebilir bulan bir millet. Bu millet cuma namazını kaçıracaksa bunu geyik muhabbetine dalıp unutarak yapmış olmayı tercih eder, patronu/müdürü izin vermediği için değil. İlk durumda kendini affedebiliyor, ikinci durumda mim koymakta... Kendine özgü bir 'özgür irade' anlayışı var, bunu Batılı kodlarla çözmek pek mümkün görünmüyor.

Bu millet hürmet ettiği adamların 'içki içme, günahdır' demesine rağmen içebiliyor. Ama içkinin bir medeniyet göstergesi olarak lanse edilmesini de yutmuyor. Lâ dini olan, nefsi ya da tutkuları tatmine çağıran günahların birçoğuyla arası iyi. Ama bunun açıktan propagandası, ilanı ve modern-Batılı-uygar dünyanın parçası olabilmemizin ön koşulu gibi dikte ettirilmesine de akli yatmıyor, zihninin arka odalarındaki ama flu ama net bir norm var, gitmese de görmese de o norm hayatta kalmalı. Onu hayatına geçirebilen birilerine, onu anlatanlara, hacılara hocalara ehl-i dine hürmet edişi bundan. Hatta diyebiliriz ki, zıvanadan çıkma konusundaki özgürlüğünü bile toplumun, cemiyetin, mahallenin çivisi durumundaki 'ehl-i din'e borçlu olduğunu düşünüyor. Onlar olmalıdır ki, dönecek bir yeri olsun.

Bu millet şeriat getirecek değil, ama dinin üzerine çöreklenmiş profan dayatmaya 'gıcık' olduğu aşikâr. Onun tercihlerini 'Türkiye muhafazakârlaştırıyor. Şeriatı gidiyoruz hatta totaliterleşiyoruz, Nazi Almanyası da vaktiyle...' diye uzayan ama aslı astarı olmayan tespitlerle tanımlanmak safdillik. Bu tespitleri yapanların saf olmadığını bildiğimiz için 'bütün mesele bürokratik oligarşinin imtiyaz kıskançlığıdır' diyebiliyoruz zaten. O yüzden milletçe, milletten alınmamış bir yetkiyi sopayla, silahla, yargısal darbelerle kullanmaya kalkışan her türden otoriter göstergede, diğer seçeneğe yöneliyoruz otomatikman. Çıkmaz sokakta birikeceğimizi bilsek de.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bunu hak ediyorsunuz....

Nihal B. Karaca 2008.06.20

Night Shyamalan filmlerinin başına hep aynı şey gelir; malzeme iyi, ama olmamış duygusu belirir insanların içinde. Yumurta, şeker, un, süt, kakao; bütün haşmeti, tazeliği ve iştah açıcılığıyla mutfak tezgâhı üzerinde yan yana, kaynaşmaya hazır bir biçimde durmaktadır, ama bir pastaya dönüşmezler, sanki böyle bir niyetleri de hiç olmamıştır. Hatta amaç, pastayı andırmak ama pastaya dönüşmemektir.

Shyamalan'ın mantığına uygun düşen bir yaklaşım aslında bu. İnsan, ancak çabalar, bir gerçekliği anlamaya çalışır, ama hiçbir zaman tümüyle anlayamaz, sadece kurgular ve bu kurgunun eksik bir kurgu olduğunu bilmek durumundadır. Tıpkı şu an gösterimde olan filmi Mistik Olay'daki bilim adamının dediği gibi. İnsan, yaklaştığı ve izlediği olaylar karşısında, bu ister doğa olsun, isterse doğaüstü bir vakia, kendini aşan şeyler olabileceği fikrini elden bırakmamalıdır.

Mistik Olay da, Shyamalan'ın diğer filmleri gibi damakta 'çok enteresan, ama bir şeyler eksik' duygusu bırakıyor. Signs/İşaretler filmi gösterime girdiğinde yapılan eleştirileri hatırlıyorum. Herkes dört bir yandan 'ne tuhaf film' diyordu. Ölümsüz'de de aynısı olmuştu. Hatta en kötü filme verilen Altın Ahududu ile taçlandırılmış 'Sudaki Kız' filminde de. Ama Sudaki Kız dahil, adı geçen filmler her halükarda ciddi etkiler bıraktı, tekrar tekrar izlenebilen filmler oldular. Evrenin, uzayın, hakikatin, elimizle tutamadığımız ama parçası olduğumuz her türden gizlin sırrını çözmek için her şeyden çok halis bir niyete ve okullarda öğretilmeyen dinamiklerin mümkünlüğüne inanmamız gerektiğini söylüyordu senarist-yönetmen Shyamalan. Bu mümkünlüğe inandıktan sonra, mısır gevreği paketlerinin üzerinde yazılanlar da, bir beyzbol sopası da bir çizgi roman teksti de iş görürdü. Olabilecek en muazzam şeyi, olabilecek en kıytırık malzemeye anlama gayretine giren karakterler, birbirini ardına diziliyor, ürkütücü bir gerçekçilik içinde yeniden tasarlanıyorlardı. En hoş, en vurucu replikleri en absürt karakterlere söyletiyordu Shyamalan. 'Kuş ölür, sen uçuşa bak' diyordu. Mizahı elden bırakmadı hiç, mizahla rahatsız etti, mizahı mantığı ve akılla büyük strüktürler inşa etmiş ve doğayı arkasında ve önünde gizli hiçbir şey kalmayana dek anladığı izlenimiyle gönenmiş tutarlı insanı deşifre etmek için kullandı. Köy, İşaretler, Sudaki Kız ve son filmi Mistik Olay'da öne çıkardığı 'tehdit' teması ile de önemli şeyler söyledi. Şöyle ki, insan

ancak bir tehdit karşısında organize oluyordu. Korku ile sindiriliyorduk, mücadele motivasyonunu ancak korku sayesinde edinebiliyorduk ve ancak korku dolu bir saygıyı kuşanabildiğimizde evrenin mantığını anlamaya yaklaşabiliyorduk.

Nitekim, The Happening/Mistik Olay da ikili bir 'tehdit' fenomeninden yola çıkıyor. 1) Havaya karışan ve insan hayatını tehdit eden bir toksin var. 2) Çünkü bu toksini havaya karıştıran 'şey' kendisini tehdit altında hissediyor.

Rüzgârın, ağacın, bitkilerin başrolde olduğu bir gerilim filmi. Hayatı güzelleştiren, faydalı olduğundan kimsenin kuşku duymadığı uysal ve fedakâr dokuların bambaşka bir şeye dönüşmesi. Bambaşka haritalara, bambaşka adreslere ve başka kodlarla okuma yapmaya mecbur eden bir şaşırtmaca, bir çaresizlik. İnsanların parklarda yürürken aniden durup, birkaç sn. hareketsiz kaldıktan sonra kalemelerini boğazlarına saplayarak, çim biçme makinesinin önüne yatarak, kendilerini aslanlara yedirerek intihar ettiği sahneler, gökten inşaat işçisi yağdıran kareler, akıldan çıkmayacak bir felaket tablosunun sanatsal izdüşümleri olarak kayda geçiyor. Amerikalıların önce teröristlerden, sonra da hızla hükümetten şüphelenmeleri de önemli bir ayrıntı olarak gelip yerleşiyor filmin politik fonuna. ABD halkının iki büyük korkusu: İlk sırada 'bizi yok etmek isteyen teröristler', ikinci sırada 'bizi yok etmek isteyenleri yok etmek isterken bizi de yok etmeyi pekala göze alabilecek olan bir hükümet'... Fakat Shyamalan bunu daha geniş bir savaş sahnesi olarak kurmaktan yana. Ne de olsa o Amerikalılığı içselleştirmiş bir Hindu yönetmen, belki o yüzden borçlu ve suçlu hanesine sadece ABD'yi değil, insanlığı ama belirgin olarak Batı uygarlığını koyuyor. Yeryüzü öç alıyor. Bu bir savaş, ama galip gelenin mağlup olduğu bir savaş; toprağı bombalayamazsınız sonuçta. Ve duruma alt yazı olabilecek en hoş cümle, elektrikli doğalgazlı, 24 saat sıcak sulu, jakuzili, pahalı, janjanlı ve illaki yeşil alan üzere bir yaşam sürmek isteyenler için dizayn edilmiş model evin reklam panosunda yazan şey: 'Bunu hak ediyorsunuz'...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Penaltıyla gelen itikat

Nihal B. Karaca 2008.06.25

Türk Milli Takımı'nın İsviçre, Çek Cumhuriyeti ve ardından Hırvatistan'ı 'devirmesi' ile gelen sevinç dalgası yerini tırnak yedirten bir heyecana bırakmış durumda. Şahsen futboldaki gerilime tahammül edebilen biri değilim.

Galibiyete kayıtsız kalamayıp sevinecek olduğumda da, yenilen tarafın yüzünde beliren acziyet ve hüznün ağzımdaki tadı alıp götürüyor. Galibin ağzından sâdır olacak bir "Al lan bu kupayı, bütün ligler senin olsun; hadi bu topu da kesip saklayalım 'topkardeş' olalım" repliğinin hayaliyle, nasıl iyi bir 'tarafdar' olunabilir ki zaten? Bir tarafı bu kadar çok üzen bir şey iyi bir şey olamaz, yahut galibiyeti bölüştürsek olmaz mı, türünde; oyunun doğası ile çelişen bir dizi huzursuzluk yüzünden aldığım 2 gr. haz bana her daim zehir oluyor. Oyunun doğası; çünkü futbol kuralları ve tarafları çok net, başarı ve başarısızlığı hiçbir göreceliliğe mahal bırakmayacak denli açık bir şekilde tanımlayan keskin bir oyun. Zevk alabilmek için mutlak surette taraf tutmanı ve rakibini sahadan 'silmeyi', 'ezmeyi' 'devirmeyi' filan arzulamanı gereksinen bir oyun. Oysa benim bu üçünü birden dileyebilmem için sahiden öfkelenmem gerekir. 22 kişinin bir top etrafında örgütlenmesi ve bu örgütlenme üzerine inanılmaz paraların döndüğü devasa bir endüstri inşa edilmiş olması da yeterince derinleşilirse öfke uyandırıcı olabilir; ama, oyunla uyumlu hale gelmemi sağlayacak türde bir öfke olmaz sonuçta. Geçelim.

Futboldan alınan zevk, iki takım arasındaki mücadelenin hayati olduğu şeklindeki kurgunun inandırıcılığına bağlı olarak artıyor. İşin içine 'milli' durumlar girdiğinde 'hayatiyet' katsayısında da, izleyicinin duygusal yatırımında da ciddi farklar oluşturuyor. Milli takımın başarısından haz almak, tadında bırakılmış bir

milliyetçiliğin en hoş, en makul kıvamlarından biri. Ancak milli takım ve beklenmedik 'zaferler' söz konusu olduğunda daha ciddi şeyler oluyor; düşman'ın 'rakip', savaşın 'sayı yapma', şiddetin ise oyunla ikame edildiği modern toplumda futboldaki mücadele kurgusallığından ödün vererek tümüyle 'gerçek' bir şeye dönüşüyor. Toplumun kenetlenmesi seferberlik zamanlarındaki dayanışmayı, istiklal harbi öncesindeki 'uyanış'ı, son anda atılan mucizevi goller Çanakkale destanını filan çağrıştırıyor. Manevi yardımlardan bahsediliyor. Biraz zorlasak 'sahada yeşil sarıklı adamlar vardı, beyazlara bürünmüş giysileriyle havada süzülüyorlardı' gibi hikayeler elde edebiliriz.

Milli takım, siyasi nedenlerle bir hayli gerilmiş olan topluma, topluluğun uyumlu bir parçası olmanın onurlu bir duruş olabileceği bilgisini hatırlattı, aidiyet duygusunu tazeledi. Kimi futbolcularımız bu başarının, ihsan edildiği kaynağa ait olduğunun şuuruyla 'şimdi şükür zamanı' diyerek, her katmandan, her sınıftan insana ulaşabilecek güzel bir mesaj verdi. Eyvallah. Ama milli takımın mucizevi başarısı üzerinden 'manevi yardımlar' derken, yahut direkt 'bu işte Allah'ın eli var' cümlesini telaffuz ederken dikkatli olmak gerektiğine dair bir sezgi taşımadan edemiyorum. İşin şu yanı kafamı karıştırıyor: Bir kere, askerinin irtica ile mücadele adı altında dindarlarını fişlediği, toplumu biçimlendirme planları yaptığı, yargısının ve bürokrasisinin biri iktidarda olan iki partiyi kapatmaya azmettiği, başörtülü kızlarının okullara giremediği, burnunun dibinde kan kusan bir coğrafyaya tek yapabildiği 'biz Osmanlı torunuyuz, sizi barıştırırız' demek olan bir memlekete; Allah, futbol ile yardım ediyorsa oturup bir düşünmemiz lazım gelir. Allah bize ferahlık ve moral ihsan etmek için, anladığımız tek dili kullanıyor, bizi futbolla genişleyen, futbolla mutlu olan, futbolla mezara girecek, futbolcuyla haşrolacak, futbolla âbâd olacak bir millet olarak telakki ediyor ise, burada hayli ironik bir icap var demektir. Allah'ın yardımı temiz bir meşgaleye ve sahih niyetler üzere düşer herhal; Türkiye'de temiz kalabilmiş tek şey futbol ise, eh, o zaman da karalar bağlamak gerekir, zil takıp oynamak değil.

Sizi bilmem, ama hayatın hiçbir alanında örgütlenmeyen bu duygu-düşünce-davranış bütünlüğünün, 'futbol' söz konusu olduğunda yekten esas duruşa geçmesi karşısında benim duyduğum buruk bir sevinç oluyor. Daha fazlası değil.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Düğün ve panel

Nihal B. Karaca 2008.07.02

Ülkemiz birtakım seçmen ve seçilmenlerin iradesine blokaj koymaya niyetli zevatın planları ve projeleriyle sarsıladursun, hayat kendi mecrasında usul usul akıyor.

Bahar gelince âşık olunuyor, yaz gelince evleniliyor misal. Yaşam her şeyin gelip geçici olduğunu anlatmak için değişmeyen ve sürekli tekrar eden boyutlara zoom yapan bir yönetmen gibi. Değişken olan her şey, birtakım sabiteler varsa anlamlı ve değerli.

Siyaseti krize sokan hemen her müdahalede ortaya çıkan ve yüreklere su serpen Genç Siviller var ya, işte bu hareketin önde gelen ikilisinden büyük olanı Turgay Oğur da yakın bir zamanda evleniyor. Evlendirirken eğlendiren düğüne, evlendirirken düşündüren düğün açılımını kazandıran bir organizasyon yapmış, panelli bir düğün tasarlamış. Çağrıldığı günden beri her türden laf ebeliğinin konusu ola gelmiş ve mefhum kirliliğinden nasibini almış 'evlilik' üzerine düşünüyorum. Sözelimi şu, 'dünyaevi' kelimesi takılıyor aklıma. Evlilik dünyaevi ise bunun zıddı nedir, evli olmayanlara layık görülen Merih kaldırımları mıdır, dünyaevine giremeyen apartman boşluğuna mı ışınlanır gibi bir dizi zevzeklikten sonra sanırım şöyle bir tasavvurdan tezahür ediyor bu tanımlama diyorum, 'evlenmeyen insanın 'dünya' ile tanışıklığı eksik kalır, evlenmeyen insanın dünyaya bakışı

tekemmül etmez', denilmek isteniyor. Dünyada olmaya ilişkin her tecrübenin sağlaması kadın erkek ilişkisi üzerinden yapılabilir zira. Kadın-erkek ilişkisi bir dünyayı kavrama simülasyonudur ve kadın erkek ilişkisinin taşın altına elini koyan türüne de evlilik denir. Evlilik, dışında kaldığımızda bilgi sahibi olamayacağımız, içine girdiğimizde de eski bakış açımızı yitirebileceğimiz, bu yeni mekanizmaya göre yeniden üretileceğimiz ya da bir türlü uyum sağlayamayacağımız, kısacası dünyaya ilişkin tüm çatışmalarımızı bir bir yansıtacağımız bir düzenek. Dünya üzerinde bu kadar klişeleştiği halde bu denli muamma kalabilen başka bir şey var mı acaba? 'Evlilik iyidir'i bir a priori bilgi, ne olduğunun bilinmesi için deneyimlenmesine gerek olmayan bir kalıp olarak kabul etmiş biri olarak söylüyorum bunu. Evlilik iyidir, ama binlerce 'iyi' tanımı var artık, bir şeye 'iyi' dediğimizde ikinci soru şu oluyor: Nasıl iyi? Dolayısıyla bir evliliği iyi ya da kötü yapanın ne olduğu ve nasıl gerçekleştiği konusu, onu aynı zamanda zor ve gizemli kılıyor. Birinin başarı formülünün diğerine uymaması halleri giderek artıyor. Örneğin ben Halil Cibran'ın birbirinizi sevin, ama biraz mesafeli durun, unutmayın ki büyük mabedler, aralarında mesafe olan sütunlar sayesinde ayakta dururlar mealindeki sözünü, bu sözde geçen tapınak/sütun metaforunu çok beğenirim diyelim, bu metafor yine ideal kadın-erkek ilişkisini betimleyen anahtar-kilit metaforunu değiller; dahası birçok evlilikte fazla soğuk, 'mesafeli', cool hatta kendini prenses zannetmekle suçlanmanıza neden olabilir. Dahası kişilik yapısı gereği zaten mesafeli, kendini rahat ifade edemeyen bir insanı en kolay yapabileceği şey hakkında 'evlilikte en önemli olan şey saygıdır' konusunda yüreklendirdiğinizde, evliliğin kuzey kutbuna dönüşmesine sebebiyet verebilirsiniz.

Aslına bakarsanız her formül, ilişkinin gereksindiği doğallığı ve içtenliği bozar. Eski evliliklerde süregelen kurumsal ve otoriter ilişki tipinin yarattığı mutsuzluğun bir benzeri, doğallığın kutsanması sonucunda da tezahür edebilir. Doğallığın kutsanmasının bedeli özen ve nezaketten taviz verilmesidir çünkü. Ve insanın aklına Oscar Wilde'ın sözü gelir: 'Bir kimsenin doğasının değişmesi bir büyüklük işaretidir. Doğal olmak ise genellikle yalnızca bir aptallık belirtisidir'

Mütevazı gözlemim şudur ki, kendisini sürekli olarak 'ben buyum, napiim, benim yapım bu' cümleleriyle ifade edenler evlilikte mutluluğu yakalayamıyorlar, ya da Balzac'ın 'Her ilişkide canı yanan bir kurban ve canı sıkılan bir işkenceci vardır' sözünde olduğu gibi, işkencenin mutluluğu oluyor o... Mütevazı gözlemim şudur ki, bir kere evlenip çocuk sahibi olunduğu zaman artık 'olduğunuz' gibi yaşama şansını yitirmiş oluyorsunuz. Ancaaaak. Evlenmeden ve çocuk sahibi olmadan da gerçekte 'ne olduğunuzu' asla anlayamıyorsunuz.

Mutluluklar dilerim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bebelere balon değil yetiştikine aksiyon

Nihal B. Karaca 2008.07.04

Yaptığı işler Hollywood tarafından dikkate değer bulunacak kadar 'dikkat çekici' olan bir Kazak yönetmen, durumu gereği hem bazı avantajlara hem de birtakım dezavantajlara sahiptir. Resmi çizilebilseydi bu halin adı Timur Bekmambetov olurdu.

Bekmambetov, demirperdenin delindiği ve ani kapitalizm baskını ile tüm dengelerin altüst olduğu ex Sovyetler Rusya'sında tek kârlı çıkmanın 'mafya tipi örgütlenmeler' olduğunu vampirler-insanlar arasında sürüp giden savaş ve diplomasi üzerinden anlatan iki filmi (Gece Nöbeti ve Gündüz Nöbeti) ile de, şimdi gösterimde olan Wanted ile de aynı arızaları ve ayrıcalıkları serdediyor. Soğukkanlı ve gizemli bir Rus nihilizmi, Amerikan filmlerinin tecimsel dinamizmi ve ikisi arasından belli belirsiz ses veren yerel bir tat; Kazak olmanın viyyykkk hali. Baş karakterimizin yıllar sonra ortaya çıkan baba mirasını 'baba olmak için bir çocuğu büyütmek gerekir'

türü Amerikanvari söylemlere girişmeden pıt diye kabullenivermesi, kan bağıının çok anlamlı olduğu toplumlara özgü bir şeydir mesela. Wanted'ın kumaşındaki tek 'Doğulu', tek 'Kazak' unsur da budur nitekim.

Kahramanımız, 11 Eylül olmasaydı devamı gelebilecek Amerikalı 'uyanış' filmlerinden aşına olduğumuz, kendisini sıradanlıktan kahramanlığa terfi ettirecek olan o önemli 'seçim'in merkezinde. Yönetmenin kendi filmini hiç gocunup çekinmeden 'Matrix ile Fight Club/Dövüş Kulübü kırması' diye nitelendirmesi bundan. Bekmambetov Amerika'yı, yani zamanın ruhunu, belirli bir mesafeden takip eden her zeki doğuluda var olan bir haslete sahip: Copy-paste'li, kolajlı ve internetli bir dünyada 'orijinallik' iddiasının safdillik olduğunu, kimsenin 'kıрма bir film' yaptığı için kendisini suçlamayacağını, bu gibi itirafların ürünün pazar payını düşürmeyeceğini çok iyi biliyor. Rus pazarından çıkan Kazak, Amerikan piyasasını fethediyor. Hiç de orijinal değilim diye diye, bir hayli de orijinal olduğu halde...

Wesley adlı sıradan bir muhasebeci (James McIlvoy), yakın bir zamanda öldürülen bir kiralık katilin oğlu olduğunu öğrenir. Angelina Jolie tarafından canlandırılan Fox aracılığıyla ikna edilip, Morgan Freeman'ın oynadığı Sloan'ın ellerine teslim edilen Wesley, babasının katilini vurmak üzere koşullandırılıp eğitime sokulur. Sloan, suikaste kurban gitmesi gereken isimlerin iplik parçalarına kodlanarak 'gönderildiği' dokuma tezgâhını, adına 'kader tezgâhı' denen düzeneği yorumlayan nisbi bir Morpheus'tur. Wesley ise, Fight Club' ile kanlı bir 'kendine gelme' deneyimini tercih eden Tyler Durden'in 'Neo'dan rol çalan hali. Ancak filmin ikinci yarısında her şey ters yüz olur. Timur Bekmambetov iyilerle kötülerin yerinde hatırı sayılır bir değişiklik yapar. Süper fatalist örgütten geriye, bir anti kahraman kalır. Wesley gündelik hayatın sıkıcı ritüellerinin aşılamayacağını ve biz izleyicilerin bu sefaletle boğazımıza kadar battığımızı deklare eden dayak gibi bir sloganla terk eder perdeyi. Kurbanlarının isimlerinin yer aldığı bin bir iplikli dev dokuma tezgahından, kaderinin iplerini eline aldığını iddia eden bir nihilist-anarşist çıkar.

Film 18 yaş sınırı ile gösteriliyor; Bekmambetov'un filminde -yine- çok fazla şiddet var. Fizik kurallarıyla alay eden bir şiddet. Normal şartlarda main stream sinema kodlarını taşıyan bir Amerikan filmi bu kadar çok şiddete yer veriyorsa onu güçlü bir ahlaki arkaplan ile destekler, az-biraz felsefi temel için de uğraşır. Fakat hayır, Wanted'da Stalin'in öldürdüğü Kazak sayısı kadar adam ölüyor ve fakat George Jr. Bush kılıkli biri de çıkıp olanı biteni 'demokrasi ve özgürlük' gibi spotlarla ahlaki göstermeye filan çalışmıyor. Amerikan aksiyonlarına alışmış kimseler için son derece rahatsız edici bir durum bu. 1000 yıl önce dokumacılar tarafından kurulan ve kendilerine 'kardeşlik' diyen suikast grubunun dünyadaki kaosa istikrar kazandırma amaçları o kadar az sorgulanıyor ki insanın kanı donuyor. Gelgelelim, bütün bunlar Bekmambetov'un Fight Club ve Matrix'i Tarantinovari bir ironiyle atlama taşına dönüştürüp, özgün ve fantastik bir aksiyona ulaştığı, kendi 'orijinal' filmine imza attığı gerçeğini değiştirmiyor. Aksiyon türüne dahice planlar ekliyor Bekmambetov, filmin giriş sahnesindeki suikastçının asansör kabininden destek alarak yaptığı sıçrama Trinity'nin havada asılı kaldığı ve çığır açtığı sahne kadar yaratıcı. Tren sahnesindeki cedelleşme de öyle. İşin güzel yanı, bunların James Bond filmlerindeki gibi gerçekçilikten çok fazla uzak sahneler olarak cereyan etmemesi, mantıksız olsalar bile filmin ruhuna, oluşturulan aksiyon paternine sadık kalınması ve bir ego şovuna dönüşmemesi.

Sadece yetişkinler için...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Biraz da sen hesap ver...

Ergenekon'un nihai amacından şimdilik basına yansıyan aşağı yukarı şöyle bir şey: Şiddet kullanarak hükümeti devirmek ve anayasal düzeni değiştirmek.

Yeterince ürkütücü değil mi? Diyelim ki, çok yiğitsiniz, hiçbir şey sizi ürkütmüyor, fakat ortaya çıkan şey en azından Ergenekon ile bazı ideolojik ortak noktaları olan grup, parti ya da kişileri kendisiyle Ergenekon arasına mesafe koymaya teşvik edecek kadar ciddi. Fakat Deniz Baykal Türk siyasi hayatına bir terör örgütünün 'avukatı' olarak geçmeyi tercih etti. Oysa bu tarih, vaktiyle bundan çok çok azını söyleyen, koalisyon ortağını koruma adına Susurluk skandalıyla baş gösteren protestolara 'glu glu dansı' deme gafletinde bulunan Necmettin Erbakan'ın üzerine kapaklandı ve onu nefessiz bıraktı. Deniz Baykal'ın bundan ders alması gerekirdi; fakat bir dakika! Siz Deniz Baykal ile Necmettin Erbakan'ı kanun önünde eşit sayıyorsunuz da, bakalım Baykal böyle düşünüyor mu? Siz ikisinin de kedi olduğunu söylüyorsunuz ama bakalım Baykal kendisini öyle tasavvur ediyor mu?

Yıllar yılı 'kurucu ideoloji'yi savunmanın, yıllar yılı 'Biz Atatürk'ün partisiyiz' diyebilmiş olmanın verdiği bir kredinin izdüşümü bu özgüven. Herkes kanun önünde eşittir teorik olarak, ama CHP kurmayları ve Deniz Baykal daha eşittir, üstündür hatta. Hatırlıyorum da, 11 Eylül'de buradan 11 saat uzaklıktaki bir ülkede iki kuleye iki adet uçak dalmıştı da, ülkemiz entelijansiyaş dindar yazar çizerlerin boğazına çöküp 'olanları kınayın, değilse biz sizi kınarız' diye tutturmuştu. Hatta 'ama-sız kınayın, olmadı, 'ama' dediniz, 'ama'sız deneyin' türünde belirli bir mesafe koyma 'üslubu' bile dayatılmıştı; kimi tümleçlere, edatlara zarflara kadar belirlenmişti nasıl mesafe koymamız gerektiği. Öğrenmiş, hesap vermiştik. Diyebilirsiniz ki 11 Eylül'deki büyük ve uluslararası bir hadise, buradaki ise lokal bir çete, ikisini nasıl aynı kefeye koyarsın? Daha feci ya, uluslararası ölçekte ve sınır aşırı bir düzlemde gerçekleşen terör olayı için 'biz' hayatında bir kez bile Amerika'yı görmemiş olan ve en fazla hac farızasını yerine getirmek için bir kez Kâbe'ye gitmiş olan mütedeyyin çevreler olarak hesap vermeye ve koyduğumuz mesafenin ikna edici olmasına adeta zorlanmıştık. Bugün ortaya çıkan olaylar zinciri ise çok daha yakın -lokal- bir tehdit oluşturuyor. Bombalar Ümraniye'den çıkıyor. Dahası yakalanan önderler ile Baykal'ın partisi arasında teneffüs edilen ideoloji açısından pek çok ortak nokta var. Mesele sadece ideoloji değil üstelik, Danıştay'daki cinayet ile, Cumhuriyet Gazetesi saldırıları ile bağlantısı bulunan bir örgütten bahsediyoruz ve herhalde bu örgüte mesafe koyma meselesi Deniz Baykal açısından çok daha acil ve hayati olmalı. Fakat partinin lideri ne yapıyor? Kendisini Ergenekon'un avukatı olarak taçlandırıyor.

Deniz Baykal'ın Ergenekon'a 'mesafe koyma' ihtiyacı bile hissetmediği ülkemizde, AK Parti dinî referanslarını bir kambur olarak telakki eden ve dinî kimliğini kendisine karşı sürekli olarak silaha dönüştüren sistem karşısında, hem meşruiyetini kanıtlamak hem de ülke yönetmek gibi iki zorlu işi aynı anda yapmak zorunda kaldı.

Bunlar, bu ülkede hâlâ çoğunluğun taşıdığı referanslar ve çoğunluğun tercihleri ile kurucu ideoloji, altı ok, ordu ve bürokrasiye dayanan sırtlar arasında fiili bir eşitliğin olmadığının göstergesi. Ergenekon soruşturmalarında burnuna rövanş kokusu gelen kimseler biraz daha gerilere gitmeliler koklamak için. Ergenekon soruşturmalarında sıra dışı olan tek şey, ilk kez 'biraz da sen hesap ver' deniliyor olmasıdır. Hiçbir eylem ve tehlikeli sonuç, orijinine Atatürk resmi yerleştirmiş, vatan sevgisi koymuş diye aklanmaz, hesabını verirsın deniliyor, ilk kez. Ergenekon soruşturmasını kimilerinin gözünde şüpheli ve ilginç kılan tek şey, bir hukuk devletinde hiç de ilginç sayılmaması lazım gelen şey: Kanun önünde eşitlik. Vatanseverliğin ve 'toplumda bir yerlere gelmiş olmanın' kafadan moral üstünlük temin etmemesi. Ne kadar ilginç değil mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Süper kahraman dediğin, hizmet kalitesinden belli olur

Sam Raimi imzalı Spiderman serisi, Tobey Maguire'in de katkısıyla Örümcek Adam'ı orijinalinden bir hayli farklı bir kahraman haline geliyordu.

Komik, sefil, kendisiyle alay edilmesine sabretmesi gereken, yer yer başarısız bir kahramandı bu. Orijinal kahramanın fanatikleri tarafından hiç sevilmeyen bu yorum, kendisini hafife alan ya da hafife alınmaya itiraz etmeyen süper kahraman olgusunu perdeye yansıtmakta o kadar başarılıydı ki, yegane amacı bir süper kahraman parodisi yapmak olan ve geçen ay bizde de gösterime giren Craig Mazin filmi 'En Süper Kahraman', malumun ilamı muamelesi gördü. Filmde tıpkı Örümcek Adam gibi ama bu kez örümcek tarafından değil bir 'Yusufçuk' tarafından ısırılan Rick üzerinden uzun uzun Örümcek Adam filminde zaten keşfedilmiş bulunan ti'ye alma metotları kullanılıyordu. Filmde yer alan cinsel içerikli espriler ise süper kahraman filmlerinin püriten, düzgün ve ahlaklı kahramanlarının bu halleriyle pek de inandırıcı olmadıklarına gönderme yapmaktaydı kuşkusuz. Ama kim başka gezegenden gelen ya da bir hayvan tarafından ısırılarak olağanüstü şeyler yapmaya çalışan adamlardan 'inandırıcılık' talep edebilecek kadar mantıksız olabilirdi ki?

Cevap, süper kahraman enflasyonunda ve Hollywood'ın senaryo sıkıntısında aranmalı sanırım. Bir de şu var: İnsanlık/seyirci olarak 'pure' olana, el değmemiş, melezenmemiş, yeryüzünün sefaletinden nasibini almamış, 'üstün' ve katışıksız bir şeye ihtiyacımız devam etmesine rağmen, bütün bunları taşıyan, bu nitelikleri içeren bir şeye de tahammül gösteremediğimiz bir dönemi idrak ediyoruz. Kurtarılma ihtiyacımızda hiçbir değişiklik yok, ama bizi kurtaracak olanın bizden 'üstün' olmasından, bize üstünlük taslaması ihtimalinden rahatsız olmak gibi psikopat bir hal üzereyiz. 'Ötelerden bir yerden' olsun, ama 'buralı' gibi davransın. Bize ihtiyacımız olan bir 'alternatif' sunsun, o alternatiften azıcık nasiplenelim ama sonuçta biz onu kendimiz gibi yaşamaya ikna edelim.

Hancock bu anlamda ideal bir tip olarak çıkıyor karşımıza. 'Bunalımlı, serseri ama süper güçlere sahip' bir karakter olarak yapıyor açılışı. Allah var, daha önce hiç blues müzik eşliğinde uçan bir siyah da görmedik. Bunda hoş olan bir şey olduğu da kesin. Çünkü onu görür görmez, süper kahraman tipinin her zaman WASP olduğunu, bunun dışında gördüğümüz süper güçlü tek 'ciddi' kahramanın X-Man'in beyaz saçlı Storm'u olduğunu fark ediyorsunuz; o da kalabalık bir kahraman topluluğunda arada kaynayıp gidiyor desek yeri.

Hancock yere doğru iniş yapamayan, bir hırsızı yakalayayım derken bir milyon dolarlık hasara neden olan, Los Angeles ahalisinin burnundan getirmiş, 'looser' bir süper kahraman. Onu görünce hemen aklınız başınıza geliyor. Evet, aslında normali bu olmalı. Çünkü metafizik bir rabitası olmayan 'süper'liğin, Tanrı'dan geldiği ve Tanrı'ya ait olduğu kavranılmamış bir olağandışı yeteneğin, insanı kötü biri yapma ihtimali, iyi bir şey yapma ihtimalinden fazla. Bu nedenle uçarken kaz sürüsüne çarpan, rotayı tutturamayıp gökdeleni delen, yaptığı mühendistik hatalarla bir hayat kurtarıırken bin tane cam kıran ve bunları da hiiiç umursamayan berduş süper kahraman Hancock hem komik, hem 'gerçekçi', hem de insanlığın 'bizi kurtarsın ama en az bizim kadar sefil olsun' iç sesine uygun biri. Süper yani! Hem karnınız doyuyor, hem pastanız duruyor. Daha ne? Bir de hizmetçiniz oluyor. Halkla ilişkiler uzmanı tarafından bir hayli ehlileştirilmiş, medeni olmayı öğrenmiş, ölümsüz olduğuna bakılırsa 'kutsal' 'mucizevi' bir yanı olması gereken ama bu yanına itinayla boşverilen, başınız sıkıştığında çağırivereceğiniz bir hizmetçi. Benzeriyle bir araya geldiğinde gücünü kaybediyor ve sıradan bir 'ölümlü' olduğu saçmalığı da aile kurmasına iş performansını düşüreceği için izin verilmeyen işçileri hatırlattı bana. Amerika'da çoğu hâlâ sadece hizmet sektöründe iş bulabilen siyahlarınkinden farklı değil durumu, ama finalde artık daha mutlu. Çünkü üzerinde diğer kahramanları gibi insanı 'homo' gösteren bir kostümden daha iyisi var ve halk onu seviyor. Üzerinden 'dünyayı kurtarır' yazan bir kartvizit çıkarsa hiç şaşımam.

Süper kahraman karizmasından sıkılanlara tavsiye edilebilir. Ben Batman: Gotham Knight'ı bekleme taraftarıyım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon'dan çıktım yola, Nirvana yakın mı?

Nihal B. Karaca 2008.07.16

Ergenekon'a yönelik soruşturmayı 'milli bir ihanet' sayanlar şu dezenformasyonu yapıyor: "Bakin, operasyonun adını Ergenekon koymuşlar; Türkleri ferahlatan ve yeni bir yurdun imkânlarını sunan böylesi kutlu bir ismi, yıkıcı ve bozguncu olduğunu iddia ettikleri bir örgütün deşifre edilmesini sağlayacak operasyona veriyorlar."

Oysa yıllar önce Erol Mütercimler bu oluşumu ifşa ettiğinde ortada operasyon filan yoktu öyle değil mi? Başsavcı Engin'in pazartesi günkü açıklamasında da ifade ettiği gibi Ergenekon, kendisini 'kısıtılmış' olarak tasavvur eden bu oluşumun kendi kendisine verdiği isim. Durum böyle olduğu halde, söz konusu dezenformasyonun yapılması ya da yapılmasına izin verilmesi son derece manidar. Hakeza Okkır'ın kanser hastalığını ve ölümünü, Ayşe Asuman Özdemir'in içeride yakalandığı 'siroz'u tutuklamalar ile ilintilendirmek de aynı irrasyonel 'manidarlığın' parçaları. Soruşturmayı ve davayı melankolik bir mazlumlar-zalimler denkleminin içine çekme planları. Amaç herhalde, 'vatani sevmekten başka bir kusuru olmayan adamları içeri alıp, kötü şartlarda ölümcül noktalara getiriyorlar' fikr-i sabitinın oluşturulmasıdır. Bu fikr-i sabitin özellikle Hurşit Tolon ve Şener Eruygur'un tutukluluk halleri aleyhine bir kıskırtma aracına dönüştürüleceği de muhtemel. Bu onurlu ve güzide paşaların F tipi hücrelerde tutuldukları, ölümden önce yalnızlığa mahkum edildikleri, Genelkurmay'ın uyanık olması gerektiği yolundaki sözler, bir 'halet-i ruhiye'nin kamuya mal olması için uygun adım yola çıktılar bile. Nedir o halet-i ruhiye? Şu: "Türkiye paşalarını öldürüyor, zulmediyor. Kim yapıyor bunu? Laiklikle ve kendisini onun savunulmasıyla memur kılan askerle arası kötü olan bir kitlenin iktidara getirdiği parti, yargıyı da avucunun içine alarak, darbe hazırlığını bahane ederek askeri zayıflatıyor. Asker zayıflarsa ne olur? Dört bir yanı düşmanla çevrili olan Türkiye düşmanların eline geçer, ABD oyuncağı olur."

İki nokta arasında mümkün olan en kısa ve düz çizgiyi çekmeye planlanmış bu argüman demeti askerin ABD ile gönüllü olarak ilişkiye girdiği nice tarihsel vakayı görmezden geliyor, bu ülkede 'ABD'nin tek müttefiki her zaman ve sadece 'sağ' partiler olmuştur' şeklindeki yaygın ve haksız genellemeye yaslanıyor. Ergenekon sempatzanlarının canını sıkın bir şey de ne oluyorsa askere rağmen değil, askerle işbirliği içinde olduğu. Büyük bir ikileme yakalanıyorlar orada. Çünkü askeri sorgulamanın askeri zayıflatmak olduğuna inanılan bir düşünce dünyasında yüksek sesle 'madem öyle, Büyükanıt da vatanını sevmiyor, o da işbirlikçi!' demek güç olsa gerek. 'Var da demem, yok da demem' diyerek geçtiğimiz haftaya damgasını vurmuş Özkök'ü vatana ihanetle suçlamak da, 'güzide askerimiz her şeyin doğrusunu bilir' noktasından hareket eden ve tüm 'milli' karakteri bu temel slogan etrafında gelişen sempatzanların harcı değil. Bu bütün oklar Örnek Paşa'ya, Özden Örnek zayıf halka. Güvenlikten sorumlu bir kurumun dışarıdan görünür bir restorasyona girmesinin, içten içe çürümesinden daha iyi olduğunu asker anladı, Ergenekon severler anlamadı. Asker asker haliyle sözüm ona sivillerden daha sivil de, bir de fırsat verilse...

Öte yandan şunu da bilmeliyiz ki, Ergenekon soruşturmasından elde edilen sonuçlar bize Türkiye'nin 'gizli tarihini' filan vermeyecek, Nirvana'ya da ulaştıracak değil. Gizli tarihin tek bir departmanını aydınlatacak belki, bu aydınlanma diğer departmanların kapısının yerini gösterebilir, göstermeyebilir de.

Gelmiş geçmiş tüm suçları, faili bulunmamış bütün cinayetleri, kapağı kaldırılmamış bütün karanlık işleri delil ve ispat şartlarına riayet etmeden Ergenekon'a hamletmek, söz konusu çabayı karikatürize eder. Ergenekon ile

mücadele, aptallık ve aşırılıklarımız üzerine kafa yorma yükümlülüğümüzü hükümden düşürmez. Ama Ergenekon ile yüzleşmek pire için yorgan yakmak değildir; evi tahtakurusu üreten eski konsoldan kurtarmaktır. Zira, yorgan da ev de lazımdır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Milletsiz ulusalcılığın dramı ve yarın...

Nihal B. Karaca 2008.07.23

Ergenekon soruşturmasına yükselen tepkilerden biri de, bütün bunların ulusalcılığın kökünü kazımak için yapıldığı eleştirisi.

Bu iddiayı reddetmek için bile, ulusalcılığın kendisini nerede yalnızlaştırdığına, nerede tehlikeli yapılardan ayırt edilemez hale geldiğine bakmak gerekiyor.

Ulusalcılık, kendisine en çok ihtiyaç hissedilen dönemde yanlış yerden yükselişe geçerek, kendi topuğuna sıkışmış bir ideoloji. Irak işgalinde geri adım atılmayacağı bunca belli iken, BOP uzun vadede bir gül bahçesi vaat etmez iken, bölgede dönen oyunların hepimizi ilgilendirmesi gereken bir dönemde, anti emperyalist kaygılar ekseninde yeşerecek akıllı bir farkındalığı uyandırmanın mühim bir gereksinim olduğu şu topraklarda, gitti ve tercihini en vahim seçenekten yana kullandı. Dindarları İran, Malezya, Dubai modelleri üzerinden rejimi değiştirmekle itham etti; mütedeyyin kitleyi her vesile ile refüze etti mesela.

Radikal İslam düşüncesinden gelenleri fundamentalizmle, selefi odakların uzantısı olmakla, Arap sempatizanlığıyla suçlayarak ayırdı; tasavvuf, tarikat, tesbih ve tekke işleri olanları Atatürk'ün 'Türkiye şeyhler, müridler, meczuplar ülkesi olmayacaktır' sözünü kullanarak ayırdı; sistemle cebelleşmeyen, makul ve mutedil gelenekçi Müslümanları ılımlı İslam mazeretiyle yuhaladı; hayatının ana teması ticaret olan, dinî boyutunu Anadolu Müslümanlığı çerçevesinde kültürel bir kod olarak taşıyan esnaf, tüccar, bakkal, kuyumcu kısmını da 'yeşil sermayeci', takunyalı neo-liberal olarak imledi, göbeğini kaşındığını varsaydı. Türkülerim, ana dilim diyen Kürtlerin îrabda mahalli yoktu zaten, eza ve cefa gördük diyen Ermeni'nin de. Ulusalcılık, muhteşem kibriyle, ulus adına millettten geriye bir şey bırakmadı. Sandık sonuçlarını 'kömürle, altınla, ekmekle' açıklamaya kalkıp milleti dilencilikle sinama becerisini bile gösterdi.

Kendisini demokratik arayüzlere, hukukun üstünlüğüne ve inançlara saygılı bir perspektifin merkezine yerleştirmiş olsaydı, bugün bir suç örgütüyle aynı motifleri, aynı düşünsel kodları tekrar eden bir hareket olma talihsizliğine savrulmuş olmazdı.

'Çankaya'da bir başörtülü mü? Bizi İran yapacaklar' standardındaki mitinglerin kafadan destekçisi hatta mühendisi olmasaydı, 'Türkiye, İran ve Rusya ile yakınlaşmayı düşünmelidir, gelecek Avrasya'dadır' tezlerine kulak kabartan daha nitelikli ve nicelikli kitleler bulabilirdi. Mevcut koşullarda burnunun dibindeki bir ülkenin adını, sadece nefret içeren cümlelerde kullanan bir hassasiyetin Türkiye'nin çıkarları adına izlemesi gereken yönü tarif ederken İran'ın adını geçirmesi hiç de inandırıcı olmuyor, hatta oxymoron etkisi yaratıyor.

Gelgelelim, demokrasi ve hukuk adına mesafe alırken küvetteki kirli suyun bebekle birlikte atılması tehlikesi var. Zira, bugün soruşturma sayesinde tasfiye edilen kirlenmenin yerine, yarın başka bir bozulmanın gelip yerleşmesi ihtimali var; bugün safra mahiyeti kazanmış olan yapılarla duygusal/ideolojik akrabalık taşıyan kimi fikirlere, yarın çok başka konjonktürlerde ihtiyaç duyabilme olasılığı var. Lakin bunun için ulusalcı özün tahakkümcü devlet anlayışından, demokrasi düşmanlığından, laikçi aşırılıklardan, ayrımcılık, ırkçılık gibi nüvelerden arınması, ulus devlet ve makbul vatandaş tanımlarını güncellemesi gerek. 'Adam sen de, o zaman

ulusalcılıktan geriye ne kalır?' diyeceksiniz. El cevap, 'Batı'yı küçümsemeyen bir anti emperyalist bilinci kalır; 'vatan'ın, o vatan üzerinde yaşayanlarla birlikte anlamlı olduğu gerçeğini kavramış bir vatanseverlik kalır. Ne zaman din lafzı geçtiğinde 'rejim' alarmı için düğme aranmayan, inancın toplum mühendisliğinin faaliyet alanı olamayacağını anlamış, kanun önünde eşitlik aracı olan bir laiklik kalır. Ulus'tan kastın hayali bir kardeşlik olduğu, fakat kardeşlerin bile birbirlerinden farklı türküler söyleyebileceği, bunda bir terslik olmadığı bilgisi kalır. Mümkündür ve bir gün, esnekliği ihmal etmeyen sabiteler geliştirmeyi kavramış bir ulus bilinç, tam da bunlar yani, lazım olabilir.

Tamam, bugün hukuk, demokrasi ve inançlara saygı için mücadele ediyoruz, çabamız anlamlı. Ama aynı zamanda 'bağımsızlık' fikrini sevmiş, 'toprak kaybetme' olgusundan da yaralanmış bir milletiz diye hatırlıyorum, bu da anlamlı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bozguncu güzellik

Nihal B. Karaca 2008.07.25

Martha ve Ray'den mürekkep Yalnız Kalpler çetesi 40'lı yılların 'arkadaş arıyorum' ilanlarını kullanarak işledikleri cinayetlerle dehşet saçmıştı.

Ray, Yalnız Kalpler adı altında arkadaş ve eş bulmak isteyenleri birleştiren bir gazete hizmetinden faydalanarak çoğu dul olan ve kendisine eş arayan kısmen paralı kadınları tavlıyor, onları dolandırıyor, Martha ise süreci yönlendiriyordu. Psikopat kişilik özelliği ve Ray'a duyduğu takıntılı aşk neticesinde bu yönlendirme, Ray'in dolandırdığı kadınları öldürmek suretiyle husule geliyordu.

Filme eşlik eden dedektif Elmer Robinson'un hikâyesi de, en az bu seri dolandırıcı/katillerin hikâyesi kadar çarpıcı. Elmer, evlilik yıldönümünde mutantan bir pasta hazırlayan, sonra üst kata çıkıp etraf kirlenmesin diye boynunu banyo küvetine uzatarak kafasına bir el sıkkan karısının intiharını çözememiş depresif polis dedektifi. Eşinin intiharından sonra üç yıl pasif görevlerde 'takılan' Elmer, Martha ve Ray vakası ile karşılaştıktan sonra hayatları kararan kadınlar ile kendi eşi arasında bağlantı kurarak olaya odaklanıyor. Gerçekte ortada somut bir bağlantı yok; fakat film Elmer'ın çıkmazını kullanarak kara filmlere özgü psikolojik dokuyu polisiye filmin olay örgüsünün fonunda tutarak merakımızı diri tutmaya çalışıyor. Cesetlerin izini sürmek, insanların sebepsiz ölümler meydana getirebilmedeki tutarlılığına dehşet içinde tanıklık etmek, Elmer'in bir şeyi anlamasını sağlıyor; kendini ya da başkasını öldürmek arasındaki farkın belirsizliğini. Öldürmeyi hafife almak insanoğlunun kurduğu hayatları hayvanların basit yaşamına yaklaştırmıyor, aksine büyük bir iddia ile yeryüzüne gelmiş, şehirler kurmuş, tüllü şapkalar yapmış, dikişli çorapları kaydırmadan giyebilmiş, hukuk ve teknolojiye bir hayli ilerleme kazanmış, kâr etmiş, kısacası fani hayatını hep en varsıl, en müreffeh noktaya doğru sürmüş insanı daha da karmaşık yapıyor. Masum bir insanın bisiklet kutusundan çıkan cesedini gördüğü an Seven/Yedi filminin Morgan Freeman'ından rol alıyor Travolta. Tüm görmüş geçirmişliğine rağmen bu kadarı sahiden fazla karışık. Bunlara sebebiyet veren Martha ve Ray'in de aynı şeyden şikâyetleniyor olması ise bu karmaşıklığı göndere çekiyor. Martha ve Ray'in, doğradıkları kadının cesedini koydukları sandığın yanı başında gelecek planı yaptıkları sahne doğallığı itibarıyla son derece ürkütücü. Bebeğimiz olsun diyor, canı çift. 'Ama büyük kentte çocuk büyütülmez, kentler çok kafa karıştırıcı oldu'.

Jared Leto, Ray'i; Salma Hayek, Martha'yı canlandırıyor ve bunlar olurken John Travolta çok kötü oynuyor. Filmin tipik polisiye tarafına buruk bir gerçeklik eşlik ediyor: Travolta'nın canlandığı Elmer Robinson, gerçek hayatta yönetmen Todd Robinson'un büyükbabası. Dolayısıyla karşımızdaki hem dokümanter film, hem

'anısına saygı', hem polisiye, hem kara film alışımı. Lakin, kara filmlere özgü stilize etme merakına kurban giden şey, filmi inandırıcı olmaktan çıkaran, dörtnala sıradanlığa koşturan şeyle aynı. O şey Ray Fernandez'e deliler gibi tutkun olan ve onu avucunun içine aldığı bir plastik anahtarlığa dönüştürmüş olan karizmatik femme fatale Martha Beck'in gerçek hayatta son derece 'kilolu' bir kadın oluşu. Bir Salma Hayek, bir afet-i devran olmaktan çok ama çok uzak oluşu. (Söylentiye göre Ciguli'nin klibindeki çalgıcı karısı Binnaz neyse, Martha da o.) İnsanlık hakkında bildiğimizi sandığımız her şeyin gerçekte çok daha karmaşık olduğunu anlatacak olan bu önemli unsurun atlanabilmesi affedilir gibi değil. Zira salt dolandırmakla yetinmekten yana olan ama iplerini Martha'ya vermiş Ray'in Salma Hayekvari bozguncu bir güzellik tarafından cinayet işlemeye rıza gösterir hale gelmesi olsa olsa zaaf göstergesidir. (Ganimet iyiye erkeğin yapmayacağı şey yoktur, yasası gereği.) Fakat aynı eli yüzü düzgün adamın klasik femme fatale tipinin yanından bile geçmeyen bir kadının karizmasına bu denli mahkum olması en az, öldürmeyi hafife almak kadar karmaşık.

Filmin meselenin gerçeğe bakan yanını zaafa uğratan bu seçim, hikâyeye de zarar veriyor doğal olarak. Martha'nın yalnız kalma korkusu ve Ray'e olan bağımlılığı anlaşılabilir oluyor Salma Hayek tarafından canlandırıldığı için. (O kadar güzelsen yalnızlıktan korkmana gerek yoktur, yasası gereği.) Dolayısıyla, bu sakıncalı tercih Ray'in ve Martha'nın patolojilerindeki karanlık noktaların ışıldamasını engelliyor, kara filmlerin olmazsa olmaz psikolojik örgüsünü yaralıyor. Ah güzelliğe endeksli şekilcilik, ezici üstünlüğüyle mahvettiğin kaçınıcı film bu diye söylenmek düşüyor bize de. Ana akım sinemanın hali pür melali. Elindeki tek şişman oyuncu Kathy Bates ya da Whoopi Goldberg olursa, onlar da Latin kökenli genç bir kadını canlandıracak durumda değillerse, olacağı bu.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kötü kombinasyon: Türk usulü liberal-muhafazakârlık

Nihal B. Karaca 2008.07.30

AK Parti'nin kapatılmaması ihtimalinde demokrasinin kazanacağı ve fakat Türkiye'nin muhafazakârlaşmasının önüne geçilemeyeceği telaffuz ediliyor.

Bu durumun da yıllardır hem siyasi hem kültürel hayatını Batılılaşma/modernleşme kodlarına göre düzenlemiş kitleleri bir hayli zora sokacağı söylenmekte. Oysa muhafazakârlığın 'yayılması' demek, bu endişenin kendi kendisini feshetmesi demek daha baştan. Çünkü muhafazakarlığın yaygınlaşması ihtimalinde asla ihtimal olmayan şey, yaygınlaşan şeyin, taviz vermek durumunda olmasıdır. İster Orhan Pamuk olun, isterseniz bir ressam, ister bir felsefe olun isterse bir ideoloji, yaygınlaşmak, popüler olmak için, kendinizden mutlak surette taviz vermenizi gerektirir. Bu durum muhafazakârlıkta da böyledir ve hatta o kadar böyledir ki, 'muhafazakârlık yozlaşmaya ödenen bedeldir' şeklinde bir özlü söz, daha şimdiden mevcuttur.

Özlü sözü bir yana bırakalım; muhtemeldir ki bundan çok uzun bir zaman önce, muhafazakar olmakla, İslam ahlakı ile donanmış olmak arasındaki nüanslar bugünküne oranla daha belirsizdi. Fakat 21. yy.'ın muhafazakârlığı, kapitalizmle, ekonomik liberalizmle, statükoculukla, patronları baş, işçileri ayak sayan bir tasavvurla şahane konsensüsler yapıyor olmakla malul... Tüm düzenlemelerini geri çekildiği tek kaleye sığdırma çabası bundan. Tek kale; yani kadın, aile, kız çocuğunun nasıl yetiştirileceği, kadın-erkek ilişkilerinin tek ve mutlak şekilde düzenlenmesi, vs..

Gelinen noktada muhafazakârlık tartışmaya son derece açık bir şey. Çünkü 'Türk usulü liberal-muhafazakârlık' dinî birtakım ritüelleri içermekle beraber, kötü bir kombinasyondan ibaret. Liberalliğin ekonomik yanını alalım, sermaye sahibini yücelten, emeği aşağılayan, 'iyi olan kazansın' 'bırakınız yapsınlar' yanlarını alalım, anti-

emperyalizm kelimesinden ödümüz kopsun, 'insanlar eşittir' diyen 'zayıf'tan kendisini eşitlemeye değer bulmamıza imkân sağlayacak bir 'gerekçe' isteyelim. Ama 'kültürel' yanı da çok bir salaş bu liberalizmin! Farklı hayat stratejilerine, farklı fikirlere, konfor ve statü sahiplerini mutsuz edebilecek açılımlara, seçimlere kendi ailemiz, çevremiz içinde olduğunda 'da' saygı duyma boyutunu, es geçelim liberalizmin. Sonra, muhafazakârlığın özel hayatları denetleyen/didikleyen yanını alalım, yine bilhassa kadının dindarlığını, zekâsını, yetenekleri dahil bütün hasletlerini sadece kadına özgü namus kriterlerinin süzgecinden/sınavından geçmesi kaydı şartıyla önemseyelim. Karşıtına, 'öteki'ne inanılmaz ölçüde saygılı, ama kendinden bildiğini katı şekilde yargılayan bir kolaycılığı sahiplenelim, kırılan ama yen içinde kalmayan kolu cezalandırabilelim, bunları alalım. Ama aynı muhafazakârlığın tevazuyu vurgulayan, yetimi, güçsüzü korumayı, hakkaniyete ilişkin tasavvurunu, haram lokma yememe işini, israfa yeltenmeme düsturunu esnetelim, es geçelim.

Kötü eklektizm, kötü alışım, kötü konsensüs, kötü kombinasyon...

Lakin muhafazakârlığın yanlış ellerde tu-kaka edildiği görüşündeyim. Çünkü şimdi 'tehlike var' diyenler, Batılı şubeleri de bulunan modern bir ideoloji olduğu için ayakta alkışladılar bu muhafazakârlık türünü. Türk usulü yeni muhafazakârlığı, birer sistem partisi olan Refah, Fazilet, Saadet gibi partilerin geleneğinin ve tabanının meczup düzeyde dinciliğinden bahisle, fonu karartarak takdire şayan bulmuş idiler.

Söz konusu muhafazakârlık versiyonu, kendisini AK Parti olsun olmasın devam ettirecek. Hatta AK Parti, bu süreci muhafazakâr kesim açısından dengeleyebilme potansiyeline sahip bir parti bile olabilir. Kayseri'nin muhafazakâr kadınlarını, keteleri ve mantılarından mütevellit kilo sorunlarından kurtarma ve sağlıklı yaşama alıştırmak için başörtüleriyle parklara çıkarmak ve müzik-öğretmen konsepti eşliğinde spor yapmaya teşvik etmek, ancak muhafazakâr bir belediye başkanının cesaret edebileceği bir şeydi. Başta da dediğim gibi, bu meseleyi diline dolayanların endişe cihetleri yersiz. Çünkü yeni muhafazakârlar olarak saygımız sonsuzdur bize benzemeyene. Tabii, 'bizim paramızla' davet edildikleri belediyelere konuşmacı, filmci olarak gelip dehşetengiz eleştiriler yapmadıkları sürece...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Palyaço ve nöbetçi

Nihal B. Karaca 2008.08.01

Süper kahramanlar ordusu arasından, örümcek ısırtığı ya da Kripton farkı ile değil; zenginliği ve teknoloji merakı ile sıyrılmış, ev yapımı süperliği ile gönüllerimize taht kurmuş tek popüler süper kahraman Batman'dir.

Şimdi 'Kara Şövalye'de yapılan 'kahraman nedir, ne değildir' sorgulaması üzerinden, kahramanlığı da yara almakta, daha bir gerçeğe yakınlaştırılmakta, fakat biz yetişkin seyirciler için bu durum keyfimizi kaçırmayıp, sevgimizin köpüğünü daha da kabartmaktadır. Bir yüzü hâlâ canlandırdığı câni-yuppie ile Amerikan Sapiğı'na dönük olan Christian Bale, gelmiş geçmiş bütün Batman'lerin başkanı vaziyetinde. Kırşehir İmam-Hatip Lisesi öğrencisini andıran hırçınım ve mağrurum yüz ifadesine, yanlış bronzlaşma sendromundan muzdarip gibi duran ilginç ten rengine rağmen, sosyetik züppe Bruce Wayne ile karizmatik kahraman Batman arasında çuallamadan mekik dokuyor. Başarısının en büyük müsebbibi kamera arkasında Christopher Nolan gibi bir entelektüelin olması. Christopher-Jonathan Nolan ikilisinin derinlik elde etme arayışından Joker de nasibini alıyor, egzistansiyalist tezlerin tartıştığı sorunlar açısından akademisyenlerin derslere götürebileceği bir konu haline geliyor. Heath Ledger'in ölmüş olduğu bilgisi, son performansı olan Joker'i daha da trajik kılıyor. Sadece o mu? Ama Batman: Kara Şövalye Yunan tragedyalarına taş çıkartacak bir hazin testler, acılar yumağı. Gotham'ın suçlularını yasal yoldan dize getirme işinde parlak bir umut olan savcı Harvey Dent'in durumu

acıklılıkta sınır tanımıyor mesela. 'Ya bir kahraman olarak ölürsün, ya da haine dönüşecek kadar uzun yaşarsın' diyor; içine düşeceği çukuru kazdığının, o cümleyle kaderini yazdığının farkında olmaksızın.

Batman'ın kendisinden rahatsız olmaya başlayan Gotham'ı kendi kaderine bırakma ve artık Harvey Dent'in kız arkadaşı olan büyük aşkı Rachel'i evlenmeye ikna ederek normal bir hayat sürme fantezileri, Batman tarafından sindirilmiş mafyanın intikam için Joker'i görevlendirmesi ile inkitaya uğruyor. Tüm zamanların en bilge uşağı Alfred, nam-ı diğer Bruce Wayne'i uyarmıştı oysa. Kötülüğü enselerken bile belli sınırlara riayet edilmesi, aksi takdirde daha büyük bir kötülüğe yol açılabileceği konusunda.

Mafya adamlarının kutudan çıkarttıkları Joker'den aman dilemeleri çok uzun sürmüyor. Joker belli hedefleri olan mafyadan farklı olarak gayet müstehzi biçimde çağımızın 'önemli olan yarışı kazanmak değil, yarışırken eğlenmektir' düsturuna sahip ve her zaman bir adım önde. Daha da kötü olan bu ürkütücü palyaçoyu eğlendirenlerin şehrin yanması, binaların yıkılması ve insanların birbirini boğazlaması gibi şeyler olması. Nitekim Joker 'eğlenceli bulduğu' Batman'i öldürmek niyetinde değil. Batman de, kendisine koyduğu 'öldürmeme' kuralı gereği Joker'i öldürememekte. İkisnin de farklı gerekçelerle birbirlerinin hayatına son verememesi, ezelden ebede sürecek iyilik-kötülük mücadelesinin resimli romanı gibi. Ama nasıl ki gerçek hayatta en çok hatırlananlar kötü insanlar ve kötü olaylardır, Kara Şövalye'den geriye kalacak en önemli şey de Joker. Çünkü o kötülük yapmakla yetinmiyor, kötülüğün kendisini çoğaltması için düzenekler kuruyor. Ona göre insanları kötülük yapmaktan alıkoyan tek şey henüz buna fırsat bulamamış olmaları. Bir oda dolusu parayı yakarken tasarruf öğütleri veren Joker için tek gerçek var: Kaos. Çünkü adil olan tek şey kaos. Joker, insanlığa kötülük yapma fırsatı sunma görevini üstlenmiş olan şeytanın pür bir karşılığı ve gözünü 'en iyi' olana dikmiş vaziyette. En büyük projesi insanlara umut veren bir kahramanı yoldan çıkarmak, bir iyilik meleğini. O 'kahraman' ya da melek Batman değil.

Filmin en ilginç yanı, ilk kez bir süper kahramanı övmek için 'o bir kahraman değil' cümlesinin kuruluyor olması. Çocukluğumuza hitap eden süper kahraman olgusunu otuzlu yaşlarımızın beklentilerine uyarılmanın ince bir versiyonu gerçekleşiyor Nolan sayesinde. 'Kahraman' iyiliğe dair umutları diri tutmaya yarayan bir imgeden ibarettir. İyiliği gerçekleştirmek ise hakikatin pütürlü yüzünde yol alan ve hiçbir zaman bir imge kadar kusursuz ve saf olmamış-olamayacak Batman'lere düşer. Taşlanacak, kovalanacak olan yetenekli idealistlere... Nitekim Batman bir kahraman değildir. Teğmen Gordon onu şu sözlerle tanımlar: " Suskun bir nöbetçi... Dikkatli bir koruma... Bir şövalye..."

Tekrar görüşünceye dek, yeni zırhlar ve aygıtlar, tam tekmil apartlar yapmak üzere, teknolojik inine çekilmiş vaziyette...

Not: Geçtiğimiz haftanın sinema eleştirisine konu ettiğim çete ile filmin ismi aynıydı: Yalnız Kalpler. Yazıda filmin de bu ismi taşıdığını belirtmeyi unutmuşum. Dalgınlığımdan ötürü özür diliyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Muhafazakârlığın fiyatı

Nihal B. Karaca 2008.08.07

İşler ne zaman yolunda gitmese, siyasilerden 'olanların ekonomiyi zor duruma sokacağı' uyarısı gelir. Bu bir cins akıllı olun tavsiyesidir. 'Siz siz olun, sonuçta en önemli şeyin cebiniz olduğu gerçeğini aklınızdan çıkarmayın'.

James Steuart bu basit uyarının arkasındaki kuramı son derece iyi özetlemişti: 'Karmaşık modern ekonomi sistemi (yani çıkarlar) doğası gereği despotluğun akılsızlığına karşı icat edilmiş en etkili dizgindir'.*

Bu bağlamda siyasi açıdan insan hakları, demokrasi gibi argümanların müseccel markası olan AB fikrini dolaşıma sokma işini, iktisadi açıdan ise kapitalizmin beklentilerini iyi karşılayan bir ekonomi politikasını savunanın muhafazakârlar ve onun siyasi karşılığı olan AK Parti olmasında şaşırtıcı olan bir şey yoktu. İki nedenle: 1) Dünya, kapitalizmin tartışılmaz bir zafer elde ettiği noktasında adeta uzlaşmıştı. 2) İnsanın doğası 'çıkar' peşinde koşmaya yatkındı. İçindeki despotu, çıkarları adına göz ardı edebilirdi. Renginizden, inancınızdan ya da görünüşünüzden dolayı kovalandığınız bir anda, durup bir çuval para saçtığınızda, sizi kovalayanlara ilgilenecek başka bir mesele vermiş olurdunuz. Çıkarlar karşıtlarınızın ve yandaşlarınızın mutabakat ettiği alanları genişletmeye de yarayabilirdi üstelik.

Peki ahlaki açıdan en iyi ihtimalle 'göz yumulan' bir faaliyet olması gereken ticaret, bankacılık ve para kazanmaya ilişkin çabaları, mütedeyyin muhafazakâr bir altyapıya uygun hale getirmek nasıl mümkün olacaktı?

Peygamberi 'bir devenin iğne deliğinden geçmesi, bir zenginin cennete girmesinden kolaydır' diyen Hristiyanlar nasıl başardıysa öyle.. 'Zamanı satamazsınız, zaman Tanrı'ya aittir. Faiz ise düpedüz zamanı satmaktır.' diyen bir kilisenin etkisini yavaşça bertaraf eden Hristiyan Batılıların kapitalizme yol veriş, para kazanmayı 'ilahi dürtü' haline getirişi birdenbire olmamıştı. Hristiyanlar şehvet, açgözlülük, ihtiras gibi yıkıcı tutkuları faydalı çıkarlara dönüştürebilme arayışının açtığı mecradan kapitalizme vardılar. Montesquieu'deki 'Görünmez el' fikrinin, yani herkes kendi şahsi çıkarı için çabalarsa gizli bir gücün bu çabaları toplumsal yarara dönüştüreceği düşüncesinin, aslında parasal kazanç çabasından çok, 'onur kazanma' çabası için geliştirildiğini biliyor muydunuz? Ondan kısa bir zaman sonra Hume zevk düşkünlüğü gibi faydasız bir tutkuyu, zenginlik düşkünlüğü gibi günah olan ama herkes için faydalı olabilecek bir çıkar ile dizginlemek gerektiğini, ikincisinin hiç değilse ilerleme sağlayabileceğini savundu.** Sonrası malum.

21. yy.da şimdi, benzeri bir denklemin dindar muhafazakârlar tarafından kurgulandığını ve işlerlik kazandığını görmezden gelemeyiz. Bir yanda laikçi reflekslerin gerilim yaratma 'tutkusuna' karşılık liberal paketin içerdiği teskin edici 'çıkarların' lanse edilmesiyle elde edilen siyasi başarı. Diğer yanda zararlı tutkuların kaynağı olarak görülen kadını 'evinin kadını olmak ve onurlu bir hayat sürmek' çıkarına yönlendirerek dizginlerken, erkek için ticari başarının saygıya layık bulunduğu bir gündelik hayat tasavvuru.

Söz konusu kurguda dinin dünyayı değiştirme iddiasının nasıl evcilleştirildiği son derece açık. Çünkü dinden farklı olarak muhafazakârlık artık değiştirilmesi istenmeyen bir dünyayla, küçük korunaklı bölgelerin yaşayakalması karşılığında pazarlığa girişmekten başka bir şey değil. Muhafazakârlık, mü'minlerin eşitsizlikleri derinleştiren, yerküreyi tahrip eden, yoksul ülkeleri talan eden küresel güçleri ve hayatın serbest piyasa sistemine entegre oluşunu hazmetmesinin kefareti olagelmıştır. 'Neyi muhafaza ediyoruz?' sorusuna ise 'aile değerleri' ve 'mahallenin namusu' dışında verecek bir cevabı kalmamıştır muhafazakârlığın.

Dini inancına ilişkin talepleri sistem tarafından bastırılan ve dönüşerek 'yerel despotlara karşı durmanın yolu evrensel ölçekte banka hesaplarına sahip olmaktır' noktasına gelen bir stratejinin de önünde sonunda evrensel despotlara toslayacağını öngörebiliriz.

(*)'Siyasal İktisadın İlkelerine Bakış' adlı kitabında

(**)Daha ayrıntılı bilgi için bkz. A. Hirschmann/ Tutkular ve Çıkarlar/Metis yay.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Biri bu hatibi durdursun!

Nihal B. Karaca 2008.08.14

'Eskiden her şey güzeldi, modern zamanlar kaka'cılardan değilim. Ama sayın okur, bazı şeyler var ki, sahiden eskiden daha güzelmış. Düşünler mesela. Birleştiren, kaynaştıran, evlilik çağı gelmiş diğer gençlerin de tanışmasına vesile olan, gençleri evliliğe özendiren, yaşlıları hayatlarının baharı ile yüzleştirip tatlı tatlı ölüme hazırlayan, çocukları şekerlemeye, tatlıya, gazozla boğan, eğlenmenin 'dağıtmak' anlamına gelmediği, günün mutlu bir gün gibi hitama erdiği düşünler, sahiden eskide kalmış.

Hayat tarzını sadece modernitenin referanslarına göre belirleyen insanlar için düşün ve eğlenceyi yan yana getirebilmek bir sorun teşkil etmiyor. Referansı din olan insanlar açısından ise düşün, sarpa sarmış durumda. Yüzyıllardır Müslüman bir toplumuz, ama maalesef Müslümanlar olarak düşünlerin en tatsız geçtiği dönemi idrak ediyoruz. Dindar, muhafazakâr çiftlerin düşünlerinin Kur'an-ı Kerim'den sûreler, ilâhiler ve ağzı iyi laf yapan bir hatibin 'günün anlam ve önemine' ilişkin konuşmalarıyla derûni bir hale getirilmesi kuşkusuz anlamlı bir faaliyet. Fakat bu silsileyi takiben çalınan müziklerin 'en acıklı' halk türkülerinden seçilmesi ve çağrılan hatiplerin düşün evini ölü evine dönüştürme gayretleri anlamsızlık bakımından teşrihe muhtaçlar...

'Düşün konuşmacıları'nın yaptığı konuşmalar 80'li yıllardan bu yana neredeyse hiç değişmedi, gelin ve damada kabaca 'çoğalmalarını' emreden ve evliliklerinin Müslüman camia için damızlık bir önemi haiz olduğunun deklarasyonu ile açılıyor. Bekle ki, bu çoğalma emri İbn-i Hazm'dan vs. yapılacak aşkî meşkî alıntılarla estetize edilsin. Çok beklersin. O dakika koşarak uzaklaşmazsınız, Çeçenistan'da, Filistin'de acı çeken Müslüman kardeşlerinizin dertlerinin ayrıntılı bir dökümü ile karşılaşıyorsunuz. Benim ilk gençlik yıllarımda listeye Moro, Eritre, Somali ve Afganistan da dahildi. Yeni düşün konuşmalarının acı listesindeki eksilme bu bakımdan dikkat çekici. Fakat bu durum güncelleme sorunu olmadığı anlamına gelmiyor, hâlâ Yugoslavya diyenler var, yuh demek istiyorum.

Siz sayın düşün merasimlerinde uzun ve bezdirici konuşmalar yapmaktan haz alan hatipler! İnsanlar bombalar altında bile evleniyor iken, evlilik, 'hayatın her şeye rağmen devam ettiğinin' hoş bir göstergesi iken, bu yaptığınız hiç de hoş olmuyor. Mantık evliliği yapan ya da görücü usulü ile evlendirilmekte olan, dolayısıyla birbirlerinden hoşlanıp hoşlanmadıkları bile kesin olmayan çiftler için gerekli olan yakınlaşma temasını darmadağın etmiş oluyorsunuz, bir.

Aşk evliliği yapmakta olan ve birbirine deliler gibi tutkun olan gençleri o akşam gerçekleştirecekleri etkinlikten dolayı suçluluk duygusuna gark etmeye çalışıyorsunuz ki bu hiç insani değil, iki. Mantık kurallarıyla belirlediği seçeneklerden birine âşık olarak, aynı anda hem mantık hem aşk evliliği yapmayı garantilemiş; kurnaz mı kurnaz, uyanık mı uyanık 'indigo' çiftlere madara oluyorsunuz, üç. Ümmet bilincine yeterince uyanmış konuklar açısından yaptığınız tereciye tere satmak olurken, hasbelkader konuklar arasında bulunan kalbi temiz laik teyzelerle, Cumhuriyet gazetesi okuyan amcaları fena halde ürkütüyorsunuz, dört. Dahası, Çeçenistan, Filistin derken konuyu mücahitliğe getirmeniz de tatsız. Ya ulus devlet gerçekliğinden, ya da bu devletlerin iyi korunan sınırlarını geçip yardıma koşmanın ancak bir 'Sam Amca' manipülasyonu/desteği ile mümkün olduğu gerçeğinden habersizsiniz, bunun da bir vebali var, beş. Düşün konuşmacılarından ricam şudur: Lütfen yaptığınız konuşmalar kısa olsun, mücadele değil muhabbet içersin. Saygılarımla...

Not: 'Muhafazakârlığın fiyatı' başlıklı yazımda geçen 'Montesquieu'deki 'görünmez el' fikri ...' ifadesi, kavramın Adam Smith'e ait olduğu gerekçesiyle birtakım düzeltme girişimlerine konu oldu. Ben yazımın dip not kısmında da belirttiğim şekilde söz konusu alıntıyı Hirschmann'dan yaptım ve onun aktarımını baz aldım. Bkz. A. Hirschmann 'Tutkular ve Çıkarlar', sayfa 32.

'İslamcı'

Nihal B. Karaca 2008.08.19

Bazı konuları dile tercüme ediş şeklimiz, ya da nasıl adlandırdığımız hayati düzeyde önem taşır. Buna rağmen, zamanla ya yorulur ya bıkarız ve yaydığı imajın kullanışsızlığından bahisle kavramı ifade eden kelimeyi terk eder, hatta ayıp saymaya başlarız.

Bu terk edişle son derece politik bir tercih yapmış oluruz. 'İslamcı' kavramının tu-kaka edilmesinden sonra bir kelime olarak da hayatımızdan çıkmaya başlaması gibi.

İslamcı kelimesinin sokaktaki insan nezdinde değersizleştirilmesi, İslam kavramının kutsallığı, onun simitçi, kahveci, gazozcu der gibi, bir satıcıyı ima eder gibi, -ci -cı eki alamayacağı mazeretiyle vuku bulmuştu. Atatürk-çü, Hegel-ci, Platon-cu, eşitlik-çi, tarih-çi Hukuk Okulu gibi kelimelerdeki eklerin, kelimelerin ait olduğu kavramları, şeyleri küçük düşürmediği ve rencide de etmediği bir vakıydı oysa. Adam olana 'ben Müslüman'ım' demek yeter denilmekteydi. Teolojik tartışmalarda ve felsefi bağlamda hemen hiçbir şeye gereksinim duymayabilecek kadar kesif bir manaya tekabül eden 'Müslüman' kelimesi, çok geniş ve çok çeşitli eğilimler, anlayışlar üzere yaşayan bir kitleyi, bir toplumu siyasi ve kültürel açıdan çözümlemeye ve anlamaya çalışırken yetersizdi. Her Müslüman İslamcı değildi ve her İslamcı dindar değildi sözgelimi. Dahası bu dinin en temel hükümleriyle çatışma içinde olanlar bile 'Elhamdülillah biz de Müslüman'ız' diye başlamaktaydılar söze.

İslamcılık modernizmin ideolojisine, mevcut modern siyasi ve sosyal yapıları, İslam'ın referanslarıyla bakmanın, eleştirmenin, bunlara alternatif modeller üretmenin/önermenin adıydı. İslamcı, iyi bir dindar, aynı zamanda bir muhafazakâr nitelikleri haiz biri olabildiği gibi olmayabilirdi de. Müslüman kelimesinin baskın unsuru kelime-i şehadet getirmiş ve İslam'dan neyi anlamışsa, ne kadarını öğrenmişse o hal üzere yaşamaya koyulmuş olan herkesi, dindar kelimesinin baskın unsuru ibadetlerine dikkat eden, Müslümanlığın gereği olan iman etme ve Allah'a teslim olma edimlerinin içini doldurmaya çalışan herkesi, muhafazakâr kelimesinin baskın unsuru dinin ziyadesiyle geleneksel örüntülerini korumaya çalışan herkesi, 'İslamcı' kelimesinin baskın unsuru ise İslam'ın sömürgeciliğe, kapitalizme, eşitsizliğe itiraz eden bir beşeri sistem getirdiğini söyleyen, bir siyasi politik sistemin İslam'ın beşeri özüne tekabül etmesi için neleri kavraması gerektiği üzerine kafa yoran adamı ima ederdi. İslamcı, dinin toplumbilim ve siyaset bilimle olan kesişme ve ayrışma noktalarında düşünmeye dönük bir gayretin öznesi idi. İlk üç adlandırma halen hayatiyetini korurken İslam-cı'ya, -bu adamı niteleyen, onu motive eden unsurlara- ihtiyaç kalktı mı ki, adamı ifade eden kelime listeden silindi?

Hayır, ihtiyaç halihazırda resmi çizilecek kadar net. Tam da bu nedenle küresel sermaye artı devletlerden oluşan çokuluslu topluluk, bu ihtiyacın ağzına bir parmak bal çalıp itirazı uysallaştırmak, piyasa ekonomisinin yarattığı eşitsizlikleri mesele etmeyecek bir modele, 'ılımlı İslam' adını verdikleri bir projeye fit oluyor. Siyasal İslam'ın sonu vs. gibi tezlerle, 11 Eylül faciasından elde ettiği fırsatlarla marjinalize ettiği 'İslamcılık'ın üzerini çizip, yerine 'ılımlı İslam'ı dolaşıma sokuyor. İslam-cılık, İslam ile nitelenen bir düşünce tarzını ifade eder iken, ılımlı İslam, 'ılımlı' sıfatı ile 'İslam'ı niteleme girişimidir; aradaki farkın vahametini dilbilgisi üzerinden giderek dahi kavrayabiliriz.

Birileri 'ılımlı İslam' dedi diye, İslam bu nitelemeyi alır mı peki? Almaz. İslam, ne olduğu ve ne olmadığı gayet açık, kendisi hakkında bilgi veren bir kelime olması itibarıyla başına sıfat getirilemeyecek bir 'dolu gösteren'dir. Sert bir Müslüman, yumuşak huylu bir Müslüman, yoksul bir Müslüman, zengin bir Müslüman, inatçı bir Müslüman, dindar bir Müslüman ve hatta günahkâr bir Müslüman olur; ama günahkar İslam nasıl olamaz ise,

dindar İslam kulağa ne kadar abuk geliyor ise, sert İslam, yoğunşmalı İslam, ılımlı İslam da olabilemez. 'İslamcı'yı değersizleştirmek için geliştirilmiş bir ataktır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran rejimi ve 'recm' şerhi...

Nihal B. Karaca 2008.08.21

İran önemi giderek artan bir ülke ve bu önem Ahmedinejad'ın ziyaretiyle yeniden gündemde. Ziyaret sonlanalı epey oluyor, ama hâlâ Ahmedinejad ve onun İran'ı tartışılıyor.

Ahmedinejad bölgenin değişen dengelerini ve karışan Ortadoğu'yu bile ülkesine irtifa temin eden etmenlere dönüştürebilecek, bu kaosu uluslararası kamuoyuna İran'ın ne kadar iddialı bir ülke olduğunu hatırlatma fırsatına tahvil edecek kadar zeki bir politikacı. Ortadoğu'da bir İsrail fikrine açıktan itiraz etmeleri bile malumun ilamı ötesinde, eteğindeki taşı, ağzındaki baklayı 'açık açık' döken, siyasetin dil oyunlarında oyalanmayı gereksiz bulan, yalın bir profil sağlıyor kendisine. Siyaset yapmayan siyasetçinin siyaset yaptığı anlar çoğunlukta kuşkusuz. Nükleer enerji meselesinin nükleer silaha dönebileceğinin an meselesi olduğunu, hatta bu silahların rotasının neresi olduğunu, gayet tabii herkes biliyor. Ama İran, bu çalışmaların bir kasdı mahsusa içermediğini kanıtlamaya çalışırken de son derece Batılı bir siyasi argüman üreterek çıtayı yükseltiyor: İran sadece nükleer enerji üzerinde çalışmıyor, nano teknoloji ve bio teknolojide de hatırı sayılır başarılarla imza atmış durumda, diyor ve 'neden ille de nükleer enerji efemim, var bir bit yeniği!' diyenler de almış oluyor ağzının payını. Anti emperyalizmi bir kültür ve direniş tarzı haline getirmiş olan İran, bu siyaseti hem hamasi hem de akademik düzeyde yönetmeyi çok iyi başarıyor. Cuma namazı çıkışları halk tesbihat yerine slogan atarken, Güney Amerika'nın yükselen solu ile dayanışma ve işbirliği devlet nezdinde gerçekleşen konferans ve buluşmalarla taçlandırılıyor.

Gelgelelim, İran ile iyi ilişkiler kurmak önemli, diyenlerin aynı zamanda bir 'rejim' şerhi koymaları çok da haksız değil. Çünkü son derece tekinsiz şeyler de oluyor. Hatemi döneminde hiç olmadığı kadar çok recm cezası veriliyor Ahmedinejad'ın İran'ında ve çoğunlukla da kadınlara. Zina dediğin tek başına yapılabilmemiş gibi. Daha feci olanı ise bu kadınların en katı şeriat hükümlerinin bile şart saydığı koşullar oluşmadan recm edilebiliyor olması.

Duyumlarım bir yana, size yaşadığım anekdotu aktarayım. İki yıl önce yazarlardan oluşan bir grupla gerçekleştirdiğim İran ziyaretinde, bizi devlet nezdinde ağırlayan üniversite mezunu, dil bilen, dünyayı gezen karşılama heyetinin üyelerinin bile, bu cezanın Kur'an'da yer almadığını, Peygamberimiz'in bu cezayı sadece iki kez, o da tarafların ısrarları yüzünden uygulamak zorunda kaldığını ve recm cezası için söz konusu zina eyleminin dört şahit tarafından görülmüş olması gerektiğini bilmediğine bizzat şahit oldum. Bu konu hiçbir art niyet gözetmeden 'dört şahidi nasıl denklyorsunuz da, bu ceza uygulanabilir oluyor?' diye sordüğümüz an, karşılaştığımız cevapla netliğe kavuşmuştu. Şaşıarak 'Dört şahit gerekliliği mi, öyle bir şarta uyulacak olsa, kimse zinadan ceza alamaz ki..' dediler. 'İşin esprisi orada zaten, zina, cinsel ilişkinin dört şahidin göreceği şekilde, yani handiyse kamuya açık bir alanda gerçekleşmesi halinde cezaya çarptırılır, amaç da hem nesebin korunması hem de kamu ahlakıdır.' dedik. Ama yepyeni ve hiç duymadıkları bir şey söylüyormuşuz gibi karşılandık.

Felsefede, sanatta bu kadar mesafe kaydeden bir rejimin fıkıhta nasıl bu kadar geri kaldığı konusunun en akla yakın gelen açıklaması fıkıh ilminin kaynağının çoğunlukla hadisler olması. Lakin Şiiiler bazı ravilerin , sözgelimi Hz. Aişe'nin rivayetlerine 'aldırmadıkları' için ip kopuyor. Hz. Aişe'siz bir hadis ilmi, hadis ilmi olmayan bir fıkıh ilmi, fıkıh ilmine vakıf olamayan bir 'İslam rejimi', İslami olabilir mi?

Ezcümle, İran'a yaklaşalım ve ilişkilerimizi iyi turalım demek için hiper İslamcı olmak nasıl gerekmiyorsa, Türkiye çıkarlarını iyi öngörebilmek bile bu stratejiyi önermeye yetiyorsa, İran'ın rejimine karşı olmak için de laisizm saplantılı bir hiper Kemalist olmak gerekmiyor. Zulmetmeyen bir İslam anlayışına sahip olmak, İran rejimine mesafe almanızı gerektirecek testleri hemen tutuşturuyor elinize.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ramazan onarımı

Nihal B. Karaca 2008.09.03

Eski Ramazanlar denilir, her Ramazan'da bu klişenin davulunu dövmeye azmedenler çıkar, ama, dikkat buyurduğunuzda göreceğiniz üzere, gerçekte, bir 60-70 sene öncesine oranla çok daha güzel geliyor Ramazan.

'Güzel'den kastım görkemi değil, sofrası, cümbüşü, alayışı değil. Güzelden kastım giderek daha dolu gelmesi, getirdiğine olan sevgimizin, özlemimizin azalmaması, giderek artması. Yanlış anlaşılmasın, daha iyi Müslümanlar olduk, İslam'ı daha iyi yaşıyoruz da, Ramazan'ın hakkını vermeye ilişkin idrakimiz arttı gibi bir şey söylemiyorum. Kimse adına konuşmak istemem, ama kendimi kemalat seyrinde yıldan yıla mesafe kat edebilmiş bir mü'min gibi görmüyorum. Ama gerek kendimde, gerekse çevremde hissettiğim bir şey var: İyi ki varsın Ramazan, duygusu. Ya bu yıl gelmeyiverseydin, naapardık, nasıl ortada kalırdık duygusu.

Ramazan, hiç seğırtmeden, her yıl geliyor. Onu karşılama şekillerimiz değişiyor; mürailiğin dozu kaçıyor, yetimi ve yoksulu her zamankinden daha fazla gözetmemiz gerekirken işi eğlenceye döküyor, kibarlığından ses edemeyen Ramazan'ı gücendiriyoruz. Ama değiştiriyor bizi; çabalarımızdaki taklit, yerini hakikate bırakmak, pes etmek zorunda kalıyor; ihlasın bir anlık parıldaması bile kırabiliyor nefsin gururunu, bir bakıyorsun el yükseltiyor merhamet... Bunları hissedebildik diye, hemence iyi insanlar olmuyoruz belki, ama 'iyi' bir insanın ne olması gerektiğine ilişkin her şeyi yeniden hatırlıyoruz.

Ramazan ve orucun, onunla pek alakadar olmayan insanlarda bile tuhaf bir mutluluğa neden olduğunun farkında mısınız? Mütedeyyin insanlar için bu mutluluk ilk elden onun anlamıyla ilintili, rahmet kapılarının bütün bir ay açık olmasıyla. Bir arınma, bağışlanma imkanı, zor bir ibadeti yerine getirmekten kaynaklanan gönenç gibi türlü türlü manayı içkin. Ancak ilginç bir şey daha var. Ramazan'ın sadece oruç tutan ya da kalben müsterih inançlı kişiler üzerinde değil; dinden diyanetten hazzetmeyenler, İslam denilince yüzü bir hoş olanlar, başörtüsü denilince anasına küfretmiş gibi yapanlar, kadın dövenler, kul hakkına otobandan girenler ya da kul hakkına girmiş oldukları anlaşılmasın diye yolları çevirenler, malzemedan çalanlar ve hatta kamuoyunda 'it' 'puşt' diye nitelendirilenler ile bu tıynette olup da henüz bunu bilmeyenler üzerinde de değişen derecelerde bir gücü, bir kavrama, hüznlendirme ve sersemletme etkisi var.

Çünkü ibadetin kolektif icrasının kolektif şuurda işaret ettiği bir yer var. Çünkü gerçekte, cami önüne bırakıldığını ve evlat edinildiğini sonradan öğrenen çocuklar gibiyiz.

Güven duygusu tarumar.

Hemen herkesin, imsak vakti verdiği bir sözü, akşama kadar tutabilen bir organizmanın parçası olmaya ihtiyacı var. Yaptığı bir tercihin sonuçlarına bu kadarlık bile olsa katılabilen ve katlanabilen, eylemlerinin anlamını kavrayabilen ve sorumluluğunu alabilen bir insanlığın hâlâ hayatta olduğuna inanma arzusu içindeyiz.

'İnsanlara yaklaştıkça insanlığa olan sevgim azalıyor' demişti Karamazof Kardeşler'in kahramanı. Bize acı çektiren, güven duygumuzu alaşağı eden, maddi ve manevi yatırımlarımızı boşa çıkartan, hoşgörümüzü hunharca kullanan, zulmeden ve zulmünü tamir edeceği yerde dönüp tekrar zulmeden bu insanlığın yine de ve hiç değilse bir sözünü tutabiliyor oluşunu, bir sözünün altını doldurabiliyor oluşunu görmeye ihtiyacımız var. O insanlığı her şeye rağmen sevmeye ihtiyacımız var. Ondan ümidi kesmeme gibi bir borcumuz var.

En anlamlı karşılaşmaların en şaşırtıcı dönemliklerle kardeş olduğu, en sağlam konsensusların akşamdan sabaha bozulduğu, 24 saat içinde çözülemeyecek hiçbir mutabakatın kalmadığı bir dönemde sahurdan iftara kadar sürebilen bir yiğitliğe, evet, ihtiyacımız var.

İnsanlara sabahtan akşama aç ve susuz kalmalarını emreden Allah, kendi sözüne riayet edenleri 'Rahim' sıfatıyla onurlandıracağını vaat ederken, 'Rahman' sıfatıyla kendi yolunda olan olmayan/ inanan-inanmayan, iyi kötü herkese rahmet ediyor; insanlığın insanlığa 'güven duyabilme' potansiyelini tamir ve tadil ediyor. Bir 'nun'un hatırına, insanlığı insanlıktan soğutmuş olanlar da nasipleniyor bu onarımdan. Bir gün gelmeyiversen, bu insanlık naapar, hiç bilemiyorum Ramazan.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Senin biatın benim biatımı döver

Nihal B. Karaca 2008.09.10

Gönül isterdi ki gazeteler sadece gazete, televizyonlar sadece televizyon olsun. O zaman Aydın Doğan'ın 'başbakan kusura bakmasın, biz biat etmeyiz, biat kültüründen gelmiyoruz' sözlerinin bir anlamı olabilirdi.

'Biz bağımsız bi' medya grubuyuz' ifadesi bugün pek naif kaçıyor. Çünkü Türkiye'nin küresel sermayeye eklemlenmesi büyük medya gruplarının 'meydana getirilme' ve bu grupların, içinde hem devletlerin hem de ulusötesi sermaye gruplarının bulunduğu bir tür imparatorluğa bağımlı kılınması sürecini de kapsıyordu. Daha dün Mr. Anderson kod adlı Citibank yetkilisinin Pamukbank'ı çökertmek için kimlerle nasıl ilişkiler kurduğu, Veli Dural kod adlı Doğan Grubu yetkilisinin iyi kötü tamamı yerel/millî olan bir sermaye grubunun yok edilmesindeki rolü konuşuluyordu. Ne bağımsızlığı? Ya da neye oranla bağımsız ve nelerden bağımsız? Millî sermayenin bu ülke için teşkil ettiği anlamdan bağımsız mesela. Seçilmişlerin iradesine saygı duyma sorumluluğundan bağımsız.

İnsan merak ediyor; bir yayın grubunun her iktidarla gelişmesi, her iktidara söz geçirmesi, ürkütücü biçimde zaman içinde sadece ve sadece büyümesi ve hâlâ bağımsız kalabilmesi ne kadar mümkün? İnsanın aklına geliyor, yerli iktidarla 'bana iyiysen, iyiyim' tarzında süper bağımsız ilişkiler içinde olunabilmesi için, ne tür bir bağlar içinde olmalıdır bir 'bağımsız medya' grubu, hangi güç ve ulusal/ulusötesi birim ve kurumlara 'biat' edilmiş olunmalıdır acaba? Bağımsız medya iddiasını 'para' sözcüğünün dekoderiyle okuduğumuzda karşımıza başka bir biat türü çıkmaz mı? 'Benim şerefim develerimin sırtında' diyen Ebu Süfyan misali, menfaat eksenli bir biat türünün kişiyi/grubu/kurumu daha mobil kıldığı kesin de, bunun adını 'bağımsızlık' koymak ayıp olmaz mı?

Ne acıdır ki kralcılar yüzünden kral naif duruma düşüyor; Aydın Doğan bağımsızlığın ne anlama geldiğini ya da gelmediğini biliyordur kuşkusuz ama sahibine itaat etmekte aşırı giden gazete sorumluları tarafından tarafsız

gazeteler çıkardığına 'inandırılmış' olması, hazin bir hava oluşmasına neden oluyor. Aydın Doğan bir siyasi parti başkanı olmadığını dolayısıyla başbakanın rakibi olmadığını, kendisine cephe alınmış olmasının anlamsızlığını vurguluyor yaptığı açıklamalarda. Bu savunma da anlamlı olabilirdi; siyasi parti olmadığı çok açık olan bir medya grubunun bilhassa amiral gemisini bir parti gibi, bir siyasi hasım gibi konumlandırması söz konusu olmasaydı... Şahsi meseleler ve holding menfaatleri; memleket davası, laikliğin ve cumhuriyetin bekâsı, mahalle baskısı gibi kâh siyasi kâh sosyolojik başlıklarla ambalajlanıp korku, öfke ve hatta 'darbe beklentisi' yaratmak üzere kitlelerin üstüne boca edilmeseydi.

Gelgelelim şöyle mevzular da var. Çalışma Bakanı Çelik'in Tuzla'daki ölümler konusunda Çalışma-ma Bakanı gibi görünmeyi bile göze alarak, çaresizliği 'Tuzla kapatılsın' gibi önerilerle ortaya koymasına alıştık; Ertuğrul Günay'ın Edirne'deki bir etkinliği yeterince iyi takip edemeyen TRT muhabirini 'Siz ne iş yapıyorsunuz?' diye azarlayabilmesine alıştık; Babacan'ın yurtdışındaki toplantılarda bazı realiteleri o pozisyonda olmasına 'rağmen' dile getirebiliyor olmasına alıştık. Velhasıl tüm bu 'iktidar olduk ama muktedir olmadık' sitemkârlığına, devletin kendi kendinden yakınmasına ve seçilmişlerin gücünün sınırlılığına göndermelerde bulunan her türden teşhire alıştık, hatta bazen Türk siyasetinde eşi benzeri görülmemiş bir şeffaflığın izdüşümü saydık. Ama siyasetin dilinin bu kadar keskin ve hasmane bir tonlamaya evrilmesine, restleşmenin filtre görmemiş vechelerine, kamuoyu tarafından çoktandır bilinmekte olan Hilton kızgınlığının neden şimdi uç verdiğine ilişkin sorulara mesela, alışılabir miyiz? 'Türkiye Cumhuriyeti'nin koskoca Başbakanı'nın bir medya imparatoru ile bir araba dolusu iddia ve itham etrafında hizalanmasında 'halkın başbakanı' ön kabulünü de, 'dobra başbakan' yüceltimini de zorlayan bir şey var.

O şey ne derseniz, tanımlayamam. Yok, biatim izin vermediğinden değil, kan şekerim düşüyor, dahası yerim bitti..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Kutsaldan kaçış'ın en beyaz yolu

Nihal B. Karaca 2008.09.17

Pazartesi gecesi Fatih Altaylı'nın Teke Tek programını izledim. Tartışmacılar oturma sırasına göre, Zekeriya Beyaz, Abdülaziz Bayındır ve Murat Bardakçı idi.

Programda Zekeriya Beyaz'ın son günlerde ortaya attığı konuların halkta ne karşılık bulduğunu ölçmek maksadıyla yapılan bir 'Zekeriya Beyaz' anketinin sonuç grafiği de yer alıyordu. Sonuçta 'Zekeriya Beyaz'ın görüşlerini onaylamıyorum' diyenlerin oranı %61'i buldu. Onaylıyorum diyenlerin oranı %39'da kaldı. Beyaz'ın Fox TV'de yaptığı 'Kutsala Yolculuk' adlı programda sergilediği performanstan hepiniz haberdarsınızdır. Program moderatörü ve refiki olan hanım kızımızın Beyaz'dan fersah fersah uzun olması, programın Beyaz'ın fiziksel özelliklerini vurguluyan bir kompozisyona sahip olması nasıl tesadüf değilse, programın adının 'Kutsala Yolculuk' olması da aynı şekilde masum bir tercih değil.

Kutsal kelimesi kendine özgü bir dokunulmazlığı çağırıştırır; başından sonuna tartışmaya ve tartışma üslubuna şartlanmış bir dili 'kutsala yolculuk' adı altında tanımlamak, 'kutsal'ı bir tartışma enstrümanı ve nesnesi olarak kurgulamaktan, onu bırakın yaşamayı, inanılması dahi 'zor', son derece 'muğlak' bir şey olarak kodlamaktan başka bir anlama gelmez. Nitekim Zekeriya Beyaz'lı Teke Tek'i bitirirken, Fatih Altaylı da aynı alt metni onaylıyor; mealen dinin çok tartışmalı bir alan olduğunu, birçok dinî konuda, kesin bir sonuç elde edemediğimizi tekrarlıyor. Kendisine 'az Müslüman' tanımını uygun görmesi de herhalde, böyle tartışmalı bir şeye 'mesafe' alma ihtiyacını hissetmesinden...

Kutsal'dan kaçışa mazeret bol. İslam'ın koyduğu bazı hudutlar vardır, dendiğinde 'aman tanrım, sen dogma diyorsun!' diye çılgınlık atanlar vardı bir dönem. Şimdi onların yerini, 'belli hudutlar dairesinde elbette tartışmalar olacaktır, çünkü bilgi eskir, tazelenmesi gerekir' denildiğinde sarfedilen 'ay ne tartışmalı, ne muğlak bir din' yakınmaları aldı, alıyor. Zekeriya Beyaz, bu yakınmayı sürekli kılma bağlamında, altın yumurtlayan bir tavuk adeta.

İnanmamak için mazereti olan, ama inanmadan da yapamayan bir kitleye bir şeyler söyleyen ilahiyatçı olarak kurgulanmıştı Beyaz. Belki kendisinin niyeti de iyiydi, dinin formel, ritüele dönük, zorlayıcı ve korkutucu yorumlarından ikrah getirmiş, din duygusundan 'soğumuş' kitleyi dindarlar safına katmak istiyordu. O, 'dinde bu yoktur, bu da yoktur' dedikçe, din ile limoni kitle de 'hah, boşu boşuna reddetmemişim bu hükümleri ben, dindar olmamışsam bir sebebi varmış, akıllı adammışım' diyerek kendi kendine duyduğu hayranlığı onardı, kendi kendine dair bir onay elde etmiş olurdu. Fakat zamanla o kadar karikatürize oldu ki, orijinal metinden o kadar uzaklaştı ki, Beyaz üzerinden kendini temize çekecek olanlar, şimdi Beyaz'ı, dine mesafe alabilmek için yeter derecede sebep sayıyor. Hakeza, vaktiyle dinden soğumasına gerekçe olarak hurafeleri, sert, kat'i, günümüz şartlarına uymayan, dogmatik bir din yorumunu gösterenler şimdi 'dinimiz de amma muğlakmış kardeşim' diye diye dinden soğuyor. Kolay soğuyan bünyeleri iklimlendirebilmek için orijinal metne müdahalede bulunmaktan kaçınmayan Zekeriya Beyaz, 'türban' karşıtı Murat Bardakçı'dan muhalefetin en hasını görüyor şimdi. Kur'an'da başörtüsünün olmadığını, cariyelere ilişkin örtünmeme serbestliğini delil göstererek kanıtlamaya çalışan Beyaz.

Nitekim bu haftanın en 'flash' cümlesi Bardakçı'nın 'Ne yani, Cote D'azur'daki üstsüzler Maliki mi?' cümlesi olsun diyorum ben. Sadece Bardakçı değil, son günlerde hemen her normal vicdan Beyaz'ın 'çıplaklığa övgü' şeklinde özetleyebileceğimiz örtünme algısı karşısında itiraz etmek zorunda hissediyor kendisini. Çünkü tek başına kaldığında her insan Yaratıcı'nın muradının aklımıza galebe çalan bir zaviyede olduğunu seziyor. Dini kendimize hizmet eden bir unsur, kültürel ve işlevsel bir öge gibi alımlamaya yatkın bir hal içinde yaşayıp giderken bile hizmetçi bir tanrı tasavvurunu reddediyor vicdanımız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ama biz devletten kaçıyorduk...

Nihal B. Karaca 2008.09.24

Acı ama gerçek: Büyük prodüksiyonlu hayırseverlik işlerinin önemli bir kısmı meşru mutabakatların dışına çıkarak, en hafifiyle etrafından dolaşarak mümkün hale gelir. Bu acı gerçeği 'cehenneme giden yollar iyi niyet taşlarıyla döşelidir' ile dengelemezseniz, durumun kontrolden çıkması an meselesi olur.

Ne tuhaftır ki, söz konusu kontrolden çıkış da çoğunlukla hayırseverin yönlendirmesi ile olur. Bugün, 'Yoksa kandırıldık mı?' diye mahzun olan kimselerdir çoğunlukla yardım organizasyonlarını haydutluğun raconuna vâkıf olmaya yönelten. Aksi ihtimalde, en büyük hayduda, devlete sürgit haraç vermen gerekir, şu bankaya komisyon, buraya kesinti. Oysa yardım verenler, verdikleri paranın hiçbir eksilmeye maruz kalmadan direkt yardım alacak kişiye, yoksula ulaşmasını isterler.

Diyeceğim o ki, yardım paralarının, elden para çekmelerle, bavullarla, sırt çantalarıyla taşınması Kemal Kılıçdaroğlu'nun sandığı kadar ilginç bir şey değildir. 'Bavullarla para taşımışlar' köpürtmesi, 80'li, 90'lı yıllar

boyunca Bosna'ya, Afganistan'a, Çeçenistan'a, deprem bölgelerine yapılan yardım çabalarının bir şekilde içinde olan cemiyete/cemaate/mütedeyyin kitleye tuhaf gelmez.

O kitle, modern ulus devletin 'kurban derilerini THK'ya vereceksin' baskısı altında, başörtülü eşini ve namazını sakladığı gibi, hayrını hasenatını da gizli saklı yapmak durumunda kalmış olan bir neslin çocuklarından oluşur. Camianın 'hayır-hasenat' öyküsü 'sivil itaatsizlik' çalışmalarına konu olacak denli velûddur. Ne büyük miktarda paralar, ne çelimsiz insanların omuzuna yüklenip binlerce kilometre öteye gönderilmişti de, kimsenin aklına en ufak bir şüphe düşmemişti. Kelle koltukta yardım ulaştıran kişiler sağ dönsün, kâfiydi. Kimsenin aklına makbuz, alındı-ulaştı belgesi sormak gelmezdi. İnsanların güven ilişkisini zedeleyecek sınıfsal göstergeler, ani zenginleşmelerle oluşan şüphe bulutları oluşmamıştı henüz; Renault'ya binen biri, bir gün aniden Volvo'ya geçiş yapmıyordu mesela. Güven konusunda yekdiğerini devlete ve onun gözetimine oranla daha emniyetli buluyor olmamızın bir sebebi vardı: 'Devlet, kimliğini dinî aidiyet üzerinden kuran vatandaşını karşısına almıştır, onun madden ve manen bir avantaj sahibi olmasına, yardıma ihtiyacı olanlara iyilik yapmaktan kaynaklanan bir moral üstünlük avantajına bile izin verecek değildir, bunu engellemeye çalışır' bilgisinin yarattığı bir halet-i ruhiye. On kişi bir araya gelip namaz kılsa sorun olabiliyor, 'dinî ayin yaparken yakalandılar' diye haberler çıkabiliyordu zira; işin içinde 'para' olduğunda ne yapmazdı ki bu sistem? Bu devlet?

Yardım faaliyetlerinin profesyonelleşmesi de peyderpey oldu; daha çok imkân, daha iyi bir network. Yardımların etkin dağılımı sağlandı, Deniz Feneri ismi öne çıktı, parayla ölçülemeyecek değerdeki işlerin, yoksun bir yüzü güldürebilmenin markası oldu. Fakat işin özüne güzellik veren amatör ruh, bir Türk hastalığı olan evrak soğukluğuna, belge düzenleme, kayıt tutma özüne eşlik edince arıza çıktı. Muhtemeldir ki bünyesine sızan Ali Cengiz'lere direnecek malî disiplinden yoksundu. Dahası 'evraka mugayirliğim vallahi tembellikten' diyebilme, 'ama biz devletten kaçıyorduk' mevzuunu dile getirme lüksü de yoktur konjonktür gereği. İç siyasetin itham edici ağızlarında elverişli bir malzemeye dönüşmüş olması; Alman mahkemesinin verdiği kararı, sanıkların suçlarını ikrar edişini, ortaya çıkan verileri önümüze koyup düşünmemize, 'neden bu noktaya gelindi'yi sorgulamaya engel değil, olmamalı.

Öte yandan meselenin uluslararası bir boyutu olduğu da kesin; bu davanın Avrupa'nın Türkiye ile ilişkilerindeki yeni ve sancılı bir döneme işaret ettiği, yahut sopaya bağlı havuç siyasetlerinden birinin eskortu olduğu hemen akla geliyor.

Ezcümle, iktidar aynı anda farklı yönlerden, değişik şiddetlerde esen rüzgârların tamamına mukavemet etmek durumunda.

Son olarak, gazete boykotu gibi yöntemlerin bu yolda bir fayda sağlamadığını düşündüğümü de belirtmek isterim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bayram kime geliyor?

Nihal B. Karaca 2008.10.01

'Nerede o eski bayramlar' faslına 'bırakın canım' diyerek mukavemet etmek istiyorum. Ama harbi, bayrammış onlar.

"Bayramın ilk gününe, bir çift kırmızı pabucu giyecek olmanın heyecanı ile uyanırdık" edebiyatına girmeyi, gıyıl gıyıl geçmişe övgü terennüm eylemeyi hiç istemiyorum.

Ama harbi vardı o kırmızı pabuçlar. Klişenin önde gideni, ille de baş ucuna, komodin üstüne, bir ihtimal yatak altına konulan... Doğumla beraber belleğe içnelenmiş halde gelirdi sanki; sözsüz ve sessiz, nesilden nesile aktarılmış, her 6-12 yaş grubu bayram kızının doğal hakkıymış gibi. Asude.

Şimdi sekiz yaşındaki oğlum, 'Kırmızı parlak topuklu ayakkabı giyen kadınlara güvenilmez değil mi anne?' diye soruyor. Çocuk kanallarında gösterilen ve bilmiş çocukların dünyayı filan kurtardığı bir Amerikan yapımından, nur topu gibi. Ayıkla pirincin taşını. Utana sıkıla 'öyle deme oğlum' diyecek oldum, 'Biliyorum senin de var; ama seninkiler bordo ve mat' dedi. Küçük kız çocuklarının bayramı oysa. Kırmızı pabuçlar. Ve yeni nesil muhayyilenin ya ahlak-çı, ya ahlak-sız tasavvurların hücumuyla gün be gün eriyen berraklığı. Nahoş...

Heidi'nin donu görünürdü ve biz bunu görmezdik; şimdinin bazı çocukları ise 'seksi' kelimesini çok erken öğreniyor, hatta kelimeyi birbirlerini övmek için 'sempatik ve şirin' anlamında kullanıyorlar. Sonra, birden bir şey oluyor. Dışarıda sürüp gitmekte olan bir hayatı, o hayatın kodlarını bilirlermiş gibi, insiyaki olarak 'tedbir' almaya başlıyorlar. Geleceğe gidip, büyük bir aydınlanma yaşayıp geri dönmüş gibi; kendi kendilerini geleceklerinden korur gibi. 'Saf ve temiz kalacağım' iddiası, saf ve temiz midir?

Oğlum mesela, bazı çizgi filmleri kendi kendine sansürlüyor, çizgi karakterlerin giyimlerini çok 'açık' bulduğu için. Kimse öğretmedi bunu ona. Prime time'daki kanlı canlı kadın karakterlerden çok daha yenilir yutulur kılıktaki animasyon karakterlerini 'izlemiyor' kendileri...

'Oğlum' dedim, 'yobazlığın lüzumu yok, o bir çizgi film'. 'Yobaz ne demek?' dedi. 'Dini konularda en abartılı ve aşırı yorumları benimseyene denir.' dedim. 'Dinin aşırısı yine de dindir, iyi bir şeydir.' dedi. 'Sorun şu ki...' dedim, ciddi bir şey süsü vererek başlayıp psikopata bağladığım her brifingimde yaptığım gibi: 'Bence açık saçık kızlara alışsan iyi olur.' 'Nedenmiş o?' dedi. 'Çok değil birkaç yıl sonra otobüse, metroya bineceksin, mini etekli bir kız gelip yanına oturacak, böyle gidersen kıza gak guk edeceksin, sinir bozacaksın. Eve 'oğlunuz mahalle baskısı uyguladı' şikâyetleri getirme bak. Bana bunlarla gelmeyin. Toplum senin gibiler yüzünden uzlaşmıyor.' dedim. Hiç tınmadı. Kolundaki saatten on tane uzaylı çıkarabilen haşarı ve edepli oğlan çocuğunun maceralarına daldı. 'Ben yüzde yüz Müslüman süper kahraman tasarlayacağımı!' diye zıpladı beş dakika sonra. Akli erdiği günden beri 'Neden Müslüman bir çizgi film karakteri yok?' diye düşünüp duruyor, 'Keloğlan'a karizmatik bir kostüm tasarlasam Batman kadar etkileyici olabilir mi?' diye dertlere karıyor.

Bayram çocuklara gelir derlerdi. Her şeyin az, her şeyin kararında olduğu yıllarda öyleydi. Artık, değil. Çocuklar, dolgun maaşlı delimsirek yetişkinlere benziyorlar. Ne yeni ayakkabı ekstra bir sevinç vaat ediyor; ne öpülen el adedince çoğalacak bayram harçlığının bir manası var. Her şeyleri var; hayat felsefeleri ve 'ahlak anlayışları' bile. Hedefler büyük; filmiydi, CD'siydi, oyunuydu, Nintendoo'ydu şuydu buydu derken hayal dünyası coşmuş, adrenalin doruk yapmış, dini duygular bile 'audiovisual'... 'Anne, Nasrettin Hoca'ya birkaç süper yetenek eklemek istiyorum, ama eklediğim yetenek onu yanlış davranışlara yöneltmemeli...' Off. Şiştim.

Bayram yaşlı teyzeler/anneanneler/halalar için geliyor. Saf ve temiz olduğunun farkında bile olmamış, saf ve temiz olduğunu iddia etme lüksü bile olmamış ve gerçekten saf ve temiz kalmış yün yelekli, en az bir altın dişli olan, çatlağına bir Nivea dahi süremediği eli her öpüşümüzde yüzümüzü tırmalayan, Adile Naşit gıdılı son varlıklara.

Amcalar konusunu hiç açmayalım isterseniz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Eylemleri 'üzücü' bulmak

Size de oluyor mu bilmiyorum; son günlerde 'hayata bakarken' yoksa bu bir televizyon ekranı mı diye şüpheye kapılıyorum. Hayat sanatı mı taklit eder, yoksa sanat mı hayatı derken, Türkiye'de yaşamın kendisi ana haber bülteni gibi oldu.

Kumanda kimin elinde diye düşünüyor insan; kim, neye göre zaplıyor? O kadar önemli, o kadar hayati, o kadar travmatik, o kadar çok şey var ki, odaklanma problemi kaçınılmaz. Gerçeklik duygusunu yitiriyoruz, İngilizlerin too good to be true/ gerçek olmak için fazla iyi, dediklerinin tersi: Gerçek olmak için fazla kötü.

Kapatma davası, Ergenekon soruşturması derken iddianame ve delillerin depolandığı dev dosyalar-dalgalar, derken Deniz Feneri -asıl travma, olayın, onunla birinci dereceden ilgili olan asıl hedef kitlede hiçbir travmaya neden olmamasıdır- Altınova'daki sıradan bir kavganın Kürt-Türk kavgasına dönüşmesi, Dağlıca'dan sonra bir büyük 'karakolda avlanma' vak'ası, Aktütün!

Allah şehitlerin ailelerine her zamankinden daha çok sabır versin. Çünkü dün, kör bir inançla, 'vatan evladının görevi ölmektir' diyen komutanların kelamına Tur Dağı'ndan inen on emir muamelesi yapıldı. Bugün öyle değil, o bilincin altı da üstü de yeter derecede pişti akıllı fırınlarda. Nitekim şehit aileleri artık konuşuyor: Sağlık Bakanı Recep Akdağ'ın katıldığı bir cenaze töreninde şehit Cahit Yıldırım'ın babası, zorsuna zorsuna, dilinin varmadığını da belirterek, edebiyatla erkânıyla 'İhmal mi var acaba?' diyor. Dimağına bir şeyleri sorgulamanın emaresi düşmüş olan aileler için bu ölümler daha yakıcı artık. Teslimiyet huzur verir zira. Akıllara bir yoksunluğu; orada, sobanın başında durup ellerini ısıtması gereken oğulun yoksunluğunu, hiç durmadan düşürecek olan sorgulamalar/muhasebeler başladığında, acılar daha zor katlanılır olacaktır. Bu acıların daha zor katlanılabilir bir evreye evrilmesi, ordumuzu yakından ilgilendirmektedir.

Nurettin Amca'nın sorusuna gelince. Aynı karakolun otuzun üstünde baskın yediği rivayet ediliyor; ihmal ne kelime? Ergenekon soruşturmaları nedeniyle askerin yıprandığı, terörle mücadele edemez hale geldiği de bir hayli gülünç bir tez. Çelik kasa gibi ordumuz, Genelkurmay'a çekilen birkaç faks ve gidip gelen bir iki evrak yüzünden yıpranıyor öyle mi? Ört ki ölem, o halde.

Gelgelelim, asker aleyhine ihmal ve tedbirsizlikten fazlasını kastettiğimiz ithamlarda bile zevkle aşırıya giderken, şu soru gölgede kalıyor hep: Hırsızın hiç mi suçu yok? Ne yazık ki, bu topraklarda bir de böyle bir aydın eğilimi var: 'Ama o kötü bir çocukluk geçirdi', gerekçesinin vakvak kardeşli, miki fareli battaniyesini varolan her türden arızanın, şiddet eyleminin, katilliğin üzerine serme, onu makulleştirme eğilimi. Öteden beri aydın, demokrat, hatta solcu olmanın gereği eylemleri bizzat işleyenleri 'o kadar da' mesele yap-ma-mak etrafında örgütleniyor. Aynı düşünce tarzı Kürt kimliğini taleplerinin ana eksenine haline getirmiş ve fakat terör eylemleriyle arasına hiçbir mesafe koyamayarak hep dikkat çekmiş siyasi bir çizgiyi, DTP'yi ise, 'hiç' mesele yapmamakta... 17 er ve erbaşın öldürüldüğü bir günün ertesinde söylenecek laf 'milliyetçilik kötüdür', 'ırkçılık ırkçılık doğurur' gibi, panelist cümleleri, Radikal iki eki makale başlıkları mı olmalı? Ölümle 'üzücü' bulmak da neyin nesi? Akrep Nalan köpeğinin üstüne oturup onu öldürdüğünde durumu 'üzücü' bulursun. Aranda bir şekilde paralellik kurulan bir örgüt 17 'insan'ı bir karakolda sıkıştırıp öldürdüğünde, bu paralellik gerçek değil bir algı yanılsaması olsa bile, durumu üzücü filan bulmaz, adam gibi 'kınarsın'... Değilse ben, Kürtlerin dilini, türküsünü, örfünü her şeyini hayata geçirmesinden yana olan, partinin kapatılmasına karşı; ve dahi Diyarbakır Cezaevi'nde yaşananları 'üzücü' filan bulmamış, 'iğrenç' 'lanet edilesi' 'korkunç' bulmuş olan ben ve benim gibiler, senin soğukluğun karşısında kendisini aldatılmış hisseder. Son olarak, çeşitli beldelerimizde baş gösteren bir Kürt linç et, vatan kurtulsun eğilimini 'kınadığımı' belirtmek isterim.

Mistik politika

Nihal B. Karaca 2008.10.09

Dikkat dikkat. Bu bir 'İyi şeyler de oluyor' yazısı. Ayşe Şasa ve İsmail Eren 'Dinle Neyden' diye bir senaryo yazmışlar. Jacques Deschamps da filmi çekmiş.

Bir tekke öyküsünde lirizm olur; ama bir politik gerilim unsuru bu kadar mı asude olur? Olmuş. Osmanlı-Fransız savaşının yaklaştığı günlere Osmanlı tekke ve saray terbiyesinin içinden bakan bir göz, Mevleviliğe özgü şiirsellikle birleşmiş. Üstelik bir de, başlamamış ama aynı zamanda tamamlanmış bir aşk hikâyesi: Kavuşmamış ama aslında hiç ayrılmamış iki kişi...

Normalde film yazılarının yeri kültür sayfalarıdır. Fakat 'Dinle Neyden' fazlasıyla karardığımız bugünlere bir umut fiskeyi oluyor, 'yorum'a açık bir merhaba ile geliyor. Evet biraz ağırca, evet biraz yavaş. Kitap tadı veren bir film; sarı saman kâğıt kokusu alacak gibi oluyorsunuz izlerken. Olay örgüsü ve film zamanı alıştırdığımız sinema görgüsüne ters. Düşüm gerilim çözüm denklemi bildik şekilde cereyan etmiyor. Gişeleri sarsmayacağı kesin. Ama inançlı ve sanatperver ruhlar ne yapıyor, neden bu toprakların yüksek kültürüne ilişkin, tarihi, kostümlü filmler, bu iklime uygun eserler çıkmıyor sorusunun cevabı olabilecek bir mecrayı işaretliyor. Adrenalin değil sezgiyi/duyuyu muhatap alarak. Yıllar önce kamera arkasında dervişane bir bakış olmalı demiş olan Ayşe Şasa'nın sinemaya dönüşünü müjdeleyerek...

Yıl 1789. Mevlevihane defterini tutmakla görevli Derviş, aynı zamanda eski bir Osmanlı paşası olan Nuri Dede Efendi'nin hizmetinde. Dede Efendi ve onun eski dostu olan bazı Fransız diplomatlar yaklaşan Osmanlı-Fransız savaşını önlemeye çalışırlar. Derken Dede Efendi hastalanır ve sarayın tahsis ettiği tabip ile birlikte hem hastalığına şifa bulmak hem de gayri resmi çalışmaları sürdürmek için kısa bir süreliğine III. Selim'in kardeşi Beyhan Sultan'a ait Sahilsaray'a yerleşir. Diplomatik müzakereler sürer, Tabip ile Beyhan Sultan'ın yardımcısı Gülnihal kalfa arasında bir yakınlaşma başlar ve genç Mevlevi derviş bütün olanlara Rumi'nin dizeleri eşliğinde tanıklık eder.

Tarihsel filmler, çoğunlukla olayların geçtiği zamana ihanet eder. Perdede gördüğünüz Alexander/İskender, tarihte yaşamış o kişi değildir, az önce hamburger yemiş bir çocuğun zevklerine ve hayat algısına uygun cümlelerle yeniden yazılmış, kurgulanmıştır. Zaman da, modern saatlerimize uygun bir ritimle ilerler, karakterler sabah 9 akşam 5 mesaisi varmış gibi hızlı ve meşguldür. Ana karakterlerin düşmanları, bugün düşmanımız olması istenen kişi/mihraklardır. Dinle Neyden'i farklı, 'bu' kültüre özgü kılan bir hayli ayırıcı nitelik var. Fransız yönetmenin muhtemel bilinçli katkısıyla hikâye 18. yy.ın İstanbul zamanıyla ve değer yargılarıyla akmakta. Tekkede geçen zaman yavaş, sarayda geçen zaman daha hızlı. Karakterler, adap ve ritüeller orijinal dokularına uygun seyretmekte; saflıklarını korumaktalar. Biz anlayacağız diye bize uygun hallere girmemekteler; bizim onlara uyum sağlamamızı istemekteler, ki doğru olanı budur. Bunun da ötesinde senaristlerin, tasavvuf ehline özgü adabın politik tutuma nasıl yansıdığını ve onu nasıl beslediğini, çatışmacı olmayan şecaatin vakarını o kadar güzel yedirmişler ki hikâyeye, sırf bunun için epeyce alkışlanmaları gerek diye düşünüyorum. Bonaparte'ın III. Selim'e attığı diplomatik kazık, generalin Mısır'ı işgal planı ve işgalin yerli halkı 'aydınlatma' planı olarak dillendirilmesi de güncelliği su götürmez ama gözümüze gözümüze sokulmayan bir siyasi vak'a olarak anti Batıcı olmayan bir yerden önemli bir Batı eleştirisi ortaya koyuyor. 18. yy.ın ikinci yarısında, Osmanlı'nın, Avrupa ile ilişkilerinin artık eskisi gibi olmadığını idrak ettiği anlara tanıklık ediyoruz: 'İşgalin adına 'medeniyet götürmek' demek ha? 'Bunlar öğrenmek zorunda olduğumuz yenilikler' diyen

sadrazamın hüznüne ne kadar katılıyorsak, bu planları Nuri Dede'ye getiren Fransız-Türk dostlarını da o denli kavıyor, kucaklıyoruz. Bir Müslüman şehrine Batı'yla Doğu arasındaki çizgiler, maneviyat, aşk ve politika üzerinden bakıyor Dinle Neyden. Evsafı bir bakış. Yüzde yüz bu kültürden.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Birbirimize sahip çıkıyoruz, siz de gelin...

Nihal B. Karaca 2008.10.16

Başörtüsü ve üç maymun. Görmüyorum-duymuyorum-konuşmuyorum. Bazı 'mütedeyyin' erkeklerin bile, konjonktürel vicdanlarıyla unutulmasına karar verdikleri bir soruna; yeni öğretim döneminde 'başörtüsü yasakları'na itiraz, bir kısım örtüsüz, yarı dinli ya da dinsiz feminist kadından gelmekte.

Kötü haber: Artık 'feministler başörtüsü düşmanı' gibi genellemeler yapamıyoruz. İyi haber: Bu türden omuz vermeler, tüm farklılıklarına rağmen insanlığın büyük bir kardeşlikten başka bir şey olmadığı fikrini tazeliyor, güven duygusu uyandırıyor.

Bu itirazın ve ezber bozmanın mimarı 'Birbirimize Sahip Çıkıyoruz' adlı bir grup. Mail grubuna üye yapıldığımda tam olarak neyle karşı karşıya olduğumu bilmiyordum. Kısa bir zaman zarfında bu grupta benim gibi başka başörtülü yahut dindar kadınların da olduğunu öğrendim. Fakat grubun yaridan fazlası halihazırda sol görüşlü örgütlere mensup olan yahut soldan gelsin gelmesin seküler-demokrat görüşe sahip, akademisyen ve/veya Amargi dergisi çevresindeki yazar-çizer-düşünür feminist kadından oluşuyor. Grupta erkek yok. Dolayısıyla baskın basanıdır dili ve ego savaşı da yok. En küçük bir tartışmada karşı görüşe 'size hayatta başarılar dilerim' tribiyle mukavemet etmek yok. Epey kadınsı bir dil tutturulmuş durumda; en akademik tartışmalar en sivri eylem çağrıları bile bir sevgi kelebeği letafetinde dile gelebiliyor. Ki vaktiyle haşın tarafım bu kadar sevgiye dayanamamıştı ve 'bu gerçek olamaz' deyip en kaba yerinden 'bodoslama' bir üslupla huzursuzluk bile çıkarmış idim. Niyetim iyiydi. Madem çok samimi ve sevgi doluyuz, eteğimdeki taşı gizlememeli, örtülerimin altına saklamamalıyım diye düşünmüştüm. Gerilimin geldiği en üst noktada dahi seviyeli beraberliğimiz zarar görmedi. Kelebek dili hafiften 'bal arısı' kıvamına dönse de, 'sevgi' ambiyasında bir yalpalama olmadığını, olgunluktan ve akliselimden taviz vermeyecek olan 'kadınların' arasında olduğumu fark ettim. Sonuçta, ikna edeyim, klanıma adam kazanayım şeklindeki 'erkekçil' arzuların yerinde yeller estiği, herkesin birbirini olduğu gibi kabul ettiği bir yerde olduğum gerçeğine alıştım. Bize benzemesen de, sana benzemesek de, bir arada olabiliriz düsturu temeldi, geriye kalan yükümlülükler ise esneyebiliyordu. Hepsi zor kadınlardı ama güçlerini dünya hallerinin bilincinde olan kadınsı bir esneklikten alıyorlardı. Anne olmayı tercih etsin etmesin, doğasındaki anneliği reddetmeyip onu elverişli alanlara da yayan, mesela toplum bilimlere, sabır isteyen sivil toplum örgütçülüğüne aktaran, yaşdaşı ve yoldaşı erkekler paraya pula garkolmuş iken, 'zulme itiraz etme' bilgisinde ve duygusunda ısrar etmiş, merhametin dilinden konuşan -bu arada, 'looser' da, çirkin de olmayan- farklı feminist bünyelerdi söz konusu olan. Milliyetçilik, toplumsal cinsiyet, ayrımcılık, totalitarizm, sivil toplum gibi konular ister akademik zaviyeden olsun isterse gündelik politik bir açıdan, kadının ince eleyici ama yapıcı dünyası içinden kurgulanabiliyordu ve farklılık yaratıyordu.

'Birbirimize sahip çıkıyoruz' kadınları, şubat ayında bir basın bildirisiyle 'kol kola yürüyemediğimiz bir "kamusal alan" bizim 'kamusal alanımız' değildir!" demişti. Şimdi, gerek büyük kentlerde gerekse Anadolu'da okula alınmayan binlerce başörtülü öğrenciye destek veren ikinci bir basın bildirisiyle 'Hep birlikte özgür oluncaya kadar birbirimize sahip çıkacağız' diyorlar. Ve ekliyorlar: "Birimizin tutsak olduğu yerde hiçbirimiz özgür değiliz. Birimizin mahrum olduğu yerde hiçbirimiz sahip olduklarımızla mutlu değiliz. Birimizin hakaret gördüğü yerde

hiçbirimiz itibar sahibi değiliz. Bu direnç ve özgürlük sınavında başörtülü-başörtüsüz kadınlar yan yana yürüyeceğiz."

Örtülü-örtüsüz, inançlı-inançsız bütün kadınları birbirlerine sahip çıkmak için, bir imza atmaları için birbirimizsahipcikiyoruz@gmail.com'a yazmaya ve cumartesi günü saat 12.00'de Galatasaray Lisesi önündeki eyleme katılmaya çağırıyorum.

Not: Bildirinin tamamını okumak isteyenler birbirimizsahipcikiyoruz.blogspot.com'a tıklayabilirler.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Silivri'nin dük ve düşesleri

Nihal B. Karaca 2008.10.22

Tuhaf bir pazartesiydi. Televizyon kanalları Ergenekon davasının görüleceği Silivri Cezaevi ile Diyarbakır'da çıkan olaylar arasında gidip geliyordu. İddianamenin açıklanacağı günlerde Güngören'deki olaylar patlak vermişti; davanın görüleceği sırada vay efendim APO'ya işkence yapıldı, sinirimiz bozuk durumları.

Fakat pazartesiye damgasını vuran Ergenekon davasını şova dönüştürme, nereden nasıl rol çalabilirim kaygısıyla soluğu mahkeme mıntıkasında alma ve tuvalet mızızlığı olsa gerek. Rol çalma ve fırsat bu fırsat gayretkeşliğinde oyumu Yaşar Okuyan'a veriyorum. Hem 'hükümet bu davaya belli ki çok önem veriyor' diyor, hem bu kadar önemli bir davanın neden böylesi özensiz koşullarda görüldüğünden yakınıyor. Bi' karar versek?

Mızızlık bahsinde hemen herkeste bir dük-düşes kompleksi. Millet! Davanın önemi ile mekân arasında vaat edilmiş bir doğru orantı olsaydı kimi davaları Ritz Carlton'da görmek gerekirdi. Komik olan, orada olması gerekmeyen, varlığı lüzum arz etmeyen de şikâyet ediyor. Vay neden İstanbul'a uzak? Neden Silivri? (İstanbul seçilmiş olsaydı, bu büyüklükte bir dava şehir içinde mi görülür, bakın trafik kilitlendi, böyle olacağı belliydi denilecekti.) Mekânda tuvaletin, lavabonun olmaması daha doğrusu portatif tuvaletlerin gecikmesi ve dahi bir yığın fiziksel sorunu küçümsemek niyetinde değilim. Anlamadığım, adına 'fiziksel koşullar' denilen şeyin nasıl olup da davası görülecek 'suçların' önüne geçebildiği. Anlamadığım bu büyüklükte bir suç örgütü, bu büyüklükte bir dava söz konusu iken, darbe planlamak gibi hiç de hafife alınamayacak amaçlar içerisinde olduğu epey bir ortalara düşmüş olan Kemal Alemdaroğlu gibilerinin hâlâ 'bu ne rezalet, tuvaletimi yapamıyorum, ellerimi yıkayamıyorum ayol' tonlamasıyla gerçeklik algısına takla attırmaya çalışabildiği... Bu nasıl bir psikoloji? Ne tür bir pişkinlik?

Hatırlarsın, okula almadığın ve Ali Cengiz oyunları ile 'devamsızlığını' gerekçe göstererek attırdığın başörtülü kızların bazıları senin sayende köylerine, kasabalarına; aşmak istedikleri yaşamlarına, hiç umut vaat etmeyen 'fiziksel şartlarına' geri dönmüşlerdi. Eğitimle, bilgiyle güzelleşecek bir yaşam ihtimalinin tüm bencilliğiyle kendini geri çektiği o anda, ne güçtür geride kaldığı sanılan küflü odaları yeniden sahiplenmeye çalışmak. Tam da değiştirme umudu belirmişken her şeyi, tuvaleti dışarda, suyu akmayan evleri yeniden göğüslemek durumunda kaldıklarında yani, durumu senin gibi şova dönüştürme lüksüne de sahip değildiler. Ergenekon'la alakası yok bunun, ama kırdığın hayatlara say Kemal Efendi... Salona alınırken çıkan arbede ve içerdeki ortam için 'komedi' demişsin. 'Komedi' kelimesini kullanıyor olman güzel. Bu kelimeyi bir kâğıda yirmi kere yazarsan, karşında bir resim belirecek, ola ki kendinle yüzleşmeyi becerirsin.

Meşhur sopaları ve taşlarıyla mıntıkada zebellah gibi belirmiş İşçi Partililerin lideri de 'beni Anayasa Mahkemesi yargılamalı' demiş. Al sana 'komedi'.

Habertürk spikeri Cem Öğretir'in bilinçliyse tam yerini bulmuş, bilinçsizse cuk oturmuş bir şey yaparak CHP Milletvekili Şahin Mengü'ye sanık avukatı muamelesi yapması ve 'Nasıl bir savunma yapacaksınız?' diye sorması da günün en hoş detaylarından biriydi. Mengü bozuldu, 'ben milletvekiliyim' filan dedi. Ama söyleyin, sunucu haksız mı? Hurşit Tolon gözaltına alınmadan hemen önce Mengü'yü arıyor, Tuncay Özkan 'Ağabey beni gözaltına alıyorlar' diye ilk onu arıyor. Eh, piri Deniz Baykal zaten kendisini Ergenekon avukatı olarak konumlandırırmış, bu durumda Mengü de bu davada doğal olarak taraf, serde avukatlık da var, CHP'nin gizli 'atanmış seçilmişten üstündür' düsturu nazara alındığında milletvekilliği dediğin nedir ki? Platformlar kurulmuş, mikrofonlar dizi dizi, katıl gitsin rol çalma furçasına; bu ülkeye komitacı zihniyetin çapaklarından kurtulmaya dair küçük bir imkân, bir yol, bir ışık olabilecek davayı sirk gösterisiymiş gibi gösterme oyununa. Ne diye bozarsın spikeri?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Üzgünüm, ağzım kulaklarımda...

Nihal B. Karaca 2008.10.29

Camiamız halim-selim erkeklerden oluşur. Aslında bu ilginç değil, olması gerektir zaten. Din önce iman, sonra güzel ahlak olduğuna göre. Mevzu hem akli hem nefsi terbiye etmek olduğuna göre, bunda şaşılacak bir durum yoktur.

İçindeki şiddet duygusunun peşine takılıp giden her kimse zalimlerden olacağını, 'sırat-i müstakim'in çok ama çok uzaklara ışınlanacağını gayet iyi bilir.

Diyeceğim o ki, bunca yıldır camianın ama içinde ama periferinde birçok kadınla tanışlığım oldu; eşinden dayak yediğinden bahisle sızlanana rastlamadım. Bu yüzden pek çok ortamda 'bana mümin erkekler kadın dövüyor dedirtemezsiniz laynnn' türü canhıraş savunmalara gönül rahatlığıyla giriştim.

Durumun iyi yanı açık, kötü yanı gizliydi. Ortada 'fiili bir durum', çağıl çağıl kanayan bir yara filan olmazsa yahut kol kırılıp yen içinde kalırsa 'kırık kol'dan bahsetmek lüzuma değmez bir şeymiş gibi algılanır. Nitekim kadına ilişkin birçok konunun 'teorik' açıdan ele alınması keyfe keder bir mevzu muamelesi gördü yıllarca. Pratikte iyi koca olan dini bütün pek çok erkek semantik bağlamda bir hayli rencide ediciydi. Kadın meselesi öyle bir bıçak sırtıydı ki, en silik adamları istihzanın anasını ağlatan bir espri makinesine dönüştürebiliyor, en toleranslı kişileri gerilim yaratmaya sevk edebiliyordu.

Batı tipi modernleşmenin ve özellikle 11 Eylül'den sonra yeniden ivme kazanan oryantalist saldırıların tezlerini kadın üzerinden kurgulaması bu gerilimin ilk nedeniydi elbette. Ancak bu gerilimin insanî ve doğal olması, teşrihe muhtaç bir şeylerin olduğu gerçeğini değiştirmiyordu. Dahası Türk'ün Türk'e propagandası tadındaki 'Batı'da kadınlar dayak yemiyor mu?' savunması bir noktadan sonra tatsız oluyordu. Tamam, Batı modernizmi gündelik hayatı düzenlerken 'fıtrat'ı tamamen göz ardı ettiği için zulme neden oluyordu, ama hayatı kucaklayamayan salt muhafazakâr perspektif de, kadın ile ilgili hemen her şeyi 'fıtrat' ile açıklamaya çalıştığı için kadınların aleyhine olabilecek sonuçlara neden oluyordu. Klasik fikhî hükümleri yeterli sayan ve geleneksel yorumlara bağlı kalanların işi kolaydı; geleneğin (evlilik gibi) gerçekte kadını koruma eksenli yapılar inşa ettiğini görmezden gelen pür modernistlerinki de öyle. 'Makul' olanı arayan için ise birçok mesele muallaktaki hüviyetini koruyordu .

Birçok âlim, Kur'an'da geçen 'hafifçe dövme' meselesinin ancak 'kadının cinsel ahlaka mugayir bir davranışının söz konusu olduğu hallere' mahsus olduğunu söylemişti ama kimin umurunda? İşin aslı, dindar olsun olmasın,

hemen her erkek, hemen her durumda böyle bir ruhsatının bulunduğu varsayımından hoşnuttu. Hani, teoride böyle bir hakkımız olsun ama biz pratikte bunu kullanmayalım, durumu. Erkek egosunun kendisiyle ilgili üstünlük algısını besleyen hemen her fikre sahip çıkma içgüdü. (Erkek fitratı mı desek yoksa!!)

Şimdi bazı arkadaşlar doğal olarak bozulmuş durumda.

Zira, biliyorsunuz, Ahmet Kurucan gayet sarıh ve güzel şekilde yazdı. (25.10.2008/Zaman) Fethullah Gülen, 'Kadın kendini ezdirmesin, ezilmeye iştirak etmek zulme ortak olmaktır' diyor. Dayak yiyen kadına, eğer çocuğu yok ise boşanmasını salık veriyor ve çocuğu varsa, yahut her şeye rağmen evliliğini sürdürmek istiyorsa karanlık saldırılara karşı savunma sanatlarını öğrenmesini tavsiye ediyor; hatta malum basının 'sulandırma' riskini bile göze alarak, judo ve tekvandodan bahsediyor, adres bile gösteriyor. Kanımca sözleri sözel şiddete mukavemeti de kapsıyor. Yaptığı çıkışla, 'dindar', 'muhafazakâr' gibi etiketleri kolay yoldan, kadın üzerindeki gücünden tahsil edenlere iyi bir ders vermiş oluyor.

Bu durumda 'yahu şu kadın meselesi...' diye her ağzını açtığında gerilen atmosferin yıldırıcı havasını solumak durumunda kalmış, 'amaaan feminist işte, yazık' istihzalarına maruz bırakılmış biri olarak, dudağımın kenarına iliştirdiğim o gıcık tebessümle sormak istiyorum: 'Naaber?' diye.

Kalbim pat küt atıyor, içim 'fıkıh fıkıh' nedense.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Büyük şaşırma...

Nihal B. Karaca 2008.10.30

Daha mart ayında, Başak Aydıntuğ'un, annesi Olcay Tiryaki'yi nasıl da engin bir soğukkanlılıkla öldürdüğünü izledik günlerce. Bir başka oluyordu aristokrat kesimin suç hikâyeleri. 1. sayfadan veriliyorlardı bir kere. Anne profesör, baba profesör, kız Bilkentli. Dizi gibi. Elde çekirdek, yüzlerde bir şaşırma ifadesi. Muslukçu, elektrikçi cinayet işleyip tecavüz edince o kadar zevkli olmuyordu takip etmek; zaten gazeteler de tencere yuvarlanır/kapağını bulur mantığıyla suç yuvarlanmış sahibini bulmuş gibi davranıyordu bu hikâyelere. 3. sayfadan veriyordu. 'Katil uşak çıktı'nın haber değeri düşüktü.

Şimdi gazetelerimiz kariyerini seri tecavüz suçuyla kirleten nadide sesli sapık tenorla düşüp kalkıyor. Bir şaşırma bir dudak ısırma, bu adi vakayı İstanbul Devlet Opera ve Balesi mensubuna, hele hele bir 'tenor'a yakıştıramama halleri. Bariton olsa da fark yapmazdı da, adam muslukçu çıksa hiç sorun olmayacaktı sanki.

Türk milleti olarak snob suçlulara, entelektüel hallere rağmen işlenmiş/işlendiği iddia edilmiş suçlara ilişkin ilk büyük şaşırmamız Alp Buğdaycı ile Metin Kaçan'ın bir olup Güneş K. adlı bir kadına işkence yaptıklarına ve tecavüz ettiklerine ilişkin haberler vesilesiyle olmuştur. Biri Türkiye'nin en güzel sesli spikeri, diğeri muhteşem bir roman (Ağır Roman) yazmış bir adam, nasıl olur da böyle, 'bu sınıftan' birileri, bu türden şeyler yapabilir? Efsane odur ki, 'Bizi izlemeye devam edin' cümlesini ilk Alp Buğdaycı kullanmıştır. 1995 yılıydı ve Türkiye o kadar gürültüyle şaşırdı ki, suçun gerçekten işlenip işlenmediği hep biraz flu kaldı. (En son Metin Kaçan'ın cezası Yargıtay tarafından onandığı için 2006'da yeniden tutuklandığını haber aldık.)

İzlemeye devam ediyoruz. Aradan bir hayli Hannibal Lecter, bir hayli John Doe ve dahi Patrick Bateman geçti. Kurmaca edebiyat ve sinema sayesinde suçluların ne kadar sanatkâr, ne kadar entelektüel, ne kadar eğitilmiş, zengin, yuppie, kariyer sahibi olabileceğine yüzlerce kere tanıklık ettik. Ama aramızdan biri, çocuk doktoru, çocuk pornocusu, hastane işletmecisi Ercüment S.G. ortaya çıktığında, bunun gerçek olabilmesine yine şaşıyoruz. Çalışanlarını sigortalatmayı ihmal etmeyecek bir 'iş ahlakına' sahip olan çocuk doktoru-çocuk pornocusu E.G., beş yılda Güney Amerika, Rusya, Afrika, ABD'de porno pazarlayan 500'ün üzerinde internet sitesi kurmuş ve bir servet elde etmişti. Bu işten 'güneş enerjisiyle çalışan uçak gibi' para kazandığını yazmıştı sitelerinden birinde. Nasıl bu kadar zengin olduklarını anlayamayan jinekolog eşine 'ekstra ameliyat ve muayeneden kazanıyorum' demişti.

Ve biz, 'münevver' ile 'tahsilli, kapitalist girişimci'yi ayırt edemediğimiz için, hâlâ bir 'yuppie'nin, bir doktorun, tenorun, 'Bilkent'linin sapık ya da katil çıkmasına filan, var gücümüzle 'şaşıyoruz'. İlim ile bilimi, 'statü sahibi' ile 'havas'ı hâlâ karıştırıyor olmamızdan ileri geliyor bu. Oysa 'ilim kendini bilmektir' evet, ama kimse 'bilim' için ya da sanat için böyle bir vaatle bulunmamış. Bu karıştırma dolayısıyla, yetişmiş, bilimsel ya da sanatsal yetkinliği ile toplumda belirli bir seviyeye gelmiş kimselerin 'kendilerini bileceğini', yani sınırlarını kestirebileceğini, bir başkasının fiziksel ve manevî bütünlüğüne doğal olarak saygı duyacağını, vahşi dürtülerinden arınmış olabileceğini vehmediyoruz. Asgari beklentilerini karşılamakla kalmamış lüks talepleri hakkında da az çok tatmin sağlamış varsıl ve eğitilmiş kimselerin sınırlar ve kurallar konusunda daha duyarlı olacaklarını sanıyoruz. Modern kapitalizmin insanların beklenti çıtalarını ne kadar yükselttiğini hesaba katmadan. O kapitalizm ki, insanlara sürekli olarak "daha fazlasını iste!" diye fısıldıyor. Daha fazla para, daha fazla konfor, daha fazla zevk, daha fazla adrenalin! Bu kampanyanın hedef kitlesini de zaten tüketmekte olan, zaten konforlu yaşayan, belirli imkânlara sahip olanlar oluşturuyor. Yani, hep 'daha fazlası'nın peşine düşebilecek, bu çağrının peşinden gitme potansiyeline sahip olanlar...

Yani, neden şaşıyoruz ki? Üstelik unutmayalım, şaşıрма duygusunda kilitli kalmak, muhasebe ve muhakeme yeteneğini köreltiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir garip halat çekme yarışı

Nihal B. Karaca 2008.11.05

Halihazırda yargılaması devam eden, lakin bir rapor tarikiyle tahliye olan Üzmez, 14 yaşındaki B.Ç.'yi istismar etmeyi aklından bile geçirmediğini söylerken şenlik ateşini palazlandıracak yeni detaylar veriyor.

Kendileri elinden ve belinden doğan melanetlerden bir 'aydınlanma' sadır olduğuna ilişkin tuhaf rasyonalizasyon süreçleriyle malul. Üzmez'in 'Birlikte olduğum kadınların hepsi çok şükür ihtida etti' dediği günlerde Somali'de Ayşe İbrahim Duhulov biriyle 'birlikte olduğu için' taşlanarak öldürülmüş bulunuyor. Tamam orası Somali, burası Türkiye, arada çooook fark var. Ama bir yanda bugüne dek ortalarda İslamcı diye gezmiş Üzmez'in 'birlikte olduğum kadınlar...' diye yaptığı gönüllü itiraflar, diğer yanda itirafı zorla şerle alınan bir kadının İslam adına vahşice öldürülmesi. Her normal kişi, bu manzaraya bakıp 'Adalet bunun neresinde?' diye sorar. Sahi, İslam bunun neresinde, dahası bunlardan hangisi İslam?

Kuşkusuz ikisi de değil. Somali bir yana, 'yaşanılabilir İslam'ın terkiğini ve tarifini ortaya koymak o kadar kolay bir iş değil. Zaten zor olan bu meseleye, başka saikler ve refleksler de eşlik edince işler iyice karışıyor. Neden Hüseyin Üzmez bahanesiyle muhafazakâr kesim "hesap verin, özeleştirin yapın, linç edin!" dayatmasına maruz kalıyor mesela?

Bilindiği gibi Türkiye'de, bir şeriat tehlikesi filan yok; 'toplumun değerleri'ni temsil etmek gibi bir moral üstünlüğü de kuşanarak gelmiş, iktidar dahil ülkenin genel aurasında kendi tarz-ı hayatının görüngüleriyle boy gösteren muhafazakâr bir kesimin bu boy gösterme işini daha uzun bir zamana yayması tehlikesi(!) var. Öte yandan tüm dünya değer erozyonu yaşıyor, modern kapitalizmin yan tesirleri dünyanın hemen her yerinde çeşitli döküntü, alerji ve irritasyonlara neden olmuş durumda, eh, muhafazakâr kesim de Mars'ta bulunmadığından, o da sınavdan geçiyor, kopmalar, savrulmalar, inkırazlar oluyor. Sapma ne kadar kavi, ne kadar korkunç, ne kadar gürültülü olursa modern hayat tarzlarına hakaret ya da müdahale olduğunu düşünen kesimin "ne o, muhafazakârlık filan dediniz ama, 'moral üstünlük' yalan oldu" sevinci o kadar artıyor. Hüseyin Üzmez, Ali Dibo, Deniz Feneri, 'çaydan geçiriyordum' türünden şaibeli isim ve olaylar da söz konusu halat çekme yarışmasının maskotları ya da mottoları haline geliyor. Ağızlarda gizlenen baklalara doğru derinleştiginizde asıl çekişmenin "din arkaiktir ve bu yüzyılda yaşanılmaz, yaşanılabilseydi kendi İslamcılarınız bu kadar tozutmazdı!" iddiası ile "hayır ben hem modernleşirim hem de bu dini en kral tarafından yaşarım" iddiası arasında olduğunu anlıyorsunuz. Çekişme aslında iki farklı modernleşme tarzı arasında. İki taraf da yanılıyor bu arada.

Bir kere 'din modern yaşam tarzı ile asla bağdaşmaz, bırakın bu inadı ve dini moral üstünlük temin eden bir şey gibi lanse etmeyi' diye düşünenler yanılıyor. Aksine modern çağın yol açtığı arızalar din yoluyla sınanabilir, rehabilite edilebilir; dünyanın dibe battığı şu noktada aynı zamanda dinlere dönüşün yaşanması tesadüf değildir. Zira nedir din? Sırat-ı Mustakîm... İnsanın akleden bir iman, zulmetmeyen bir adalet anlayışı, aşırıya kaçmayan bir lezzet algısı ve yaşam sevgisi üzerinde dengelenmesi hali. Bu bağlamda insan Soho'da bile İslam'ı yaşayabilir.

'Hem süper dindar kalırım, hem de babalar gibi modernleşirim' diyen taraf da şurada yanılıyor: Yıllarca modern Batı'yı eleştirmiş, ona alternatif olabilecek hiçbir kültürel altyapıyı imal etmemiş, sonra gidip Batı medeniyetinin en süfli yanlarına yapışmışsın. Modernliğin iyi yanlarına, akıl yoluyla vardığı doğrulara, insan hakları noktasında geldiği düzeye, gündelik hayatı estetize etme, edebiyatı, sanatı evrensel bir iletişim aracı haline getirişine filan hiç bakmayıp, ürettiği zulme talip olmuşsun. Sınıflar arası eşitsizliği derinleştiren vahşi ekonomi disiplinlerine uyararak, Ramazan ayında işçi çıkarmayı önemli bir taviz olarak görmeyerek, tüketim toplumunun bütün mekanizmalarına eklemlenerek ve bu arada kadın-erkek eşitsizliğini körükleyerek...Nasıl hem tam tekmil Müslüman kalabilecek ve aynı zamanda modern olabileceksin?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kaldırımda tek başına: Emine Arslan

Nihal B. Karaca 2008.11.12

Bir kadın, tek başına direniyor. 'Neredeyse' tek başına. Kendisini yalnız bırakmayan çocukları Yasin ve Hatice ve arada bir basın açıklaması, eylem gibi vesilelerle gelenleri saymazsak, tek başına. Eylemi bugün 133 gün doldurdu.

Sefaköy'deki Desa Deri'nin önünde, kapıya konulduğu yerde yani; taburesi ve  emsiyesiyle mesken tuttuğu kaldırımda kendisini ziyarete gelenleri adeta ev sahibi gibi ağırılıyor. Sekiz yıl çalıştığı yerden; kendisini sendikaya  ye oldu diye tazminatını bile ödemeden işten kovan Desa Deri'den hakkını istiyor. En başta, işe dönme hakkını. İsmi Emine Arslan. 44 yaşında. Ve bir küçük detay: Emine Arslan başörtülü bir kadın. Başörtüsü, direnişinin özündeki değeri etkileyecek bir nitelik değil. Fakat nereden bakarsak bakalım, bu detay, kendisi üzerinden başka şeyleri sorgulatacağı için önemsiz de değil.

Arslan bu günlere kolay gelmedi. Söylediklerine bakılırsa işverene yakın kişilerce "Direnişi bırak, çocukların var, yazık olur" denilerek tehdit edildi. Emine ile iletişim kuran işçilerin taciz edildiği söyleniyor. şöyle bir komiklik de var: Emine'nin eylemi başlayana dek, cuma namazı için Emine'nin bulunduğu kaldırımın yakınındaki camiye gidiyormuş işçiler. Emine eyleme başladığından beri ise işten çıkardığı çalışanına tazminatını, mesaisini bile vermeyen işveren, araçlar tutup başka bir camiye taşımaya başlamış işçilerini. Geçerken Emine'yi görmesinler, derdiyle dertlenmeye, 'bu kadın haklı yahu!' diye ağız birliği etmeye yeltenmesinler diye.

Desa'nın Düzce fabrikasından da 41 işçi sendikalı oldukları için işten çıkarılmış durumda. Ceza Yasası'na (TCK) göre sendikal faaliyetlere engel olmanın hapis cezası var. İş Yasası'na göre de sendikal faaliyetler nedeniyle bir işçiyi çıkarmak yasak. İşçileri çok uzun sürelerle  alıştırma, eşit işe eşit ücret ödememe, kullanılan yoğun kimyasallara karşı işçi sağlığı açısından yeterli  nlem almama gibi şeylerle itham edilen firma,  zcan Deniz'leri, Victoria Beckham'ları giydirmekle övünerek zevahiri kurtardığı kanısında...

Sefaköy'de tek başına hak mücadelesi yürüten Emine Arslan'a dönelim. Diyeceğim o ki, KESK, Eğitim-Sen, Desa Direnişiyle Dayanışma Kadın Platformu ve Deri-İş Sendikası, Emine Arslan'ı yalnız bırakmadı. Daha    gün önce, 8 Kasım'da Taksim'de eylem yaparak Emine Arslan'ın yalnız olmadığını duyurdu 60 kadar kadın. (Desa Direnişiyle Dayanışma İstanbul Kadın Platformu  yeleri.)

133. günde, Emine Arslan diye google'layıp bilgi aradığınızda emekd nyası, kızılbayrak, kom nistforum, bianet gibi internet sitelerini ve Birgün gazetesinin internet versiyonu gibi ağırlıklı olarak sol görüşlü dijital ara yüzleri bulabiliyorsunuz hâlâ. Bu normal sayılabilir, ama insan merak ediyor: Tamam, biz muhafazakârlar işçi sınıfının dertleriyle kaygılanma noktasında oldum olası şüpheci davranmışsızdır. Tamam, sınıf bilinci denilen şeye belirli nedenlerle mesafe koyarız, işçi-emekçi hakları üzerinden ses yükseltme tecrübemiz ve pratiğimiz de noksan. Olmaz ya, hadi bunlar mazeretimiz olsun. İyi hoş güzel kardeşlerim de, Emine Arslan'ın haberini de mi yapamayız? Neden bu 44 yaşındaki Sinoplu kadının temel hakları için günlerdir direniyor oluşu, gücünü etkinliğini ve haber alma ağını bir hayli genişletmiş muhafazakâr basında, 'başörtüsünün hakkı için' bile olsa, hiç yer almaz, yer alabilemez? 'Algıda seçicilik' hatırı için diyorum hani...

Sorulara devam o halde: Baş rt l n n mağduriyeti sadece  niversite kapısı dışına bırakıldığında, sadece  ankaya'da olsun mu olmasın mı yenişmesinde, sadece kamusal alan-özel alan  ekişmesindeki bildik laiklik-rejim krizi sarmalında salındığında mı, değerlidir? Okula giremeyen başörtülü öğrencinin mağduriyeti özeldir/güzeldir de, patron zulmüne karşı susmamayı ve harekete geçmeyi tercih etmiş Emine Arslan'ın mağduriyeti neden bir karşılık bulmaz 'Zulme karşı susan dilsiz şeytandır.' diye buyuran dinin muhiplerinde?

Kimseden hesap sorduğum yok. Bu satırların yazarı dahi, Emine Arslan'ı köşesine taşıma noktasında ihmal ve terahi göstermiş olmakla maluldür sonuçta. Benden bir özür ve koca bir alkış Emine Arslan'a.

Böyle rüyaya böyle proje

Nihal B. Karaca 2008.11.13

Obama başkan seçildi diye bayram eden var. Bu tarz bir histerik sevinç durumlarına bir de 'Michael Jackson Müslüman oldu' haberleri yayınlandığında tanık olmuştum.

Gezegenin başında 'Hüseyin' isimli birinin olmasının, bu kişinin ayrıca 'Demokrat' olmasının, ayrıca Cumhuriyetçi eküriye dönük müthiş bir tepkinin göstergesi olarak açık ara başkan seçilmesinin önemi büyük elbette. Ancak Hristiyan olduğunu defalarca telaffuz etmiş, İran ve Venezuela ile önkoşulsuz görüşme yapabilecek, fakat Pakistan'ı da hiç çekinmeden vurabilecek olan bir 'Hüseyin'den bahsediyoruz; en yakın adamı, George Bush'un İsrail tarafgirliğini az bulup eleştiren bir İsrail aşırı sağ mensubu: Rahm Emanuel.

'Bir siyahın başkan seçilmesini' Amerikan demokrasisinin 'mükemmelliği' hanesine yazanları da anlamadığımı söylemeliyim. Bu kadar mükemmel idiyse bu demokrasi, bir siyahın başkan seçilmesi için neden bu kadar çok yılın geçmesi gerekti, diye düşünüyor insan. Bir siyahın başkan olmasına yönelik bu sevinç, üstü kapalı da olsa, Türkiye'deki pek çok kimsenin 'Bir siyahın başkan olması büyük bir olay' diyen McCain ile aynı dalga boyunda olduğunun göstergesi.

İşin doğrusu, son yılların Bush ABD'sinin yarattığı antipatiyi bir anlığına unutursak, bize öğretilen Amerika'nın bir siyahı da, bir kadını da çoktan-çok evvelden-epey önce başkan yapması gereken bir Amerika olduğunu hatırlarız. Çoğulcu, çok kültürlü, öz-hakiki demokrasinin postmodern Amerikan lansmanı düşünüldüğünde fazlasıyla geç kalınmış bir hikâye bu. Geç kalınmış bir hikâye, o kadar ki, bende yeni bir şey olmuş duygusu bile uyandırmıyor. En iyisini Hollywood sayesinde binlerce kez izlemişiz. (Morgan Freeman 'Deep Impact/ Derin Darbe'de babalar gibi President Tom Beck idi sözgelimi, hakeza son derece 'cumhuriyetçi' bir dizi olan 24'ün başkanını da bir siyah olan Dennis Haysbert canlandırıyordu.) Haydi bunları geçelim; biz Zemeckis ile zehirlenmiş bir kuşağız, Zemeckis'i geçebilir miyiz? O ki, bırakın derilerin rengini bir yana, pek hayati bir durum olan IQ farklılığını bile aşan bir demokrasi hikâyesi sunduysa önümüze. Saf bir Amerikalı adamın, Forrest Gump'un nerelere kadar uzanabileceğini; Amerika'nın sunduğu fırsatlar sayesinde düşük zekâlı bir adamın bile ne kadar çok başarı kazanabileceğini seyredeli yirmi yıl oldu.

Amerikan demokrasisi 'şimdi' gerçek olduysa, yıllardır anlatılan neydi?

Amerika demek, ten, ırk, din ve sınıf farklılığının üstesinden gelemeyeceği bir 'fırsat eşitliği', 'iste, azmet ve çalış' sloganları üzerinde yükselen bir 'gerçek' ise zaten, Obama'nın başkan olması neden o kadar sevindirici bir 'ilginçlik' oluyor?

O halde bu sevinci bunca zamandır dünyaya anlatılan Amerikan hikâyesinin koca bir yalan olduğunun kanıtı olarak da görebiliriz. Olayın hikâyeyi anlatana bakan bir yönü olduğu kesin şüphesiz. Onun aydınlanması 'biz anlatırken hiç inanmıyorduk, ama demek ki belli bir süre tekrar edilen hikâye, bir süre sonra, yalan da olsa gerçek oluyormuş' üzerinden...

Yalan gerçek oldu. Amerika, tam da yenilenmeye, eski hikâyeyi ısıtmaya çok ihtiyaç duyduğu bir anda, kontekste uygun bir tekst olarak, büyük 'anlatısını' destekleyecek Obama'yı başa geçirdi. Dünyanın Müslüman yakasında oturan bizler de bu sonuca anlam yüklüyoruz, yükleyelim. Ama bu kadar çok sevinmeli miyiz, emin değilim.

Zira, 11 Eylül itibarıyla ABD'nin 'öteki'si 'siyahlar' değil. Hatta yeni 'öteki'nin 'Müslümanlar' olması dahi, merkezi siyahlara açan bir etken. 2002 Oscar ödül töreninde, aynı gece siyah kadın oyuncu Halle Berry'den sonra, ikinci

bir ödölün daha bir siyaha gitmesine hayli şaşırılmış görünen Denzel Washington, küçük heykelini kucaklarken 'Bu işte bir iş var!' demişti gülererek. 'Şimdi gerçekten şüphelenmeye başladım.' mealindeki sözünü kaç kişi hatırlar bilmiyorum. Bildiğim, seçim sonucunu hâlâ sevindirici ve ilginç buluyorsak, dünyaya verilen Obama ödölünü kucaklarken Denzel kadar şüpheli olmakta fayda olduğu.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Dindar' kadınlar bunu hak etmedi

Nihal B. Karaca 2008.11.19

Vakit gazetesi, Hüseyin Üzmez olayı nedeniyle kendisine tepki gösteren bir grup kadını ciddi ciddi hırpaladı. Yazar, aktivist ve mütebedeyin kamuoyunun yakından tanıdığı bir grup kadın 'Hüseyin Üzmez ile ilgili yapacağınız açıklamayı büyük bir merakla bekleyen biz dindar kadınlar hayal kırıklığı yaşadığımızı belirtmek isteriz' diyen bir metin kaleme aldılar ve herkesin imzasına açtılar diye, bir dizi hakarete uğradılar.

Vakit gazetesi tarafından kartel medyasından para aldıkları iddia edildi. Yetmedi, Serdar Arseven konuyu köşesine taşıırken söz konusu kadınlara 'ezik büzük' 'kompleksli' 'hayata solun penceresinden bakan' 'kartelin kuyruğuna takılmışlar' gibi ifadeleri yakıştırabildi. Yetinmedi, bu kişileri 'Lûtilerle işbirliği yapmakla, ahlaksızlarla ve sapıklarla 'biçimsiz ilişki' içinde olmakla' suçladı, "Lûtilerle işbirliğine son vermezseniz açıklayacağım!" diyerek mühlet filan vermeye durdu, handiyse tehdit etti. Okşan Öztok isimli dernek yöneticisi bir travesti, vakittepki.blogspot.com adlı adresteki metnin altına imza attı diye!..

Bir kurumun, bir cemaatin, bir kesimin bir serseri üzerinden sorguya çekilmesinin ne kadar yanlış ve haksız bir tutum olduğunu; Üzmez'in çok derin bir çekişmenin maskotu haline geldiğini düşündüğümü daha önce de yazdım; hatta Vakit de bu yazıyı alıntıladi. Fakat gazete kusura bakmasın, herkes böyle düşünmek zorunda değil. Bu, tartışılabilir bir konudur. Hakeza, "Hüseyin Üzmez'in köşesini iptal etmiş bir gazeteden daha ne beklenmektedir?" diye de düşünmekteydim, ancak ben böyle düşünüyorum, siz böyle düşünüyorsunuz diye, birileri daha yüksek bir beklenti içine girmeyecek diye bir şey yok. Fakat gelinen nokta, Vakit'in kendimi savunayım derken çok ileri gittiği bir nokta. Bu, Vakit ile ilgili daha farklı bir beklenti içine girmiş kadınların dindarlıklarının bile sorgulandığı, 'sapıklarla ortak hareket eden şuursuzlar' parantezi içine alındığı bir nokta. Pes! dedirten bir nokta.

Arseven metnin altında imzası bulunan Pınar Selek'i de 'Mısır Çarşısı' üzerinden diline doluyor. Hatırlatmak lazım; Pınar Selek 'beraat etti', ama bütün bunlara neden olan Hüseyin Üzmez, aklanmış değil! Dahası, bu travestiler, eşcinseller, 'aşırı solcular', 'darbelere hayır de!', yahut 'başörtüsüne özgürlük' eylemlerinde dindar insanların yanında yürürken Arseven'in taaccüplerine, ayıplamalarına neden hiç konu olmuyorlardı da, konu Vakit'e tepki olunca birden dünyanın en yılan insanları oluverdiler? Arseven bir gazeteci olarak, demokrasinin cıvılcılarından; bu tarz bir araya gelmelerden, ortak tavır almalarından bihaber değil herhalde. Bildiğimiz kadarıyla kendisi sıradan gazetecilik yeteneklerini aşan bir donanıma sahip, bir hayli uyanık ve cevval bir arkadaş. Dolayısıyla imzaya açılan bir metin ile 'platform' arasındaki farkı da pek tabii ayırt edebilecek durumda. Metni ve imzacıların kimliğini bir bütün, bir 'platform' olarak görmek, Arseven'in yazılarını da hemen altında yayınlanan okur yorumlarıyla bir olarak ele almak, aynı şekilde bir 'platform' olarak kabul etmek kadar saçma bir şey. Tamam diyecek olursa, kendisinin de yazısına canı gönülden destek veren şu okur yorumları dolayısıyla hesap vermesi gerekir: "... Osmanlı'yı düşünüyorum da ne yapardı bu kadınları, ne yapardı Baskın Oran'ı, Pınar Selek'i, Okşan'ı ne yapardı? Ne yapardı bu kadınları? En azından şunu demez miydi? Bakın ne hallere düştünüz, sizin saçınız uzun aklınız kısa. Elinizin hamuruyla erkek işine karışsanız işte bu hallere düşersiniz..." Bir diğer

okuyucusu da şöyle demiş: "Dindar bir kadının varlığından, cisminin hayati tehlike altında olmasının dışında, hiçbir yabancı erkek haberdar olamaz..." Ben hayatımda bu kadar yoz-yobaz ifadeyi bir arada görmedim. Ne diyelim şimdi? 'Arseven bu kadın düşmanlarıyla, cinsiyet ayrımcısı, dar kafalı softayla arasına mesafe koyduğunu belirten bir yazı yazsın, mühlet veriyoruz!' mu?

Ey, Vakit yazarları. Yazık ediyorsunuz Vakit'e.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sözde değil özde açılım bekliyoruz!

Nihal B. Karaca 2008.11.26

Yıllardır 'başörtüsü pek tabii siyasi simge olabilir, bir siyaset şiddet üretmediği sürece sembolü de tehlikeli addedilemez; gelgelelim Türkiye'de başörtüsü siyasi simge olarak kullanılmamaktadır; bu coğrafyada örtüyü siyasi simge olarak kullanan kadın varsa bile bu binde 1 oranında filandır' dedik durduk.

Sağolsun CHP'nin yeni 'açılımı' söylediklerimizin turnusol kâğıdı oldu. Kimse yanlış anlamasın, başörtülüler ille de AK Parti'nin, ille de SP'nin doğal kitlesidir ve çantada kekliğidir demiyorum ve diyemeyeceğim. Pek tabii örtülü bir kadın oyunu canı nereye isterse oraya verebilir/vermelidir. Ama herhalde mevcut CHP'ye üye olmak, apolitikliğin dikâlsıdır. Çünkü neresinden baksanız CHP, karşısında tasarladığı gibi bir ulus, tasarladığı gibi bir 'vatandaş' görmek isteyen devletin partisidir. Ve tasarladığı makbul vatandaş, kesinlikle başörtülü bir vatandaş değildir. O yüzden başındakini, 'siyasi' bir sembol olarak gören bir başörtülü ya da çarşafının bir rozet hatırına mevcut CHPye girmesi mümkün ve muhtemel değildir. İşin komiği, akraba hatırı, eş dost hatırı gibi Atatürk Türkiye'sine yakışmayan 'feodal' etkenler vardır işin içinde.

Gelgelelim istediğimiz kadar kafa bulalım, bu olayı 'CHP çarşafı/başörtülülere kullanacak, samimi değil' diye tek lahzada mahkûm edemeyiz. Bu, karamsarlığa yer olmadığını gösteren bir gelişmedir. Çünkü 'devlet'in, çünkü 'vatandaş'ın sistemin taa merkezindeki, kalbindeki kodlarının, karşılıklarının değişmeye başladığını gösterir.

Zira siyasi partiler söz konusu olduğunda bahsi geçen 'samimiyet' bildiğimiz, anladığımız samimiyet değildir. Burada samimiyet 'Bu açılımla daha çok oy alacağımızda samimi misin Deniz abi?' düzeyinde bir samimiyettir. Siyasetçi için samimiyet, doğru sonuca giden doğru şeyi yapma konusundaki kararlılıktır. En iyi ihtimalle bir söz verdinse, vakti geldiğinde için atmıyorsa bile o sözü tutmaktır.

Deniz Baykal başörtülülere bir söz filan vermemektedir. Manzara demokrasinin hoşluklarından birine tanıklık etmekte olduğumuz gerçeğinden ibarettir. Bugünden yarına fiili bir değişikliğe neden olmayacak, ancak teorik olarak, CHP'nin bundan kelli dindar insanların da oylarına talip olduğunu, onların oylarını 'talip olmaya değer bulduğunu' gösteren bir 'hoşluk'. 'Aman ne önemli!' demeyin. 2007'nin seçim öncesinde Türkiye'nin güneydoğusuna gitmemiş olan bir partinin, güneydoğunun oylarını 'talip olmaya değer bulmamış' olan bir partinin, Cumhuriyet tarihinin en snob partisinin, bir kitleye 'senin oylarına talibim' imajı verecek eşiğe gelmesi, kesinlikle kayda değerdir. Deniz Baykal'ın ensesinde ne bozalar pişiriliyordur şu an, parti yobazlarının adama çektiği işkenceleri tahayyül edebiliyorsunuz değil mi?

Bir CHP'den daha fazlasını beklememek lazım. Verdiği plastik bir gül, -tamam o da bir şey- hoş bir jest, ama hepsi o kadar. Zira bu ülkedeki başörtülü kadınların ihtiyacı olan şey, ne devletin en tepelerinde temsil edilmek, ne de Atatürk'ün partisi tarafından onay görmek, rozetlendirilmek. Bunlara 'ay ne şeker bir durum' demek ayrı şey, ihtiyaçlarına karşılık bulmak ayrı şey. İhtiyaç ise belli: Eğitim görme şansı ve iş imkânı!

Haaa, Baykal kalkar da, Gürsel Tekin'i tashih etme çabasıyla yaptığı 'üniversitelere sokmam' lafını unutturur, başörtülülerin üniversitelere girmesinin yolunu açacağı vaadinde bulunur ise...Hatta bu vaadi, 'cumhuriyeti kuran eller, cumhuriyeti tehdit etmez, olsa olsa temsil eder' gibi 'inandırıcı' verilerle de donatırsa... Bu vaadi öyle yuvarlak ve muallak bir 'bu sorunu çözeceğim' düzeyinde bırakmaz, vaadini açık ve seçik bir hedef olarak ortaya koyarsa...O zaman başka. O zaman, siyasetçi ile kitle arasındaki ilişkinin öyle aman aman duygusal bir ilişki olmadığını, karşılıklı olarak birbirini kullanma ilişkisi olduğunu bilen her makul ve mağdur insan, oturur ve şu iki şeyi düşünür: 1) Bu adam sözünde durur mu? 2) Neden olmasın?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Halk CHP'ye akın etti, vatandaş partisiz kaldı

Nihal B. Karaca 2008.11.27

Pınar Kür, bir daha kesseler CHP'ye oy vermem diyormuş. Şimdi bir grup CHP'lide Pınar Kür öfkesi moda. CHP'nin Gürsel Tekin ile gerçekleştirdiği başörtülülere/çarşaflılara rozet takma-parti üyesi yapma açılımı parti oy oranında belirli bir kayba neden olabilir.

2005 yılında yapılan bir ankette 'kimin komşunuz olmasını istemezsiniz?' sorusuna 100 kişiden 9'u, 'başörtülü ya da çarşafli birinin' diye cevap vermişti; aynı kişiler partilerinde de bu kişileri istemeyeceklerdir. Bu kayba karşılık bir DSP'ye, bir MHP'ye, bir AK Parti'ye oy veren, Deniz Baykal'ı bir şekilde 'üsttenci' ve itici bulan, ama son 'halkçı' girişim ile yüreği ısınveren bir kitlenin oylarını da alabilir CHP. Zira AK Parti'nin kapatılması sürecinden istediği sonuç çıkmadığından beri laiklik üzerinden muhalefet yapmaya ara vermiş durumda. Çalışıyor, çabalıyor ve her ay bir star çıkarıyor. Önce Kılıçdaroğlu, şimdi İstanbul il başkanı Gürsel Tekin. CHP'ye diliyle melanet üretmekten az geri durup, eliyle hayırlı işler kotarmaya cehdetmiş bir hüviyet kazandırmaya çalışıyor partililer.

Salı akşamı benim de konuk olarak katıldığım CNN Türk'te, Tarafsız Bölge programında sadece kendisinin değil, tüm il ve ilçe başkanlıklarında neredeyse tatil yapmadıklarını, sürekli çalıştıklarını anlattı Gürsel Tekin. Son olayların da medyanın büyüttüğü şekilde bir açılıma tekabül etmediğini, kapıdan giren başörtülüye/çarşafliya 'git, kılığını beğenmedik' diyemeyeceklerini, dolayısıyla katılım toplantılarında yaşanan bu görüntülerin son derece doğal olduğunu söyledi.

Hayır, bu o kadar da 'doğal' değil. Çünkü söz konusu olan kılığını beğenmedikleri kadınların okullara girememesine neden olan, bu türden uygulamalara çanak tutan, alkışlayan, olmadı elinde tuzlukla koşturan bir siyasi tutumun turşusunu kurmuş bir parti. Fakat Tekin 'açılımımı da yaparım, sadakatimden de taviz vermem' diyerek bu konuda mütevazı davranıyor. Ziyadesiyle İstanbul'un su, ulaşım ve deprem sorununa odaklanmış durumda. Son 15 yıldır İstanbul'da hiçbir sorunun çözülmediğini söylerken haksızlık ediyor -ne de olsa o da bir

CHP'li, mazur görmek lazım- lakin, Sezar'ın hakkı Sezar'a, Gürsel Tekin'de, gelin canlar 'iş' yapalım tadında bir gayret, saf çocuğu masum Anadolu'nun kıvamında bir canayakınlık var. Atatürk'ün partisinde Atatürk'ü saydığına sevdiğine hiç şüphe yok, ama şu nüansla: Kemalist seçkinciliğin pembe yanaklı apartman agresifi hallerinden uzak. Pınar Kür'e yanlışlıkla 'abla insaf edin yav' filan deyip 'abla' dediği için papara yiyecek, mahcup olacak, Pendikli bir ailenin yer sofrasında çok daha fazla rahat edip, haremlik selamlık durumlarına takılmayacak, Anadolulukla postmodernliğin buluştuğu bir makamdan 'vardır abimin bir bildiği...' diyebilecek evsafa, rahat bir adama benziyor. Her şey bir tarafa, Deniz Baykal'ın ağzından dünya kulağıyla şu sözleri işitmemize neden olması bile önemli. Ne diyor Deniz Baykal: "Bu tartışma Türkiye için yararlı oldu. Birbirimizi anlama noktasına geliyoruz. Çünkü, kafamızda bazı kıyafetlerin dinsel bir simge olduğu algısı var. Bu tartışmadan, baskıcı ve karşısındakini dışlayan hatta faşizme kayan bir laiklik anlayışı yerine; gerçek laik, demokratik bir anlayışın ortaya çıkmasını umut ediyorum." Bu cümlelerin aynısını Bülent Arınç etseydi, kıyamet kopardı.

Şimdi asıl sorun şu: Halk CHP'ye akın etti vatandaş partisiz kaldı durumu ortaya çıkarsa ne olacak? Pınar Kür'ler başını sokacak başka bir parti bulacak mı? Onlara da yazık değil mi? Yoksa ben bir sevgi kelebeği miyim?

Bu arada, CHP'ye ulusa sesleniş partisi, totaliter parti, yaptığı açılım sahicilik duygusu uyandırmıyor filan diyoruz ama, güzide Türk medyasının CHP kadar olamadığının da altını çizelim. Güya demokrat, güya Türk insanının nabzını tutmakta usta, güya insan hakları savunucusu bir kısım medyada, gazetemde başörtülü yazar istemem diyen nice gazete patronu var. Yazarı bırakın, başörtülü santral memuresi dahi almıyor bir medya grubu...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yoldan geçen üç film

Nihal B. Karaca 2008.12.04

Siz bu yazıyı okuduğunuz sırada Bursa İpekyolu Film Festivali'nin finaline gelmiş olacağız. Bursalıları 'Beşir'le Vals', 'Chevrim' ya da 'Geri Dönüşüm' gibi ancak bir festival kapsamında gösterim şansı bulabilen bazı değerli yapımlarla buluşturuyor festival.

Ancak beklediğim oranda duyurulmamış olduğunu gözlemlemekteyim. Seçilen filmler iyi, atölye çalışmaları, seminer vs. ile zenginleştirilen program iyi, bilet fiyatları iyi, fakat ortada dolaşan bir söylenti var: Bursalılar bunu kısa film festivali sanıyor. Herhalde, kısa film ağırlıklı yarışma ve gösterimlerin son zamanlarda bir hayli 'trendy' olmasından kaynaklanan bir algı yanılsaması söz konusu yahut bir kendini anlatamama, tanımlayamama sorunu mevcut.

Yukarıda ismi geçen 'Geri Dönüşüm'ü dikkatlerden kaçmasın diye, özellikle tematik film festivali düzenleyecek olan organizatörlere ve belgesel film gösteren TV kanallarına önermek istiyorum. Ürdünlü yönetmen Mahmud el Massad'ın çektiği film, yönetmen ile aynı ilde, Zerk'a da doğmuş olan Ebu Musa El Zerkavi'nin 'radikalleşme' öyküsünün izlerini sürüyor. Bilindiği gibi Usame Bin Ladin'in kurmaylarından olan ve fakat Türk medyasında boğazı kesilen kamyon şoförleriyle ismini duyurmuş olan Zerkavi, 2005 yılında Irak'ta öldürülmüştü. Zerkavi'nin akrabalarıyla, yakın çevresiyle söyleşiler yapan yönetmen, filminin odak noktasına eski bir mücahit olan ve şimdi geçimini karton kutuları ve atıkları geri dönüşüm için çöpten toplayarak sağlayan Ebu Anmar'ı

yerleştiriyor. Zerkavi'nin radikalleşme öyküsüne paralel olarak izlediğimiz Ebu Anmar'ın inanılmaz derecede zor gündelik yaşamı, yoksulluğun ve umutsuzluğun bir hayatı nereden nereye sürükleyebileceğini, bir zihniyeti nasıl katılaştıracağını anlamamıza yardımcı oluyor. Kim ki, Ortadoğu çalışmaktadır ya da El Kaide'yi oluşturan modern karşılaşmaları incelemektedir, bu filmi izlemelidir derim.

Antalya'da ödülleri silip süpüren 'Pazar: Bir Ticaret Masalı'nı da nihayet görebilmiş durumdayım. Ben Hopkins adlı bir 'ecnebi'nin, 90'lı yılların ortasında Doğu illerimizde yaşanmış bir alışverişi, bu alışverişe egemen olan yerel ilke-ilkesizlik salınımını nasıl bu denli 'içerden' kavrayarak anlatabildiğini anlamakta zorlanıyor ve rencide oluyoruz. Ama olsun. Film gerçekten şahane. Başroldeki Tayanç Ayaydın'a başarılar diliyoruz. Kim ki küçük esnaf çalışmaktadır ve Türkiye'nin 80'lerin ortasından itibaren değişmeye başlayan ticari hayatını konu edinmektedir, bu filmi izlemelidir derim.

Yarışma filmleri arasında bir film, kendi hikâyesini ustaca işlemek dışında başka bir cihetten de ilgi çekiyor. Raşit Çelikezer'in Gökten Üç Elma Düştü'sü, bir yandan bir hırsız, bir hayat kadını ve emekli asker arasında gelişen sürpriz yakınlaşmaları konu alıyor; diğer yandan da Ergenekon denilen ve ucu emekli ya da muvazzaf askerlere kadar dokunmuş bulunan 'hukuksuzluklara' çektiği makulleştirme ve insanileştirme cılası ile tartışmaya açık hale geliyor. Emir komuta ilişkisiyle şekillenmiş hayat tarzı nedeniyle aile ilişkileri kötü durumda olan asker emeklisi, 'ben senin torununum' diye karşısına çıkan genç Ali'ye ebeveynlik yaparken, üst katta oturan hayat kadını komşusu ile de geçinememekte. Zaman ilerledikçe Ali'nin bir dolandırıcı olduğu ortaya çıkacak ve Köksal Engür'ün canlandırdığı 'paşa', kendisini Bennu Yıldırımlar'ın oynadığı hayat kadını ve torun müsveddesi dolandırıcı Ali'nin hâmilliğini üstlenirken bulacak. İçinde, 'elinden gelse dünyayı kurtarmayı' deneyecek kadar çok iyilik bulunan paşa, kızıyla ilişkilerinin bu kadar kötü olmasındaki sorumluluğunu kabul edecek sonunda. Az kötülere, çok kötülerden korumak zorunda olduğuna dair bir görev bilincini kuşanmasıyla bitecek film. 'Ya hukuk, ya kanun?' sorusuna 'ama işte, gerçekler de bunlar' cevabını verecek yönetmen. Film siyasete hiç değinmeden, küçük ve tutunamayan insanın gündelik halleri üzerinden siyaset yapmayı, bu siyasetten de 'asker' lehine bir romantizm çıkarmayı başarıyor.

Kim ki, Ergenekon soruşturmaları ve davası sırasında gerçekleşen asker tutuklamalarından hoşnutsuz olanları anlamak istemektedir, bu filmi izlemelidir, derim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Söz büyüü

Nihal B. Karaca 2008.12.11

Bayramın son günü hepinize kutlu gelsin, hakkıyla uğurlayın onu; gülen bir yüzle gitsin.

Gerçi herkes içinde taşımali bayramını; suyu görünce kuduracak bir tohum gibi içinde, en azından iyi örgütlenmiş mekanik bir aksam kadar olsaydı gönlümüz keşke; içindeki böreğin piştiğini haber veren akıllı fırın gibi ötseydi bayram geldi alarmları, takvimler bayramı gösterince.

İnsanın içinde bayram olmayınca, sokma aklın bir adım gitmediği gibi yani, sokma coşkuyla da bayram-ca olunmuyor. Mahalle aralarından toplu alanlara taşındı ya kurbanlık ritüeller, bu dahi kesmiyor ya milleti, şimdi de 'vay efendim bu toplu kesim alanları toplu katliam alanlarına döndü' filan diyorlar ya... İki sıkımlık canı da gidiyor bir vehm gibi bir şüphe gibi, kekeleyerek gelen bayramın...

Pek tabii artık ben de kurban kesilirken bakamıyorum. Ama çocukken izlerdim. Çünkü travma ne demek bilmiyordum henüz.

Kurban edileceğini bildiğim bir hayvanla duygusal temas kurmak, sonra onun kesilmesi nedeniyle büyük travmalar yaşamak gibi şu an çok moda olan 'psikolojik' nazeninlikleri aklımın ucundan bile geçirmiş değildim. Ben dahil hiçbir çocuk, aklına böyle korkunç şeyler getirmezd o zamanlar.

Kurban Bayramı geldi mi, kurban kesilirdi, bundan daha doğal bir şey de olamazdı. Ta ki, birileri 'çocukların psikolojisi bozuluyor, kesimi onlara izletmeyin' demeyi akletti, hepimiz topluca 'travmatize' ve dahi 'paralize', yetmedi 'demoralize' olduk.

Söz masa üzerinde duran bir bıçak kadar gerçek ve somut acıların sağaltımına yardımcı olur. Bir annenin ölümünün yarattığı travmayı 'anlatarak' iyileştirebilirsiniz belki. Ama henüz olmayan bir şeyi var etmeye de neden olabilir, söz.

Birileri söyleyene kadar, kurban kesiminin çocuklara zarar vermesi diye bir 'gerçeklik' yoktu. Birileri tanımlayana, adlandırana kadar. İbadetin doğallığının bozulması pahasına. Ve adeta, ibadetin doğallığı bozulsun için.

Nitekim, birileri dile dökene kadar, oruçlu adamın ağzının koktuğu, mahremiyetine saygı duyulan bir kusurdu. Neyse ki sahurda yutulan drajeler var artık. Sonracığıma efendim, birileri Ramazan'da fenalaştığını söyleyene kadar bu kadar çok fenalaşılmazdı mübarek ayda. Derken 'hipoglisemi' icat oldu. Biri hipoglisemi nedeniyle doktorunun oruç tutmasını yasakladığını 'söyledi', çığ gibi büyüdü hastalık..

Sadece dinî durumlar ve onları hissetmekten huzursuz olanların mazeret üretme kapasiteleri değil, her türden sosyal hal ve şeraitimiz ve hatta cinsiyet hallerimiz, söze döküldükçe düğüm oluyor, söze döküldükçe yumak.

Belli belirsiz bir huzursuzluk adlandırıldıktan sonra dokunulmazlık kazanıyor. Belli belirsiz konforlar bir kere tanımlandıktan sonra hızla kamusallaşıyor. 'Başörtüsü başkasının inancı üzerinde tahakküm aygıtına dönüşebilir' diye endişeleniyor biri, 'apartmanımdaki başörtülü bana kötü kötü baktı'lara boğuluyor mutena semtler. 'Çok doğurup hepsini sokağa salıyorlar' diyor biri Kürtler için, 'çok çocuklu Kürt komşular'ın derdi sarıyor milleti. 'Türkiye Dubai mi olacak?' deyince boğazı kuruyor kırkta yılda bir içenlerin...

Bir aklievvelin 'çingene' sözcüğünü aşağılama maksadıyla kullanıp bu maksadın Çingene kelimesine yapışmasını takiben, söz konusu kişilere artık 'Roman' diyoruz. 'Roman' sözcüğünün kaderi, ne kadar temiz kalacağına bağlı. Kötü niyetli birinin diline düşmemesine... Biri 'bayan' kelimesinin ne kadar kaba, rezil, buram buram ayrımcılık içerdiğine dair bir hassasiyet üretiyor; ondan kelli artık kırk yıllık 'ladies and gentleman'ın Türkçe çevirisine tekabül eden 'baylar ve bayanlar' ifadesini kullanmak bile zor bir iş haline geliyor.

Virginia Woolf 'anlatana kadar aşk diye bir şey yoktur' der. Bu minval birçok ince hastalık, birçok hassasiyet ve kapris için geçerli bu. Her yanımız sırf adlandırıldığı için travmaya dönüşmüş acılarla dolu. Ve acıyı dindirmenin tek yolu var: Bir düşünceye dönüşmesini sağlamak..

Ya mutsuzluğumuzu derinleştirecek kadar çok söz üretmeyeceğiz, ya da, daha çooooook düşüneceğiz...

İki gazeteci, iki simge: Akbaba ve ayakkabı

Nihal B. Karaca 2008.12.17

Hesapta hükümetin pek yerli yerinde olan Kürt açılımını ve Kürtçe televizyon girişimini yazacaktım.

Ama planda olmayan şeyler oldu. 'Allah'ım, bayram güzel bitsin' diyordum ki, Bush'a gönderilen iadeli taahhütlü ayakkabı, benim dua dilekçemin kabul fişi yerine geçti.

Havada uçuşan cisimler, bomba olmadıkları sürece, tek bir şeye işaret ederler: Eğlence doruktadır! Güçlü kuvvetli bir adamın buz tutan kaldırımında kayıp düşmesinin yarattığı manasız gülme hissi nasıl genetik bir miras olarak nesilden nesile geçerse, iktidar sarhoşu bir adama yumurta, pasta, domates, ayakkabı atılması da o denli evrensel, cihanşümul bir mutluluk hissine neden olur. Mutluluğun nedeni, muktedirin oluşturduğu kurgusal 'saygı' evreninin bir anlığına kırılması, hiyerarşinin tersyüz olması, absürd bir durumun ortaya çıkması ve absürd'ün hatırlattığı imkânlardır.

Muntazar el Zeydi adlı bir gazeteci, ABD'nin Irak'tan çekilme takvimine dair Güçlerin Statüsü Anlaşması'nın (SOFA) imza töreni sırasında önce bir ayakkabısını, sonra da diğerini fırlatacak zamanı ve cesareti bulabildi. Fırlattığı ayakkabılar Bush tarafından profesyonelce savuşturuldu ama sabık Başkan Bush'un irtifa kaybı, Muntazar'ın şecaatli ayakkabıları sayesinde belgelendi, tarihe geçti. Hükümet tarafından anında derdest edilip tutuklanan gazetecinin serbest bırakılması için Irak'ın dört bir yanında gösteriler yapılıyor. Salı günü gazeteler Irak'ın başkenti Bağdat'taki Şii semti Sadr'dan sonra güneydeki Şii kenti Necef'te de destek gösterisi yapıldığını yazıyordu. Daha da güzeli, Muntazar'ın ayakkabıları direnişin maskotu haline geldi, görgü tanıkları, Necef'teki göstericilerin bir Amerikan konvoyuna ayakkabılarını fırlattığını belirtiyor.

Muntazar el Zeydi'nin kardeşi Uday El Zeydi, "Allah'a şükür, Muntazar, Iraklıların kalplerini gururla doldurdu." diyor. Fakat hükümet aynı fikirde değil. Irak Başbakanı Nuri El Maliki'nin yanı başında gerçekleşen hadise hükümetin ağır hakaretlerine konu olmuş durumda.

Çok eskidir 'Gazeteci öncelikle nedir?' tartışması. Gazeteci öncelikle insan mıdır, yoksa 'bunun önü de sonu da aynıdır, gazeteci yalnızca gazetecidir' mi denmelidir?

Muntazar el Zeydi'nin hareketi üzerine hükümetin vermeye çalıştığı 'ayar', bana Kevin Carter'ı hatırlattı. Muntazar'dan farklı olarak 'önce gazeteciyim, sonra da gazeteciyim' diyen Kevin Carter'ı.

Hatırlanacağı gibi Carter, zayıflıktan ölmek üzere olan siyah küçük kız çocuğu ile yakınında tüneyen akbabayı aynı karede yansıtmayı başaran ürkütücü fotoğrafıyla Pulitzer ödülü almıştı. Kızın, birkaç kilometre ilerideki Birleşmiş Milletler yardım kampına gitmek istediği sanılmaktaydı. Bu ânı fotoğrafladıktan sonra akbaba kaçmış, ancak Carter küçük kıza kampa ulaşması için yardım etmemişti. Bu hareketinden dolayı eleştirilince de profesyonel fotoğrafçı olduğunu, yardım görevlisi olmadığını söyleyerek savunmuştu kendisini. Çektiği fotoğrafı bir an önce çalıştığı gazeteye, ajansa vs.'ye gönderme derdine düşmüştü hiç kuşkusuz. Görevin insanlıktan önce geldiğini dayatan 'uzmanlık miti'nin kesin inançlılarından biri olarak, 'çocuğu kampa ulaştırmak-fotoğrafı merkeze ulaştırmak ' arasındaki derin ve önemli mesafeyi bir lahzada almasını, etkin bir vicdanî muhasebe yapacak donanımdan yoksun olmasına bağlamalı. Uzmanlık ve profesyonellik adı verilen modern çağ putları, bu türden muhasebe süreçlerini kısaltmış, daraltmış ve yok denecek düzeye indirmişti. Vicdanî donanımdan mahrum ve fakat o an hızlı bir seçim yapmak zorunda olan Carter, 1994 Temmuz'unda kamyonetinin içine egzoz basarak intihar etti. Meslektaşları dahi birçok kişi, intiharı ile fotoğraftaki kız arasında bir bağlantı olduğunu iddia ettiler.

O yüzden diyorum ki: Ne mutlu Muntazar el Zeydi olabilen gazeteciye. Attığı ayakkabılar, şu kalpsiz dünyanın bir yerlerinde hâlâ atmakta olan bir kalp olduğunun delili oldu.

Ve mutluluk hissi...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Değnekle kovalanan açılım: TRT'nin Kürtçe kanalı

Nihal B. Karaca 2008.12.18

Hükümetin 'Kürt sorununa demokratik yaklaşım' konusundaki en ciddi adımı, TRT'nin Kürtçe kanalı, ocakta beyazcamda olacak.

İsmi bir rakamla değil, özgün bir Kürtçe isimden müteşekkil olsa daha iyi olurdu ve nitekim şu olsaydı bu olsaydı diye sonsuza kadar uzatılabilir mızızlıklar memnuniyetsizlikler listesi, lakin gerçek olan şu: Bu büyük bir olay, sembolik değeri var. Anlamı şu: Devlet, Kürt'ün dilinde açtığı yaraları, bir şekilde sarmak istiyor; izin ver, denesin.

Ama hayır. 'Türk milliyetçisi' arkadaşlar duruma zaten gıcık. Kürt elitinin de yüzü neredeyse asık. Kanalları zaplarken denk geldiğim isimlerden ne Sırrı Sakık ne Hasip Kaplan, bu 'gidişattan' memnun... Hasip Kaplan, bazı milletvekillerinin kanalın açılış seremonisi için Şivan Perver'in çağrılması önerisine epey bozulmuş görünüyor: 'Ne yani, Şivan Perver'i getirdiniz, n'oldu, bitti mi olay?'

TV Net'teki 'Bakış Açısı' programına telefon bağlantısı tarikiyle katılan Sırrı Sakık, 'Program yapacak sabıkasız Kürt arıyorlar, öyle olunca da Kürtçe konuşan adam bulamıyorlar; çünkü bu ülkede demokratikleşme gibi bir talebi bir söylemi olmuş her Kürt sabıkalıdır, sabıkasız Kürt bulamazsınız.' diyerek serzenişte bulunuyor. 'Her Kürt sabıkalıdır' genellemesinin ne hazin kodlamalara yol açacağını düşünmediğine inanmıyorum. Sakık'ın söylediklerinde haklılık payı yok mu? Var. Fakat Sakık'ın söyledikleri, bu kanalın açılmasının önemini gölgede bırakmak yerine daha da parlatıyor. Kürtçe bilmenin bile sabıka nedeni sayıldığı bir ülkede, şimdi 24 saat Kürtçe yayın yapacak bir kanal kuruluyor. Bu, üzerinden dolayı dolaysız mızızlık üretmeye bir lahza olsun mola vermeyi gerektirecek önemde bir olay değil mi? Bu, 30 yıldır konuşuyoruz, çok şükür bir işe yaradı diye azıcık keyiflenilecek bir hadise değil mi? Hele hele, Kürtlerin işkence görmelerine, dışlanmalarına, kırılmalarına yol açan ve şimdi demokratikleşme taleplerinin odak noktasında bulunan maddenin 'Dil' olduğunu düşünürsek, bu girişime omuz atmak yerine, omuz vermek daha yerinde bir tutum olmaz mı?

Kürt vatandaşların talepleri üzerine siyaset ve politika üretmek yerine, Apo'nun talepleri üzerine siyaset yapmayı tercih eden DTP'giller, PKK'nın sokaklara döktüğü her türden taşkınlığı makulleştirip 'demokratikleşme talebi' başlığı altında ele alıyorlar; lakin demokratikleşme anlamına gelecek her türden adımı da 'devletin asimilasyon politikası' olarak kodlamakta hiçbir beis görmüyorlar. Sezarîçe'nin hakkı Sezarîçe'ye. DTP'li kadın belediye başkanlarının kadına şiddet uygulamasını önlemek üzere geliştirdikleri son derece etkin yöntemleri, hayata geçirdikleri projeleri var; hemcinslerim adına kendilerine minnet duyuyorum. Fakat 'kadın belediye başkanlarının başarıları' ayrı şey, Kürtler adına siyaset yapmak için ortaya çıkan ama Kürtlerin başına iyi bir şey gelecek diye ödü kopan isimlerin samimiyetsizliklerini bu denli fütursuz ifşa etmeleri ayrı şey.

Gelelim Sırrı Sakık'ın itirazındaki haklı tarafa. Bu yazı yazıldığı sırada kanalın açılışı için Şivan Perver'i öneren milletvekillerinin TRT'den olumsuz yanıt aldıklarına dair bir haberi geçiyordu televizyonlar. Bu haberdeki doğruluk payı, Sakık'ın sitemindeki doğruluk payının sağlamasıdır. Hayatında tek kurşun atmamış, hiç silah tutmamış, sadece türkü söylemiş bir adamın dahi 'sabıkalı' addedilmesi gibi bir durum söz konusu ise Kürtçe kanal ile yapılan açılım, sahici bir çaba olmaktan uzağa düşecektir zamanla.

Ama diyorum ya, 'zamanla...'

'Şimdi' herkese düşen, bu çabaya şans tanımadır diye düşünüyorum. Hazım kolaylığı dilediğim Türk milliyetçilerinin de, durmaksızın demokratikleşme diyen, ama pekala demokratikleşme anlamına gelebilecek her türden adımı mahkum etmek gibi bir sabıkayı apolet niyetine taşımakta ısrarlı olan Kürt milliyetçilerinin de, kanun namına değil, insaniyet namına 'şans tanıma' gibi bir görevleri var. Haydi samimiyeti geçtik, hiç değilse bir süreliğine Murphy'nin altın kuralına uyulsun. Ne diyordu? Gülümse, ne düşündüğünü anlamasınlar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Noel arefesinde Şam, dört yanı ezan...

Nihal B. Karaca 2008.12.24

Birkaç gün Şam'a gittik, yine epey toz kalkmış; 'İlle de Ermenisin' diyenler, 'vallahi değilim' diyenleri mi ararsın, neresinden tutsan elinde kalacak özür dileme kampanyasının iyiden iyiye mukavemet oluşturmasını ve 'özür bekliyorum' bloglarının ortaya çıkmasını mı?

Asaçağım da keseceğim diye ortaya çıkan Hak ve Hakikat adlı zihni sinir partiyi mi, Gökçek-Kılıçdaroğlu düellosundan arta kalan 'kim mor oldu, kim canına okudu' tortularını mı?

Oysa geçtiğimiz hafta boyunca, ben ve kalabalık bir grup gazeteci/yazar arkadaşımın keyfi epey tıkrındaydı. Türkiye-Suriye arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi meselesini epeyce önemseyen MAS şirketler topluluğunun davetlisi olarak yine yeniden Şam yollarında olmak ve bu İslam kentini bu kez başka bir cihetten, 'Noel arefesi' açısından gözlemlemek de kontrast seven ruhum için 'bonus' oldu.

Benim için Şam, her zaman Emeviye Camii ve civarı olmuştur. Gerçi her gidişimde Süleymaniye Camii'ni ve uhdesindeki Vahdettin Türbesi'ni de ziyaret etmeye çalışırım. Sadece Vahdettin yoktur orada. Sultan Abdülmecit'in kızı Seniha ve torunu Abdülhalim, 5. Murad'ın kızları Fehime Sultan ve Hatice Sultan; torunu Ahmed Nihad Efendi, 2. Abdülhamid'in oğulları Muhammed Selim Efendi, Burhaneddin Efendi, Bedrettin Efendi, Muhammed Abid Efendi ile kızı Refia Sultan; torunları Fahriye Hanım ve Hamide Hanım, Sultan Abdülaziz'in kızı Naime Sultan, oğlu Seyfeddin Efendi ve torunu Mihriban Hanım'lar da vardır. Hanedandan geriye kalan ve dönem gereği Türkiye topraklarında istenmeyen ne kadar beden varsa, çoğu Şam'dadır. Eğer şanslıysanız ve mezarlara bakmakla sorumlu görevliye rastlarsanız, hepsinin mezarını size tek tek gösterir. Lakin benim gönlüm o hazin anekdotlara gelemeyiz; öngörmediğim bir duygusallık burun direğimin dibine oturur; kaçıp Emeviye'ye, Suriyelilerin dediği gibi 'Umayya'ya gitmek isterim. Orada da karşınıza Kerbela şehitleri çıkar; derken dört mezhebi temsilen dört imam neşe içinde koro halinde ezana başlar. Süleymaniye'den kalan burukluk, Emeviye'de esner. Burada daha anonimdir tarih, çoktur, fırsat bulduğu her an kat çıkmıştır; Şiiliğe ve Sünniliğe aynı anda gönderme yapan bereketli bir çoğulculuğun neşeli havası vardır, 'etnik kimlik' mi dediniz, ahan da hemen yanımızda Kürt kimliği ile aslanlar gibi Selahaddin Eyyubi... Sırtını caminin duvarına vermiş Nawfara'ya oturup naneli çaydan söylediniz mi bir de; dünya varmış. Din, tarih, sanat,

laklak ve nargile. Bundan iyisi Şam'da kayısı diyeceğim ama, o da var; Şam'ın şamfıstıklı, susamlı, hurmalı ve tereyağlı kurabiyeleri de. Tatlı yenilir, tatlı konuşulur artık mutlak surette.

Şam'da cami minareleri yeşil ışıkla aydınlatılır. Bu gidişimde bir de insana gına getirecek kadar yoğun Noel süslemesi ve çam ağacı ile ışıklı billboardlardan gülümseyen Kıvanç Tatlıtuğ'un yüzü söz konusu oldu. Özetle manzara şuydu: Bi' Kıvanç Tatlıtuğ, bi' ağaç, bi' yeşil minare, bi' Kıvanç, bi' ağaç bi yeşil minare...

Suriye'de nüfusun %12'si Hıristiyan. O yüzden bu Noel tema paketi için 'pek doğal, pek normal' denilebilir. Ama insan merak ediyor, 'olsun, biz de % 67'yiz, bilemedin %57'yiz' diyen birileri maraza çıkarmıyor mu diye. Hatırlarsanız ülkemizde 'şeker bayramı' gibi yaygın bir ifade üzerinden bile 'maraza' çıktı.

Diyeceksiniz ki orada yönetim Nusayrilerin elinde ve Nusayriler de kalbi laikliğe yatkın insanlar. İyi de görmüyor musunuz, daha dün dindar kimliği mevzubahis olmuş olan cumhurbaşkanı şimdi etnik köken cihetiyle ve alakasız yere dara düşürülmekte. Türkiye tutarlılığın lüks haline geldiği, maksadın maraza çıkarmak olduğu bir demokrasi haline gelmiş iken, otoriter bir rejim olarak kayda geçmiş olan Suriye için bu hoşgörü ortamı neresinden baksanız ilginç görünüyor.

Şam bende hep şu hisleri uyandırıyor: Otoriter rejim, demokratik rejim, yarı/demokratik rejim ayrımları insanın insanla sorununun çok az bir kısmı için belirleyici. Birbirinin kültürüne saygılı olmak ve onun kültüründen keyif alabilmek için pür demokrasi olmak gerektiği de korkarım bir şayiadan ibaret.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mahalle müsterih mi?

Nihal B. Karaca 2008.12.25

Anadolu'da laiklerin ya da dindar bir hayat tarzı sürmeyenlerin ötekileştirildiğini iddia eden araştırmamanın yankıları sürüyor.

Araştırmacıların ısrarla, muhafazakârlığın, aslında taassubun ve hoşgörüsüzlüğün AK Parti döneminde arttığı gibi bir sonuca gitmeye çalışması ne yazık ki siyasi bir içerik kazanmasına yol açıyor. Oysa muhafazakârlığın popülerleştikçe hızını kaybettiği, seyreltiği de bir vakıa. Ve tekrara düşme pahasına yeniden: AK Parti nedeniyle muhafazakârlaşmıyoruz, muhafazakâr olduğumuz için AK Parti oy alıyor.

401 kişiyle derinlikli mülakat yoluyla elde edilen bulgular için belli çevrelerin algılarına başvurulmuş. Normal. Ancak verilerin rakamlarla ifade edilmemesi ya da edilememesi masum bir tesadüf gibi görünmüyor. Başı açık bir kadının söylediği, 'Kırmızı ışıktaki geçmeye kalkma, vurur kaçarlarsın ve kaza süsü verirler' ifadesinin içerdiği genelleme 401 kişinin 50'si, hadi olmadı 10'u tarafından tekrarlanıyorsa ciddiye alınır, ama bu veriyi destekleyen başka denekler yoksa, o hanıma bir psikiyatr önermek daha 'bilimsel' bir tavır olacaktır; değil ifadesini taçlandırmak...

Dahası ötekileştirme ithamını da 'daha çok cemevi açılsın, ruhban okulu açılsın, şiddete uğrayan kadın boşanma dahil her türden mukavemet yolunu denesin' diyen bir kanaat önderine, Fethullah Gülen'e yönlendirme gayreti de pek sürrealist bir çaba olmuş. Gerek yok. Yakışsınız.

Ancak, eğri oturalım doğru konuşalım. Anadolu'nun özgürlükler ve hoşgörü açısından güllük gülistanlık olduğu varsayımı da doğru değil. Anadolu İslam'sız muhafazakârlığın görüngüleriyle dolu ve bir Müslüman olarak dinden değil, apaçık şekilde muhafazakârlıktan ileri gelen kimi bagajları taşıma konusunda şahsen hiç istekli değilim.

İslam'sız muhafazakârlık diyorum. Örnek mi? Müslüman Anadolu'muzun dul bir kadına bakış açısını hatırlayabilirsiniz. İslam'ın yayılmakta olduğu dönemlerde dul bir kadın bekâr bir erkek tarafından rahatlıkla nikâhlanabilirdi, ama muhafazakârlık Anadolu'muzda dul kadınlara nedense başka işlevler uygun görülür, evlilik değil. Hz. Hatice, Peygamberimiz'den 15 yaş büyüktü, Müslüman Anadolu'muzda kadının erkekten büyük olması ihtimalinde en başta erkeğin annesi ölüme yatar, feveranı arşı âlâyı sarar. Anadolu'muz boşanma gibi bir konuda da sanki Katolik mezhebine mensupmuşuz gibi davranır, bilhassa kıdemli, mevkili, hatırlı adamların/kadınların boşanmasına ileri derecede tepki gösterir.

Ama taassup ve dayatmalar eskisine oranla çok daha azalmış durumda. Bundan yirmi yıl kadar önce Kayseri'de, iki genç kız birlikte çarşıya çıkıp alışveriş yaptığı zaman, hele bir de lokantaya filan gitmişlerse, bunun haberi ertesi gün okula düşmüş olurdu ve bu durum öğretmen tarafından yüz kızartıcı bir suç gibi anılır, ima yoluyla genç kızların mahcup olması sağlanırdı. Bundan yirmi yıl önce Kayseri'de bir genç kız Batılı bir müzik grubunun kasedini sorduğunda kasedi satan amca tarafından azarlanabilirdi, Batı müziği dinliyorsa artist olucam diye evden de kaçır bu, bağlamında. Bundan yirmi yıl önce Kayseri'de bir genç kızın başını evlenmeden önce kapatması çok zor bir ihtimaldi, 'görücü' adaylarının kızı beğenmemesinden korkulurdu çünkü. (Bir İslam'sız muhafazakârlık örneği olarak bundan daha iyi örnek bulunamaz herhalde.) Bundan yirmi yıl önce en varlıklı ailelerin evinde dahi kadınlar kışın kış evinde, yazın bağ evinde hizmetçiden beter koşullarda deliler gibi yemek pişirir, erkeklerin muhabbete, siyasete ya da ticarete tahvil edecekleri sırt sıvazlama-vatan kurtarma-mangalda kül bırakmama eksenli kalabalık davetler için dolma sarar, mantı doldurur, arabaşı pişirir, güveç yaparlardı; bulaşık makinesi de yoktu henüz, devasa bulaşık yığınlarının altındaki hallerini Victor Hugo görseydi Sefiller'e parantez açma gereği duyardı.

Bunlar elbette değişti. Şimdi Kayseri kadınları parklarda spor yapıyor. İyi, hoş. Ama kusura bakmayın, yirmi yıl öncesinin tortusu bile yeter. Kimse Anadolu'da taassup yok, her şey sütliman dememeli. Kaldı ki söz konusu taassubun zerresi dahi bizim nazenin akademisyenleri/araştırmacıları ürkütmeye şaşırtmaya yeter, ille de art niyet aramayalım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gazze için ekonomik gazâ...

Nihal B. Karaca 2008.12.31

Gazze'de olanlar içimizi biçti. İsrail, Filistin halkının üzerine F16'larla gidiyor, bombalıyor ve öldürüyor. Sıradan insanlar olarak Beyazıt ve Taksim meydanlarını doldurup mitingler düzenlemekten fazlası gelmiyor elimizden.

Hiç kuşkusuz bu dahi İsrail ile birtakım verimli ilişkiler, sözgelimi doğalgaz antlaşmaları filan içine girmiş olan hükümetimiz açısından 'uyarıcı' bazı nitelikler içeriyor. Ama fazlası da gerekir.

Muhsin Yazıcıoğlu, İsrail mallarına karşı boykot ilan etmeye çağırdı herkesi. Böyle anlarda bana da en uygun gelen 'tepki' bu. Ne kadar demode olursa olsun, kulağa ne kadar bayağı gelirse gelsin. Çünkü, mitingden sonra

Starbucks'a uğrayıp 'kahve sevgisini evrensel hale getiren' sadık İsrail ziyaretçisi ve vaktiyle Filistinlilere 'terör' konusunda verip veriştiiren Howard Schultz'un 'birbirinden eşsiz ve tutkulu' kahvelerini yudumlamak insanı 'oxymoron'a sürüklüyor, eylemde tükürdüğünüzü kahveyle yalamış oluyorsunuz.

Egemenleri en korkutan-ürküten şey siyasal inandırıcılıklarını yitirmek ya da moral üstünlüklerini kaybetmek değil; bu, kayıpların ticari sonuçları. İnsanların mallarını almaması. 2002 yılının Ocak ayında Norveç halkına İsrail mallarını boykot etme çağrısı yapan Norveç'in sosyalist Maliye Bakanı Kristin Halvorsen'in yol açtığı diplomatik krizi hatırlatmak isterim. Rice, alabildiğine panik olmuş, Norveç Büyükelçisi'ne ve hatta Norveç hükümetine çıkmıştı. Norveç'in ünlü gazetelerinden Aftenposten, ABD Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice'ın, Norveç Büyükelçisi ile konu hakkında görüşüğünü, Rice'ın Büyükelçi'ye 'Norveç'in bu boykotun sonuçlarına katlanması gerektiği' notunu ileterek adeta tehdit ettiğini yazmıştı. Norveç'in kuzey bölgesindeki Sör Trøndelag Bölge Belediyesi, İsrail'den belediye adına hiçbir ithalat yapmayacağını belirterek, halkı da İsrail ürünlerine karşı boykota çağırıyordu. Sonuç itibarıyla "boykot olmadan İsrail'in Filistinlilere karşı politikasında bir değişiklik olmayacağını" söyleyen Maliye Bakanı Halvorsen yalnız bırakıldı, Sör Trøndelag bölge belediyesi de hükümet tarafından söz konusu boykotun Norveç yasalarına, Dünya Ticaret Örgütü ve Avrupa Ekonomik İşbirliği anlaşmalarına aykırı olduğunu belirten yazılı bir açıklaması ile uyarıldı vs. Ama ne oldu? Boykot, Avrupa'da İsrail'e karşı yapılan ilk boykotlardan olma hüviyetini koruyor. Yok mu şu kabinede Kristin Halvorsen kadar yiğit bir bakan ve yok mu şu ülkede Sör Trøndelag ahalisi kadar yürekli bir ahali, sorusu da tez elden paketi açılacak ve vicdanımızın tepesine dikilecek bir Demokles kılıcı gibi durmakta...

Ekonomik boykot seçeneğini, bu eylem türünün bir türlü etkin hale getirilemediğini, hattın gündem değişikliği değişmez yarıldığını söyleyerek gereksiz ve geçersiz bulanlara 'en iyi, iyinin düşmanıdır' şeklindeki özlü sözü hatırlatmak istiyorum. Örnek: Sigarayı tümünden bırakmak en iyisidir, ama 3 ay için bırakmak da iyidir. Vücudunuz nefes alır misal. Boykot da ne kadar sürecek olursa olsun vicdanın nefes alması içindir biraz da. Boykotun ilanihaye devam etmemesini, boykota girişmek için engel olarak görmemek gerekir. Vur kaç eylemidir boykot. 'Senin refikin benim refikimi üzdü, o halde al sana!' anlamına gelir. Ve doğası gereği çok uzun sürmez, ama korkutucu ve tatmin edicidir.

Hadi Muhsin Yazıcıoğlu'nu dinleyelim, bu rezalete bazı ürünleri boykot ederek direnme yolunu seçelim. Ancak hangi ürünleri boykot edeceğimiz konusunda acilen tutarlı bir listenin hazırlanması gerekmekte. Çünkü boykotun nesnesinin 'sahibi Yahudi olan markalar' olmaması gerekiyor, Siyonizm'e karşı çıkacağız derken anti semit tuzaklara düşmemek gerekiyor. Sanırım insan hakları üzerine çalışan saygın STK'lar elmaları armutlara karıştırmayan, meselenin etik yanını dikkate alan böyle bir listenin çıkarılması işine önayak olabilirler.

Ekonomik bir boykotun, şimdi tam yeri olduğunu ve belki bu kez etkin olabileceğini düşünüyorum öte yandan. Unutmayalım ki, bugünün çokça alışveriş eden yeni orta sınıfı ve burjuvası ile dünün Filistin davası muhibleri aynı kişilerdir. Ve kalbî bağlar kolay kolay yitip gitmez.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

1 Ocak duası...

Nihal B. Karaca 2009.01.01

Dua, ihtiyacımızın giderilmesi için kullandığımız bir araç değildir. Aksine, ihtiyaçlarımızı dua etmemizi sağlamak için yaratılmış araçlardır.

Yeni yılın ilk günü de, azami beklenti içinde olduğumuz gündür. On gün sonra geçer. Fırsat bu fırsat o zaman. Bugün, iğneden ipliğe her şeyi sadece O'ndan isteyebileceğimizi hatırlama ve bütün arsızlığımızla isteme günü olsun. Hadi isteyelim...

Allah'ım, 2009'da bana, sevdiklerime, dostlarıma ve bizatihi düşmanlarıma, 'huzur' ver. Ama ben dahil hiçbirimizi huzur içinde gevşeyip tembelleşenlerden etme.

Ben konfor severim Allah'ım, sıcak severim en çok. Sıcak su, sıcak ev, sıcak havlu. Bunların neye mal olduğuna, ne pahasına bunlara sahip olduğumuza ilişkin bir vicdan azabından mahrum etme bizi. Ve dahi, bütün bunlar olmadan yaşama kudreti ver ki, sıra bunları yoksullarla paylaşabilmeye geldiğinde, o gün geldiğinde, hızla başka argümanlar geliştirip geri geri seğırtmeye kalkan kofti adamlardan olmayalım.

Dünyanın zavallı bölgelerindeki işgalcilere 'sağduyu' ve 'merhamet' ver; ve kendi küçük hayatlarımızda işgalci olmaktan kuru bizleri. İşgalcinin rasyonalizasyon mekanizmasını çökert. Gerekiyorsa bizimkini de. Kimse 'işgal ettim çünkü bana ihtiyaçları var' diyemesin.

Uyanık görünümlü ahmaklardan, zeki görünen sıradanlardan, marjinalim numaraları çeken ahlakçılardan, muhafazakâr görünümlü puştlardan ve demokrat geçinen faşistlerden korunmamızı sağlayacak dedektörler ihsan eyle. 2009'da insan sarrafı olalım.

Mutsuzluğun büyüğü ile küçüğüne maruz kalmak arasında bir tercih yapma şansımız varsa, avantajlı seçeneğin yanına ışıklı oklar serp. Kör gözümüz görsün...

Tutarlılık kaygımız için ölçüler ihsan eyle. Emrettiğin şeylere uyabilmemizi, yasaklarından kaçınabilmemizi sağlayacak kadar donanımlı kıl.

2009 hidayete erenlerin yılı olmayacaksa eğer, hidayeti yüzyıllar kadar eski olanların inançlarının arttığı bir yıl olsun.

Geçen gün bir adam akrabasının 11 yaşındaki oğlunu öldürdü ve parçalara ayırdı. Üç çocuk bayramda el öpme bahanesiyle kapısını çaldıkları 45 yaşındaki bir kadına tecavüz edip, parasını çaldı. Gazeteler kendi kanından gelen çocuklarla enstest ilişki kuran, onlara tacizde bulunan yetişkinlerin haberleri ile doldu taşı: Allah'ım, 'insan'a neden bu kadar çok saygı duyduğunu anlamamı sağla.

2009, başörtülü olduğum ama çarşafı olmadığı için, Türk olduğum için ve Türklüğümü bir kibir vesilesi haline getirmediğim için, alt sınıfın dertleriyle kaygılandığım için ve fakat sonuçta bir yeni orta sınıf ferdi olduğum için, demokrat olduğum ama neo-liberal olmadığı için, yurtsever olduğum ama ulusalcı olmadığı için, kadın olduğum için ve pek hanım pek anne bir kadın olamadığım için özür dilemek zorunda kaldığım bir yıl olmasın...

2009 sadece senden özür dilediğim bir yıl olsun. Ziyadesiyle 'şükrettiğim' bir yıl...

Beni ne olduğu çok açık olan zalimlerden ve insafsızlardan olduğu kadar, 'merhamet' ettiği için mikrofon uzatanlardan da uzak tut.

Mağduriyeti bir uzmanlık alanı haline getirmiş olanlarla sahiden mağdur olanları ayırabilmemi sağla.

Global krizi, bu son derece sert finansal çarpışmayı kolay atlatmamızı sağlayacak maddi manevi hava yastıklarıyla donat her yanımızı.

Hava yastığı demişken, 2009'da bol bol kilo verelim istiyorum.

2009'da enerjimiz, sevgimizi ve emeğimizi hak eden insanlara gitsin, nankörlük ve vefasızlık illetiyle zelil olmuş ruhlara değil...

Hayatımızı, maneviyatımızı, zevklerimizi ve iyiliklerimizi artıracak, geliştirecek kimselerle/ kitaplarla/ mecralarla tanıştır bizi. 'Bir kitap okudum hayatım değişti' cümlesini kurmak için yıllardır beklediğim kitabı bu yıl bulmak istiyorum.

Bunlara layık değilsem, üzerime daha çok iş yık. Ki, nerede uyandığımı bilemeyecek kadar meşgul, hayatım üzerinde düşünemeyecek kadar yoğun olayım. Amin.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İnsanlığın kalk borusu: İsrail

Nihal B. Karaca 2009.01.07

Kapının önüne konulmuş üç boş süt şişesi gibi yan yana dizilmişler. Bir daha içemeyecekleri süte uzanırcasına aralık, kanamayacakları bir dünyaya uzanmış ağızları, üzerlerinde kanlı giysiler.

Hele o ortadaki, o evet, başı beyaz sargıyla sarılmış olan...Ölmeden önce de, zaten yaralı olan. Daha önce vurulmuş ve muhtemeldir ki hayatta kaldığı için Allah'a şükredilmiş... Bu bir film olsaydı 'sırasını savmış', aldığı yara karşılığında hayatta kalmayı hak etmiş olduğu varsayıldı. Filmlerde çoğunlukla öyledir; bir badireden kurtulmuşsan bir anlamı vardır.

Filmlerde kader şöyle bir değip geçmiş ve yaşamana karar vermişse, bir daha geri dönüp bakmaz. En azından uzunca bir süre bakmaz. Ama İsrail öyle değil, şöyle bir değdiklerini tanıyor, geri dönüp eskaza hayatta kalmışlarsa da tanıyor. Onun için 15 dakika bile yeterince uzun. Gördünüz değil mi o resmi? Dün Zaman dahil birçok gazetede vardı; o çocuk cesetleri. Bebeklerin altındaki yaygıyı da gördünüz mü? Hani, ölü de olsalar, soğuk almasınlar diye serilmiş gibiydi. Hani ölü de olsalar, belki şehre bir Mesih gelir, canlanırlar/ zatürre olmasınlar. İleride çocukları olmaz sonra. Yekten koymayalım taş. Böbrekler sonra, soğuğu mıknaş gibi çeker. Hem İsrail için İsrail vakti. Artık gücenmiş olsun da gelsin o büyük Sûr... Hasta olmasınlar. Yekten taş koymayalım. Hazmedilmesi güç gerçekliğe dair, gerçeklik duygusunun 'insanca' yitimi. O yaygıyı seren Filistinlinin aksine, gerçekliği 'insanca' yitiremiyoruz biz.

Ne kanlı turnusol kâğıdıymış Filistin meselesi. Sapır sapır döküldü insanlığımız. Burkulkaç diye bir fizik yasası var sanki. Burkuluyor burkuluyor ve sonra bu gerçeklikle baş edemeyeceğimize karar verip kaçmayı tercih ediyoruz. Zaplayarak ya da unutarak. Çünkü etrafımız neyin 'etik' neyin 'doğru' olduğunu söyleyen, 'tabloyu doğru değerlendirmek lazım geldiğini' vazeden ve vicdanın o ilk uyanışına, dolaysız sesine çelme takmak için karışık mesaj veren 'realist'lerle dolu.

Köşe yazarlarına bakıyorum. Türkiye realist davranmıyor, Tayyip Erdoğan İsrail ile kurduğumuz diplomatik ilişkileri bozacak şekilde sert çıkıyor, oysa Arapların Filistinlileri umursadığı yok, biz neden Arap'tan çok Arapçı olacımız ki, diye, bla bla bla bir yığın mübtezelle fikir var. Hamas'ın yok edilmesi adına İsrail'in Gazze harekâtına Mısır, Ürdün, Suudi Arabistan gibi ülkelerin verdiği zımni destek de iyi bahane oldu sonra. Kendimizi Avrupalılarla aynı rafa yerleştirme fırsatı doğdu; Oryantalist bir yerden, çok çok üstün olduğumuza inandığımız Araplara tepeden bakmak için bir imkân daha! Bölge ülkelerinin kirli işbirliğini İsrail'e göstermemiz

gereken hoşgörünün eskortu haline getirmek! Gerçeklik duygusunu insanca yitiremiyoruz, evet. Bir katliama ses çıkarabilmek, bir katliam dolayısıyla öfke duyabilmek için Arap olmak/olmamak mühim bir kerterizmiş gibi. İsrail ile ilişkilerimize her halükârda dikkat buyuracakmışız efendim. Bu bir şaka olsa gerek. Onca kan akarken, 4 askerine karşı, 670 sivil Filistinliyi öldüren, öldürmeye de devam eden, demokratik seçimle gelmiş Hamas'ı, 15 aydır tek füze atmamış Hamas'ı, bölgedeki Arap ülkelerinin de desteğiyle derdest etmeye azmetmiş bulunan Siyonizm'in şahı İsrail'le ilişkilerimize dikkat etmeliymişiz.

Ben de 'realist' bir yorumsama faaliyetinde bulunmak isterim: Kimse kusura bakmasın, 'İsrail ile diplomatik ilişkiler' insanlığın önünde bariyer teşkil ettiği sürece, ortam yekten 'antisemitizm'e varan bir kan davasına kalacaktır. Hizbullah, İran ve Hamas'ın etkisinin Arap ülkelerinin de verdiği omuzla bastırılması ve bu kirli işbirliğine başta AB dahil BM'nin dahi gık diyememiş olmasının sonucu, vasat, Filistin'de ölen her bir çocuğa karşı diasporada yaşayan 4 Yahudi'nin ölümü için fetva verebilecek aşırıların söylemlerinin benimsenmesine kadar gidebilir. Yoksa sahiden, bunun olması mı isteniyor?

Bugün İsrail'e ağız dolusu küfür ediyorum. Hem görünen köy kılavuz gerektirmediği için hem de kabaran öfkem muhatabını şaşırmazın diye. Siyonist Yahudi ile sıradan-masum bir Yahudi arasındaki farkın önemi sonsuza kadar önemli kalsın diye. Bilmem anlatabildim mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anti-semitizmle korkutulmak

Nihal B. Karaca 2009.01.08

Dün itibarıyla Venezuela Dışişleri Bakanlığı, İsrail Büyükelçisi ve İsrail Büyükelçilik personelinin bir kısmı için sınır dışı etme kararı aldığını duyurdu.

İsrail'e, bu kadar yaptırım uygulamak bile 'cesaret' işi. Çünkü Chavez'in, yaptığıнын yüzde biri dahi Batılı kamuoyunda etkin olan Yahudi elitleri tarafından 'anti-semitist' damgası yemeniz için yeterli. Vaktiye Küba lideri Castro, İşçi Partisi üyeliği ve Londra belediye başkanlığı işini yapmış Ken Livingstone dahi, bu konularda 'uyarı' almışlardı.

Ken Livingstone 'Uluslararası finans sistemi her yıl 2. Dünya Savaşı'ndan daha fazla insan öldürüyor, ama en azından Hitler deliydi değil mi?' diye sormuştu. Bu son derece makul analogi, Yahudileri kızdırmış, dönemin parlamenterleri John Butterfill tarafından tepkiyle karşılanmıştı, Butterfill, 'Bu sözler Hitler tarafından öldürülen ya da zulme uğrayan herkese hakarettir.' demişti. Butterfill ayrıca Livingstone'un küresel finans sistemine yaptığı ithamlarda bilinçli bir anti-semitik tonun hâkim olduğunu da söylemişti! (International Herald Tribune - 'Livingstone's Words Anger Jews/ 13 Nisan 2000) Yine benzer bir 'talihsizlik(!)' Küba Devlet Başkanı Fidel Castro'nun başına geldi, 'Bize empoze edilen ekonomik düzen altında her üç yılda 2. Dünya Savaşı'nda kaybettiğimizden daha çok erkeği, kadını ve çocuğu kaybediyoruz. Bu düzeni yargılayacak Nürnberglerimiz de yok.' dedi Castro. İftira Karşısı Birlik (ADL)'in direktörü Abraham Foxman sert bir açıklama yaptı: 'Yoksulluk ciddi, acı verici ve ölümcül olabilir, ama toplama kampları demek değildir.'

Soykırım etrafında oluşturulan edebiyat holocaust'u insanlık tarihinde eşi benzeri olmamış bir tasavvura dönüştürdü ve kutsallaştırdı. Dogma şuydu: Soykırımın eşi benzeri yoktur. Soykırımın gizemi öyle kolay kolay anlaşılamaz. Öyle ki soykırımdan sağ çıkabilmiş olan Eli Wiesel, konferans başına aldığı 25 bin dolar (artı şoför

ve limuzin) ile seyircilerinin karşısına çıkıp soykırımın 'iletilemez' olduğunu, onun hakkında konuşma bile yapılamayacağını söyler. Bu görüşe göre soykırımı rasyonelleştirmek bile başlı başına inkardır. Yahudilerin acılarının nasıl sömürüldüğü üzerine bir hayli kafa yormuş olan Yahudi araştırmacı entelektüel Norman Finkelstein'a göre soykırımın benzersizliği, eşsizliği tezi rasyonel olmadığı gibi ahlaki bakımdan da utanç vericidir, ama varlığını sürdürmektedir. Nedenini soykırım edebiyatı hakkındaki başka bir Yahudi araştırmacı söyler, Jacob Neusner. 'Çünkü', der Neusner, 'Soykırımın benzersiz kötülüğü, Yahudileri diğerlerinden ayırmakla kalmaz, Yahudilerin 'diğerleri üzerinde hak iddia etmesine de' olanak tanır. Nitekim, meşruiyetini soykırımın benzersizliğinden alan tüm o dayatmalara, hak iddialarına karşı çıktığınızda da neredeyse soykırım taraftarı anlamına gelen anti-semitist yaftasıyla karşılaşsınız. Denklem eksiksizdir.

ABD'de yaşayan Yahudi elitleri zaman zaman taraftarı oldukları muhafazakâr politikalara karşı çıkanları bile 'anti-semitist' olmakla suçlayabilmişlerdi. Düşünebiliyor musunuz? Yahudi elitlerinin ve topluluğunun haklarının sıkı bir savunucusu ve takipçisi olan ADL lideri Nathan Perlmutter, 1982'de, Amerika'daki gerçek anti-semitizmin savunma bütçesindeki kesintilere ve hatta nükleer güce karşı çıkmak gibi 'Yahudi çıkarlarını aşındıran' her türlü girişimi kapsadığını savunabilmiştir. (ayrıntılı bilgi için: Soykırım Endüstrisi/ Norman G. Finkelstein)

Unutmadan, soykırımı ait anılar her nasılsa 1967'ye kadar hiç mevzubahis olmamış, sonra ABD'li Yahudi elitler tarafından adeta 'keşfedilmişlerdir'. Bu tarih İsrail'in gücünün zirvesinde bir ülke olarak tezahür ettiği ve barbar Arap sürülerine(!) karşı medeni ABD'nin öncepheşi olabilme yeterliliğini ispat ettiği tarihtir. Böylelikle ki, 67'ye gelene kadar susturulan ve ihmal edilen sorumluluklar o tarihte hatırlanmış ve bir 'yatırıma' dönüştürülmüştür. Dünya kamuoyu artık bunu görmelidir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hem fedakâr olalım hem dikkatli...

Nihal B. Karaca 2009.01.14

Geçtiğimiz hafta cumartesi günü Suriye, Ürdün, Libya, Lübnan, Pakistan, Katar gibi ülkelerin liderlerinin eşleri ya da kız kardeşleri, kadınları yani, Emine Erdoğan'ın daveti üzerine Gazze'ye Destek İçin İstanbul Buluşması adlı organizasyonda buluştular.

Malum İsrail sadece İsrail değil, İsrail büyük ölçüde ABD demek, ülkelerini kimi zaman ABD'ye rağmen, kimi zaman ABD'nin istediği şekilde ve ABD abad olsun için yönetmek durumunda olan ülke liderlerinin elinin bağlı olduğu ve hatta belki gönlünün de hoş olduğu yerde kadınlar devreye girdi. İyi de oldu. Emine Erdoğan sadece şiir okuyup ağlamadı; BM'yi saldırılardan vazgeçmesi için İsrail'e yaptırım uygulamaya davet etti, uluslararası kamuoyunu bu konuda daha aktif olmaya çağırdı. Bağış yapmak, yaralı, öksüz ve dullara yardım etmek isteyenlere Başbakanlık'ın Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü'nün kontrolünde olan kampanya için hesap numaralarının yazılı olduğu zarflar dağıtıldı. (TL hesabı için belirlenmiş hesap numaraları şöyle: T. Vakıflar Bankası, Merkez Şube 2074752, T. Halk Bankası, Ankara Merkez Şube, 05000016, TC Ziraat Bankası, merkez şube 51680324)

Yardım dernekleri harıl harıl çalışıyor, koruyucu aile platformları kuruluyor. Ekonomik krize rağmen. Deniz Feneri skandalına rağmen, insanlığın insanca bir şeyler yapma motivasyonunun ve isteğinin kırılmamış olduğunu görmek ayrıca sevindirici. İnsanlık tarihi arkadaşlar, her şeye rağmen ve yine de, insanın kendini aştığı sahnelerle dolu; bugünlerde olduğu gibi. Zira mail kutum, 600 TL maaş alan ama bir Filistinli çocuğu evlat edinebileceğini söyleyip yol yordam soran cesur yüreklerin talepleriyle dolu.

Bir süredir Lübnan'da yaşamakta olan entelektüel Münir Şefik, İstanbul'daydı geçtiğimiz hafta. Dar dairede düzenlenen bir sohbet programında bulunma fırsatım oldu. Şefik 50'li yıllarda Filistin Komünist Partisi'ne üye olmuş olan Hristiyan bir ailenin çocuğu iken, daha sonra Müslüman olarak El Fetih'e geçmiş, Hamas ile yakın ilişkileri olmuş bir aktivist, düşünür. Hapiste yıllarını geçirmiş, yaralanmış ve bu arada düşünmekten ve bölge ülkeleri için hayırlı olacak seçenekleri tartıp biçmekten geri durmamış bir zat-ı muhterem. Neden Müslüman olduğunu seçtiğini anlattığı bölüm de çok manidardı. Komünist tecrübenin kendisine çok şey öğrettiğini, ama iş insanları affetmek, işkence altında bildiklerini söylemek zorunda kalmak hatta siyasi döneğe ödeleğe savrulmak olduğunda, İslam'ın önerdiği 'merhamet ve saygı'dan, anlarınız ve yola devam ederiz dirayetinden etkilendiğini, İslam'ın hayatı ve insanlık hallerini bütünüyle kavradığını anladığını ve bu yüzden İslam'ı seçtiğini söyledi Şefik. Bugün Hamas ile El Fetih arasında görüş ayrılığı bulunmadığını ifade etmesi de dikkat çekiciydi, BBC'nin haberlerini dinleyenler tam tersini duyuyor zira.

Bu saldırılar, Hamas soba borusundan yapılma füzelerini gönderdi diye başlamadı, İsrail'in bir türlü uymadığı ve ciddiye almadığı ateşkes döneminde Gazze'de kuşatma ve ambargo vardı. Bunu El Fetih de biliyor, keza demokrasi cephesi de ve Filistin'deki diğer parti, cephe ve eğilimler de. "Filistin için gerek Batı'daki gerek Türkiye'deki gösteriler, mitingler, eylemler büyük moral kaynağı oldu." diyor Şefik. Ancak Türkiyeli kardeşlerinin yapıp ettikleri Filistin'de olanlar için daha da büyük anlam teşkil ediyor.

Bu arada, gündem vesilesiyle sıkça adı geçen Arap ülkeleri ifadesi yerine, ısrarla 'Arap ülke liderleri' demeye dikkat etmeliyiz, diye düşünüyorum. İkisi arasında fark var. Tıpkı herhangi bir İstanbul Yahudisi ile 'İsrail devleti' arasında önemli bir fark olduğu gibi. Bu nedenle iki Yahudi bulup taciz ederse Filistinliler için iyi bir şey yapmış olacağını zannedenlerin bu düşüncelerden hızla uzaklaşmalarını, tez zamanda ellerindeki hastalıklı 'Kavgam', 'Vasiyetim' kitaplarını bırakıp, mevzunun ABD olduğuna, mevzunun emperyalizm olduğuna uyanmalarını diliyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Acı birleştirir, gülmek özgürleştirir

Nihal B. Karaca 2009.01.21

19 Ocak Pazartesi günü Hrant Dink'in ölüm yıldönümü idi. Öğlen saatlerinde Agos'un önünde yapılan toplantıya gidemediğim için, akşam 'Hrant'sız 2 yıl' adı verilen ve davetiyede yazdığı şekilde 'Hrant'ın arkadaşları' tarafından düzenlenen anma programına katıldım. Biraz da 'Ermenilerden özür dilememiş' olmanın verdiği burukluk ve borçluluk duygusuyla.

Garip ama, özür dilemeyi tuhaf ve haksız bulmakla, özür dilememekten ötürü boynuma asılmış bir ağırlık duygusu arasında salınıyorum. İki ayrı ben arasında. Bu vesileyle konu sıcakken yazmadıklarımı şimdi yazabileyim istiyorum.

'Ermenilerden özür diliyorum' metnine imza atmama engel olan his ya da düşünce, artık her ne idiye, bu metinden sonra özür dileyen Türk'le özür dilemeyen Türk'ün birbirinden feci halde ayrışacağını, iki grup Türk arasındaki ayrışmanın da önünde sonunda yeniden nefrete dönüşebileceğini varsaymam. Bu nefretin yine Ermenilere hatta diğer azınlıklara patlayacağından endişelenmem..

Sonra pek tabii şu var, ırk eksenli bir bağ 1915'in sorumluları söz konusu olduğunda varsayacağım, ama iş aynı kan bağına milliyetine övgü düzmek için kullananlara bir şey demeye geldiğinde 'orada dur' diyeceğim. Fazlasıyla çelişkili görünüyor.

İrk temelli bağlar kurarak büyük sorgulamalar yaptığımızda niyetimiz ne kadar halis olursa olsun tehlikeli bir yola sapmış oluyoruz diye düşünüyorum. Şöyle ki, kan bağıını özür dilemeye kâfi gelecek düzeyde önemli sayıyorsak, bugün İsrail'in yaydığı vahşet yüzünden dili sürçüp 'Yahudi işte, Yahudi bunlar' diyenleri neden antisemitist diye yaftalıyoruz? Aynı mantıksal düzlemden hareket etmiyor mu bu iki ayrı tavır?

Hakeza, Ermenilerden özür dileyeceksek, Cemal Paşa'nın Halep'te yaptıklarından niye özür dilemiyoruz? Bir zamanlar Suriye vatan toprağıydı ve aynı hesapla Araplara da epey eziyet çektirdik. Aynı hesapla. İttihat Terakki ise İttihat Terakki, zulüm ise zulüm. Ne fark var? Fark şu, Ermenilerden özür dilememiz bizi biraz daha çağdaş, Batı normlarına uygun yapıyor, Araplardan ö zür dilersek yiyeceğimiz azarın haddi hesabı olmaz. İşte bu durum da feci halde canımı sıkıyor.

İşte bütün bunlar diyeyim, beni özür dilemekten alıkoyan etkenler oldu. Değilse, ne 1915'te yaşananların büyük bir felaket olduğunu reddediyorum ne tehcirin neden olduğu acıları. Ne de Hrant Dink'in ölümünün üzerinden iki yıl geçmesine rağmen, davasının karınca hızıyla ilerliyor, aslında ilerlemiyor olduğu gerçeğini.

Cinayetin hemen ardından Dink'in ölümünün Dink'in ölümünü engelleyebilecek olanlarca bilindiğı anlaşıldı. Göz yumulmuştu. Bir cinayet ve güvenlik skandalı vardı, devlet ise Ogün Samast ile Yasin Hayal'in formalarını giydiğı Pelitlispor'un sahasını kapatmakla yetindi. Hakkında dava açılan Albay Ali Öz ve Yüzbaşı Metin Yıldız da sadece ve sadece görevi ihmalden yargılanıyorlar. Çok tuhaf, derin ve kirli şeyler var ve adalet duygusunu rencide ediyor.

Bu şartlarda düzenlenen anma gecesinin ise muhteşem geçtiğini belirtmek isterim. Sonuna kadar kalamadım, ama gördüğüm bir acı üzerine o acıyı dahi birleştiren bütünleştiren kavrayan bir mesaja dönüştürmenin soğukkanlı yürekliliğı oldu. Müzik ve metin ağırlıklı kısa gösteri ve animasyonlardan oluşan programdan aklımda kalan en güçlü şey Kemal Gökhan Gürses'in çizgileriyle okunan ve Dink'e ait olan bir yazıdan hatırladıklarım... Eskiden farklılıklarımızı fıkraya dönüştürür, onlara güler, onlarla eğlenirdik; bir Yahudi bir Kürt ve bir Ermeni karşılaşır ve komik şeyler olurdu, diyordu Hrant Dink. Sonrası malum. Mealen, bir şey oldu ve artık farklılıklarımıza gülemez olduk, birer tehlide dönüştü bize benzemeyenin aynadaki yüzü.

Ne kadar haklı Hrant Dink. Gülebilmek özgür kılıyordu çünkü. Gülerek atıyorduk bünyede biriken tutuklayıcı kinin safralarını, gülerek bozuyorduk içimizdeki dehşetin temel atma törenlerini.

Bir Ermeni, bir Türk, Yahudi ve Kürt yeniden bir araya gelip, birbirlerini makaraya alabilecek mi? Gülebilecek miyiz yeniden? Hiç bilmiyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bastırılmış dinsellik 1

Nihal B. Karaca 2009.01.28

Okurlarım okumayanlarım, tanışlarım ve tanımayanlarım on gündür gerek maille gerekse sms yoluyla 'bastırılmış dinsellik' tabirini ne kadar çok 'tuttuklarını' belirtiyorlar; arada hoşnutsuzlar da var elbette, fakat hemen herkes, bunun Ayşe Arman'a verdiğim röportaj sırasında açığa çıkmış, bastırılmış cinsellik klişesi karşısında o an üretilmiş bir hazırcevaplık olduğu yanılığı içinde.

İşin içinde çoğunlukla gazetecilere özgü bir 'her türden narin durum itinaıyla vulgarize edilir' durumu varsa da, bu ifadenin sırf kafiye mütavellit bir tabir olmadığını belirtmeliyim.

'Bastırılmış dinsel' benim arada bir şahlanıveren meddahlığımın eseri değildir. Tarihi, üniversite yıllarıma kadar uzanan gözlemlere dayanır... Dindarlığımı aleyhime olabilecek her türden durumun delili ve gerekçesi olarak gören ama yeteri kadar içtikten sonra gayet içtenlikli bir şekilde 'Kur'an öğrenme talebi'nde bulunan yakınım karşısındaki çaresizliğime dayanır mesela. Yahut çok aralıklı görüşüldüğü için beni başını örtmüş gördüğünde oturup üzüntüden ağlayan ve benden 'Allah rızası ve büyük hakkı için' hiç değilse o an şu pek kıymetli kafamı açmam için ricada bulunan yaşlı başlı akrabalarım, eş, dost, çevreyle yaşadığım karşılaşmalara dayanır. Ateist-demokrat oğluyla yaptığımız Kemalizm eleştirisini 'Konuşmalarınıza dikkat edin, çünkü bu masada bir Atatürkçü var!' diyerek düzelten bir başka yakınımın beni namaz kılarken gördüğünde dayanamayıp ağlamasına dayanır. Çünkü 'sıkı' eğitilmişti, 'Biz artık kılamayız...' diyordu. 'İstesem de başımı secdeye koyamıyorum, alışmamışım'. Üzüyorum ben bu insanları demiştim o gün. Akıllarına, hatırladıkları ama çok önce hayatlarından kovmuş oldukları şeyleri getiriyorum.

Benzeri olaylar sonraki yıllarda da tekrarlandı. Röportaj yaptıklarım arasındaki 'muhafazakar olmayan' çevrelerden bazı kimselerle, birçok konuda hiçbir şekilde 'gerilmeden' iletişim kurulabiliyordu. Bazen de görüşmeye gittiğim kişilerle aramda şeffaf bir duvar oluyordu. Onlar da ilk grup gibi, yazar, sanatçı, yönetmen, akademisyen ya da alanında uzman herhangi biriydiler sonuçta. Ama hayır, röportajdan memnun kalmaları dahi yetmiyordu o söylevi durdurmaya. 'Önemli olan kılık kıyafet, saç değildir, kalptir; önemli olan günde beş kere yatıp kalkmak değildir, düzgün insan olmaktır; önemli olan peygamber değildir Allah'tır'. Giderek kişiselleşir sonra. 'Önemli olan kapanıp koca bulmak, evlenmek, çocuk doğurmak değildir, önemli olan eğitimidir.' Son derece nazik bu insanlar, nasıl ve hangi nedenle bu kadar kabalaşabiliyordu ve neden bu kadar gergin ve hüzünlü idiler? Hanımefendi demiştim bir keresinde, buraya kafesin arkasında usul usul işlediğim kanaviçeyi sedirin üzerine bırakıp da gelmedim, elbette eğitim şart.

Tanidikça anladım, anladıkça hatırladım. İlk grup entelektüel düzeyi ne olursa olsun, 'inanma' meselesini, rafa kaldırmış, etrafıyla inanç üzerinden ilişki kurmayan, bunu ya hiç denememiş ya da bundan vazgeçmiş kimselerdi. Agnostik de olabilirlerdi, ateist de. İnanç ile aralarına kalın bir çizgi çekmiş, kendisini ayırmış ve saygılı bir mesafeden sizin referanslarınızı dinleyebilen-izleyebilen kişilerdi. İkinci grup ise, 'inanma' ile bir şekilde ilintisini koparmamış, fakat başörtünüz, namazınız ya da çalıştığınız kurum üzerinden kendisine 'ben senden daha iyi bir dindarım baaaak!' dediğiniz vehmine kapılan ve kendisinin de inancın varlık sahasında olduğunu duyurmaya çalışan kimselerdi.

Sizinle inanma ile algılanabilen bir varlık sahasını paylaşıyor, ancak inançla beraber gelen o büyük paketi yüklenmek istemiyordu. İnançla gelen o edimler paketini yüklenmeme hakkını savunuyordu aslında; amacı rencide etmek değildi, bilakis az sonra rencide olacağı zannından hareketle mevzi almaktan ibaretti yaptığı. İronik biçimde 'anlaşabildiklerimiz' içinde inançtan eser olmayanlardı; 'anlaşamadıklarımız' ise özde inanca değer veren, ama dini düşünce, tasavvur ve pratikleri modern akılla algılamakta zorlanan, zorlandıkça bastıran, bastırdıkça öfkelenen ve dindar anksiyetesi geliştirenler. Bu ikinci grubun, hem ciddi ve travmatik çatışmalar, hem de kalıcı ve sahici bir toplumsal barış bakımından ne kadar önemli bir grup olduğuna dikkatinizi çekmek isterim. Yarın devam edeceğiz.

Bastırılmış dinselik-2

Nihal B. Karaca 2009.01.29

Dünkü yazımı okuyanlar, konumuzun, inanmak isteyen ama dindar olmak istemeyen; çünkü dinin getirdiği paketi hem fazlaca ağır, hem anlaşılamayacak denli arkaik bulanların hissettikleri kaygılardan bahsettiğimizi biliyor. Bilmeyenler de şimdi öğrendi.

Bu kaygılar, hep birlikte yoğrulduğumuz ve adına toplum dediğimiz kamusal havuzda, o kaygıları taşımayanları ya da nispeten az taşıyanları da ilgilendiriyor.

Korku aşılabılır, ama kaygıyı aşmak güçtür, dalga dalga büyür ve güvenlik endişesine dönüşür; güvenlik endişesi de her zaman ama gerçek ama sanal nedenlerden türetilmiş muhayyel 'öteki'nin üzerinde patlar. İnanç gibi, ontolojik boyutlar üzerinden türeyen ve güvenlik endişesini beraberinde getiren kaygıların çeşitli görünüşleri olabilir. 'Mahalle baskısı', 'irtica geliyor' gibi siyasi; 'ama onlar da çok köylü ve kötü giyiniyorlar, çocukları ile her yere doluşup konforumuzu bozuyorlar' gibi sınıfsal durum ve gerekçelerle iç içe geçebilir. Nitekim bunları yaşıyor, maruz kalıyor ama arka planına bakmadığımız için hızlıca kodlayıp geçiyoruz, çoğu kez de öfkeleniyoruz. O kadar öfkelenmememiz, biraz daha anlamaya çalışmamız için dün kaldığım yerden devam ediyorum ve Ayşe Arman'a verdiğim röportaj üzerine gelen bazı maillerden örnekler vermek istiyorum.

Posta kutumda '...ben de ancak elli beş yaşında yıllarca neyi es geçtiğimi, neyi bastırdığımı fark edip, kişisel, manevi aydınlanmasının peşine düşmüş olanlardanım...' diye başlayan ve bu mealde kendi öykülerini anlatan kişilerin e-postaları var. Artık bastırmadığını, bir gün bir şekilde gerçek ihtiyacının inanmak olduğunu fark edenlerin hikâyelerinden küçük kesitler.

"Dinim var çok şükür, ama 'dinselliğim' yok. Elbette bastırıyorum, çünkü bazı şeyleri aklımın alması mümkün değil, aklımın almayacağı şeye bir mesafem var ve cumhuriyet mitinglerine katılmamın nedeni de bu mesafeyi korumak istememdi." diyen bir okurun sözleri son derece aydınlatıcı. Ve en özlüsü: "Ben de Müslüman'ım, ama modern dünyada dinin verdiği emirleri yerine getirmek de bir yere kadar. Yerine getiriyoruz diyenler de yalan söylüyor zaten, çünkü bu imkânsız. Çünkü bu çağda kimse körü körüne dine saplanıp kalamaz. Böyle bir lüksümüz yok. Dindarım diyorsan tam yaşayacaksın. Ama yaşayamazsın. Yaşıyorum deyip başkasının üzerinde tahakküm kurmaya da hakkın yok. Bu yüzden dinî hayat devletin denetiminde olmalı."

Gündelik hayata çokça sirayet ettiği için artık pek dikkat çekmeyen bu itham, aynı zamanda en önemli 'bastırma' gerekçelerinden biri: 'Yapacaksın tam yapmalısın'... Yani, 'inanca yoğunlaşırsam, hele bunu deklare edersem, dinin emirlerini yerine getirmem gerekir ve yeteri kadar iyi yerine getiremeyeceğimi daha şimdiden biliyorsam aslında hiç inanmamışım demektir' gibi bir felsefi çıkarsama üzerinden 'hepsini yok say' tuşuna basma hali. Sonuç, huzursuz olmakla birlikte, zaman zaman kendisini 'net tutumundan' dolayı tebrik eden bir yukarıda konumlanma haline dönüşebiliyor. Bastırılmış dinseliliğin en agresif görünüşlerinden biri, dindarların dindarlıklarını yaşayamadıkları (hoş, zaten bunun mümkün de olmadığı) iddiası üzerinden samimiyetsizlikle suçlaması yapmak, kişilere özgü hata ve sapmaları dinin yaşanamazlığına delil saymak ve bu yolla kendisini dindar olarak tanımlamaktan kaçınan kişi/kişilere moral üstünlük temin etme çabasıdır.

'Peki çare nedir?' diye soran da olmuş. İç huzuru sağlayabilecek argümanlara sahip olup olmadığını bilmiyorum, ilahiyatçı da değilim. Dolayısıyla sözüm de görüşüm de sadece kendimi bağlar; olsa olsa düşünce ve inanç özgürlüğü kapsamında edilmiş anlamlı ya da anlamsız lakırtılar kapsamına girer. Ama şahsi görüşüm, 'Allah şah damarınızdan daha yakındır' ayetinin dışarıdan ve içeriden gelen bütün baskılar, bütün ayrışmalar için çok sağaltıcı, arındırıcı olduğu yönünde. İnanç bu 'yakınlığı' anlama, ona talip ve razı olma halidir. Bu

yakınlık hem herkesi birleştirir, hem de herkese özgün kalma özgürlüğü verir. Daha güzeli, kimse kimseyi bu yakınlıktan kovamaz. Herkese yer vardır orada, bastırana da, bastırmayana da...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Davos marka turnusol kâğıdı; hem ekonomik, hem pratik...

Nihal B. Karaca 2009.02.04

Davos racon gördü.

Başbakan Erdoğan iktidara geldi geleli pek çok önemli olaya, icraata imza atmış olabilir. Ama her dem fonda duran ve ne işe yaradığını hemen hiç anlamadığım Kasımpaşalılık vurgusunun ilk kez yerini bulduğunu, cukkk oturduğunu, sahnenin ortasındaki masanın üstünde öylece duran ve hikâyedeki sırası bir türlü gelmeyen o silahın, sonunda ve doğru karede patladığını söyleyebiliriz. Yazılsa bu kadar iyi olurdu; buradan da anlayabiliriz ki, yazılmamıştı. Silahın patladığı sahnede, silah bile kendini unutmuştu. Patladı ve hatırladık. Uluslararası ilişkiler, diplomasi ve siyasetin çok uzun zaman önce insandan koptuğunu. Asıl şok verici olan da bu hatırlamaydı. Milletlerin insandan, insan tekinden, insan topluluklarından, insana özgü duyarlılıklardan kopmuş politikalarla, oyunlarla, körler sağırılar birbirini ağırlar yüzüzlüğü ile temsil edilmekte olduğu gerçeğinin kabak gibi ortaya çıkması... Kelime oyunu yapmaya hevesli olanlar için, "Ne yani dış politika insaniliği unutmuştu da işler hayvanilik üzerinden mi yürüyordu?" diye buyuran lafı güzaf gurmelerine de hatırlatalım; insaniliğin zıddı hayvanilik değildir; caniliktir. Bu noktada denilebilir ki, Erdoğan, diplomasiye ve siyasete yitirdikleri bir değeri iade etmiştir. Yine denilebilir ki, Türkiye bu çıkışıyla Arap-İsrail savaşına müdahil olmuş değildir, insanlık ve canilik çatışmasında taraf olmuştur. İnsanlık adına konuşmuştur. Bu kadar açıktır mevzu, en başından beri.

En kötü haydut, saygı bekleyen hayduttur. En kötü katil, öldürdüm, pişmanım diyen değil, 'öldürdüm ve maktulün omuriliğinden yaptığım tesbihi satmak için düzenlediğim müzayedeyi 1 milyon dolardan açıyorum, hele bir bakın, sanatımı takdir edin' diyendir.

Yok artık.

Yok mu 'yok artık diyebilecek biri' derken bütün dünya, bütün dünyanın seçeneğini 'insanlıktan' yana kullanan halkları, Erdoğan nezdinde bir ihtimalin daha 'var' olduğunu, 'birinin olduğunu' gördü. Bu beklenebilir ve olması gereken olsa da, olagelen ve mutabakatlara uygun düşen tavır değildi, diplomasiyi seçkinler briç kulübüne dönüştürmüş olanların kızgınlığı bundan. 'Biz böyle iyidik' kızgınlığı bu. Konfor bozuldu. Davranış paterni yara aldı.

Tayyip Erdoğan ne zaman iyi ya da kötü mantıklı bir şey yapsa, hesap kitap yapmakla, siyasi şovla, seçimlerde kullanılacak malzeme imal etmekle suçlanır; ne zaman iyi ya da kötü içten ama fevri, hesapsız kitapsız bir çıkış yapsa bu kez de kendisine öfke kontrolü öneren ve duygusallığını dile dolayan görüşlere maruz kalır. 'Mesele adam öldürmekse siz adam öldürmeyi iyi bilirsiniz, tankımın üzerinde Filistin'e girdiğim zaman kendimi mutlu hissediyorum, diyen başkanlarınız vardır.' cümlelerini Obama kurmuş olsaydı, 'bravo!' diyecek kişilerin durumunu Haşmet Babaoğlu 31 Ocak tarihli yazısında pek güzel teşhis etti. Hastalığın adı samimiyetsizlik. Hatta biraz daha ileri gidelim: Samimiyetsizlikte samimi olma hali bu.

Samimiyet erdeminden nasiplenme düzeyleri 'tığ teber şahî merdan' özlü sözüyle özetlenebilecek olan bu zevatın geçemedikleri sınavları bir yana bırakıp Erdoğan'ı 'tutarlılık testine' tabi tutmaları gülünç... Efendim neymiş, Başbakan insani tutuma o kadar önem veriyorsa önce Kürt sorununu çözsünmüş. Türkiye'de AK Parti iktidarı ile başlamamış olan bir sorunun salt AK Parti'ye bağlı olmayan çözümü, neden 10 günde 1.000 ölü gibi inanılmaz bir zulüm denklemine itiraz etmeyi imkânsız kılacak, belli değil. Bu soruyu soranlar da mana peşinde değiller zaten, görevlerini yapıyorlar. İsrail sadece temizlik malzemeleri ve gıda zincirleriyle çember içine almıyor bizi, her düzeyden ve sektörden gönüllüleri ile de her aşamada farklı derecede etkin olabilecek bir Siyonist baskı unsuru oluşturuyor. Kendinden çok emin ve iddialı üstelik. 'Davos'ta toz kaldırdın da ne oldu, benim sırtım sağlam' demeye getiren Haaretz gazetesinin manşeti tüyler ürpertici değil miydi?

Ne diyordu İsraili Haaretz? 'İsrail terörist ya da değil, Türkiye'ye insansız uçak satmaya devam edecek!' Erdoğan'ın Kasımpaşalılığına dikkat çekmekten yorulmayanlar biraz da manşetin kabadayılığına baksalar ya. Bakmazlar, bizim sözümüz de zaten, nereye bakacağını şaşırان masum izleyiciye.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ne kadınlar gördüm doğuştan siyasi...

Nihal B. Karaca 2009.02.05

Geçtiğimiz hafta AK Parti Kadın Kolları'nın düzenlediği bir projede, kadınları siyaset için eğitime amaçlı projelerin bir ayağı olan 'Siyaset Kürsüsünde Ben de Varım' adlı yarışmada jüri üyeliği yaptım.

Hem yarı final jürisinde hem de finalde dereceye girecek olanları belirleyecek jüride yer aldığım için siyasete girme umudu olan pek çok kadını dinleme, onlar hakkında gözlem yapma fırsatı buldum.

Partinin kadın kolları başkanı olan Fatma Şahin, 'kadın kolları' kavramına ve mantığına irtifa temin eden çalışmalarıyla parlak çalışmalara imza atıyor. Geçtiğimiz yıl düzenlenen ve büyük beğeni toplayan sivil anayasa sempozyumu da kadın kollarının projesiydi..

İşin yorucu kısmı neyse de, yarışma jürisinde yer almak epey zevkli bir işmiş... İçinde hem emekli bir hâkim, hem hoppidi zıppidi bir Armağan Çağlayan taşıyan bünyeler için, ideal bir hobi olabilir. Hele hele 'eleştiri' sizin için bir yazın türü, bir edebi form olmanın dışında bir aile geleneği ise bırakın kusur bulmakta zorlanmayı, şıpın işi görüverdiğiniz eksiklik ve hataların hangisinin avantaja dönüşebileceğini, hangisinin tahammül edilemez olduğunu toplam 3. sn. içinde kategorize edebiliyorsanız, hem eğleniyor hem öğreniyorsunuz...

Sonuç itibarıyla son gün, Kenan Işık, Osman Sınav, Nazmiye Yılmaz, Zeynep Karahan Uslu, Nuriye Akman, Can Bilgili, Defne Samyeli, Muhammed Nur Doğan, Serap Yaşar ve bendenizden oluşan bir topluluk olarak birinciliği Zonguldak'tan Emine Çift adlı genç arkadaşımıza verdik. Aile içi şiddet gibi sıkıcı bir konuyu, istatistikler vererek, konunun siyasilerle ilgisine değinerek, tarihsel anekdotlarla süsleyerek, akıcı bir üslup, kendinden emin bir ifade ve yetkin bir beden dili ile anlatmayı, bunu yaparken salonu etki altına almayı da başardığı için. İkincilik ödülümüz Çorum'dan Betül Gülgün'e gitti. Betül salonu aldı, coşturdu, havalara fırlattı; o meydanların, kitlelerin aradığı insan. Betül Gülgün erkeklerin hitabet ezberini dahi bozabilir. Birinciliği burun farkıyla Emine'ye kaptırmasının altındaki etken, aynı zamanda en büyük avantajı olan beden dilini ve sahne kabiliyetini bir doz fazla ortaya koyması oldu diye düşünüyorum. Üçüncülüğü ise kadının siyasette yer alması

gerektiğine ilişkin argümanları Fatma Aliye gibi siyaset üstü bir portrenin hayatı üzerinden sıralayan ve son derece sakın, temiz bir konuşma yapan, Dilay Tutuk'a (Kocaeli) verdik. Fakat aklımız diğerlerinde kaldı.

'Kadınlar gümbür gümbür geliyor' şeklinde bir sahne/kürsü cümlesi kurmak isterim. Zira konuşmacıların küreselleşme, aile içi şiddet, medeniyetler ittifakı gibi konuların yanı sıra en çok itibar ettikleri konu 'kadının siyasette yer alması' meselesiydi. Dikkatimi Orta Anadolu'dan gelen kadınların kadın ve siyaset ilişkisini bir 'güzellik' bir 'gerekirlilik' olarak son derece mahcup ve erkeğin ev reisliğine de hanel getirmeden savunurken, Doğu Anadolu ve Güneydoğu'dan katılan kadınların bunu 'cayır cayır' haykırmaları, meselenin hayat memet meselesi olduğuna vurgu yapmaları oldu. Sözelimi Aksaray'dan gelen bir hanım, kadının siyasete katılması ile sosyal hayata katılımı aynı şeymiş gibi davranırken ve 'kadınlardan iyi casuslar da çıkmıştır' gibi sürreel boyutlara savrulurken, Şanlıurfa'dan katılan ve dışarıdan bakıldığında kendi haline bir ev kadını gibi görünen yarışmacı töre cinayetlerine, kadın kollarının ayrı bir bütçesi olmamasına, erkek parlamenterlerin samimiyetsizliğine, feodal yapının kadın üzerindeki baskısına ilişkin konularda neredeyse militan bir duruş sergiledi; erkek jüri üyelerimizi ciddi şekilde ürküttü.

Kimi Tayyip Erdoğan gibi sahnede dolaşarak sunum yaptı, kimi 'bu kürsüde bulunmak zor ele geçen bir fırsat' diyerek hem başörtüsüyle siyaset yapmanın giderek zorlaşmasına, hem de erkeklerin attığı omuzlara ve taktıkları çelmelere dikkat çektiler. Kimi Turgut Özal'dan tevarüs edilen dört eğilim üzereydi, kimi küreselleşme konusunu irdelerken bir Marksist kadar anti emperyalist. Ortak noktaları, hazır olmalarıydı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Medeniyetler çatışmasına yeniyetme çözümler

Nihal B. Karaca 2009.02.06

Huntington 'medeniyetler çatışması' diye bir tez üretti, derken 11 Eylül oldu ve kültürler arası farklılıklar mutlak surette bir tehdidi ve kaygıyı işaret eden politik argümanlara dönüştüler.

Postmodernizmin sunduğu pembe tablo da gerçekçi değildi, farklı kültür ile karşılaşma, onunla yaşama olgusu gül bahçesi vaat etmiyordu, ama lağım çukuru da değildi doğrusu.

Uçarı ve şenlikli yanlarıyla Dünya ve Desie, aslında tipik bir gençlik ve yol filmi. Fakat, muhafazakâr Müslüman kültür ile liberal Batılı hayat tarzı arasındaki asıl çelişkilere yaptığı vurgular o kadar akıllı ve şefkatli ki ona hafif tertip medeniyetler buluşması filmi desek yalan olmaz. Filmin o ağır ağıdalı medeniyetler çatışması tezinin kriz dilini hayatın diline tercüme edip 'medeniyetler didişmesi'ne indirgemesi bile neresinden baksanız hoş.

Adını hikâyenin baş kahramanlarından alan filmin Dünya'sı, mütevazî, sakın, iki susup bir konuşan, ailesinin önem verdiği değerlere göre yaşayan, güzel Faslı bir genç kız. Desie ise değer yargılarından çok günübirlik heveslerine göre hareket eden, epey aktif bir cinsel hayatı olan, kuaförde çalışan, sorumluluk almaktan çok hoşlanmayan ama bu arada Dünya ile olan dostluğuna da çok önem veren, neşeli, içten tipik bir 'teenager'. Gerek kültürel gerekse karakter açısından bu kadar farklı iki kişinin nasıl bu denli sıkı fıkı olabildiğini bilmiyoruz; fakat bu kısım bir çelişkiye tekabül etmiyor. Zira kültürlerde de, karakterlerde de, zıt kutupların birbirini çekmesi hikâyesi, boş bir klişe değil. Önemli olan Dünya ve Desie'nin birbirini çekmesi değil, önemli olan bu iki genç kızın bu süreçte kendileri kalarak dostluklarını devam ettirip ettiremeyecekleri, mühim sınavları başarıyla geçip geçemeyecekleri.

Dünya ile Desie arasında ait oldukları kültürlerle nispet eden en önemli çatışma hemen tahmin edilebileceği gibi seküler dünya görüşünün cinsellik stratejisiyle, Müslüman muhafazakâr kültürün cinselliği evlilik bünyesine

hasreden aile stratejisi. Dünya'nın ailesi Desie'den hiç hoşlanmıyor. Desie'nin beden dili bile Dünya'nın ailesini ürkütmekte. Fakat yine de Desie'ye karşı kabalaşmıyorlar, 'idare etme' ve medeniliğin gerektirdiği faydalı ikiyüzlülüktен nasiplenmiş durumdalar. Derken Dünya'nın kuzeniyle evlenmesi ve bu nedenle Fas'a gitmesi söz konusu oluyor. Hamile kalan ve çocuğunun babası tarafından 'biz ciddi değildik ki..' şeklinde kibarca (ve hunharca) püskürtülen Desie ise Fas'ta yaşadığını öğrendiği babasını bulmak üzere Dünya'nın peşinden Morocco'ya geliyor. Doğu ile Batı arasındaki dengesiz aşk nefret ilişkisi, Dünya ile Desie'nin hayatını ve dostluğunu her kavşakta belirliyor. Ama onlar, gençliklerinin de verdiği masumiyetle; ancak gençlerin ve çok yaşlıların sahip olduğu zayıf hafıza lüksüyle, sorun çözmekte mahirler. Ailelerin, cemaatlerin, toplumların, kültürlerin ve medeniyetlerin keskin yol ayrımları olabilir ama hemen altta başka bir şey daha akmaktadır, dostlukla inşa edilen kişiselliğin tarihi.

Son derece hareketli olan filmde çıkacak bereket şu ki, senarist Robert Alberdingk Thijm hikâyeyi yazarken 'Doğulu kadınlar eziliyor, Batılı kadınlar mutlu' ezberine de sahici bir darbe indiriyor. Desie'nin bağlanma-terk edilme korkuları, genç yaşta babasız çocuk sahibi olma gibi sorunları Dünya'nın aile kararıyla kuzenine verilmek istenmesinden daha basit sorunlar değil. Dünya güzeli Dünya'ya kuzenden bozma sünepe bir damat adayını layık görmenin adaletsizliğine de dikkat çeken film, bu üzücü anı dramatize etmeyip mizaha bulayarak saygılı bir yerde hizalanıyor yine de. Öte yandan Desie'nin kendisinin de annesinin de anneannesinin de, üç nesil boyunca üç kadının, istenmeyen bebek olarak 'kazayla' dünyaya gelmiş olmalarının da, pek normal sayılamayacağını gayet açık resmediyor film.

Keyifle izlenebilir diyorum. Tekdüze bir dünya olmadığını, dünya üzerinde ne kadar iklim varsa o kadar 'çatışma' ihtimali olduğunu ancak bu tuzaklara düşmemek için de bir o kadar çok sebep olduğunu bu kadar eğlenceli bir dille ve hikâyeyle anlatabiliyor olduğu için...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Detoks kitaplığı!..

Nihal B. Karaca 2009.02.11

Mutlu Tönbekici'nin yazılarını sevmeyen yoktur herhalde, Vatan Pazar ekinde röportaj da yapıyor, ki, geçtiğimiz pazar, bir Osman Müftüoğlu'nu dahi takip edilebilir, okunabilir, şaşırtabilir kılmayı başarmış kendisi.

Her nasılsa yapmış etmiş, 'ben Atılgan gemisinden Kaptan Kirk' etkisi uyandıran sıra dışı fiktif doktorumuzun söylediklerinden 'yaşasın armut tipi kadınlar!' şeklinde neşeli bir sonuç elde etmeyi başarmış. "Türk kadını İsveçli kadından uzun yaşar, çünkü yağları basenlerde toplanır, bu da kalp krizi ve diyabet gibi hastalıklara yakalanmasına önemli oranda engel olur"... Tam Müftüoğlu'nun pizza yiyebiliyor olması korkmadan, bu büyük Türk doktoru hakkındaki soru işaretlerime olumlu mu olumlu tesir yapacakken... Çok şükür ayaklar yere bastı, gemi yere indi demeye kalmıyor, Müftüoğlu enteresan yaşam reçeteleri ile dikiliyor karşımıza.

İşte o anlar: "Detoks, hafiflemektir. Gerçekten hafiflemek istiyorsanız okuyup yazdıklarınızı bile detokslamanız lazım. Ruhuna ve düşüncelerine detokstur esas. Ağır gelen her şeyi hayatından çıkartmaktır. Ağır geliyorsa arkadaşını da..."

Şimdi ne yapıyormuşuz: Kah kah kih kih arkadaşlarımızı kenara ayırıyor, 'son günlerde içimde derin bir hüznün var', 'çok değiştin, seni tanıyamıyorum', 'acıları dindirebilmenin tek yolu ölümdür mirim' gibi laflar edenleri

hemen atıyormuşuz. E hadi attık diyelim... Ama ortaya karışık moodlar var bir de. Onları ne yapacağız? Yani ki, insanı gerçekten hafifletebilenler bu hafifliği belirli bir derinliğin içinden süze süze getirenlerdir, 'iyi dedin, tam da bu' dedirten arkadaşlardır; durum komedisiyle değil absürd komediyle eğlendirenlerdir; öyle etkili bir hafifleme, öyle kalıcı bir gülümseme hali bırakırlar ki insanın üzerine, söz konusu iyileşmenin bedeli, onların zaman zaman ağırlaşmalarına, tribe girmelerine, tersleşmelerine ve gıcıklaşmalarına katlanmak olmuştur her zaman. Diye biliyorduk biz. Hani zerre miktar ruhtan yoksun, tümüyle pragmatist bir hal ve eda içinde merak ediyorum, onları ne yapacağız Sayın Müftüoğlu? Facebook'la hayat geçer mi?

Arkadaşları eledin, elde avuçta kalan anti sosyalliği de kitaba yatırdın diyelim. Orada dur. Bu hesaba göre 'Genç Werther'in Acıları' zinhar yasak. Baldıran zehiri iç daha iyi. Anna Karenina, eve dahi sokulmamalı. Karamazov Kardeşler de riskli. Madam Bovary'nin her defasında bir aşk ihtimali üzerinden açığa çıkan ürkütücü 'sınıfsal' ihtirasları, insanı üç nesil etkileyebilecek ve kalıtımla bile iletilebilecek bir ağırlığa sahip. Geçiniz. 'Erdem' denilen nimetin yolunu nasıl şaşıracağına, güzide tavırlar kılığında gelen haris duyguların tanınamazlığına dair bir 'Yürek Burgusu' mu, yapmayın, Henry James başlı başına intihar demektir. 'Venedik'te Ölüm'? Eceline susamışsın... E, teori/düşünce akıl fikir kitaplarına saralım; o zaman da vay efendim Zizek bunları akıl etti de neden ben edemedim, vay neden bu Deleuze bu kadar 'ağır' efendim... Tarihe git; 'Vahşiler, Barbarlar ve Uygarlık', hadi olmadı, 'Tüfek, Mikrop ve Çelik'... Göreceksin ki tarih başlı başına drama.

Neyse ki, bir iki kitap bulabildim evde. İnsanın ruhuna ve düşüncelerine ağırlık vermeyen türde. 'Sivil Toplum Kuruluşları Rehberi', 'Kovulduk Ey Halkım Unutma Bizi' ve 'Şirket Doktoru'. Yüreğinin Götürdüğü Yere Git (Susan Tamaro) ve Piedra Irmağının Kıyısında Oturdum Ağladım (Paulo Coelho)'ı çıkardım eskilerden, karıştırdım şöyle bir ve fakat onların bile insana ara ara 'hayat ne zor yaa' duygusu verdiğine tanıklık ettim. Son derece kalpsiz kitaplara bakındım, Patricia Highsmith'in 'Becerikli Bay Ripley'ini görünce saf gibi sevindim, ama uzun sürmedi. Okurken bir hayli etkilenmiş olduğumu, Ripley'in asalaklığını, elde ettiği bir avantajı sürdürebilmek uğruna sevdiği kadını -artık nasıl olabiliyorsa- öyle adi bir kravatla filan nasıl öldürebildiğini, Ripley'in bana ciddi şekilde 'ağır geldiğini' hatırlayıp tiksindim kitaptan.

Tez elden bir detoks kitaplığı bekliyoruz o vakit... Azmettik biz de öyle mutlu, düzgün, sağlıklı ve hafif olmak istiyoruz... Bir de insanı yanlışlıkla okunmuş ağır kitaplardan temizleyecek bir 'arındırıcı kür'. Mümkünse.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bana ayrılan zaman

Nihal B. Karaca 2009.02.23

Küçüktüm, ufacıktım, hukuk okuyordum, mutsuzdum; avukat olma fikri iyi gelmiyordu, hakimlik, savcılık olurdu, ama başörtülü olduğum için böyle bir şansım yoktu. Derken tanıdığınız bildiğiniz yazar yönetmen Ayşe Böhürler, 'Gel seni gazeteci yapalım.' dedi.

Yıl 1994'tü ve ben Ayşe Böhürler'in yanı sıra yeni çıkmak üzere olan Aksiyon dergisi için Zaman Gazetesi'nin kapısından içeri girdim. Ayşe Hanım'ın yaptığı işten aldığı zevke bire bir tanıklığım olmasa, böyle radikal bir karar veremezdim.

Bir TV kanalında çalıştığım dört beş aylık süreyi saymazsak, neredeyse 14 yıldır Zaman bünyesindeyim. Unutamayacağım kadar çok ve güzel şey oldu ben buradayken. O zamanki dergi yöneticilerinden biri 'Biz sizi kadın aile çocuk ıvır zıvır haberleri yapasınız diye dergiye aldık.' demişti de, yazı işleri müdürü Mahmut Çebi

devreye girip, 'Ne yazıyorsa gayet iyi yazıyor, bırakalım istediği gibi çalışsın.' diyerek müdahale etmişti mesela. Bu küçük müdahale olmasaydı, daha başlarken bitecekti maceram. Sonra Nedim Hazar olmasaydı, sinema zevkimin film eleştirisine doğru olgunlaşan bir yörüngeye girmesi söz konusu olmayacaktı muhtemelen.

Aksiyon Dergisi'nde uzun süre çalıştığım yayın yönetmeni Mehmet Kamış ise tahminimin ötesinde 'feminist!' çıkarak şaşırtmıştı beni. Evleneceğim anlaşıldığında beni kenara çekip 'Bak, sen şimdiden bir imzasın ve sakın 'Bengisu' soyadını kullanmaktan vazgeçme, ne olur ne olmaz...' dediği gün 'dostlar arasında' olduğuma iyice emin oldum ve üzerime ilham serpildi. Mehmet Bey, derginin gözde muhabiri Osman İridağ ile Nevruz'u bahane edip çöp tenekesinde ateş yaktığımız (ve Osman'ın beni kırmayıp ateşin üzerinden atlama seremonisini de icra ederek iyice tüy diktiği) gün bile bize çok kızmadı. Papara yeme anı geldiğinde arazi olma lüksümü Turkuaz editörü olunca kaybettim. Yeni görevimin stresini, zırt pırt başına ekşidiğim Eyüp Can'ın beynini yiyerek attım. Çok sabırlıydı.

'Ekrem Dumanlı' günleri başlamıştı. Fondaki müzik 'Neşeli Günler'den 'Görevimiz Tehlike'ye dönmüştü. Latife bir yana, sonraları ismini Pazar ekine çevirdiğimiz ve yanına Gençlik ekini de eklediğimiz pazar konseptinin editörü olduğum son altı yıl boyunca, hepsi birbirinden güzel arkadaşlardan mütevellit ekibim ve ben, Ekrem Dumanlı'dan hem yüzlerce kere ayar yedik, hem çok şey öğrendik.

Dumanlı bizim yüzer gezer yeteneklerimize, havada asılı duran ama her an yönünü şaşırabilecek potansiyellerimize bağlam temin etme işini başarıyla icra etti. Okurun beklentileriyle sorumlu bir yayıncılık anlayışının bileşkesinden, gurur duyduğumuz bir gazete çıkardı. Dahası Ekrem Bey'in, yazmamı sağlayacak idari kararı verme konusundaki cömertliği sayesinde köşe yazarı oldum. Yapabilmeniz yetmez, karşınızda buna inanacak biri olmalı. Doğru kişi olmak meselenin yarısıdır, diğer yarısı; doğru zamanda, doğru yerde, doğru kişilerle karşılaşmış olmanızdır.

Kader bu koşulları bana sağladı. Bir parça bile ışıldamış isem, önce Allah, sonra kitaplarım, bana emeği geçen kimseler, ailemin toleransı sayesinde olmuştur bu. Ama en çok bir kadına şans tanımanın risk olacağını buyurup duran muhafazakâr kodlara da, 'Başörtülü yazar mı? Laikçiler zaten ensemizde!' şeklindeki sistemik kodlara da aldırmadan, kimsenin tebrik etmeyeceğini bile bile bir kadına zemin tesis eden Ekrem Dumanlı sayesinde olmuştur.

Bu silsilenin bir halkası daha var elbette: Okur. Zaman okuru, noktası virgülüne kadar analiz ettiği yazıları öylesine nazik eleştirilerle ve sıcak bir takdirle donattı ki, bazı zamanlar ezildiğimi hissettim. Dahası, kaç gazete vardır ki, bir yazarının anneannesi öldüğünde okur otursun müteveffa için yüzlerce Yasin-i Şerif okuyup okutsun? Böylesi paha biçilmez değerler üreten okuruma sonsuz kere teşekkür ederim.

Fakat ağlamaya başlamadan sözü bağlamak durumundayım. Çünkü bana ayrılan 'zaman'ın sonuna geldim. Duruşuna hasta olduğum Zaman'dan, akışına kapıldığım HaberTürk'e geçmekteyim. HaberTürk 1 Mart'ta çıkıyor. Biliyorum, Zaman okumak ayrıcalıktır, teklif var ısrar yok, HaberTürk'e de beklerim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)